

78. Tiistaina 17 päivänä lokakuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

annetaan vastaus ed. Saaren ym. välikysymykseen 1/1995 vp hallituksen suunnitelmien sosiaaliturvaheikennysten vaikutuksista 2012

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aura, Brax, Halonen, Karhunen, Karjula, Koskinen H., Mähönen, Mölsä, Partanen, Perho ja Pietikäinen S.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden takia ed. Mölsä, tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden takia ed. Perho, tämän kuun 19 päivään virkatehtävien takia edustajat Mähönen ja Partanen sekä tämän kuun 20 päivään virkatehtävien takia ed. Halonen ja yksityisasioiden takia ed. Aura.

Hallituksen esityksen n:o 70 peruuttaminen

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 13 päivänä lokakuuta 1995 peruuttanut eduskunnalle annetun hallituksen esityksen n:o 70 laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta.

Eduskunta on 10 päivänä kuluva lokakuuta tapahtuneessa toisessa käsittelyssä hyväksynyt mainittuun esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava, joten asian käsittely lopetetaan.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 12 päivänä lokakuuta 1995 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 37—39.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava kaikkien asioiden osalta lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 138, 151, 152, 154, 155 ja 157. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Saaren ym. välikysymys hallituksen suunnitelmien sosiaaliturvaheikennysten vaikutuksista

Välikysymys 1/1995 vp

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre vastaa ed. Saaren ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 1 hallituksen suunnitelmien sosiaaliturvaheikennysten vaikutuksista (VK 1/1995 vp).

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa asian valiokuntaan lähettämisestä tai perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksenteon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Hallituksen keskeinen tavoite on työttömyyden puolittaminen vaalikaudella. Työttömyyttä ei voida puolittaa ilman tervettä taloudellista kasvua. Pelkkä talouden kasvu ei kuitenkaan riitä, vaan työllisyystilanteen parantaminen edellyttää myös rakenteellisia muutoksia siten, että työn ensisijaisuus turvataan kaikissa ratkaisuihin. Hallituksen mielestä työ on parasta sosiaaliturvaa.

Hallituksen tavoitteena on paitsi työllisyyden olennainen parantaminen myös 1990-luvulla kasvaneen julkisen velan vähentäminen.

Hallitus on tehnyt jo hallitusohjelmassaan päätökset 20 miljardin markan säästöistä. Hallitusohjelmassa on avoimesti ja yksityiskohtaisesti lueteltu ne säästökohteet, joiden mukaisesti hallitus pyrkii toteuttamaan ohjelmaansa. 20 miljardin säästöjä ei voida toteuttaa pelkästään yhdellä tai kahdella hallinnonalalla, koska valtion talousarvion pääluokista ainoastaan sosiaali- ja terveys-, opetus- sekä valtiovarainministeriössä menot ovat yli 20 miljardia markkaa. Suurten

säästöjen kohdentaminen yksistään pienille pääluokille, esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokalle, olisi paitsi kohtuutonta myös mahdotonta. Hallitus sai ohjelmalleen keväällä eduskunnan luottamuksen. Toivon mukaan oppositio esittää tämän keskustelun aikana omat vaihtoehdonsa tarvittavien säästöjen toteuttamistavoista.

Säästöt toteutetaan etupainoisesti suhdannepoliittisista syistä ja sen vuoksi, että säästöjen suuruusluokka muodostuu näin pienemmäksi, kuin se olisi lykättäessä ratkaisuja tai ajaututtaessa päätöksenteossa kriisistä kriisiin. Kun teemme päätökset viennin vetäessä ja tuotannon kasvaessa, turvaamme parhaiten julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan tason säilymisen myös tulevaisuudessa.

Tarvittavien säästöjen määrä riippuu paitsi finanssipolitiikan pitkäjänteisyydestä myös siitä, kuinka muilla talouspoliittisilla toimenpiteillä onnistutaan ylläpitämään vakaata kasvua ja käynnistämään työllisyyden parantuminen.

Säästöpäätöksillä, tulopoliittisella ratkaisulla ja valmisteltavalla työllisyysohjelmalla saadaan aikaan reaalikoron olennainen alentuminen ja vakaat olosuhteet kotitalouksien ja yritysten päätöksille. Erityisesti palvelualojen työpaikkojen lisääntyminen on kiinni ratkaisevasti siitä, että kotitalouksien ostovoima säilyy ja luottamus tulevaisuuteen palautuu.

Kansalaisten ja yritysten luottamus tulevaisuuteen ja siitä syntyvä valmius muutosten hallitsemiseen ovat hallituksen talouspolitiikan strategisia välitavoitteita matkalla työttömyyden nujertamiseen ja hyvinvointivaltion säilyttämiseen. Hallituksen toimenpiteet vahvistavat positiivisia odotuksia, laskevat korkotasoa ja kääntyvät tätä kautta työllisyyden kasvuksi ja sosiaaliturvan suojaksi.

Olemme päässeet kovalle maalle maamme talouden hoidossa. Jotta tulokset eivät valuisi hukkaan, päämäärät on pidettävä selvinä, kun linjapäätöksiä muutetaan käytännön toimenpiteiksi. Hallitus on lähtenyt säästöjä kohdentaessaan tavoitteesta, että säästöt tehostavat kansantalouttemme rakennetta ja kansalaisten hyvinvointia.

Suomi kuului kuluvaan vuosikymmenen alkuun asti maihin, joissa talouden nopeaa kasvua tuki väestön korkeaa työhönohallistumisaste. Tämän suhteellisen edun menetystä laman seurauksena voidaan pitää Suomen keskeisimpänä rakenneongelmana tällä hetkellä. Taloutemme rakenne on tervehtynyt vasta, kun olemme alenta-

Meillä on täällä hetkellä työttömyyden takia yli 300 000 sosiaaliturvan edunsaajaa enemmän kuin vuosikymmenen alussa. Samalla meillä on 300 000 sosiaaliturvan maksajaa vähemmän. Jokaiselle pitäisi olla selvää, ettei 1980-luvun sosiaaliturvan tasoa voida säilyttää, ellei työllisyyttä saada ratkaisevasti parannettua.

Olisi lyhytnäköistä myös sosiaaliturvan kannalta, jos säästöjä kohdennettaessa kielletäisiin talouden ja työllisyyden kasvuun liittyvien näkökohtien arvo, kuten väläkysymyksen tekijät näytävät tekevän. Hallituksen pyrkimys tukea aktiivisen työyhteiskunnan rakenteita ei ole ristiriidassa sen kanssa, että kansalaisten perusturvasta pidetään kiinni.

Ilman edellisen hallituksen aloittamien ja nykyisen hallituksen jatkamien sosiaaliturvaan kohdistuvien säästöjen tekemistä olisi valtion tuloveron tuottoa nostettava puolitoistakertaiseksi tai vastaavasti kunnallisveron tuottoa noin neljänneksellä. On selvää, ettei tällaisiin veronkorotuksiin ole mahdollisuutta, koska se lisäisi edelleen työllistämiskynnystä ja samalla vähentäisi kotitalouksien ostovoimaa.

Valtion menojen 20 miljardin markan säästöistä noin puolet kohdistuu sosiaaliturvaan. Kun otetaan huomioon myös edellisen hallituksen tekemät ratkaisut yksivuotisten säästölakien mukaisista leikkauksista, sosiaalimenot tulevat olemaan vuosituhannen lopulla noin 10 prosenttia matalammat kuin ilman leikkauksia eli käytännössä sosiaaliturvan taso tulee olemaan 1980-luvun loppupuolen mukainen.

Sosiaaliturvan taso ei ole syössyt meitä lamaan. Silti julkisen talouden tasapainotus edellyttää säästötoimenpiteitä myös sosiaaliturvan puolella. Säästöjen kohdentamisen perusteet on tärkeää tuoda esille. Lipposen hallituksen ohjelmassa korostuu työn ensisijaisuus toimeentulon lähteenä. Vain työ avulla voidaan synnyttää sellainen kansallisvarallisuus, joka takaa turvan myös niille kansalaisille, jotka eivät pysty itse työllään itseään elättämään.

Mikäli hallitus ei olisi tehnyt päätettyjä säästöjä, olisi valtio velkaantunut kiihtyvällä vauhdilla. Tämä olisi horjuttanut yhteiskuntaa ja hyvinvointivaltiota. Samalla tämä olisi tarkoittanut sitä, ettei välttämättömiä rakenteellisia uudistuksia olisi voitu käynnistää.

Säästöihin on ollut pakko mennä valtiontaloudellisista syistä. Tavoitteena on ollut kuitenkin säilyttää ja kehittää suomalaista sovelletusta pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta. Tämän mallin keskeisiä piirteitä ovat kattavat yhteiset

palvelut, julkisen vallan keskeinen rooli hyvinvoinnin takaajana, sukupuolten tasa-arvoinen tukeminen sekä kohtuullisen etuustason säilyttäminen kaikissa olosuhteissa. Ehkäisyllä, palveluilla ja tulonsiirroilla estetään aktiivisesti suurten ja pysyvästi syrjäytyneiden ryhmien muodostuminen.

Hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen ei ole korkean työttömyyden aikana yksinkertainen asia. Kun leikkauksia on ollut kuitenkin pakko tehdä, on oltava valmis myös rakenteellisiin korjauksiin. Toteutettu lapsilisien tarkistamistapa on oikeudenmukaisempi, kuin jos kaikilta olisi viety yhtä paljon. Kotihoidon tuki on tehtävien muutosten jälkeen vuoden 1990 tasolla. Lapsilisien porrastettu sisarkorotus ja lasten kotihoidon tuki ovat edelleen poikkeuksellisia verrattuna muihin maihin.

Perhepolitiikassa pyritään edistämään sukupuolten tasa-arvoa erityisesti parantamalla naisten työssäkäynnin edellytyksiä. Perhepoliittiset menot ovat kaikista sosiaalimenoista myös jatkossa 12–13 prosentin tasolla, kun vastaava osuus EU-maissa on noin 8 prosenttia. Etuuksia on korotettu jopa lamankin aikana. Perhepoliittinen tukemme on tehtävien tarkistusten jälkeenkin kansainvälisesti poikkeuksellisen tasokas.

Hallitus haluaa parantaa erityisesti tulonsiirtojärjestelmien rakenteellista toimivuutta. Rahan vastikkeeton siirtäminen paikasta toiseen ei lisää kansallisvarallisuutta, minkä takia eri etuusjärjestelmien toimivuutta on parannettava.

Hallitus haluaa pitää kiinni työvoimavaltaisista hyvinvointipalveluista. Kuntien valtionosuuksien leikkaukset ovat yleensä selvästi alemmat kuin kuntien verotulojen kasvu. Täten valtionosuusmuutosten perusteella kuntien ei ole syytä vähentää työvoimaansa palveluista.

Toimeentuloturvaetuuksien tarkistaminen perustuu lähtökohtaan, jonka mukaan etuuksien ei pidä ylittää menetettyjä ansioita. Todelliset ongelmat ovat syntyneet eri järjestelmien yhteisvaikutuksista. Esimerkiksi aiemmin toteutetut palvelumaksujen korotukset yhdessä veronkorotusten ja etuuksien leikkausten kanssa ovat tehneet joissakin tilanteissa työhön menemisen kannattamattomaksi.

Hallitus pyrkii välttämään sellaisia tilanteita, joissa säästäminen merkitsisi vain kustannusvastuun siirtämistä muualle. Ensisijaisena tavoitteena on estää kohtuuttomat ja päällekkäiset säästöt siten, että kaikkia tukimuotoja kat-

sotaan kokonaisuutena erilaisten kotitalouksien kannalta.

Hallitus lähtee siitä, että sosiaaliturvan kehittäminen edellyttää vahvaa taloutta. Tämän takia hallitus on keskittynyt ensimmäisten kuukausien aikana taloudellisen pohjan vahventamiseen, jottei säästötoimenpiteitä tarvitsisi jatkaa ja jotta mahdolliset epäoikeudenmukaisuudet voidaan ajoissa korjata.

Nykyisen hallituksen tekemien säästöpäätösten kokonaisvaikutuksia on vielä vaikea arvioida. Jokaisessa hallituksen esityksessä on kuitenkin kuvattu muutosten taloudellisia vaikutuksia kotitalouksiin. Hallitus on laajasti tehnyt arvioita eri toimenpiteiden yhteisvaikutuksista kansalaisten hyvinvointiin. Näistä meneillään olevista selvityksistä voidaan mainita kannustin- ja tuloloukkuselvitys, joka valmistuu vuoden 1996 keväällä, eduskunnan edellyttämät selvitykset valtionosuusuudistuksesta ja sosiaaliturvasta sekä selvitykset eri etuuksien kohdentumisesta.

Kokonaisselvitysten teko on etukäteen erittäin vaikeaa, koska monissa uudistuksissa tavoitellaan myös käyttäytymismuutoksia. Tämän takia eri yhteiskuntapolitiittisten toimenpiteiden yhteisvaikutuksia voidaan luotettavasti tarkastella vasta jälkikäteen saatavan tilasto- ja tutkimusaineiston perusteella.

Hallituksen näkemysten mukaan nyt aiotut toimenpiteet parantavat työllisyyttä ja tätä kautta kotitalouksien tilanne parantuu, koska ne eivät enää entisessä määrin joudu turvautumaan sosiaaliturvaan. Hallitus ei halua kehittää yhteiskuntaa, jonka kilpailukyky perustuu sosiaaliturvalla tuettuun halpatyövoimaan. Tämän takia hallitus työskentelee työllisyystilanteen parantamiseksi normaalein keinoin ja työntekijöiden kiinnittämiseksi tuottavaan ansiotyöhön toimeentuloasiakkuuden sijasta.

Hallitus selvittää säästöpäätösten ja veropöytäruosteiden muutosten vaikutuksia eri väestöryhmien toimeentuloon. Tämänhetkisten laskelmien perusteella merkittävät tulonmenetykset ovat harvinaisia. On totta, että monet säästöpäätöksistä kohdistuvat erityisesti lapsiperheisiin, mutta suuret tulonmenetykset ovat myös lapsiperheiden keskuudessa harvinaisia. Vain runsaalla 10 prosentilla kotitalouksista menetykset ovat yli 3 prosenttia käytettävissä olevista tuloista. Yli 10 prosentin tulonmenetyksen kokee vajaa puoli prosenttia kotitalouksista siinä tapauksessa, ettei kyseisen kotitalouden työllisyystilanteesta tapahdu parannusta. Hallituksen suunnittelemien työllistämistoimien oletetaan kohdistuvan myös

näihin talouksiin, jolloin heidänkin kokonaistilanteensa parantuu.

Jo nyt tehdyillä säästöpäätöksillä on ollut vaikutusta korkotason alentumiseen maassamme. Sekä pitkä- että lyhytaikaiset korot ovat alentuneet ja alenemassa. Korkotason laskemisella on myös työllistävä vaikutus investointien ja kysynnän elpymisen takia. Samoin koronlaskusta hyötyvät erityisesti velkaantuneet nuoret lapsiperheet, jotka ajautuivat 1990-luvun vaihteessa suuriin ongelmiin suurten asuntolainojen ja huippukorkean reaalikoron takia. Esimerkiksi vuonna 1993 oli nuorella lapsiperheellä velkaa keskimäärin 225 000 markkaa. Prosenttiyksikön lasku vähentää tällaisten talouksien korkomenoja noin 2 250 markalla vuodessa. Korkotason laskusta johtuen menettäjiä ovat yleensä taas hyvin toimeentulevat keski-ikäiset ja vanhemmat taloudet, joilla on talletuksia. Sen sijaan esimerkiksi pienituloisilla eläkeläistalouksilla ei yleensä ole merkittäviä korkotuloja.

Hallitusohjelmaan sisällytetyillä sosiaalivaikutusta koskevilla uudistuksilla on tarkoituksena kannustaa työssä pysymistä siten, että työntekeä on aina sosiaaliturvaa kannattavampi ja että työnteolla saadaan parempi etuus kuin siirtymälä pois työelämästä. Etuuden pitää olla nykyistä oikeudenmukaisempi koko työuraan nähden. Myöskään eläkkeelle jääminen ei saisi olla taloudellisesti edullisempaa kuin työelämässä jatkaminen.

Väestön ikärakenteen takia eläkemenot tulevat kasvamaan. Suuret ikäluokat tulevat vanhuuseläkeikään vuoden 2010 tienoilla. Eläkepolitiikan luonteeseen kuuluu sitoumusten pitkäaikaisuus. Talouden kiristynyt tilanne on viime vuosina vaatinut huomion kiinnittämistä myös eläketurvassa saataviin säästötoimiin. Työeläkejärjestelmään on keväällä 1995 sovittu eläkemenojen vähentävistä muutoksista, jotka varmistavat työeläkejärjestelmän rakenteen säilyvyyden.

Hallitusohjelman mukaan vähimmäisturvan etuusjärjestelmää on selkeytettävä. Työ- ja kansaneläke muodostavat kokonaiseläketurvan. Tämän vuoksi myös kansaneläkejärjestelmää vähimmäiseläkejärjestelmänä tarkistetaan tekemällä se kokonaan eläkevähenteiseksi. Hallitus toteuttaa ensi vuoden alusta uudistuksen, jossa kansaneläkkeen pohjaosasta tulee eläkevähenteinen. Eläkkeensaajien kannalta pohjaosan suhteellinen osuus kokonaiseläkkeestä on jatkuvasti pienentynyt, koska pohjaosan määrä on reaalisesti pysynyt ennallaan vuodesta 1966 alkaen. Henkilöillä, joilla ei ole oikeutta lisäosaan, poh-

jaosan määrä on korkeimmillaankin alle 11 prosenttia kokonaiseläkkeestä. Pohjaosan yhteensovitus toteutetaan siten, etteivät eläkkeellä olevien käytettävissä olevat tulot tämän johdosta pienee eikä keneltäkään, joka saa pelkkää kansaneläkettä tai lisäksi pientä työeläkettä, leikata mitään. Pelkkää kansaneläkettä ja pientä työeläkettä saavia on noin puolet kaikista eläkkeensaajista.

Hallituksen näkemyksen mukaan ei ole sosiaalipoliittisia perusteita sille, että henkilön tulot nousevat hänen sairastuessaan. Tästä syystä päivärahassäänöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sairausvakuutuksen päivärahassa siirryttäisiin järjestelmään, jossa korvataan vain menetettyä ansiota. Muutos ei kuitenkaan koske äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa, joiden takuutaso ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan lasten kotihoidon tuen perusosaa.

Indeksisidonnaisuudet säilytetään toimeentulon turvaavissa pitkäaikaisesti maksettavissa etuuksissa. Työttömyysturvajärjestelmän markkamäärien tarkistusmenettely tulee ratkaistavaksi työttömyysturvan rakenteellisen kokonaisuudistuksen yhteydessä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Työmarkkinatuen saamisperusteita on tarkoitettu muuttaa siten, että nuoret hakeutuisivat nykyistä johdonmukaisemmin passivoivasta tukijärjestelmästä aktivoivien toimenpiteiden piiriin. Tällä tavoin pyritään parantamaan nuorten yleisiä työmarkkinaedellytyksiä.

Hallitus on tietoinen, että sen eduskunnalle antamissa esityksissä on kysymys kansalaisten perustoimeentuloturva. Hallitusmuodon 15 a §:n mukaan lailla on taattava jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan säännöksissä luetelluissa sosiaalisissa riskitilanteissa. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä 25/94 perustuslakivaliokunta toteaa: Perustoimeentulon turvan käsite olisi - -voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä riippumaton eikä kiinnittyisi suoraan joihinkin olemassa oleviin etuusjärjestelmiin. - - sosiaaliturvaa suunnataan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti." Viime kädessä eduskunta päättää siitä, minkä tulkinnan eri perustoimeentuloetuudet käytännössä saavat.

Palveluja koskeva lainsäädäntö ei ole juurikaan muuttunut viime vuosien aikana. Kuntien velvoitteet ovat säilyneet koko 1990-luvun pääosin ennallaan. Vuoden 1996 alusta lukien lasten päivähoitoa koskevat säännökset muuttuvat siten, että subjektiivinen oikeus päivähoitopaik-

kaan laajenee koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia.

Kuntien vuoden 1996 verotulojen arvioidaan olevan noin 61,4 miljardia markkaa eli noin 5 miljardia markkaa korkeammat kuin vuoden 1995. Valtionosuuksien leikkauksia on tarkoitus jatkaa vuosille 96—98. Näin 20 miljardin markan leikkauksista kuntien valtionosuuksien leikkaukset ovat vuoden 1999 tasossa noin 6,6 miljardia markkaa. Kuntien verotuloista laadittujen arvioiden mukaan verotulot tulevat kasvamaan kyseisenä aikana noin 9 miljardia markkaa eli selvästi enemmän kuin valtionosuuksia leikataan.

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon käyttömenot kasvoivat vuoteen 1992 saakka, minkä jälkeen menot ovat kääntyneet laskuun. Vuonna 1990 menot olivat 48,6 miljardia markkaa, ja vuonna 1992 ne olivat 55 miljardia markkaa. Vuonna 1993 menot alenivat 50 miljardiin markkaan. Oletettavissa on, että aleneva kehitys jatkuu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kääntyminen laskuun on saatu aikaan pitkälti henkilöstömenoja supistamalla. Tämän taustalla ovat olleet osittain paikalliset säästösopimukset mutta myös henkilökunnan supistukset. Supistukset ovat kohdistuneet lähinnä määräaikaiseen henkilöstöön ja sijaisiin. Lisäksi on käytetty hyväksi ns. luonnollista poistumaa. Sen sijaan vakainaista henkilökuntaa ei ole juurikaan irtisanottu. Palvelu- ja hoitorakenteessa tapahtuneet muutokset ovat tehneet tämän mahdolliseksi.

Kuntien taloudelliseen asemaan vaikuttavat myös palveluista perittävät maksut. Palvelumaksuja kerättiin vuonna 1990 noin 3,4 miljardia markkaa ja vuonna 1993 noin 5,1 miljardia markkaa. Maksukertymälisäys oli siten 50 prosenttia. Samanaikaisesti maksujen korotuksen kanssa kuntien päätösvaltaa maksujen määräämisessä lisättiin valtionosuusudistuksen yhteydessä.

Maksujen korotukset merkitsivät sitä, että etenkin paljon sairastavien henkilöiden vuotuinen maksurasitus voi nousta varsin korkeaksi. Korkeiden maksujen aiheuttaman ongelman ratkaisemiseksi selvitetään parhaillaan mahdollisuutta säätää vuotuinen enimmäismäärä kunnallisen terveydenhuollon asiakasmaksuille. Maksujen enimmäismäärän käyttöönotolla voitaisiin helpottaa eniten sairastavien taloudellista asemaa.

Kokonaisuutena ottaen kaikki selvitykset osoittavat, että kunnallisia sosiaali- ja terveys-

palveluja on kyetty tuottamaan koko maassa pääosin väestön tarvetta vastaavasti. Paikallisia eroja palvelujen saatavuudessa on, mutta erot ovat pitkälti riippuvaisia kunkin kunnan valitsemasta toimintapolitiikasta.

Kuntien kokonaistaloudellinen tilanne tullee parantumaan, kun otetaan huomioon arvioitu verotulojen kasvu ja valtionosuuksien leikkaukset. Tämän ja palvelujen kehityksestä viime vuosina saatujen selvitysten perusteella on todennäköistä, että kunnalliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja niiden saatavuus säilyvät pääosin nykyisellä tasollaan. Ehkäisevää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa tehostamalla, palvelurakennedistusta edelleen jatkamalla ja hoidon porrastusta tehostamalla voidaan myös näköpiirissä olevilla voimavaroilla turvata toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Väläkysymyksen allekirjoittajat väittävät tekstissään, että monet hallituksen päätökset johtavat kiistattomasti epäsosiaalisiiin vaikutuksiin ja kansalaisten perusturvan murtumiseen vastoin eduskunnan yksimielisesti hyväksymän perusoikeusuudistuksen periaatteita. Väläkysymyksen tekijät väittävät hallituksen murtavan näillä toimenpiteillä suomalaista kansalaisuuteen perustuvaa sosiaaliturvamallia ja tuovan sen tilalle eurooppalaisen, pelkästään palkkatyöhön perustuvan sosiaaliturvajärjestelmän. Väite on väärä. Hallituksen tavoite on ollut tukea suomalaisen universaalisen hyvinvointimallin säilymistä. Hallitus ei hyväksy kansalaisten jakamista a- ja b-kansalaisiin.

Arvoisa puhemies! Opposition esittämät väitteet säästövaikutusten kohdentumisesta epäsosiaalisesti perustuvat staattiseen kuvaan yhteiskunnasta. Oppositio ei ota huomioon sitä, että hallituksen eri toimenpiteet ovat seurausvaikutuksiltaan positiivisia. Tavoitteleeko oppositio järjestelmää, jossa tukijärjestelmien avulla pyritään vain säilyttämään entiset rakenteet? Kun hallitus laajamittaisilla toimillaan onnistuu vähentämään työttömyyttä, ovat sen tulonjakovaihtokukset merkittävän positiiviset.

Hallituksen linja on, että hyvinvointi voidaan saavuttaa vain työnteolla. Nyt tehtävät julkisten menojen tarkistukset yhdessä saavutetun tulopoliittisen kokonaisratkaisun ja hallituksen tulevan työllisyysohjelman kanssa antavat mahdollisuuden suomalaisten hyvinvoinnin turvaamiselle ja sen kehittämiseksi entistä tasa-arvoisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi.

Pyydän, että puheenvuoroni ruotsinnoa otetaan pöytäkirjaan.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäreén vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Det centrala målet för regeringen är att halvera arbetslösheten under valperioden. Arbetslösheten kan inte halveras utan en sund ekonomisk tillväxt. Enbart ekonomisk tillväxt räcker dock inte, utan förbättrandet av sysselsättningsläget förutsätter även strukturella förändringar så att det att arbete kommer i första hand tryggas i alla lösningar. Enligt regeringens uppfattning är arbete det bästa socialskyddet.

Regeringens mål är förutom en väsentlig förbättring av sysselsättningen också att minska den offentliga skulden som har vuxit på 1990-talet.

Regeringen har redan i sitt regeringsprogram fattat beslut om inbesparingar om 20 miljarder mark. I regeringsprogrammet har öppet och detaljerat räknats upp de sparobjekt i enlighet med vilka regeringen eftersträvar att genomföra sitt program. Inbesparingar om 20 miljarder kan inte realiserar endast inom ett eller två förvaltningsområden eftersom av statsbudgetens huvudtitlar enbart social- och hälsovårds-, undervisnings- samt finansministeriets utgifter är över 20 miljarder mark. Inriktningen av stora inbesparingar endast på de små huvudtitlarna, t.ex. jord- och skogsbruks- och handels- och industriministeriets huvudtitlar vore förutom orimligt också omöjligt. Regeringen fick på våren riksdagens förtroende för sitt program. Det är att hoppas att oppositionen under denna diskussion framlägger sina egna alternativ om sätten att realisera de nödvändiga inbesparingarna.

Inbesparingarna genomförs i nära framtid av konjunkturpolitiska orsaker och därför att storleksklassen för inbesparingarna på detta sätt blir mindre än om man skulle skjuta upp lösningarna eller vid beslutsfattandet råka ut för kris efter kris. Då vi fattar besluten då exporten drar och produktionen ökar tryggar vi bäst att nivån för de offentliga tjänsterna och socialskyddet bevaras även i framtiden.

Beloppet för de behövliga inbesparingarna beror förutom på finanspolitikens långsiktighet även på det hur man med andra ekonomiskpolitiska åtgärder lyckas upprätthålla en stabil tillväxt och sätta igång förbättrandet av sysselsättningen.

Med sparbeslut, inkomstpolitisk uppgörelse och sysselsättningsprogrammet som håller på att beredas får man till stånd en betydande sänkning av realräntan och stabila förhållanden

för hushållens och företagens beslut. Speciellt en ökning av arbetsplatserna inom servicebranschen beror på ett avgörande sätt på om hushållens köpkraft bevaras och förtroendet för framtiden återställs.

Medborgarnas och företagens förtroende för framtiden och den färdighet att bemästra förändringar som uppstår därav är strategiska mellan-etapper för regeringens ekonomiska politik då det gäller att kuva arbetslösheten och bevara välfärdsstaten. Regeringens åtgärder förstärker de positiva förväntningarna, sänker räntenivån och ökar på detta sätt sysselsättningen och bevarar socialskyddet.

Vi har fått mark under fötterna då det gäller skötseln av ekonomin. För att resultaten inte skall rinna ut i sanden skall målen hållas klara då linjebesluten ändras till praktiska åtgärder. Regeringen har vid inriktningen av inbesparingarna effektiviserat strukturen i vår samhällsekonomi och medborgarnas välfärd.

Finland hörde till början av innevarande decennium till de länder där den snabba tillväxten av ekonomin understöddes av befolkningens stora deltagande i arbetslivet. Förlusten av denna relativa fördel som en följd av depressionen kan för närvarande anses som det största strukturella problemet i Finland. Strukturen för vår ekonomi förbättras först då arbetslösheten har minskat på ett betydande sätt.

Vi har för närvarande på grund av arbetslösheten över 300 000 flera förmänstagare inom socialskyddet än i början av decenniet. Samtidigt har vi 300 000 personer mindre som betalar socialskyddet. Det borde vara klart för var och en att den nivå som socialskyddet hade i slutet av 1980-talet inte kan bevaras om sysselsättningen inte kan förbättras på ett betydande sätt.

Det vore kortsynt även vad beträffar socialskyddet om man vid inriktningen av inbesparingarna skulle förneka vikten av de synpunkter som anknyter till ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning så, som de som har ställt interpellationen tycks göra. Regeringens strävan att stöda strukturerna i ett aktivt arbetande samhälle står inte i konflikt med det att man håller fast vid medborgarnas bastrygghet.

Utan de inbesparingar som den föregående regeringen påbörjade och den nuvarande regeringen har fortsatt borde avkastningen av den statliga inkomstskatten höjas till 1,5 gånger så stor eller avkastningen av kommunalskatten på motsvarande sätt med cirka en fjärdedel. Det är klart att det inte finns möjlighet för sådana

skatteförhöjningar eftersom de ytterligare skulle öka sysselsättningströskeln och samtidigt minska hushållens köpkraft.

Av statens inbesparingar om 20 miljarder mark av utgifterna inriktas cirka hälften på socialskyddet. Då man även beaktar de beslut som fattades av den föregående regeringen om nedskärningar i enlighet med ettåriga sparlagar kommer socialutgifterna i slutet av årtusendet att vara cirka 10 procent lägre än utan nedskärningar, dvs. i praktiken kommer nivån för socialskyddet att vara i enlighet med nivån i slutet av 1980-talet. Med dessa åtgärder kan regeringen garantera de nuvarande strukturerna i välfärdssamhället.

Depressionen har inte förorsakats av nivån för socialskyddet. Trots detta förutsätter en harmonisering av den offentliga ekonomin inbesparingsåtgärder även då det gäller socialskyddet. Det är viktigt att föra fram grunderna för inriktningen av inbesparingarna. I programmet för Lipponens regering betonas arbetets betydelse som utkomstkälla. Endast med hjälp av arbete kan man få till stånd en sådan nationalförmögenhet som garanterar trygghet även för de medborgare som inte kan försörja sig genom eget arbete.

Om regeringen inte hade gjort de inbesparingar som man har beslutat hade staten skuldsatt sig med ökat tempo. Detta skulle ha äventyrat samhället och välfärdsstaten. Samtidigt skulle detta ha inneburit att nödvändiga strukturella reformer inte hade kunnat inledas.

Man har blivit tvungen att göra inbesparingarna av statsekonomiska orsaker. Målet har dock i första hand varit att bevara och utveckla den finländska tillämpningen av den nordiska välfärdsstaten. Centrala drag för denna modell är täckande gemensamma tjänster, det offentliga centrala roll då det gäller att garantera välfärd, stödande av jämställdhet mellan könen samt bevarande av en rimlig nivå för förmånerna under alla förhållanden. Genom förebyggande arbete, tjänster och inkomstöverföringar förhindrar man aktivt uppkomsten av stora grupper av människor som är permanent åsidosatta.

Bevarande av välfärdssamhället är inte en enkel sak under en tid med hög arbetslöshet. Då man ändå har varit tvungen att göra inbesparingar skall man även vara redo för strukturella korrigeringar. Det genomförda sättet att justera barnbidragen är rättvisare än om man hade tagit lika mycket av alla. Hemvårdsstödet är på 1990 års nivå efter de ändringar som görs. En differentierad syskonförhöjning av barnbidragen och

hemvårdsstöd för barn är fortfarande exceptionellt jämfört med andra länder.

Inom familjepolitiken strävar man att främja jämställdhet mellan könen speciellt genom att förbättra förutsättningarna för kvinnornas förvärvsarbete. De familjepolitiska utgifterna är i fortsättningen 12—13 procent av alla socialutgifter, medan motsvarande andel i EU-länderna är cirka 8 procent. Förmånerna har också höjts under depressionen. Vårt familjepolitiska stöd är även efter de justeringar som skall göras internationellt sett på exceptionellt hög nivå.

Regeringen vill speciellt förbättra den strukturella funktionaliteten för inkomstöverföringssystemen. En överföring av pengar utan vederlag från ett ställe till ett annat ökar inte nationalförmögenheten varför funktionaliteten för olika förmånssystem måste ökas.

Regeringen vill hålla fast vid de arbetskraftsintensiva välfärdstjänsterna. Nedskränkningarna av kommunernas statsandelar är klart lägre än ökningen i kommunernas skatteintäkter. Således har kommunerna inte på grund av ändringarna i statsandelarna anledning att minska sin arbetskraft från tjänsterna.

Justeringen av utkomstskyddsförmånerna grundar sig på den utgångspunkten att förmånerna inte skall överskrida de förlorade förtjänsterna. De verkliga problemen har uppkommit av samverkningarna av olika system. T.ex. de tidigare genomförda förhöjningarna av serviceavgifter tillsammans med skatteförhöjningar och nedskränningar av förmåner har i vissa fall gjort arbetet olönsamt.

Regeringen strävar att undvika sådana situationer där sparande skulle innebära att ansvaret för kostnaderna skulle överföras annanstans. Det primära målet har varit att förhindra orimliga och överlappande inbesparingar så att alla stödformer har setts som en helhet med hänseende till olika slags hushåll.

Regeringen utgår från att utvecklandet av socialskyddet förutsätter en stark ekonomi. På grund härav har regeringen under de första månaderna koncentrerat sig på att förstärka grunden för ekonomin så att man inte behöver fortsätta med inbesparingarna och för att korrigera eventuella orättvisor i tid.

Det är svårt att ännu uppskatta de totala verkningarna av de sparbeslut som den nuvarande regeringen har fattat. I varje regeringsproposition har man dock beskrivit de ekonomiska verkningarna av ändringarna på hushållen. Regeringen har gjort omfattande uppskattningar av olika

åtgärders samverkningar på medborgarnas välfärd. Av de utredningar som pågår för närvarande kan man nämna en utredning om flit- och inkomstfällor som färdigställs våren 1996, de utredningar som riksdagen förutsätter om statsandelsreformen och socialskyddet samt utredningar om olika förmåner.

Det är mycket svårt att göra helhetsutredningar på förhand eftersom man med många reformer även eftersträvar ändringar i beteendet. På grund härav kan samverkningarna av olika samhällspolitiska åtgärder granskas på basis av statistik- och forskningsmaterial som erhålls först i efterskott. Enligt regeringens uppfattning förbättrar de nu tilltänkta åtgärderna sysselsättningen och via detta förbättras hushållens situation eftersom de inte längre i samma utsträckning blir tvungna att ty sig till socialskydd.

Regeringen vill inte utveckla ett samhälle där konkurrensförmågan skulle grunda sig på billig arbetskraft som understöds med socialskydd. På grund härav arbetar regeringen för att förbättra sysselsättningssituationen med normala medel och för att sätta in arbetstagare i produktivt förvärvsarbete och inte som klienter inom utkomststödet.

Regeringen utreder verkningarna av sparbesluten och ändringarna i skattegrunderna på olika befolkningsgruppers utkomst. På basis av de nuvarande kalkylerna är mycket stora utkomstförluster sällsynta. Det är sant att många av sparbesluten inriktar sig speciellt på barnfamiljer, men stora inkomstförluster är även sällsynta då det gäller barnfamiljer. Endast för drygt 10 procent av hushållen var förlusten över 3 procent av de disponibla medlen. Knappt en halv procent av hushållen drabbas av inkomstförluster på över 10 procent i det fall att ifrågavarande hushålls sysselsättningssituation inte förbättras. De sysselsättningsåtgärder som regeringen har planerat inriktas också på dessa hushåll varvid deras situation i sin helhet också förbättras.

De sparbeslut som redan fattats har lett till att räntenivån har sjunkit i vårt land. Både de lång- och kortsiktiga räntorna har sjunkit och håller på att sjunka. Det att räntenivån sjunker har även en sysselsättande effekt på grund av att investeringar och efterfrågan stimuleras. Likaså kan speciellt skuldsatta unga barnfamiljer som fick stora problem alldeles i början av 1990-talet på grund av stora bostadslån och höga realräntor dra nytta av situationen. T.ex. 1993 hade en ung barnfamilj i genomsnitt skulder om 225 000 mark. En minskning om en procentenhet minskar sådana

hushålls ränteutgifter cirka 2 250 mark i året. På grund av den sänkta räntenivån är de som förlorar i allmänhet välbärgade medelålders och äldre hushåll som har depositioner. Däremot har t.ex. pensionärshushåll med små inkomster inte i allmänhet betydande ränteinkomster.

Avsikten med de reformer av socialförsäkring-
en som ingår i regeringens program är att uppmuntra människor att förbli anställda genom att åstadkomma ett system där arbetet alltid är ett lönsammare alternativ än socialskyddet och att arbetet medför bättre förmåner för en människa än det att hon lämnar arbetslivet. Förmånen bör vara mera rättvis än för närvarande med beaktande av hela arbetskarriären. Inte heller borde det vara ekonomiskt lönsammare att bli pensionerad än att fortsätta i arbetslivet.

På grund av befolkningens åldersstruktur kommer pensionsutgifterna att öka. De stora åldersklasserna når ålderdomspensionsåldern omkring 2010. Det hör till pensionspolitikens natur att förbindelserna är långvariga. Ekonomins åtstramade läge har under de senaste åren krävt att uppmärksamhet också fästs vid besparingar i pensionsskyddet. På våren 1995 avtalades om ändringar i arbetspensionssystemet som minskar pensionsutgifterna och säkrar att arbetspensionssystemets struktur bevaras.

Enligt regeringens program skall förmånssystemet i minimiskyddet göras klarare. Arbets- och folkpensionen utgör totalpensionsskyddet. På grund av detta revideras också folkpensionssystemet som ett minimipensionssystem genom att göra det helt pensionsavhängigt. Från början av 1996 genomför regeringen en reform där folkpensionens basdel blir pensionsavhängig. Från pensionstagarnas synpunkt har basdelens proportionella andel av totalpensionen ständigt minskat, eftersom det reella beloppet av basdelen inte har ändrats sedan 1966. När det gäller personer som inte är berättigade till tilläggsdelen är basdelens belopp till och med som störst mindre än 11 procent av totalpensionen. Samordningen av basdelen genomförs på ett sätt som inte minskar pensionerade personers disponibla inkomster och så att det görs inga nedskärningar för personer som får endast folkpensionen eller utöver den en liten arbetspension. Personer som får endast folkpension och de som utöver den får en liten arbetspension utgör cirka hälften av alla pensionstagare.

Enligt regeringens uppfattning finns det inte socialpolitiska grunder för att en persons inkomster stiger när han blir sjuk. Av ovannämnda

skäl föreslås det att dagpenningsslagandena ändras för att i fråga om sjukförsäkringens dagpenning övergå till ett system där endast den förlorade inkomsten ersätts. Ändringen gäller dock inte moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningen. Det föreslås att garantinivån för dessa förmåner ändras så att den motsvarar basdelen av stödet för vård av barn i hemmet.

Indexbundenheten bevaras i förmåner som tryggar utkomsten och som betalas under en längre tid. Förfarandet i revisionen av markbeloppen i utkomstskyddet för arbetslösa kommer att beslutas om i samband med den strukturella totalreformen av utkomstskyddet för arbetslösa i samarbete med arbetsmarknadsparterna.

Avsikten är att ändra grunderna för mottagningen av arbetsmarknadsstödet så att ungdomarna mera konsekvent än för närvarande skulle söka sig från det passiverande stödsystemet till aktiverande åtgärder. På detta sätt kan ungdomarnas allmänna förutsättningar på arbetsmarknaden förbättras.

Regeringen är medveten om att de propositioner som den överlämnar till riksdagen gäller medborgarnas basutkomstskydd. Enligt 15 a § Regeringsformen skall lagen garantera var och en rätt till basutkomstskydd i sociala krissituationer som räknas upp i stadgandet. I sitt betänkande 25/1994 rd konstaterar grundlagsutskottet att begreppet basutkomstskydd borde vara oberoende av gällande sociallagstiftning och inte vara direkt bundet till några existerande förmånssystem. Socialskyddet inriktas och utvecklas enligt samhällets ekonomiska resurser. I sista hand beslutar riksdagen om hur de olika förmånerna inom basutkomstskyddet i praktiken tolkas.

Lagstiftningen om tjänsterna har knappast ändrats under de senaste åren. Kommunernas skyldigheter har i stort sett förblivit oförändrade under hela 1990-talet. Från början av 1996 ändras stadgandena om barndagvården så att den subjektiva rätten till dagvårdsplats utvidgas så att den omfattar alla barn under skolåldern.

Det uppskattas att kommunernas skatteintäkter 1996 kommer att vara cirka 61,4 miljarder mark, alltså cirka 5 miljarder mark större än 1995. Avsikten är att fortsätta med nedskärningar av statsandelarna under 1996—1998. Av de sammanlagda nedskärningarna på 20 miljarder mark utgör nedskärningarna av statsandelar till kommunerna enligt 1999 års nivå cirka 6,6 miljarder mark. Enligt uppskattningar av kommunernas skatteinkomster kommer skatteinkomsterna under tiden i fråga att öka med cirka 9

miljarder mark, vilket är klart mer än statsandelsnedskärningarnas belopp.

Driftskostnaderna inom den kommunala social- och hälsovården ökade fram till 1992 och började sedan minska. År 1990 var utgifterna 48,6 miljarder mark och 1992 var de 55,0 miljarder mark. År 1993 minskade utgifterna till 50 miljarder mark och det kan antas att minskningen fortsätter.

Minskningen av social- och hälsovårdens kostnader har till en stor del åstadkommits genom att minska personalutgifterna. Bakgrunden till detta utgörs delvis av lokala avtal om nedskärningar, men också av nedskärningar av personalen. Nedskärningarna har riktats främst mot visstidsanställd personal och vikarier. Dessutom har den så kallade naturliga avgången utnyttjats. Däremot har knappast några uppsägningar av den fast anställda personalen förekommit. Ändringar i service- och vårdstrukturen har möjliggjort detta.

Avgifterna, som uppbärs för tjänsterna, inverkar också på kommunernas ekonomiska läge. År 1990 uppbärs i serviceavgifter cirka 3,4 miljarder mark och 1993 cirka 5,1 miljarder mark. Ökningen var alltså 50 procent. Samtidigt med förhöjningar av avgifterna ökades kommunernas beslutanderätt i fråga om avgifterna i samband med statsandelsreformen.

Förhöjningarna av avgifterna betydde att avgiftsbördan kan årligen bli mycket stor, särskilt för personer som har svag hälsa. För att lösa problemet utreder man som bäst möjligheten att för kundavgifterna inom den kommunala hälsovården fastställa ett maximibelopp per år. Genom att införa ett maximibelopp kunde den ekonomiska ställningen för personer med svag hälsa förbättras.

Som helhet visar alla utredningar att kommunala social- och hälsovårdstjänster har i hela landet kunnat produceras i stort sett enligt befolkningens behov. Det finns lokala skillnader i tjänsternas tillgänglighet, men skillnaderna beror i en stor utsträckning på den verksamhetspolitik som kommunen har valt.

Kommunernas ekonomiska läge i sin helhet torde förbättras när man beaktar den uppskattade ökningen i skatteinkomsterna och nedskärningarna i statsandelarna. På grund av detta och de utredningar som under de senaste åren gjorts av tjänsternas utveckling är det sannolikt att de kommunala tjänsterna inom social- och hälsovården samt deras tillgänglighet bevaras ungefär på den nuvarande nivån. Genom att effektivisera

den förebyggande social- och hälsovårdspolitiken, fortsätta reformen av servicestrukturen och effektivisera differentieringen av vården kan fungerande social- och hälsovårdstjänster tryggas också med de resurser som kommer att finnas till förfogande.

De som undertecknat interpellationen påstår i sin text att många av regeringens beslut obestridligen leder till asociala verkningar och nedbrytning av medborgarnas basskydd och är alltså i strid med principerna i reformen av grundläggande rättigheter, som riksdagen enhälligt godkänt. Interpellanterna påstår att regeringen genom dessa åtgärder svecklar den finländska modellen för socialskydd, som baserar sig på medborgarskap, och i stället inför det europeiska socialskyddssystemet, som baserar sig endast på förvärvsarbete.

Påståendet är fel. Regeringens mål är att stöda bevarandet av den finländska universella välfärdsmodellen. Regeringen accepterar inte att medborgarna skulle indelas i a- och b-medborgare.

Oppositionens påståenden om att nedskärningarnas inverkan inriktas asocialt baserar sig på en statisk bild av samhället. Oppositionen beaktar inte att de olika åtgärder som regeringen vidtagit har positiva verkningar. Efterlyser oppositionen ett system där man genom stödsystem endast strävar efter att upprätthålla de existerande strukturerna?

När regeringen genom sina omfattande åtgärder lyckas minska arbetslösheten, kommer dessa åtgärders verkningar på inkomstfördelningen att vara klart positiva.

Regeringens linje är att välfärd kan nås endast genom arbete. Den pågående revisionen av offentliga utgifter tillsammans med den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen, som tillsammans har nåtts, och regeringens kommande sysselsättningsprogram möjliggör att finländarnas välfärd kan tryggas och utvecklas till en mera jämlik och rättvis välfärd.

Välikysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Vastauksessaan hallitus sinänsä aivan oikein painottaa työnteon merkitystä hyvinvoinnin perustana. Vastauksesta ei kuitenkaan millään tavalla selviä, miten työntekoa ja työllistymistä edistää tai kannustaa se, että leikkaukset suunnataan kaik-

kein heikko-osaisimpiin: peruspäivärahoilla toimeentuleviin, sairaisiin, pitkäaikaistyöttömiin ja lapsiin. Myös voi todeta hallituksen vastauksen loppuosasta, että nähtävästi hallitus ei pidä opiskelua tai kotona tapahtuvaa lastenhoitoa lainkaan työnä tai arvokkaana toimintana.

Silmiinpistävää hallituksen vastauksessa oli myöskin se, miten erilaiselta se kuulosti kuin ne lupaukset, joita nykyisten hallituspuolueiden edustajat antoivat vielä muutama kuukausi siten ennen eduskuntavaaleja. Kaikki nykyiset hallituspuolueet kantoivat silloin erityistä huolta lapsiperheistä. Esimerkiksi kokoomuksen talousohjelmassa tälle vaalikaudelle vakuutettiin, ettei lapsilisien tasoon kosketa. Vihreät julistivat visiossaan, että säästöt on kohdistettava muualle kuin lapsiperheiden kukkarolle, ja vaativat opintotuen nostamista työttömyyspäivärahan tasolle. Vasemmistoliitto lupasi äänestäjille hallitukseen päästessään korottaa mm. työttömyys-, sairaus- ja vanhempainrahoja, opintorahaa sekä asumistukea. Perusturvaa siis luvattiin korottaa, ei suinkaan leikata.

Sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja Paavo Lipponen sanoi ennen vaaleja: ”Supistukset on keskitettävä ennen kaikkea elinkeinotukiiin, maatalouteen ja tarpeettoman byrokratian purkuun.” Lipposen mielestä vapautuvista varoista osa pitäisi ohjata kotitalouksien käyttöön lisäämään kulutuskysyntää. Nämä nykyisen pääministerin linjaukset julkaistiin Säästöpankki-lehdessä otsikolla ”Rakenteelliset säästöt tarpeen, perusturvaan ei kajota”.

Katteettomien vaalilupausten antamista ei voi uskottavasti perustella edes tietämättömyydellä valtiontalouden tilasta, sillä puolueiden arviot säästöjen kokonaistarpeesta olivat jo ennen eduskuntavaaleja hyvin lähellä toisiaan. Nykyiset hallituspuolueet eivät vain halunneet kertoa äänestäjille todellisia säästökohteitaan, tai hallitukseen pääsy oli niille tärkeämpää kuin säästöjen kohdentaminen.

Kuin haikeana muistona vaalilupauksista hallitusohjelmaan kirjattiin periaate, että kaikkein heikkoosaisimpien turvaa ei heikennetä. Lipposen hallitus on ripeästi ja yksimielisesti päättänyt 20 miljardin markan säästöistä vaalikauden aikana. Näistä leikkauksista yli puolet kohdistetaan sosiaaliturvaan ja sosiaalipalveluihin.

Hallitus aikoo toteuttaa ensi vuonna muun muassa seuraavia leikkauksia: Lapsilisiin tehtyä 750 miljoonan markan eli keskimäärin lähes 9 prosentin alennusta jatketaan. Kotihoidon tuesta leikataan kertarysäyksellä lähes neljännes eli

noin 700 miljoonaa markkaa. Opintotukea on vähennetty viime elokuusta lähtien vuositasolla 300 miljoonan markan verran. Työttömyysturvan leikkaukset kohdennetaan voimakkaimmin pitkäaikaistyöttömiin ja nuoriin, kun työmarkkinatukea vähennetään 500 miljoonalla markalla. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäismäärää pienennetään neljänneksellä. Sairausajan vajaan 66 markan vähimmäispäiväraha aiotaan poistaa kokonaan sen varassa olevilta. Kansanvakuutuksen perusteita murretaan myös tekemällä kansaneläke kokonaan työeläkevähenteiseksi. Tästä kärsivät eniten pienekköä työeläkettä saavat eläkeläiset.

Hallituksen säästöt kohdistuvat lisäksi esimerkiksi asumistukeen, asuntolainojen korkovähennyksiin, työttömyysturvan indeksikorotuksiin ja kuntien peruspalveluihin, joista vähävaraiset ihmiset ovat eniten riippuvaisia.

Hallitukselle ja etenkin sen pääministerille säästämisessä tärkeintä näyttää olevan päätösten riipeys ja yksimielisyys, ei säästöjen kipeys tai oikeamielisyys. Päätökset halutaan tehdä ennen kuin niiden vaikutukset tunnetaan. Hallitus toimii näin vastoin omaa ohjelmaansa ja eduskunnan viime syksynä tekemää päätöstä, joissa on edellytetty kokonaisarviota säästöjen vaikutuksista. Voikin kysyä, pelkääkö hallitus, että rehellinen arvio leikkausten kohdentumisesta vaarantaa yksittäisten säästölakien hyväksymisen eduskunnassa tiukasta ryhmäkurista huolimatta.

Hallituksen säästöjen vaikutuksia ovat arvioineet monet asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysministeriön alaisen Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ylijohtajan Hannu Uusitalon ja tutkimuspäällikön Matti Heikkilän mukaan eniten menettävät lapsiperheet. Säästöjen vaikutukset kasautuvat, jos perhettä samanaikaisesti koettelee työttömyys ja sairaus ja perhe kuuluu alimpaan tulonsaajaviidennekseen. Valtiovarainministeriön ja Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen laskelmat vuoden 1996 talousarvioesityksen vaikutuksista tukevat edellä esitettyä arviota.

Hallituksen ensi vuodelle esittämien säästöjen ja veroratkaisujen yhteisvaikutus kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin riippuu ratkaisevasti perheen tulotasosta ja perheen koosta. Pienituloisin tulonsaajaviidennes menettää prosentteina neljä kertaa ja toiseksi alin tulonsaajaviidennes kolme kertaa enemmän kuin ylin tulonsaajaviidennes. Lapsettoman, suurituloisimpaan viidennekseen kuuluvan kotitalouden tulot kasvavat keskimäärin yli 2 000

markkaa, kun pieni- ja keskituloiset lapsiperheet ja yksinhuoltajataloudet menettävät samanaikaisesti useita tuhansia markkoja. Saman kaltaisiin johtopäätöksiin on päätyntä myös Veronmaksajain Keskusliitto.

Nämä keskiarvoluvut eivät vielä edes kerro koko totuutta esimerkiksi sellaisen perheen osalta, joka kärsii useitten eri leikkaustoimien yhteisvaikutuksista. Tästä syystä tarvittaisiin todella luotettava kokonaisarvio leikkausten kohdentumisesta ennen päätösten tekemistä.

Omia arvioitaan hallituksen säästölinjasta ovat esittäneet myös lukuisat kansalaisjärjestöt. Mannerheimin Lastensuojeluliitto katsoo, että lasten kotihoidon tuen leikkaus on koko lama-ajan suurin ja äkillisin leikkaus lapsiperheiden eduissa. Yhdessä lapsilisien leikkausten kanssa kotihoidon tuen supistus pudottaa lapsiperheiden nettotuloja jopa 15 prosenttia, laskee Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja vaatii eduskuntaa estämään kotihoidon tuen jättileikkauksen. Eläkeläisten, opiskelijoitten ja työttömien omat järjestöt ovat voimakkaasti arvostelleet hallituksen sosiaaliturvaleikkausten epäoikeudenmukaisuutta. Yksittäisten ihmisten kirjoitukset ja yhteydenotot kertovat siitä hädästä, turvattomuudesta ja pelosta, jota hallituksen säästölinja herättää. Hallitus haluaa ummistaa korvansa tältä laajalta kansalaispalautteelta.

Sateenkaarihallituksen ohjelmassa ei puhuta sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta eikä pohjoismaisen hyvinvointivaltion säilyttämisestä. Työnteon kannustavuuden nimissä hallitus purkaa suomalaisen hyvinvointivaltion suojaverkkoja, leikkaa sosiaaliturvan vähimmäisetuuksia ja muuttaa yhteiskuntapolitiikkaa uusioikeistolaiseen suuntaan.

Säästöjen kohdentaminen on tärkeä poliittinen arvovalinta. Keskusta puolusti ja puolustaa kansalaisten perusturvaa ja suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa myös vaalien jälkeen. Luovuimme ennemmin ministerinsalkuistamme kuin periaatteistamme.

Nykyisen hallituksen politiikka johtaa kansan kahtiajakoon. Tämän politiikan seurauksia kuvasi professori Heikki Niskakangas kirjoituksessaan Helsingin Sanomissa viime perjantaina seuraavasti: "Seuraavan laskusuhdanteen jälkeen suomalainen yhteiskunta on kovin toisenlainen. Keskiluokka on supistunut. On syntynyt yläluokka. Samalla olemme saaneet laajan köyhälistön."

Keskusta ei hyväksy tälle tielle johtavaa hallituksen väärää politiikkaa. Haluamme, että jo-

kainen kansanedustaja perusteellisesti perehtyy hallituksen leikkauksiin ja niiden vaikutuksiin tavallisten ihmisten elämään, ennen kuin tekee lopullisia päätöksiä niiden toteuttamisesta. Keskusta haluaa välikysymyksellään kaataa hallituksen epäsosiaaliset leikkaukset.

Arvoisa puhemies! Ehdotan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

"Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskuntaa toteaa,

että hallitus ei ole antanut määräaikaan mennessä eduskunnalle sen edellyttämää sosiaaliturvaselontekoa,

että hallitus ei ole tehnyt etukäteen riittävää kokonaisarviota sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausesitystensä todellisista vaikutuksista,

että hallituksen leikkausesitykset kohdistuvat yksipuolisesti kansalaisten perusturvaan ja murentavat toteutuessaan perinteistä suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja

että hallitus ei näistä syistä nauti eduskunnan luottamusta,

ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. P u h a k k a : Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajaa ed. Saarta ajatuksella löytää siltä pihvi, jonka ympärille keskusta rakentaisi tässä tilanteessa, jonka he ovat aiheuttaneet, sen hyvinvointimallinsa, jota ed. Saari peräänkuulutti. Sitä pihviä ei löytynyt.

Suomen Keskusta rp:n välikysymys on tehty hyvin populistisessa ja kyynisessä hengessä. Se ei tietenkään kaada hallitusta. Kysymys myös osoittaa sen, että tekijöillä ei liene halua osallistua muiden poliittisten ryhmien kanssa yhteistyöhön hyvinvointiyhteiskuntamme pelastamiseksi.

Välikysymyksen todellisista motiiveista huolimatta itse asia on vakava. Hyvinvointiyhteiskunta on kriisissä. Se ei vielä suinkaan ole selvinnyt siitä, että vuosien 1991—93 talouslama ja hallituksen kyvyttömyys hoitaa tehtäviään vei siltä taloudellisen pohjan alta.

Viime vaalikaudella maata hallinneen keskustapuolueen piiristä tuotiin esiin meille aiemmin vähemmän tuttuja uusioikeistolaisia iskusanoja ja ajatusmalleja. Hallituksen mukaan hyvinvointiyhteiskunta oli umpikujassa. Merkittävä keskustapolitiikko, presidenttiehdokas Paavo Värynen puhui tässä talossa hyvinvointiyhteiskunnasta "epäonnistuneena sosialistisena kokeiluna", jonka oli aika joutua samaan historian ros-

katynnyriin totalitaaristen yhteiskuntakokeilujen kanssa.

Vuosina 1991—94 maassa vallinnutta ideologista ja henkistä ilmapiiriä ei tule irrottaa siitä käytännön politiikasta, jota maan hallitus harjoitti — se sama hallitus, josta tuttuja nimiä on nyt tehdyn välikysymyksen allekirjoittajissa. Sen hallituksen ensimmäisiä aatteellisia kutsumuksia oli repiä suomalaisen sopimusyhteiskunnan perusteet ja asettua miljoonia suomalaisia edustavaa ammatillista työväenliikettä vastaan. Ammattiliittojen murskaaminen oli ensimmäinen vaihe Ahon hallituksen omaksumassa yhteiskuntakokeilussa.

Sopimusyhteiskunnan purkamisen ja vastakainasettelun lietsomisen jälkeen käytiin suomalaisen yhteiskunnan todellisen perustan, suomalaisen työn, kimppuun. Maassa harjoitettiin talouspolitiikkaa, jossa työllisyyden annettiin joutaa alaspäin. Työssä käyvät ihmiset olivat se pusuri, jolla Suomen raju alastulo piti ottaa vastaan. Työttömien joukon annettiin kasvaa puoleen miljoonaan, ilman että se olisi hallitusta huolestuttanut.

Tämän jälkeen oli selvää, että seuraavaksi vuorossa olivat suomalaisten peruspalveluiden ja tulonsiirtojen leikkaukset. Hallitusmuodon takaaman lakisääteisen perusturvan rajat ja reunat koluttiin tarkoin, kun oli tarpeen viedä rahat ja palvelut pois tavallisen ihmisen ulottuvilta. Maksuja korotettiin, työttömyysturvaa leikattiin, indeksit jäädytettiin. Koska tämä tehtiin tilanteessa, jossa maan talous oli putoavan kokonaiskysynnän ja kasvavan epäluottamuksen ilmapiirissä, ei kysymys voinut olla mistään taloudellisesta järjestyksestä, vaan ideologisesti perustellusta hyökkäyksestä pohjoismaista, suomalaista yhteiskuntamallia kohtaan. Toiminnan taloudellista järkevyyttä arvioidakseen pitää vain palauttaa mieliin, että vuonna 1991 hallitus asetti tavoitteekseen valtion velkaantumisen hillinnän; vuonna 1994 velkamäärä oli kasvanut viisin — kuuksinkertaiseksi.

Korkean valtionvelan lisäksi keskustavetoisen hallituksen perintönä oli ennätysmäinen työttömyys, työttömyysturva- ja korkomenojen räjähdysmäinen kasvu, tuhansien yrityskonkursien seurauksena pankkikriisi kymmeniin miljardeihin nousevine pankkitukineen, verotulojen aleneminen ennätyskorkeasta verotuksesta huolimatta, epävakaus rahamarkkinoilla paniikki-devalvaatioineen ja korkeine reaalkorkoineen. Edellä kuvatun kaltaisesta perinnöstä Lipposen hallitus joutuu nyt huolta kantamaan.

On liikuttavaa huomata, että välikysymyksen tehtyään keskustakin on vihdoinkin huomannut sen, kuinka vaikeaan tilaan maan asiat viime hallituskaudella ajettiin. Nykyinen hallitus on runsaassa puolessa vuodessa kyennyt palauttamaan maahan sen kaltaisen ilmapiirin, jolla me sosialidemokraatteina uskomme ongelmiamme parhaiten ratkeavan. Perusta optimismiin löytyy hyvin alkaneesta hallitus- ja työmarkkinajärjestöyhteistyöstä ja siitä virinneeestä yhteisvastuun ilmapiiristä.

Ahon hallituksen linja oli puolestaan kääntää ja repivää sekä yhteiskunnallista eriarvoisuutta lisäävää. Tuolloin ei varmastikaan ajateltu heikko-osaisia tai alimpia tulonsaajaryhmiä. Jos näin olisi tehty, miksi työttömyyden annettiin kasvaa yli 500 000 henkilöön? Sosialidemokraatteina väitämme edelleen, että riittävillä ja nopeilla päätöksillä olisi aikanaan kyetty säilyttämään merkittävä määrä nyt poistuneista työpaikoista. Valtiovelan räjähdysmäinen kasvu 50 miljardista markasta 330 miljardiin markkaan on pitkälti työttömyyden kasvusta johtuvaa. Ilman kasvaneen velan korkomenoja kyettäisiin keskustan välikysymyksissä esittämiä kohtia käsittelemään aivan eri tavalla.

Edellinen hallitus joutui politiikkansa poukkoilevaisuudesta johtuen markkinavoimien pakottamana useina kriisivuokkonloppuina tekemään eriarvoisuutta lisääviä ja huono-osaisia kurittavia paniikkiratkaisuja. Onnettominta oli, että tuolloiset ratkaisut eivät lisänneet mitenkään talouden vakautta tai luottamusta. Koko hallituskauden ajan sekä kotitaloudet että muut luotonottajat joutuivat tämän karvaasti kokemaan.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointiyhteiskuntaa on vakavissaan ja vilpittömästi arvosteltu kyvyttömyydestä reagoida taloudellisen toimintaympäristön muutoksiin. Hyvinvointivaltiossa rakennetaan kattavia sosiaalipalveluverkostoja ja indekseihin ja lakisääteisiin turvalausekkeihin varustettuja tulonsiirtoautomaatteja. Nämä palvelut ja tulonsiirrot luodaan hyvinä aikoina ja niiden tuleva kehitys perustetaan jatkuvalla ja tasaisella talouskasvulle. Hyvinvointiyhteiskunnan mekanismit jatkavat toimintaansa samoilla perusteilla, vaikka taloudellinen kasvu katkeaa ja yhteiskunnan velvoitteiden ja voimavarojen välille repeä kuluu. Tällainen tilanne johtaa järjestelmän rakenteelliseen ja krooniseen rahoituskriisiin.

Meidän hyvinvointiyhteiskuntamme on rakennettu vahvan kasvun aikoina: 1960-luvun loppuun mennessä eläke- ja muun sosiaalipoliti-

kan perusasiat, 1970-luvulla peruskoulujärjestelmä ja kansanterveyspolitiikka ja 1980-luvulla työelämän uudistaminen ja kansaneläkejärjestelmän täydentäminen. Järjestelmien pohjaksi lasketun 3 prosentin talouskasvun sijaan tällä vuosikymmenellä päästään tulevien vuosien noususta huolimatta hädin tuskin plussan puolelle. Pitäisi olla kaikille selvää, että jotakin on tehtävä, mikäli järjestelmän kokonaisuus halutaan pelastaa. Selvää on myös se, että pelastustyöhön on ryhdyttävä heti ja epäröimättä.

Paavo Lipposen hallitus on aloittanut työn hyvinvointimme pelastamiseksi. Ensimmäisiin toimenpiteisiin kuului hyvien suhteiden rakentaminen yhteiskunnan ja talouden kannalta keskeisiin työmarkkinajärjestöihin. Työmarkkinaosapuolet laativat kesäkuussa sopimuksen, jolla sopeutetaan yksityisalojen eläkkeet niihin voimavaroihin joita tulevina vuosikymmeninä on käytössä. Syyskuussa samat tahot pääsivät yhteisymmärrykseen kaikkien aikojen kattavimmasta tulo- ja työllisyys sopimuksesta, jossa kerrankin noususuhdanteen tuomia lisätuloja halutaan ohjata uusien työpaikkojen luomiseen, ei palkkojen ulosmittaamiseen. Varmaankin opposition perusturvanäkemyksen mukaista on tuomita historiallinen eläkeratkaisu, koska siinä turvattiin palkansaajien ansioeläkkeitä. Niinkään opposition mielestä varmaan olisi ollut syytä upottaa tehty työmarkkinaratkaisu, koska sen solmivat työmarkkinoiden korporaatiot.

Arvoisa puhemies! Hallitukselle tehdyssä välikysymyksessä luetellaan joukko säästötoimia, joiden tekeminen ei ole mieluista yhdellekään kansanedustajalle. Asiayhteydestä irrotettuina niitä on vaikea ymmärtää. Edellä on kuitenkin selvitetty, mikä on se suuri linja, joka hallitusta ja hallituspuolueiden eduskuntaryhmiä ohjaa.

Välikysymyksen yksityiskohtainen tarkastelu osoittaa, että sen takaa ei johdonmukaista linjaa löydy, sen yksityiskohdat on valittu tarkoitushakuisesti ja niiden muotoilussa on suhtauduttu varsin vapaamielisesti totuudellisuuden ja rehellisyyden vaatimuksiin.

Välikysymyksen varsinaisessa kysymysosassa viitataan tämän eduskunnan edeltäjän noin vuosi sitten antamaan lausumaan, jossa hallitus veloitettiin tekemään selkoa siitä, millaiset ovat tulonsiirtoleikkausten kokonaisvaikutukset. Jälkiviisaasti voisi sanoa, että silloin istunut hallitus olisi voinut hientää vaalikiireitään ja vaikkapa aloittaa tällaisen selonteon laatimisen. Mutta vakavammin ja perustellummin voi kysyä: Miksi ihmeessä hallitus ei aloittanut kokonaisarvion

tekoa jo vuonna 1993 tai paremminkin vuonna 1992 tai sitä edeltävänä vuonna? Nyt istuvaa hallitusta on turha yrittää panna satimeen eduskunnan lausuman muodollisella tulkinnalla. Nykyinen hallitus on istunut kuusi kuukautta. Sen on siinä ajassa täytynyt laatia kokonaisratkaisu välttämättömistä säästöistä, koota yhteen työmarkkinaosapuolet ja linjata maamme EU-politiikkaa kansakunnan kokonaisedun mukaiseksi. On häikäilemätöntä sanoa, että vahinkoa tapahtuu nyt istuvan hallituksen hätiköinnin vuoksi, kun todellinen vahinko tapahtui jo vuosia sitten ja juuri välikysymyksen esittäjien päättömästi harjoittaman politiikan seurauksena.

Välikysymyksen perusteluosassa väitetään hallituksen 20 miljardin markan säästöpaketin kohdistuvan suurimmalta osalta sosiaaliturvaan. Väite kaippaa korjaamista. Hallituksen säästötoimista, joiden kokonaissumma on noin 21 miljardia markkaa, kohdistuu kotitalouksien tulonsiirtoihin vajaa kolmannes eli 6,6 miljardia markkaa. Se ei ole yli puolet, vaan alle kolmanes.

Samanlaisia korjauksia ja täsmennyksiä on tehtävä luetteloon hallituksen tulonsiirtosäästöistä.

Lapsilisiä on pienennetty 750 miljoonalla. Melkein saman verran on jouduttu säästämään kotihoidon tuesta ja pienennetään sairausvakuutuslain mukaisia vanhempainrahojakin. Siitä huolimatta Suomen perhepoliittisten tulonsiirtojen kokonaisuus on tasolla, jolle harva rikaskaan maa yltää. Mitä erikseen mainittuihin monilapsisiin perheisiin tulee, siirrytään likimain tilanteeseen, joka vallitsi 31. joulukuuta 1993.

Lainojen korkovähennysten leikkauksia moititaan. Näistä kuitenkin hyötyvät markkamääräisesti eniten suuripalkkaiset — ne, joilta opposition mielestä ei mitään oteta. Heidänkin osaltaan hallitus on ennalta lieventänyt tulossa olevaa leikkausta harjoittamalla talouspolitiikkaa, joka on jo alentanut korkoja.

Opintotukien säästöjä pyritään lievittämään palkkatulojen ja tuen yhteensovitusta helpottamalla. Nuorten työttömien ja opiskelijoiden saamien tulonsiirtojen vähennyksiä parhaiten kuitenkin kompensoi se, että heidän työnsaantimahdollisuutensa paranevat. Tämä johtuu sekä hallituksen välittömistä työllistämistä ja koulutustoimista että siitä talous- ja yhteiskuntapolitiikasta, jolla työttömyyttä pyritään nujertamaan.

Työttömyysturvaetuuksien indeksijäädätyksiä lievitetään varsin tehokkaasti toteuttamalla talouspolitiikkaa, joka pitää kuluttajahintojen

nousun alhaisena. Työssä käyvät osallistuvat näihin talkoisiin tehtyään työehtosopimukset, joilla reaali-palkat jäädytetään yli kahdeksi vuodeksi. Hallitus tukee työttömien ja muiden pienituloisten selviytymistä sitouduttuaan tulonsiirtojen yhteydessä pitämään arvonlisäverokannan entisellään ja tukemaan elintarvikkeiden hintojen laskua.

Kansaneläkkeen työeläkevähenteisyys toteutetaan asteittain; maksussa olevien eläkkeitten markkamääriä ei leikata.

Hallitus tekee säästöjä myös muualta kuin kotitalouksien tulonsiirroista. Edellinen hallitus kiristi kuntataloutta juuri samaan aikaan, kun niiden omat verotulot romahtivat. Seurauksena oli sosiaali- ja muiden palveluitten karsintaa ja 40 000—50 000 työtöntä. Istuva hallitus ajoittaa kuntien valtionosuuksien supistukset tilanteeseen, jossa verotulojen kasvu on ylittänyt jopa optimistiset ennakkolaskelmat. Lisäksi hallitus toteuttaa valtionosuussäästöt alueellisesti tasapuolisesti. Suurtenkaan valtionosuussäästöjen seurauksena ei ole odotettavissa palveluitten alasajoa viime vuosien malliin.

Välikysymyksen perusteluosan lopussa keskustan eduskuntaryhmä moittii hallitusta sosiaalipolitiikasta, joka perustuu pelkästään työhön. Tähän on helppo vastata: Kaikki sosiaalipolitiikka perustuu vain ja ainoastaan työhön. On tukiaistalouden harhaa ja hemmotteluvaltion luoma väärinkäsitys uskotella itselleen, että hyvinvointi syntyisi muusta kuin yrittäjien, ammatinharjoittajien ja palkansaajien työstä. Työn tekeminen on nyt ja tulevaisuudessa toimeentulon ensisijainen lähde ja hyvä työllisyys parasta sosiaalipolitiikkaa. Ilman työssä käyvien ihmisten maksamia veroja ja maksuja ei mitään jaettavaa ole. Työväenliikkeen puolesta pitää oikein alleviivata liikkeen nimen alkuosaa. Ei ole ollenkaan pahasta, että ihmiset oivaltaivat tulonsiirtojen ja työn yhteyden. Yhteisvastuun politiikkaan kuuluu, että hyvinvointiyhteiskunta pitää huolta niistäkin, jotka syystä tai toisesta ovat syrjäytyneet. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että ansaitussa sosiaaliturvassa olisi mitään häpeämistä.

Arvoisa eduskunnan puhemies! Hyvät edustajatoverit niin hallitusrintamassa kuin oppositiossa! Tämän hallituksen syntyessä sanottiin, ettei siinä olevia puolueita yhdistä mikään; aatteitten ja toimintatapojen kirjo on niin suuri, ettei vastaavaa muualla ole nähty. Keskustan johdossa tehtiin arvio, että hallituksen laajapohjaisuus olisi sen heikko kohta. Siihen sopesi lyödä kiilaa

ensimmäisessä tarjoutuvassa tilanteessa. Tämä arvio on osoittautuva vääräksi. Vaikka hallituspuolueita moni asia erottaakin, on kuitenkin yksi asia, joka yhdistää. Kaikki hallituksen puolueet ovat sitoutuneet yhteiseen hankkeeseen hyvinvointiyhteiskunnan perustan säilyttämiseksi ja lujittamiseksi. Tässä hankkeessa otamme mielellään vastaan neuvoja ulkopuolisilta, vaikkapa poliittiselta oppositiolta. Jos tässä välikysymyskeskustelussa tai muussa tulevina kuukausina käytävässä keskustelussa tuodaan esille vaihtoehtoja edessä oleville säästöpäätöksille, me otamme neuvot vastaan.

Hallitusohjelmaneuvoittelussa keskustan vaihtoehto kuului seuraavasti, suora lainaus: ”Mikäli työttömyyden alentamisen tavoitetta ei kuitenkaan saavuteta, tarvitaan lisäsäästöjä. Keskusta lähtee siitä, että lisäsäästöt haetaan tulonsiirroista.” Tuolloin keskusta oli siis tarjonnassa lisää tulonsiirtojen leikkauksia, nyt se on moittimassa hallitusta maltillisesta säästölinjasta.

Keskustan, sen sijaan, että se syyllistyy hallituksen linjan syytelyyn, tulee katsoa peiliin ja kysyä, mikä olikaan keskustan vaihtoehto. Vaihtoehto, joka ajoi kansan syvään kurimukseen, nähtiin edellisen vaalikauden aikana. Nyt keskustalla on mahdollisuus esittää tähän aikaan kuuluva ratkaisumalli. Keskusta poiketen sosialidemokraattien oppositioajasta ei ole esittänyt mm. vaihtoehtoja budjettiaan. Vai onko niin, ettei keskustalla vaihtoehtoa olekaan? Oppositiojohtaja Aho on julkisuudessa torjunut ja tuominut yritystukiin säästöt. Maataloustuista keskustasta ei ole suostunut edes neuvottelemaan.

Arvoisa puhemies! Oppositio on välikysymyksessä kiinnittänyt huomiota vakavaan asiaan. Me annamme asioille niiden ansaitseman arvon ja yritämme vilpittömästi ja parhaamme mukaan lieventää niitä menetyksiä, joista yhteiskunnan heikompiaisat joutuvat kärsimään.

Sosialidemokraattista eduskuntaryhmää tyydyttää hallituksen vastaus, ja ryhmä esittää yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

P u h e m i e s : Pyydän muistuttaa arvoisille edustajille, että uuden käytännön mukaan puhe-mies voi erityisen painavista syistä myöntää vastauspuheenvuoron ryhmäpuheenvuoron jälkeen, mutta vain ryhmäpuheenvuoron pitäjäksi ilmoitetuille edustajille tilanteen mukaan. Tämä tiedoksi niille, jotka ovat pyytäneet vastauspuheenvuoroa tässä vaiheessa.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuorossaan ed. Puhakka moitti keskustaa siitä, että me arvostelemme ja haukuselemme hallituksen toimintaa. Kuitenkin ed. Puhakka samassa puheenvuorossa keskittyi hyvin laajasti, voisi sanoa: pääasiassa, edellisen hallituksen haukuskeluun. Onkin totta, että Ahon hallitus oli suurissa vaikeuksissa saadessaan aloittaessaan käsiinsä maanosamme voimakkaimmin supistuvan kansantalouden perintönä siltä hallitukselta, jossa muun muassa ed. Puhakka istui ministerinä.

Historian tonkiminen ja syyttely ei kuitenkaan auta meitä eteenpäin. Nyt olisi syytä tarkastella nykyistä tilannetta, sitä mihin yhteiskuntaa ohjaa Lipposen hallitus, joka sai edeltäjältään perintönä maanosamme nopeimmin kasvavan kansantalouden.

Todettakoon vielä, että keskusta tulee oman linjauksensa esittämään valtiovarainvaliokunnan budjettimietinnössä. Tässä vaiheessa, kun hallitus ei todellakaan ole antanut selvitystä siitä, miten nämä leikkaukset eri kansalaisiin kohdentuvat, meidän on mahdottoman vaikea lopullista kantaa ottaa.

Ed. P u h a k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksikin on syytä todeta tähän selvitystyöhön, että Lipposen hallituksen toimesta välittömästi sen työn alettua pantiin käyntiin kokonaisvaltainen selvitystyö, jonka tavoitteena on nyt tutkailla sitä, mihin kaikkeen johti se päätön politiikka, jota neljä vuotta harjoitettiin. Eli tässä suhteessa uskallan väittää, että tämän selvitystyön kautta pystymme myös jatkossa paremmin sosiaalipolitiikkamme suuntaamaan.

Mitä tulee keskustan linjan arvosteluun, ei se ollut yksin mennyttä aikaa, vaan aivan tätä päivää, Lipposen hallituksen perustamisen alkuai-koja koskevilta osin. Nimittäin kun Paavo Lipponen kysyi puolueilta 3.4.95, miten tulisi säästöjä toteuttaa, keskusta vastasi muun muassa työttömyyden osalta, että eläke- ja työttömyysturvan uudistusta koskevan valmistelutyön pohjalta tulee 2 miljardia säästää. Edelleen sanottiin työttömyyden osalta, että jos joudutaan toimenpiteisiin — jos työttömyys ei alene tavoitellulla tavalla — haetaan säästöjä nimenomaan tulonsiirroista. Eli täälläkään ei oltu valmiita toteamaan sitä todellista tilannetta, että yksin tulonsiirrot eivät voi olla säästöjen kohteena, vaan säästöjä pitää hakea koko budjetin laajuudelta, kaikista niistä menoeristä, joissa valtiolla on budjetissa rahoitusta.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Uuden käytännön mukaisesti on varmaan mahdollista kommentoida ryhmäpuheenvuoron käyttäjänä edellistä puhujaa.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa ed. Puhakka syytti keskustaa sopimussyhteiskunnan purkamisesta ja vastakkainasettelun lietsoimisesta. Tämä väite on kova erityisesti meille, jotka keskustassa olemme pyrkineet toimimaan sovittelijoina ja asioitten eteenpäinviejinä myös laidoista päin katsoen. Minä palautan mieleen edellisen hallituksen ja erityisesti pääministeri Ahon yrityksen laajan yhteiskuntasopimuksen tekemisestä vuonna 91. Mikäpä paremmin osoitaisi sopimisen ja yhteistyön halua kuin se, että yhteiskuntasopimuksen veturiksi valittiin sosiaalidemokraatti, pankinjohtaja Sorsa. Tämä osaltaan jo yksin kertoo, mikä on meidän tapamme tehdä politiikkaa ja yrittää saada isänmaan asiat hoidetuiksi.

Täällä on myös pari muuta seikkaa, jotka on syytä käydä heti läpi.

Ed. Puhakka toteaa: ”Miksi ihmeessä hallitus ei aloittanut kokonaisarvion tekoa jo vuonna 1993 tai paremminkin vuonna 1992 tai sitä edeltävänä vuonna?” Minä voin, ed. Puhakka, teille vakuuttaa, että sosiaali- ja terveysministeriö teki koko ajan selvityksiä ja myös täällä eduskunnassa oli jaossa erilaisten säästöpäätösten, verotuksen uudistusten, maksujen seurausvaikutukset, ja niiden perusteella Ahon hallitus teki omia poliittisia päätöksiään, ja ne siunautettiin täällä eduskunnassa. Me todella perustimme työmme tietoon emmekä arvauksiin, joiden pohjalta tämä hallitus on ainakin lähtökohtaisesti toiminut.

Vielä yksi epätarkkuus tai kysymys. Ed. Puhakan mukaan 21 miljardin markan säästöistä kohdistuu kotitalouksien tulonsiirtoihin vajaa kolmannes eli 6,6 miljardia markkaa. Ministeri Mönkäre edellä puhui kuitenkin puolesta. Kumpi lienee oikea luku?

Arvoisa puhemies! Varsinaisesti keskustan ryhmäpuheenvuoroon seuraavaksi. Kustant välilyksymyksessä on kaksi kärkeä.

Ensimmäinen väitteemme on, että hallituksen säästölinja on epäsosiaalinen. Hallitus säästää väärin. Se on kohtalokas virhe eikä valitettavasti vain harmiton palokuntavitsi.

Toinen väitteemme on, että hallitus pyrkii purkamaan oloihimme parhaiten soveltuvan sosiaaliturvan järjestelmän ja tuomaan tilalle euromallin. Jos tämä pyrkimys onnistuu, yhä useampi suomalainen ajetaan harkinnanvaraisen kun-

nallisen toimeentulotuen varaan. Perustelen väitteitämme ja kerron, että on olemassa myös vaihtoehtoja.

Säästöjä tarvitaan, mutta säästöt ovat kokonaisuus, jossa on tarkasteltava koko julkista sektoria ja koko kansantalouden voimavarojen käyttöä rahoituksen tarkastelua unohtamatta.

Nyt hallitus kohdentaa valtiontalouden 20 miljardin säästöistä yli puolet sosiaaliturvaan sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tämä valinta johtaa siihen, että pahimmin kärsivät ne, jotka ovat eniten riippuvaisia hyvinvointivaltiosta. Emme ole ainoita, jotka näin väittävät. Tutkijat ovat vahvistaneet, että hallituksen ohjelma johtaa epäoikeudenmukaiseen lopputulokseen. Niinpä emme hyväksy edes lähtökohdaksi sitä, että sosiaali- ja terveyssektorin yli 10 miljardin leikkausten vaihtoehtokin pitäisi kohdistaa valtion talousarviossa vain tämän pääluokan momentteille. Se ei auttaisi eniten apua tarvitsevia.

Jo viime vaalikaudella torjuimme mm. vaatimukset lapsilisien leikkaamisesta miljardilla markalla ja kotihoidon tuen 17 prosentin pienennyksistä. Nykyiset hallituspuolueet näyttävät niilleen esitykset kakistelematta. Meille ne ovat edelleen kynnyskysymyksiä. Vaalien alla kerroimme, että tänä vuonna voimassa olevia 12 miljardin markan säästöjä on jatkettava. Pääosa nykyisistä hallituspuolueista vastusti niitä silloin, mutta hyväksyi ne vaalien jälkeen ilman varauksia.

Nyt eteenpäin jatkettaessa on muistettava, että talousarvio on kokonaisuus. Siinä esitettävät leikkaukset ovat arvovalintoja. Olemme kertoneet valintaperusteemme hallitusneuvottelujen yhteydessä. Uuden tiedon valossa arviotamme voidaan eräiltä osin tarkistaa, mutta periaatteet pitävät.

Sosiaaliturvan osalta haluan vielä muistuttaa, että tarkastelun on ulotuttava koko sitä koskevaan 190 miljardin markan pottiin. Nyt hallitus käy kiinni erityisesti sen haavoittuvimpaan osaan: kansalaisten perusturvaan.

Talousarvion kokonaisvaikutukset riippuvat sekä säästöjen kohdennuksista että veroratkaisuista. Näistä peräämme eduskunnan edellyttämää ja hallituksen lupaamaa kokonaisarviota eduskunnan päätöksenteon pohjaksi. Suunta tuki on tiedossa jo nyt. Säästöt kohdistuvat pienituloisimpiin, erityisesti lapsiperheisiin, ja veroratkaisut suosivat suurituloisia.

Demari-lehti esitteli 6.9.95 Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tietoihin perustuvia laskelmia päätösten yhteisvaikutuksista eri väestö-

ryhmiin ensi vuonna. Parhaiten pärjäävät rikkaat lapsettomat parit tai rikkaat yksineläjät. Suurimmat markkamääräiset menetykset koituvat keskituloisille lapsiperheille ja viljelijäperheille, miinusta 4 500 markasta aina 9 500 markkaan. Tilasto ei edes kertonut, mitä tapahtuu köyhille lapsiperheille. Tuloksesta huolimatta artikkelin pääotsikko oli ”Budjetilla pienehköt vaikutukset”. Tulkinta on hämmäntävä. Tulkitseeko sosialidemokraattien eduskuntaryhmäkin leikkausten vaikutukset pienehköiksi? Täytyykö hallitusohjelman lupaus: ”Toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa?”

Keskustan mielestä säästö- ja veroratkaisuja on korjattava. Palaan niihin kohti.

Hallituksen ankaraa linjaa on perusteltu talouden ja työllisyyden vaatimuksilla. Käytännössä monet päätökset eivät niitä edistä, vaan päinvastoin jopa heikentävät.

Talouden kasvu on viime kuukausina laimentunut ja työttömyyden lasku hidastunut. Syynä on mm. se, että kotimarkkinoiden kysyntä on vähenenyt, koska kulutuksensa pääasiassa kotimaahan suuntaavat elävät suuressa epävarmuudessa. Pärjääjät puolestaan ovat lisänneet kulutustaan mm. ulkomaisiin tuotteisiin sekä matkoihin.

Toiseksi, työllisyyttä ja taloutta parhaiten edistäviä päätöksiä on jatkuvasti lykätty. Työllisyysohjelma irrotettiin tuposopimuksen jälkeiseen aikaan. Mitä todellista uutta se voi tuoda, kun lähes kaikki on lyöty tiukasti kiinni kahdeksi vuodeksi?

Kolmanneksi, hallituksen monet säästöt lisäävät työttömyyttä. Näin tekevät mm. ylimitoitettujen kuntien valtionosuuksien ja maatalouden leikkaukset. Onko hallituksen piirissä tehty edes arviota säästöjen työllisyysvaikutuksista?

On turha luulla, että esimerkiksi lasten kotihoidon tuen 700 miljoonan markan leikkaus olisi perusteltu sen enempää työllisyys- kuin säästökeinonakaan. Leikkaus johtaa vaihtoehtoisen, kalliimman päivähoidon kysynnän kasvuun. Työelämään siirtyvä taas syrjäyttää useimmiten sijaisuutta hoitavan henkilön todennäköisimmin työttömyyskortistoon, jossa korvaus on vähintään saman suuruinen, ellei suurempi kuin kotihoidon tuki. Tutkimusten mukaan vanhemmat haluavat lisää joustavuutta ja valinnanmahdollisuuksia lasten hoitoon sekä kehittää kotona annettavaa hoitoa. Tämä vastaa myös yhteiskunnan tulevia tarpeita. Nyt hallitus kuitenkin kaivaa perheiden valintamahdollisuuksia. Me

emme halua kunnallisen päivähoiton ja muun hoidon vastakkainasettelua, vaan vaihtoehtoisuutta.

Hallituksen säästölinjan kärjessä on esitys alimpien sairauspäivärahojen, arvoltaan siis 65 markkaa 90 penniä, poistamisesta kokonaan niiltä, joilla ei ole sairastumista edeltävää ansiotuloa. Vuosittain tämä koskee 13 000—14 000:ta henkilöä, mutta uhanalaisten joukko on paljon laajempi. Menoerä on noin 50 miljoonaa markkaa. On kysymys ideologisesta arvovalinnasta vähävaraisimpien kustannuksella. Ministeri Mönkäre perusteli päätöstä lain lähetekeskustelussa yleiseurooppalaisena käytäntönä. Väitän, että perustelu ontuu. Kukaan ei velvoita meitä väärrään päätökseen.

Sairausvakuutusjärjestelmän sisälläkin on 200 miljoonan markan kustannussäästöön ainakin neljä oikeudenmukaisempaa vaihtoehtoa.

Ensinnäkin: Voidaan alentaa päivärahaa kaikilta saajilta samalla markkamäärällä. Tämä merkitsisi kaikille 15 markan pienennystä päivärahaan. Päiväraha oli vuonna 93 keskimäärin noin 219 markkaa.

Toinen vaihtoehto: Alennetaan päivärahaa kaikilta saajilta samalla prosentilla, mikä jakaisi leikkauksen vielä edellistä tasaisemmin.

Kolmas vaihtoehto: Jyrkennetään hieman ansio-osan taitetta. Tämä merkitsisi tämänhetkisten korvausprosenttien pienenemistä taitekohdista 66:sta 63:een, 40:stä 38:aan ja 25:stä 23:een prosenttiin. Kukaan ei jäisi ilman korvausta, kuten hallituksen esityksessä.

Vielä yksi vaihtoehto Pienennetään sairausvakuutusmaksun kevennyttä nyt kaavailusta.

Arvoisa puhemies! Suomen sosiaaliturvassa on monia vaikutteita muiden maiden järjestelyistä. Niiden ohella siinä on omia kansallisia piirteitä, jotka perustuvat juuri meidän oloihimme. Suomalaisessa sosiaaliturvassa on korostunut vastuu kaikista kansalaisista, ei vain työsuhteessa olevista. Tätä mallia on totuttu ajattelemaan myös ns. pohjoismaisena mallina. Nyt tämä malli on joutunut ennennäkemättömän hyökkäyksen kohteeksi. Edellä kerroin yrityksestä murtaa sairausvakuutuksen ydin, toinen koskee kansaneläkkeitä. Kansanvakuutuksemme keskeiset osat ovat siis uhattuna.

Kansaneläkkeen pohjaosan muutos työeläkevähenteiseksi johtaa siihen, että osa eläkemaksuja pitkään maksaneista lyödään ulos kansaneläkkeen piiristä. Eniten, enimmillään noin 9 prosenttia, menettävät ne, jotka saavat pienekköä 4 000—5 000 markan työeläkettä. Siirtymävai-

heen järjestelyt, mm. eläkemaksun poisto ensi vuonna, porrastettu aikataulu ja indeksitarkistus, pitävät useimmilla käteen jäävän eläkkeen ennallaan. Puolisolisän tai lapsikorotusten saajilla niiden leikkaus pienentää käteen jäävää eläkettä hallituksen ja ministerin päinvastaisesta vakuuttelusta huolimatta.

Joudumme palaamaan monin muihinkin esityksen yksityiskohtiin. Tärkeää on nyt huomata, että suomalaisen sosiaaliturvan eräitä peruspilaria yritetään kaataa etuuksia ja rahoitusta koskevilla päätöksillä. Tämä on virhe varsinkin tilanteessa, jossa yhteiskunnan murros monine epävarmuustekijöineen vain korostaa perusturvan merkitystä.

Mitä esimerkiksi pohjaosan poiston tilalle saataisiin? Ensi vuonna se riittää 95 metrin pätkään moottoritietä. Tämäkö on esimerkiksi vihreiden valinta?

Puhuttaessa siirtymisestä eurooppalaiseen järjestelmään unohdetaan, että monissa maissa työhönsidonnainen vakuutusturva usein sisältää koko perheen turvan. Näin ei ole kuitenkaan suomalaisessa ansiosidonnaisessa järjestelmässä. Hallituksen säästöt heikentävät myös sukupuolten tasa-arvoa.

Työttömyysturvan rakenneuudistusten tarpeesta on puhuttu vuosia ja puhutaan edelleen, sillä päätökset puuttuvat. Tähän mennessä hallitus on päättänyt vain indeksitarkistuksen jäädytyksestä, mikä ei ole rakennemuutos, ja työmarkkinatuen leikkauksista hallitus on tehnyt myös päätökset ensi vuodelle. Indeksijäädytyksestä lähes kaksi kolmannelle kohdistuu perusturvaan ja työmarkkinatukeen, hieman yli kolmannes ansioturvaan. Työmarkkinatuen 660 miljoonan markan leikkaus kohdistuu voimakkaimmin nuoriin ja perheellisiin pitkäaikaistyöttömiin. Lapsikorotuksia pienennetään noin puoleen, mikä merkitsee kolme- tai useampilapsisessa perheessä noin 500 markan leikkausta kuukaudessa muiden leikkausten lisäksi.

Hallitus myöntyi tuposopimuksen yhteydessä vielä siihenkin, että ensi vuoden jälkeen työmarkkinatukea leikataan jälleen 200 miljoonalla markalla. Tämä pienentää vastaavasti ansioturvan rakenneuudistuksella säästettävää määrää.

Hallituksen valinta kohdistuu niihin, jotka ovat jo ennestään hankalimmissa elämäntilanteissa. Vai katsooko hallitus tässäkin tapauksessa, että päätökset eivät heikennä vaikeimmassa asemassa olevien turvaa? Meidän mielestämme heikentävät. Siksi työttömyysturvaa koskevat ongelmat pitäisi ratkaista toisin, puuttuen samal-

la myös rahoituskeinoihin. Ehkä näin löytyisi toimivampia keinoja myös kannustinongelmien poistamiseen.

Hallituksen säästölinja asettaa laman seurausten korjaamisessa päävastuun lapsiperheille ja nuorille. He eivät kuitenkaan ole syyllisiä siihen takavuosien menoon, joka sai aikaan kansantaloutemme syöksykierteen ja vei valtiontaloudenkin vaikeuksiin. Lapsiperheet joutuvat suurimman taakan kantajiksi siksi, että monet leikkaukset vaikuttavat heihin yhtä aikaa. Tätä vahinkoa ei saa päästää tapahtumaan. Nuoria koskevat erityisesti opintotuen ja työmarkkinatuen heikennykset sekä kiristykset asumisen eri tukimuodoissa.

Hallitusta muodostettaessa kiinnitettiin huomiota sukupuolten tasapuoliseen edustukseen. Nyt on kiinnitettävä huomiota siihen, miten hallituksen ohjelma vaikuttaa naisten olosuhteisiin. Arvio on lohduton. Naisten asemaa heikennetään lapsilisien ja kotihoidon tuen leikkausten lisäksi sairaus- ja äitiysajan turvan heikennyksillä sekä kansaneläkettä koskevilla ratkaisuilla. Kunnallisten palvelujen supistaminen koskee enemmän naisia kuin miehiä ja lisää naisten työttömyyttä.

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmän mielestä hallitus toteuttaa väärää politiikkaa. Sen seurauksena sosiaalinen eriarvoisuus lisääntyy ja kansalaisten perusturva vaarantuu. Eniten vaarantuu jo nyt heikoimmassa asemassa olevien turva. Näistä uhkakuvista huolimatta hallitus ei ole antanut eduskunnalle sen edellyttämää selvitystä päätösten vaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Saaren esittämää epäluottamuslause-ehdotusta pääministeri Paavo Lipposen hallitukselle.

Ed. Puhakka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niitä samoja säästöjä minäkin kaipasin, mitä ryhmätoverini tuntevat peräänkuuluttavan.

Haluan todeta, että ed. Huuhtanen hyvin tasapainoisessa puheenvuorossaan unohti vain yhden keskeisen tekijän eli sen, että valtiontalous on tällä hetkellä sen politiikan jälkeen, jota te olette olleet harjoittamassa, tilassa, joka vain vaatii säästöjä ja vaikeita säästöjä. Näin ollen pitää myös samalla toteuttaa, kun arvioi tilannetta rauhallisesti, se toinen puoli eli kertoa, miten tästä eteenpäin, eikä vain sanoa, että näin ja näin hallitus leikkaa, kun tiedetään, että ilman säästöjä me emme selviä. Jos ei säästetä ja panna valtiontaloutta kuntoon, me tiedämme, että monet muut elementit murtuvat ja

lopulta koko se perusta, millä suomalainen hyvinvointiyhteiskunta tänään elää ja mille tulevaisuutta rakennetaan.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskusta on täysin samaa mieltä säästämisen tarpeesta. Ryhmämme puheenjohtaja sanoi hyvin selkeästi vastauspuheenvuorossaan: Keskustan vastaus säästöiksi tulee budjettimietinnössä. On varsin kohtuullista, että me saamme aikaa luoda sellaisen kokonaisuuden säästöiksi, että se ei aiheuta nimenomaan jo nyt vaikeuksissa oleville ihmisille lisää taakkaa. Tämä on meidän tavoitteemme, ja tulette näkemään tuloksen aikanaan budjettimietinnössä.

Olemme kaivanneet tähän keskusteluun ja tähän tilanteeseen hallituksen selvitystä siitä, miten tähänastiset säästöt ovat jo vaikuttaneet, jotta seuraava askel olisi ollut yhtä oikeudenmukainen kuin edellisen hallituksen aikana.

Ed. Alaharja: Arvoisa puhemies! Aivan pari oikaisua ed. Huuhtasen puheenvuoroon. Sairauspäivärahan tarkoituksena ei ole korvata sairauden aiheuttamia kuluja, vaan kompensoida tulon menetystä.

Toinen kommentti: Jos, niin kuin ed. Huuhtanen täällä ehdotti, pienennetään sairausvakuutukseen kohdistuvia säästöjä, jostain ne rahat on otettava. Silloin on nostettava veroja, ja se toisaalta nostaa verokiilaa ja huonontaa työllistymistä ja koko tilannetta.

Vielä kolmas asia: Ed. Huuhtanen sanoi, että hallitus pyrkii purkamaan sosiaaliturvajärjestelmää ja tuo tilalle euromallin. Juuri näillä säästöillä pyritään turvaamaan hyväksi koettu sosiaaliturvajärjestelmä Suomessa.

Arvoisa puhemies! Sitten menen kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroon.

Hallitus on saanut vastattavakseen ensimmäisen välikysymyksen. Kysymyksen aihe on tärkeä eli kansalaisten sosiaaliturvan taso ja hallituksen esittämät valtiontalouden säästöt. Tämä antaa mahdollisuuden pohtia hyvinvointivaltiomme tilaa laajemmaltikin. On hyvä havaita, että välikysymyksen laatijat eivät sinänsä arvostele hallituksen esittämien säästöjen kokoluokkaa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä onkin hyvä, että valtiontalouden säästöjen välttämättömyydestä vallitsee eduskunnassa laaja yksimielisyys.

Talouspolitiikan pitkä linja, jonka pääarkkitehtina on ollut valtiovarainministeri Iiro Viinanen, on laajalti hyväksytty oikeaksi linjaksi nos-

taa Suomi laman kurimuksesta. Tämä linja on kantanut hedelmää: Korot laskevat, vienti vetää, inflaatio on alhaalla, vaihtotase on ylijäämäinen, valtion velkaantuminen on hidastunut; työllisyyskin on kohentunut, tosin kiduttavan hitaasti. Talouspolitiikan pitkän linjan olennainen osa on valtiontalouden tasapainottaminen. On elettävä suu sakkii myöten, on jälleen ajankohtainen sananparsi.

Rankalla talouskuurilla on vaikutuksia myös hyvinvointivaltion rakenteisiin ja sosiaaliturvaan. Toisaalta on syytä jälleen kerran muistuttaa, että hyvinvointivaltio voi kestävästi perustua vain terveelle valtiontaloudelle. Varmin tie tuhota hyvinvointivaltio ja kansalaisten sosiaalinen turvallisuus on jättää säästöt tekemättä ja antaa valtiontalouden rapautua.

Keskustan avustajakunta laati viime vaalikaudella Esko Ahon hallituksen hallituspolitiikasta katekismuksen otsikolla "ABC, Ahon hallituksen saavutukset, vastauksia kiperiin kysymyksiin". Siinä kiteytetään osuvasti nykyisinkin harjoitettavan talouspolitiikan sosiaalinen ydin: "Harjoitetulla tiukan käden talouspolitiikalla on nimenomaan pyritty estämään hyvinvointivaltion pohjan romahdus." Tästä on kysymys, kun arvioidaan harjoitetun talouspolitiikan ja hyvinvointivaltion suhdetta.

Välikysymyksen laatijoiden olisi ollut syytä uudelleen tutustua tähän vaalien alla jaettuun katekismukseen. Se oppi ei olisi ojaan kaatanut. (Välihuutoja) Sillä opilla on ...

P u h e m i e s (koputtaa): Ei saa häiritä puhujaa!

P u h u j a : ... Suomea nostettu ojasta ja nostetaan tänäkin päivänä.

Viime vuosien kovasta säästölinjasta huolimatta ensi vuoden budjetti on vielä reilusti alijäämäinen. Lisäksi valtiolla on velkaa noin 350 miljardia markkaa. Säästämisessä ei siis ole kysymys säästämisestä itsestään ja tästä päivästä, vaan lastemme ja lastenlastemme edellytyksistä elää onnellista ja tasapainoista elämää tässä maassa tulevaisuudessa. Velka on siirrettyä verotusta. Me suomalaiset maksamme tämän velan joka tapauksessa.

Valtio voi tosiasiaassa säästää vain vähentämällä menojaan. Suurten lukujen periaate onkin säästämisessä armoton. Suuria säästöjä saadaan aikaan vain suurista menoista. Sosiaalimenot muodostavat suurimman menoerän valtion budjetissa.

Hallituksen säästöesityksiä on kritisoitu väärin kohdennetuiksi ja epäoikeudenmukaisiksi edellisissä puheenvuoroissa. Toisaalta tulonsiirtoihin kohdistuvat leikkaukset voivat tuntua vain niissä kansalaisryhmissä, jotka tulonsiirtoja saavat. Tätä ei kukaan voi kiistää.

Tässä yhteydessä on helppo edelleen yhtyä keskustan avustajakunnan laatimaan katekismukseen. Siinä nimittäin todetaan, että "syntyneestä tilanteesta ei pääse ulos, etteivätkö kaikki suomalaiset joutuisi tinkimään". Näin siis keskusta vielä muutamia kuukausia sitten. Suomen nousu voi perustua vain työlle ja sille, että kaikki kansalaiset osallistuvat talkoisiin. Muistaen samalla suurten lukujen rautaisen periaatteen on säästöpolitiikan oltava mahdollisimman tasa-puolista ja oikeudenmukaista. Vain siten säästöt voivat saada kansan tuen taakseen. Tämän mukaisesti kokoomus on toiminut ja toimii myös jatkossa.

Hyvinvointivaltion perusta on edelleen kunnonssa. Kansalaisille kyetään takaamaan kaikissa tilanteissa välttämätön perustoimeentulo ja välttämättömät palvelut. Tästä on pidettävä kiinni jatkossakin. Sosiaalisen turvallisuuden täytyy perustua siihen, että työkykyinen ihminen kykenee omalla työllään pitämään huolta itsestään ja perheestään. Työ on parasta sosiaalipolitiikkaa. Työ on parasta tulojen tasausta. Työ on parasta perusturvaa.

Työttömyyden alentaminen on myös tehokasta säästämistä. 1 prosenttiyksikön työttömyysasteen pudotuksella on 2 miljardin markan myönteiset vaikutukset valtion budjettiin. Työttömyyden vähentämiseksi tulee siis tehdä kaikki mahdollinen. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä yksikin tehokas uusi keino on tässä tilanteessa parempi kuin pussillinen vanhoja. Lääkärinä voin todeta, että vanhojen konstien teho on sama kuin hoitaisi ammottavaa avohaavaa pelkällä laastarilla: Hoidosta huolimatta tauti vain pahenee.

Työllisyyden hoidossa on perinteisesti luotettu talouskasvuun ja valtion budjettiin. Talouskasvu lienee nyt huipussaan ja umpivelkainen valtio ei voi verovaroin poistaa työttömyyttä. Hallituksen tavoitteleva työttömyyden puolittaminen edellyttää nyt työllistämisen ja työllistymisen kynnysten madaltamista. Työnantajalle täytyy olla kannattavaa palkata uusi työntekijä. Työntekijälle on oltava kannattavaa ottaa työ vastaan. Näin ei tänä päivänä valitettavasti aina ole.

Verokiila ja työelämän jäykkyydet muodostavat tällä hetkellä pahimmat työllistymisen es-

teet. Verokiila on nostanut työn hinnan järjetömän korkeaksi. Työelämän jäykkyudet estävät yritysten joustavan sopeutumisen nopeasti muuttuviin tilanteisiin, mikä näkyy työttömyytenä ja yrittäjien haluttomuutena palkata uusia työntekijöitä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää hallitukselta voimakkaita toimia juuri työelämän joustojen lisäämiseksi ja verokiilan supistamiseksi. Odotamme paljon kansliapäällikkö Sor-san työllisyystyöryhmältä. Mikäli työryhmän pääasialliset esitykset kuitenkin ovat perinteisiä valtion menoja lisääviä ja vähemmän työelämän rakenteisiin puuttuvia, on poliitikkojen otettava vastuu ja oltava virkamiehiä rohkeampia. Muutoin työttömyyden puolittaminen jää puolitiehen.

Kaikki todistavat, että uudet työpaikat voivat pääsääntöisesti syntyä vain pkt-sektorilla ja palvelualoilla. Teollisuustuotanto tulee toimeen entistä vähemmällä väellä. Pk-sektori ja palvelusektori kantaa työllistämistä vastuunsa varmasti mielellään, mikäli sille annetaan siihen todelliset edellytykset.

Verokiila on pahin työllistämisen este palvelutuotannossa. Verokiila voidaan määrittää tarkastelemalla työnantajan työvoimakustannusten ja palkansaajan käteen tulevan palkan erotusta. On kohtuutonta, että palvelun ostajan täytyy ansaita moninkertaisesti, että palvelun suorittaja saa tietyn nettopalkan verojen jälkeen. Valtio on suurin edunsaaja, kun käytämme palveluja. Näin ei tietenkään voi jatkua, mikäli to-della haluamme alentaa työttömyyttä.

Hallitus on ottanut oikean suunnan tuloveroituksen keventämisessä. Tätä on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä välttämätöntä jatkaa ja, mikäli mahdollista, jo tehtyjä veropäätöksiä aiennettava, jotta verokiilan supistumisella olisi myös työllisyyttä edistäviä vaikutuksia. Veroituksen keventäminenkin voi perustua vain tiukkaan menopolitiikkaan. Säästöjen tekeminen on siis paras tapa supistaa verokiilaa ja näin myös kohentaa työllisyyttä. Vaikka lyhyellä tähtäimellä valtiontalouden säästöt voivat olla haitallisia työllisyydelle, niin pitkässä juoksussa ne ovat edellytyksenä työllisyyden parantamiselle.

Verokiilan eräs keskeinen seuraus on myös harmaa talous. Keräämättä jääneiden veromarkkojen ohella ongelmana on yhteiskunnan jakautuminen lainkuuliaisiiin ja vähemmän kuuliaisiiin. Lainkuuliaisiet maksavat verolintsareidenkin viulut. Hyvinvointivaltio ei voi sallia vapaamatkustajia.

Säästämisen yhteydessä on kyettävä myös korjaamaan rakenteellisia vääristymiä. Säästämisen ilman rakenteiden uudistamista saattaa olla näennäistä. Säästäminen toisaalla voi olla meno toisaalla.

Eräs eittämätön rakenteellinen vääristymä ovat tuloloukut. On mielehtöntä, että sosiaaliturvajärjestelmämme on rakennettu niin, että tiettyssä tilanteissa työn tekeminen ei ole taloudellisesti kannattava vaihtoehto. Tuloloukut muodostavat näin erään tärkeän työllistymisen esteen. Tuloloukkujen muodostama rakenteellinen vinouma on saatava korjatuksi, että kansalaisten usko yhteiskuntamme oikeudenmukaisuuteen säilyy. Järjestelmä on saatava toimimaan niin, että yksilön omista ponnisteluista on hänelle aina myös taloudellista hyötyä. Tuloloukkujen poistamiseen tähtäävä työ on hallituksessa jo käynnissä. Lakiehdotuksia on syytä odottaa ensi keväänä. Vaikka järjestelmiä on rakennettu vuosien ajan, on aikataulun tiukuudesta huolimatta tavoitetaso pidettävä korkealla.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksen tekijät kohdistavat arvostelunsa säästökohteisiin. Kysyjät listaavat hallituksen esittämät säästötoimet väärin kohdennetuiksi ilman vaihtoehtoisia esityksiä. Hallitus on siis "sammuttanut väärin". Aidon keskustelun aikaansaamiseksi vaihtoehtojen esittäminen olisi ollut toivottavaa.

Isänmaan kannalta on välttämätöntä, että pidämme kiinni säästöpäätöksistä. Säästäminen ei ole itsetarkoitus, vaan pyrkimyksenä on tervehdyttää Suomi takaisin kestävän kehityksen uralle. Meillä tulee olla malttia vaurastua. Kestävän nousun varmistamiseksi tarvitsemme myös asennemuutosta. Mitään emme voita tarpeettomalla pessimismillä. Suomea on rakennettu työllä ja yrittämisellä. Näiden varaan rakentuu hyvinvointimme jatkossakin.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa puhemiehen ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin painavana syynä tähän puheenvuoroon katson olevan sen, että ed. Ala-Harja väitti, että Viinasen linja jatkuu viime kaudelta edelleen. Mielestäni näin ei todellakaan ole. Edellisessä hallituksessa, ainakin niin kauan kuin itse siellä olin mukana, me saimme torjuttua enemmistöllä monet ministeri Viinasen ja hänen virkamiestensä tekemät esitykset, jotka kohdistuivat juuri sillä tavalla täysin

epäsosiaalisesti, kuin nyt tapahtuu ja mitä koko nykyinen hallitus näyttää tukevan.

Tämä linja on siis muuttunut ministeri Viinan linjaksi ehkä 13.4.1995 tämän hallituksen astuessa ruoriin. Lapsiperheet ja nuoret ovat säästöjen moninkertaisena kohteena. Tällaista ei ole tapahtunut koskaan Suomen historiassa. Perusturvaa ei ole tällä tavalla lähdetty viemään alas päin. Päinvastoin viime kaudella pyrittiin perusturvasta pitämään kiinni. Nyt tapahtuu niin, että me hyväosaiset saamme veronkevennykset ja palkankorotukset, mutta emme ensimmäistään leikkausta kohdallemme. Tämä on tosiasia.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen oli viime kaudella valtiovarainministerinä ja jatkaa edelleen, ja se linja, joka silloin Ahon hallituksen aikana aloitettiin, jatkuu. Sen takia täytyykin ihmetellä, että nyt tulee arvostelua näille edellisen hallituksen tekemille ja nyt jatketuille säästöille.

Voi olla, että ed. Kankaanniemi ollessaan ministerinä on voinut vaikuttaa. Minulla ei ole siitä tietoa. Mutta lapsiperheiden asema on kuitenkin pyritty turvaamaan. Lapsilisät on pidetty verotomina viime kaudella ja edelleen tällä kaudella. Se on melkoinen tuki lapsiperheille.

Koskaan ei ole, ed. Kankaanniemi, Suomi myöskään ollut tällaisessa kriisitilanteessa, talous ei ole ollut näin huono, joten ei ole ollut tarvetta säästää valtion menoja. Nyt se on meille elinehto.

Ed. H e l l e : Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen äskeisen puheenvuoron johdosta on syytä todeta, että kristillisten totuus on kovin suhteellinen.

Mitä tulee keskustan ryhmäpuheenvuoroon, jonka ed. Huuhtanen käytti, siinä oli muutamia aika hämmästyttäviä väitteitä. Yksi oli mm. se, että hän sanoi, että edellisen hallituksen aikana hallituksen esitysten seurausvaikutukset selvitetiin eduskunnalle hyvin tarkkaan. Tämä ei pitänyt paikkaansa. Useaan kertaan eri valiokunnat myös puuttuivat tähän seikkaan. Saattaa olla, että samanlaista vikaa on nytkin istuvassa hallituksessa. Mutta se väite, joka oli ed. Huuhtasella äksen, oli mielestäni virheellinen, ainakin kun asiaa katsoi tavallisen kansanedustajan silmin.

Mitä tulee siihen, että ed. Huuhtanen yritti tehdä keskustapuolueesta sukupuolten tasa-arvon esitaistelijaa, se oli aika hupaisa kohta.

Arvoisa puhemies! Suomelle 1980-luku oli "kultaista aikaa". Ongelmia alkoi kuitenkin kasaantua monestakin syystä. Talouden kasvu hyytyi lopulta siihen, että yritykset ja kotitaloudet olivat velkaantuneet niin, että velanottoon ei ollut enää edellytyksiä. Lisäksi idänkauppa romahti ja kilpailukyky rapautui vähitellen.

Talouden alamäen koittaessa oli vakava virhe, että edellinen hallitus sitoi markan liian korkealla arvolla yksipuolisesti ecuun sen sijaan, että olisi välittömästi mutta maltillisesti korjattu markan ulkoista arvoa vastaamaan rapautunutta kilpailukykyä. Hallituksen valinta ei ollut yhteiskunnallisiin kustannuksiinsa nähden kestävä.

Toinen virhe edelliseltä hallitukselta oli säästäminen ja verojen kiristäminen juuri lamaan mentäessä. Me vasemmistoliton edustajat varoitimme säästämisestä lamaan syöksyttäessä samalla, kun jo silloin sanoimme, että talouden nousun alettua säästäminen on edessä.

Edellinen hallitus siis syvensi lamaa ja lisäsi työttömien määrää. Toisenlaisella talouspolitiikalla tätä syöksyä olisi voitu jarruttaa ja työttömyyttä pienentää, mutta velattomaksi valtio ei olisi siinäkään tapauksessa jäänyt. Kannattaa panna merkille Suomen Pankin pyynnöstä maamme talouspolitiikkaa arvioineen ruotsalaisen Hans Tson Söderströmin huomautus, että Ahon hallituksen päätöstä sallia työttömyyden räjähdysmäinen kasvu maksetaan Suomessa pitkään. Siitä on nyt tässäkin keskustelussa kyse.

Ymmärtääksemme laman syvyyden meidän on syytä verrata sitä 1980-luvun kehitykseen. Jos viime vuosikymmenen talouden kehitystä kuvavaa käyrää jatkettaisiin tähän päivään, todettaisiin bruttokansantuotteen tällä hetkellä olevan noin parikymmentä prosenttia tuolla tavoin jatkettuna käyrän alapuolella. Syöksy lamaan oli todella nopea, ja olemme käyneet syvällä. Helppoja ratkaisuja ei todellakaan ole, kun tilanne on tällainen.

Tämä hallitus on joutunut lähtemään siitä tilanteesta, johon edellisen hallituksen politiikka vei Suomen. Meillä on rasituksena suurtyöttömyys ja mittava valtion velka. Hallitus pyrkii tästä suosta ylös talouden kasvua tukemalla, jotta meille jäisi jäljelle sentään se, mikä säästöjen jälkeen jää.

Valtion menokehityksen tasapainottaminen ei ole itsetarkoitus, vaan sen avulla viime kädessä varmistetaan, että työllisyys paranee oleellisesti ja pohjoismainen hyvinvointivaltio voi säilyä. Toimeentulon turva ja hyvinvointipalvelut mitoitettavat nyt uudestaan niihin puitteisiin, joita

määrittelevät niin talouden kehitys kuin valtion-talouden tilakin.

Valtiontalouden tasapainottamisella pyritään varmistamaan alkaneen talouskasvun jatkuminen niin, että työllisyys paranisi ja samalla työttömyyden aiheuttama rasitus vähenisi. Työmarkkinajärjestöjen solmima kokonaisratkaisu tukee tätä kehitystä. Ilman ripeää kasvua ei työllisyyden voi odottaa paranevan ja verotulojen kasvavan, ja näitä nimenomaan tarvitaan hyvinvointiyhteiskunnan perusteiden säilyttämiseen. Hyvinvointivaltion säilyttäminen edellyttää talouden suotuisaa kehitystä.

Kannattaa muuten panna merkille, mitä Stakesin, siis Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen, edustajan lausunnossa valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostolle on sanottu sosiaaliturvasta valtion ensi vuoden talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä. Siinä todetaan: "Jos hallitus onnistuu keskeisessä tavoitteessaan pienentää työttömyys puoleen, niin säästöjen tulonjakovaikutukset ovat vähemmän merkityksellisiä." Arvoisat edustajatoverit, tässä kiteytyy juuri se, mistä menoleikkauksissa on kyse.

Luottamuksen palauttamiseksi oli myös välttämätöntä ajoittaa menoleikkaukset etupainoisesti, kun talous on nyt kasvussa. Itse asiassa vuoden 1995 talousarvion osalta edellinen hallitus näyttää vaalien takia turvautuneen keinotokeisiin ratkaisuihin välttääkseen menoleikkauksia, jotka olivat väistämättä edessä.

Säästötarpeet ovatkin pakosta niin mittavia, että helppoja ratkaisuja ei ole. Säästöjen kohdistaminen mahdollisimman moneen valtion tehtävään pitää yksittäisen säästön pienempänä, mutta tietenkään ei voida täysin välttää siltä, etteivät säästöt jossakin määrin kertautuisi. Hallituksen tulisi siksi esimerkiksi selvittää, olisiko muun muassa asuntolainapuolella löydettävissä helpoista joidenkin lapsiperheiden vaikeuksiin silloin, kun nämä muuten olisivat oikeutettuja kunnalliseen toimeentulotukeen, ellei käytettävissä olevien tulojen vähyys johtuisi aikoinaan otetuista asuntolainoista. Uskoisin, että tällaisia ratkaisuja voidaan löytää, mikäli valtioneuvoston jäsenet niihin paneutuvat. Luopumatta talouden saneeraamisen tavoitteesta on löydettävä tarkoin harkittuja pehmennyksiä kohtuuttomuuksien korjaamiseksi.

Kun nyt arvioi yksittäisiä säästökohteita, on valitettavasti todettava, että valtion tehtävistä maanpuolustus on suurelta osin sidottu siksi, että asehankinnat perustuvat pitkäaikaisiin sopi-

muksiin. Edelliseltä hallitukselta olikin aika uskaliaista sitoa Suomi lamaan syöksyttäessä hyvin mittavaan Hornet-hankintaan. Näin ollen säästäminen kohdistuu sitten muihin hallinnonaloihin, ja kun huomattava osa menoista on siirtoja kotitalouksille tai kunnille, ei niitä valitettavasti voi säästöjen kyseessä ollen myöskään sivuuttaa. Etuutta ei voi vähentää sellaiselta, joka ei sitä saa.

Hallituksessa olemme omalla painollamme pyrkinneet vaikuttamaan menoleikkausten sisältöön, mikä on tietysti paljon vaativampi ja haasteellisempi tehtävä kuin se, että olisimme jättäytyneet oppositioon ja arvostelleet jokaista yksittäistä säästöpäätöstä virheellisenä. Olemme pyrkineet hakemaan mahdollisimman hyvää lopputulosta sovitun raamin puitteissa. Meille on ollut tärkeää, että viimesijainen turva, toimeentulotuki, säilyttäisi asemansa, sillä myös siihen on kohdistunut paineita. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaa säilyttää toimeentulotuen tason koskemattomana.

Kunnallistalouden suotuisa kehitys on antanut mahdollisuuden kohdistaa merkittävän osan säästöistä valtionosuuksiin. Kuntien verotulojen jopa yllättävän hyvän kasvun takia tämä menoleikkaus ei vastaavalla määrällä heikennä kuntien kansalaisille tarjoamia palveluja. Tällä tavoin talouden myönteinen kehitys auttaa pienentämään menoleikkausten kansalaisiin kohdistuvia rasituksia. Hallituksen ripeällä toiminnalla on juuri ollut tehtävänä varmistaa, että tämä myönteinen vire jatkuu voimakkaana.

Elinkeinotukien karsinnalla on voitu vähentää tarvetta puuttua etuuksiin, mutta siinäkin tulee raja vastaan. Me emme pitäneet mahdollisina yltiöpäisimpiä näkemyksiä maatalouden kotimaisten tukien karsinnassa.

Hyväosaisten osallistuminen säästötalkoisiin on tietysti erilaista, kun heiltä ei voi vähentää sellaisia etuuksia, joita he eivät saakaan.

Jos ajatellaan ylipäänsä työssä käyviä, heidän panoksensa talouden kehityksen varmistamisessa ja siten pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttämisessä on ennen kaikkea siinä, että syntyi talouden kasvua tukeva kokonaisratkaisu, sen sijaan että eri alat olisivat kilpailleet siinä, mikä niistä saa parhaan neuvottelutuloksen. Myönteiseen tulokseen tältä osin vaikutti osaltaan se, että tämä hallitus on pyrkinyt välttämään turhaa vastakkainasettelua työmarkkinajärjestöihin nähden.

Säästöjä ei olisi voitu välttää vähäisillä veronkorotuksilla. Onhan välillinen verotus meillä jo

muutenkin korkeaa, eikä tuloverotuksenkaan puolella juuri ole mahdollisuuksia, kun toisaalta maatalous- ja muut yrittäjät voivat saada osan tuloistaan vähemmän verotettuina pääomatuloina. Hallitus on kuitenkin esittänyt pääomatulojen veroprosentin nostamista 25:stä 28 prosenttiin, joten näitä tuloja saavat osallistuvat omalla osallaan talkoisiin. Pääomaliikkeiden vapaututtua tällä tiellä ei kuitenkaan voi juuri pidemmälle edetä.

Suuri vastuu yksittäisten menoleikkausten arvioinnissa lankeaa eduskunnan perustuslakivaliokunnalle, joka joutuu nyt punnitsemaan uusien perusoikeussäännösten valossa hallituksen antamia säästölakeja. Tuota punnintaa sävyttää tietenkin tieto valtiontalouden ahdingosta, mutta samalla luodaan tuleville vuosille linjaa perusoikeuksien käytäntöön soveltamisessa. Voidaan sanoa, että perustuslakivaliokunta joutuu nyt paljon vaikeamman tehtävän eteen, kuin saatettiin ounastella silloin, kun perusoikeusudistus meillä käynnistyi.

Keskustelussa päähuomio kiinnittyy erilaisen etuuksien ja menoleikkausten kohtaantoon. Edellä olen jo hieman valottanut valtiontalouden velkaantumisen hillinnän välttämättömyyttä pohjoismaisen hyvinvointivaltion säilyttämiselle. Sen lisäksi hyvinvointivaltion turvaaminen pidemmällä tähtäyksellä ansaitsee mielestäni keskustelussa myös oman sijansa.

Jotta olisi muutakin jaettavaa kuin köyhyyttä, Suomen talouden tulee kyetä pitämään pintansa muuttuvassa maailmassa. Maailma on todellakin suuresti muuttunut viime vuosina. Ei vain läntinen Eurooppa ole yhdentynyt EU:n ja Etan kautta, vaan lisäksi maailmankauppaa koskevilla ratkaisuilla on syvälinen vaikutus elämäämme, vaikka emme sitä ehkä tule panneeksi merkille. Itä- ja Keski-Euroopan maiden talouksien avautuminen on avannut markkinoita suomalaisille ja muille länsieurooppalaisille yrityksille, mutta samalla se merkitsee halvemman työvoiman tuomaa kilpailua, jota tosin jonkin verran tasoittaa näiden maiden perusrakenteiden heikkous. Myös Kiinan yhentyminen maailmantalouteen kasvattaa markkinoita mutta tuo samalla parinkymmenen prosentin lisäyksen maailmantalouden piirissä olevaan työvoimaan. Sulkeutuneen Kiinan avautuminen on mullistus, joka näyttää jääneen kotimaisen lamakeskustelun varjoon. Myös yksittäiset uutiset Kaakkois-Aasian maista ovat vilahdelleet lehtien taloussivuilla, mutta laajempaa arviota maailmantalouden muutosten vaikutuksista en ole nähnyt.

Myös tästä koko maailmantaloutta koskevasta muutoksesta tulisi keskustella. Sillä on näet vaikutusta myös Suomen talouteen, jonka varas- sa koko yhteiskuntamme lepää. Niin hallitukselle kuin työmarkkinajärjestöillekin on suuri haaste se, miten maamme talous säilyy kilpailukykyisenä niin, että julkisilla palveluilla, eläke- ja muilla toimeentulojärjestelmillä säilyy kestävä perusta. Yksittäisten menoleikkausten kohtaannon rinnalla tulisi myös kyetä arvioimaan näitä koko järjestelmään vaikuttavia kysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Voiko ongelmia paeta oppositioon? Mielestäni ei voi, ja siksi onkin valitettavaa, että keskusta valitsi hallitusta muodostettaessa mieluummin turvallisen oppositiossa olon kuin sen, että se olisi ollut mukana muovaamassa päätöksiä. (Ed. Pekkarinen: Keskustako sen valitsi?) Me olisimme suoneet, että keskusta olisi ollut omalla painollaan mukana vaikuttamassa päätösten sisältöön. Valinta vaikuttamisen ja oppositioon jäämisen välillä oli kuitenkin viime kädessä keskustan itsensä. (Ed. Pekkarinen: Miten puheenvuoron käyttäjä perustelee tuon?) Ongelmia ei voi paeta toiveuniin, ne eivät katoa silmät sulkemalla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Helteen on pitänyt opetella aivan uusi puhetyyli, ja vähän väkinäisesti se käy. Puutun muutamaan kohtaan, jotka hän joko tarkoituksella tai ilman tarkoitusta ymmärtää väärin.

Sitä ennen totean, että hallituksen tietynlainen, voisiko sanoa, ”uhkapeli” sen suhteen, että työttömyyden puolittamiseen uskoen tehdään näin rajuja säästöpäätöksiä juuri kaikkein heikko-osaisimpiin kohdistuen, on suuri riski. Mitä tapahtuu sitten, jos työttömyys ei puolitukaan? Käteen jää ainoastaan se tulos, että tehtiin kovat päätökset sosiaaliturvan puolella, mutta varsinaista tavoitetta ei saavutettu. Tämän sanon siksi, että viimeaikaiset tiedot valitettavasti puhuvat tähän suuntaan ja monet arvioijat ovat sitä mieltä, että tämä tavoite ei toteudu.

Arvoisa puhemies! Ed. Helle ilmeisesti ymmärtää väärin perusturvan, voiko sanoa, tarkoituksen, kun hän rinnastaa toimeentulotuen ensisijaisiin toimeentuloturvan lähteisiin. Hänelle ei ole mikään huoli, että kansalaiset joutuvat tarve-

harkintaisen järjestelmän piiriin, vaikka tiedossa on, että toimeentulotukipäätöksen suhteen kunnat toimivat hyvin sattumanvaraisesti. On erilaisia käytäntöjä, ja tällä tavoin kansalaisten oikeudet vaihtelevat kunnasta toiseen. Me taas pidämme tiukasti kiinni siitä, että ensisijainen turva on perusoikeuksien mukaisesti jokaisen kansalaisen tukena ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean työttömyyden puoltamisen suhteen, että se on erittäin kova tavoite, sen tunnustamme. Mutta mielestäni hallituksen politiikan pitää olla nimenomaan tavoitteellista. Sen pitää asettaa tavoite, johon se pyrkii. Yksi kaikkein suurimpia heikkouksia edellisellä hallituksella oli, että se ei kyennyt tavoiteasetteluun. Se ajalehti tilanteesta toiseen.

Toivottavasti onnistumme tavoitteessa mahdollisimman hyvin. Kyllä minä tässä vaiheessa edelleen uskon siihen. Alku takeltelee kyllä, se myönnettäköön.

Mitä tulee toimeentulotukeen, en rinnastanut sitä sillä tavalla, kuin ed. Huuhtanen oli käsittänyt. Korostin sitä, että se on viimesijainen, ja sitäähän ei ole perusturvaan sillä tavalla rinnastettu.

Ed. Lax: Fru talman, rouva puhemies! Trovärdigheten i centeroppositionens första interpellation är inte den bästa. Orsaken är inte att frågeställningen skulle vara ointressant eller oviktig, utan omständigheter som har att göra med ett särdeles kort politiskt minne.

För någon vecka sedan sade centerledaren Esko Aho att regeringen kommer att sitta hela perioden. Det betyder att man inte ens tror sig kunna fälla regeringen med interpellationen. Det väcker å sin sida frågan vad meningen med en interpellation egentligen är? Fungerar samhällsdebatten och medierna i dagens Finland så dåligt, att oppositionens möjligheter att hävda en avvikande uppfattning är beroende av parlamentarismens tyngsta artilleri?

Rouva puhemies! Keskustaopposition ensimmäisen välikysymyksen uskottavuus ei ole paras mahdollinen. Syynä ei ole se, ettei kysymyksenasettelu olisi mielenkiintoinen tai tärkeä, vaan syynä ovat erityisen lyhyen poliittiseen muistiin liittyvät seikat.

Joitakin viikkoja sitten keskustajohtaja ed. Aho sanoi hallituksen istuvan koko vaalikauden. Tämä merkitsee, että välikysymyksellä ei edes uskota pystyttävän kaatamaan hallitusta. Tämä puolestaan nostaa esiin kysymyksen välikysymyksen varsinaisesta tarkoituksesta. Toimivatko yhteiskunnallinen keskustelu ja tiedotusvälineet tämän päivän Suomessa niin huonosti, että opposition mahdollisuudet puolustaa poikkeavaa käsitystä edellyttävät turvautumista parlamentarismen jyrkevimpään tykistöön?

Fru talman! Allvarligare ur trovärdighetssynvinkel är dock centerns centrala roll i de beslut som fattades under förra regeringsperioden. Trots att partiet var delat, avgjorde centern de facto och mycket tack vare partiledare Aho skicklighet EU-medlemskapet. Finland konstaterades utan reservationer ha omfattat Maastrichtavtalet med bl.a. konvergenskriterier och Emu-procedur. Också från centerhåll påmindes ofta om de snäva gränserna för vår ekonomiska politik, med eller utan Emu. Hur många gånger tvingades centern i regering och riksdag försvara "det enda alternativets politik" mot beskyllningar från vänstern? Ja, så förändras världen.

Mest uppseendeväckande är i alla fall att interpellanterna helt framt meddelat att de just nu inte ens försöker presentera alternativ till regeringens inbesparingar. Det är svagt. Då känns det inte heller rimligt att av regeringen kräva snabba utredningar utöver det som redan finns i varje regeringsproposition som kommer till riksdagen.

Frågeställningen är det som sagt i sig inget fel på, dvs. kravet på en helhetsbild vad gäller spargårderna och deras effekter. Eftersom ingen annan än katten själv brukar lyfta sin svans, kan det vara anledning att här påminna också centern om att det var ett annat parti som under förra perioden var det mest aktiva vad gällde att i regeringen kräva bättre analyser av beslutens effekter. Det säger sig självt vilket parti jag avser. Mera än någonsin tidigare kom också regeringsförhandlingarna och de sakkunniga som där hördes att uppehålla sig kring sådana frågeställningar.

De mest känsliga sparförslagen har remitterats till riksdagens grundlagsutskott. Det förefaller klart att man vid tolkningen av de nya grundrättighetsstadgandena måste se flera propositioner som en helhet. Också i övrigt ankommer det på riksdagen och dess utskott att göra helhetsbedömningar och rätta till klara oskäligheter som

inte uppmärksammas vid regeringsbehandlingen.

Rouva puhemies! Ruotsalaisen eduskuntaryhmän vakaa käsitys on, että jollemme nyt tee säästöjä budjetin tasapainottamiseksi ja velkaantumisen pysäyttämiseksi, emme pysty tulevaisuudessa alkuunkaan tyydyttämään tärkeitä sosiaalisia tarpeita. Myös huoltotaakan oikeudenmukainen jakaminen sukupolvien välillä edellyttää valtiontalouden tasapainoa. Myös se, että poliittinen vasemmisto on hyväksynyt tällaisen talouspolitiikan, kertoo aika tavalla siitä, mitä tilanne vaatii. Perustuslaki ja perustuslain sellainen tulkinta, joka ei ollenkaan yhdistä perusturvaa tosiasiallisiin taloudellisiin mahdollisuuksiin, on merkityksetön ja itsepetosta kansakunnan olemassaolon kannalta.

Ruotsalaisen kansanpuolueen vaaliohjelman mukaisesti edellyttämme hallituksen työllistämistoimenpiteiden suuntautuvan ensisijaisesti yritysten todellisten työllistämistestien poistamiseen eikä hätäaputoiden järjestämiseen. Ehdotomana edellytyksenä on ns. verokiilan tuntuva typistäminen.

Tässä yhteydessä on paikallaan muistuttaa eräistä perustavaa laatua olevista talouden tosiasioista. Talouskriisi ei ole lähestulkoonkaan voitettu. Hallituksen säästöohjelmasta huolimatta valtion velkaantuminen tulee nousemaan 500 miljardiin markkaan vuosisadan vaihteessa. Me suomalaiset ummistamme yhä edelleen silmämme siltä, että nostamme suurempia summia palkkoina, varhais- ja muina eläkkeinä, työttömyyskorvauksina ym. kuin ansaitsemme. Eipä edes yleisesti kiitelty tuporatkaisu ole lisännyt liikkumatilaa verokiilaongelman ratkaisemiseen sosiaalielut säilyttäen.

Fru talman! Gällande sparpolitiken konkret och bl.a. gällande de åtgärder som nämns i interpellationen har svenska riksdagsgruppens argumentering inte förändrats. Tyngdpunkten i sparåtgärderna skiljer sig inte alls så mycket från den förra regeringens som centern vill låta påskina. Också den förra regeringen tvingades spara mest på statsandelarna till kommunerna, och dessutom under en tid då kommunernas egna inkomster i motsats till vad nu är fallet minskade. Utelämnade indexjusteringar och uppmjukande av andra kostnadsautomater var ett viktigt inslag.

Likasa rördes bostadsbidraget och nedtrappningen av avdragen för bostadslån påbörjades.

Sjukförsäkringen naggades i kanterna ordentligt för dem som faktiskt får försämrade ekonomiska situation p.g.a. sjukdom. Strukturella inbesparingar i arbetslöshetsskyddet, såväl förtjänstbundet som grundförmånen, föreslogs. Att man inte i nämnvärd grad lyckades med det sistnämnda var inte centerns förtjänst. Nu har framsteg i alla fall gjorts på den punkten, och kravet på motprestation och utbildning har helt riktigt kopplats till reformerna.

Vad barnbidragen beträffar var det bara svenska folkpartiet som erkände att också denna betydande utgiftspost i budgeten troligen måste röras. (Ed. Kekkonen: Var ni de enda?) — Vem annan? — Efter inbesparingen på 0,75 miljarder mark återstår 8,3 miljarder mark barnbidrag i budgeten. Även ingreppen i bostadsbidraget och studiestödet, som ofta är svåra för den som är beroende av bidraget, är små i förhållande till helheten. Vad interpellanterna menar med att det t.o.m. getts löften om förbättrade förmåner förblir en gåta åtminstone för svenska riksdagsgruppen. Vårt ekonomiska valprogram tål fortfarande en kritisk granskning.

Svenska folkpartiet och svenska riksdagsgruppen har haft och har fortfarande dubier ur nettoinbesparingssynvinkel vad gäller att skära ned hemvårdsstödet så pass kraftigt som regeringen föreslår. Här måste finnas utrymme för förnuftiga ändringar. Då man diskuterar grundtrygghet och hemvårdsstöd bör man i alla fall påminna sig om, att hemvårdsstödet juridiskt inte är avsett att vara en utkomstform utan en ersättning för outnyttjad kommunal dagvård.

Det att folkpensionen i dess helhet görs avhängig av arbetspensionen har väckt känslor. De som redan tidigare haft bara folkpension berörs inte av reformen. Genom åtgärder på index- och skattesidan har man lyckats undvika markmässiga försämringar också för dem som saken gäller, åtminstone nästa år. Problem finns och är under granskning vad gäller dem som redan tidigare varit föremål för s.k. samordning mellan arbets- och folkpension, men det handlar sannolikt inte om grundtrygghetsaspekter.

Betydelsen av den långsiktiga pensionsöversenskommelse, som tillkom strax efter regeringens tillträde, har inte fått den uppmärksamhet den förtjänar. Utan den skulle man nu ha blivit tvungen att höja apl-avgiften kraftigt och indirekt kunde avtalade skatte- och avgiftslindringar ha äventyrats. Då skulle också de som har den lägsta utkomsten ha blivit lidande.

Rouva puhemies! Ristiriitaista toki on, että välikysymyksen suurena — ja luultavasti tietoisena — puutteena on, ettei siinä kyetä kokonaisvaltaiseen ajatteluun, vaikka tähän nimenomaan sanotaan kiinnitettävän huomiota. Sosiaalipoliitikassa kokonaisvaltainen ajattelu ei merkitse vain markkamääriin tuijottamista, vaan yli vaalikauden ulottuvaa aikaperspektiiviä ja huolenpitoa hyvinvointiyhteiskunnan perusteista.

Budjetin tiukka jakaminen perusturvamäärärahoihin ja muihin määrärahoihin on myös kesämätön, minkä osoittaa kannustinloukkuihin ja käytettävissä oleviin tuloihin liittyvät ongelmat. Jos järjestelmä on sellainen, että tavalliset perheet eivät koe selviävänsä paremmin menoistaan, vaikka molemmat puoliset ovat työssä, meillä on järjestelmä ja kustannusrakenne, joka pitkällä tähtäimellä on vahingollinen myös tällä hetkellä suurimpien etuuskien saajille. Tuolloin poliitikot joutuvat hyväksymään jopa sellaisen ajatuksen, että muutokset toimeentulotuen normitasoon voivat olla edellytyksenä hyvinvoinnin jatkumiselle.

Kuten olemme jo aikaisemmin todenneet, keskustan arvostelu on tämän vuoksi kritiikitöntä suhtautumista kaavamaisiin tukijärjestelmiin ja niiden sementoimiseen. Tällä tavoin vain jarrutetaan talouden kehitysdynamiikkaa ja unohdetaan todelliset sosiaaliset tarpeet. Hallituksen on tietenkin pidettävä kiinni kokonaisarviointia koskevista lupauksistaan, mutta me ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä emme ole vielä havainneet merkkejä tällaisesta haluttomuudesta, sellaisista laiminlyönneistä tai seurauksista kansalaisten perusturvalle, joiden vuoksi epäluottamuslause hallitukselle olisi perusteltu.

Tästä syystä, rouva puhemies, hallituksen vastaus tyydyttää ruotsalaista eduskuntaryhmää ja kannatamme puhemiehen ehdotusta yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Fru talman! Av denna orsak tillfredsställer regeringen svar svenska riksdagsgruppen och vi omfattar talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lax otti esille kannustuseloukkukeskustelun, ja haluaisin hänelle todeta vain sen, että kukaan ei ilmeisesti ole vakavissaan väittänyt, että perusturva olisi sinällään este työllistymiselle. Ne henkilöt, jotka ovat tällä varsin vaatimattomalla sosiaalisella etuudella, eivät jätä ottamatta työpaikkaa, jos sitä tarjotaan.

Kyse on varmasti monista muista tulonsiirroista ja maksuista, joita on syytä tutkia. Uskon, että esimerkiksi toimivampi ansiosidonnainen työttömyysturva poistaisi kannustinloukkuongelmia. Uskon myöskin, että päivähoitomaksujen, jotka ovat monissa perheissä kovin suuret, erityisesti Helsingin kaupungissa, oikea kohdentuminen ja oikea taso purkaisi kannustinloukkukysymystä.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä me myönnämme vaikeudet näissä asioissa. Haluan vain mielihyvällä panna merkille sen sävyn, jolla ed. Huuhtanen kosketteli tätä asiaa. Kyllä me kaikki tunnustamme, että kannustinloukku- ja verokiilakysymys on erittäin vaikea ja vaatii kyllä pohdiskelua, miten siinä päästään eteenpäin. Toivottavasti keskustelu jatkuu saman sävyisenä ja rakentavana vastakin.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Kun vihreä eduskuntaryhmä otti tiedokseen tämän opposition välikysymyksen, laskin mielessäni, että ryhmämme kuudella jäsenellä on yhteensä seitsemän alle peruskouluikäistä lasta. Laskeskelin edelleen, että kun Suomen valtionvelka on kokonaan maksettu, nämä lapset nuorina aikuisina ottavat vastuun tästä yhteiskunnasta. Siihen saakka Suomen on taloudellisia ratkaisuja tehdessään otettava aina huomioon velkojien reaktiot.

Ilman mittaluokaltaan hallituksen nyt esittämiä säästöjä meidän olisi elettävä muiden mielen mukaan. Se säästöohjelma, jota vastaan välikysymyksessä hyökätään, on kamppailua päätösvallan pitämiseksi talousasioissa omissa käsissämme. Hallitus on tarttunut raskaisiin päätöksiin, joiden avulla tämän päivän lapset tarttueksaan aikuisiksi vartuttuaan yhteiskunnan asioihin voivat aloittaa jostakin muusta kuin meidän, vanhempiensa, tekemän mittavan velan maksamisesta. Tässä, arvoisa puhemies, on myös vastaus kritiikkiin, että säästöohjelmassa ei olisi mitään sukupolvien tasa-arvon hyväksi. Se on nimenomaan rakennettu siitä lähtökohdasta, että sen sukupolven, joka on velat ottanut, on ne myös maksettava pois.

Välikysymyksen esittäjät ovat tietysti oikeassa siinä, että säästöpäätökset ovat raskaita. Saman tietää varmasti ainakin yhtä hyvin jokainen hallitus- ja oppositiopuolueiden kansanedustaja. Olemme voineet todeta ja myös saaneet paljon palautetta siitä, kuinka paljon vaikeammaksi ihmisten elämä muuttuu sen jälkeen, kun säästöt

ovat toteutuneet. Tähän nähden väite säästöpäätösten tekemisestä, ennen kuin niiden todelliset vaikutukset ovat tiedossa, ei perustu tosiasioihin. Kyllä niiden vaikutukset ovat, valitettavaa kyllä, olleet hyvin tiedossa.

Ahon hallituksen lakiesityksistä muistan kyllä hyvin, kuinka niitä esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa tarkastettaessa jouduttiin tekemään hyvin paljon työtä, että saatiin selville, mikä niiden ehdotusten ja päätösten vaikutus oli. Sitten kun se oli selvillä, voitiin todeta, että ne yleensä olivat perustuslain vastaisesti perustoimeentulon turvaa rajoittavia, vaikka hallituksen arvio oli ollut kokonaan toinen.

Olemme voineet kuitenkin myös havaita, että yleensä suomalaiset kenties ehkä paremmin kuin välikysymyksen allekirjoittajat oivaltavat, että yhteiset menot on mitoitettava yhteisten tulojen mukaan. Niin ankarasti kuin yksittäisiä säästöratkaisuja moititaan, ihmiset ovat tietoisia siitä, että kokonaisuudessaan säästötavoitteiden vaihtoehtona on maamme taloudellinen perikato.

Vihreät eivät halua väittää oppositiota niin huonoksi, että se ei olisi tietoinen talouden tilasta ja valtion velanmaksun välttämättömydestä. Mutta kun välikysymyksessä tästä on tyystin vaiettu, on paikallaan siitä muistuttaa ja kysyä opposition omaa säästöohjelmaa, niin kuin täällä on moneen kertaan tehty. Sitä on syytä kysyä sitäkin suuremmalla syyllä, kun välikysymyksen ovat allekirjoittaneet keskustan ja kristillisten ohella, jotka eivät oikeastaan lainkaan olisi hyväksyneet talousarvion suurempien pääluokkien säästöjä, myös nuorsuomalaiset, joilla puolestaan on sellainen säästöohjelma, että sen toteutuksessa perusturvaan ei paljoakaan jää suojaamaan elämän ajopuiksi jätettyjä ihmisiä. Tämä on, arvoisa puhemies, oppositiossa olon logiikkaa: aina päin hallitusta, oli asia mikä tahansa.

On syytä todeta, että välikysymyksen alkupe-
räinen otsikkokaan ”Hallituksen perusturvaleikkauksista” ei läpäissyt kriittistä tarkastelua. Otsikkohan on muutettu neutraalimpaan muotoon ”Hallituksen suunnitteleminen sosiaaliturvaikkennysten vaikutuksista”. Otsikko paljastaa, että välikysymyksen takana on sekava ja hyvin erimielinen ja myös ilmeisen epätietoinen oppositio. Toisena todisteena tulee olemaan, että täällä on useita toisiaan korville lyöviä perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuotoja. Sen verran uskoisin kuitenkin näillä oppositiopuoleilla olevan kykyä erottaa toisistaan.

Välikysymyksessä on viitattu erinäisiin säästöpäätöksiin, jotka kaikki löytyvät jo Lipposen hallituksen ohjelmasta. Tähän nähden välikysymys olisi tietysti voitu tehdä jo viime keväänä ja uusia sopivin välein. Ehkä näin myös tulee tapahtumaan. Allekirjoittajien nimet ja puolueetkin tulevat vaihtumaan, mutta aihe tulee pysymään samana useamman vaalikauden, koska niin kauan kestää, ennen kuin valtion velka on saatu siedettävälle tasolle. Voidaan kysyä kenen nimi on ensimmäisenä viiden vuoden kuluttua tehtävässä välikysymyksessä? Onko siihen vastaamassa Ahon vai Lipposen kakkonen tai ehkä Saarion ykkönen ja mikä on tilanne kymmenen vuoden kuluttua. Tämä aihe tulee pysymään täällä esillä. (Keskustan ryhmästä: Edustaja itse?) — Kiitän välihuudosta.

Tämä tosiasia — säästöohjelman pitkäjänteisyys, valtionvelan maksamisen hervittävän pitkä kesto — oli ainakin vihreiden tiedossa, kun lähdimme hallitusneuvotteluihin. Pohjustimme lähtökohtiamme kuulemalla tasavallan presidentin työllisyystyöryhmän puheenjohtajaa Matti Pekasta. Häneltä on arvio, johon olemme yhtyneet, että valtion velan maksuun menee useampi kuin yksi vaalikausi, ja tämä on vihreä visio taloudestamme.

Välikysymyksessä sivuutetaan kokonaan monet muut, vähintään yhtä mittavat leikkaukset esimerkiksi elinkeino- ja yritystuista, valtionhallinnon toimintamenoista ja puolustusmenoista. Valtion talousarvion jokainen pääluokka on hallitusohjelman mukaisesti suurten sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden menojen ohella leikkausten kohteena. (Ed. Laakso: Paitsi puolustus!) — Puolustusmenoissa on kuitenkin leikkauksia. Viitataan ed. Helteen arviointiin siitä, miksi puolustusmenoissa ei pystytty säästämään: Valtio on Ahon hallituksen aikana pannut nimensä paperiin. — Tämä leikkausten laaja-alaisuus on ainoa vaihtoehto, koska säästöjen on kohdennuttava kaikkiin valtion vähänkin tuntuvampiin menoihin.

Keskustaoppositiolle sinänsä on tunnustukseksi todettava, että välikysymyksessä ei arvostella maatalouden kansallisen tukipaketin enempää kuin metsänparannusvarojenkaan leikkauksia sosiaalisesti epäoikeudenmukaisiksi.

Oppositioista ei ole esitetty riittävästi vaihtoehtoisia säästökohteita ja tällöin ajaututaan helposti veronkorotuksiin. Tämä puolestaan on työllisyyden parantumisen kannalta erittäin kohalokasta.

Hallituksen toiminnan onnistuminen riippuu

sen kyvystä hoitaa työllisyyttä. Nyt vastaan ed. Juhantalon äskeiseen välihuutoon, kun sanottiin, että hallituksessa ollaan aina hallituksen takana. Vihreät ovat arvioiden hallituksen takana, ja nyt siirrytään arviointiin.

Vaikeat säästöpäätökset eivät lisää syrjäytymistä, kun pidetään huolta, että töitä on tarjolla — viitataan hallituksessa parasta aikaa valmisteilla olevaan työllisyysohjelmaan ja koko hallituksen tulevaan toimintaan — ja kun edelleen huolehditaan, että työttömyysjaksot eivät pitkity.

Vihreät ovat hallituksessa tekemässä ratkaisuja, jotka pienentävät verokiilaa sekä tuovat helpotuksia välillisiin työvoimakustannuksiin pienyrityksissä. Uusina työllistämiskohteina olemme tuoneet hallituksen käsittelyyn ympäristön huoltoon ja suojeluun kohdistuvat työpaikat.

Välikysymyksessä väitetään, että hallituksen päätökset johtaisivat perusturvan murtumiseen vastoin eduskunnan yksimielisesti hyväksymän perusoikeusuudistuksen periaatteita.

Ensinnäkin todettakoon, että hallituksen säästöpäätösten ainoa peruste on säilyttää tulevaisuudessakin mahdollisuudet huolehtia ihmisten perusturvasta.

Toiseksi voidaan havaita, että väitteen päätösten perusoikeusuudistusten vastaisuudesta ovat myös allekirjoittaneet useat perustuslakivaliokunnan jäsenet tai varajäsenet. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin vasta alkanut pohtia päätösten suhdetta uudistettuihin perusoikeussääntöksiin. En halua tällä suinkaan väittää, että välikysymyksen allekirjoittaneet valiokunnan jäsenet olisivat ottaneet jo ennakollisesti kannan lähiviikkoina vasta perusteellisen selvityksen jälkeen heidän ratkaistavakseen tuleviin kysymyksiin. Tunnen nämä jäsenet erittäin tunnollisiksi ja harkitseviksi päätöksentekijöiksi. Tällainen enenäkainen väite vain todistaa hyvin arottomalla tavalla, kuinka propagandistisesta asiasta välikysymyksessä on kysymys.

Perustuslakivaliokunnan on tutkittava säästöpäätökset tavalla, joka kestää tarkastelun myös seuraavina vuosikymmeninä. Sen tulkinat eivät saa olla riippuvaisia hallitus — oppositio-asetelmasta. Jos perustuslakivaliokunta edellyttää sääntämisjärjestyksen takia säästölakeihin muutoksia, säästöjä on etsittävä muualta. Tällaisia kohteita oppositio ei ole tuonut esiin, ei ainakaan riittävässä määrin.

Välikysymyksessä viitataan eduskunnan viime joulukuussa antamaan vastaukseen, jossa edellytettiin sosiaaliturvaa käsittelevän selonteon antamista eduskunnalle. Vihreä eduskunta-

ryhmä pitää tällaista selontekoa perusteltuna. Itse asiassa Ahon hallituksen, jolle vaatimus selonteon antamisesta viime joulukuussa osoitettiin, olisi tullut käynnistää toimet selonteon aikaansaamiseksi, koska sen antamisen aikataulu oli hyvin kireä.

Eduskunnan ponnassa, johon välikysymyksessä viitataan, edellytetty selonteko sosiaaliturvan, tulonsiirtojen ja palveluiden kokonaisuuden kehittämisen ja tulevaisuudennäkymien käsittelemiseksi on vihreän eduskuntaryhmän käsityksen mukaan juuri sellainen asiakokonaisuus, joka luontevasti kuuluu uudelleen perustettavan tulevaisuusvaliokunnan toimialaan. Näin varmistetaan riittävän laaja-alainen ja monipuolinen vaihtoehtojen tarkastelu.

Hallituksen säästölait ovat nyt eduskunnan tarkastettavana. Vihreät tulevat omalta osaltaan selvittämään, että säästöt ovat todellisia. Esimerkiksi kotihoidon tuen leikkaamisen osalta on meidän ryhmässämme samoin kuin eräiden muidenkin ryhmien piirissä epäilty, että leikkauksilla ei ehkä saavuteta lainkaan säästöjä tai ei ainakaan siinä mitassa, kuin esitystä annettaessa arvioitiin.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä ei voi yhtyä välikysymyksen väitteisiin, että hallituksen säästöpäätökset olisivat niin yksipuolisia, että hallitus olisi vaihdettava. Vaikka näin kävisi, uusi hallitus olisi samojen talousongelmien ja säästövaateiden edessä. Sen sijaan pidämme välttämättömänä, että hallitustyössä kaiken aikaa seurataan tehtyjen ratkaisujen vaikutuksia ja talouden muutoksia niin, että uusilla päätöksillä voidaan saavutetut tulokset välittömästi hyödyntää ihmisten perusturvan takaamiseksi ja kehittämiseksi. Tämä on yksi vihreiden hallituspolitiikan kulmakivistä, ja siihen tukeutuen vihreä eduskuntaryhmä pitää hallituksen vastausta välikysymykseen hyväksyttävänä sekä kannattaa puhemiehen ehdotusta yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula totesi, että Ahon hallituksen olisi tullut käynnistää selonteon valmistelu. Totean, kun itse perustin työryhmän, että se käynnistettiin 12 päivä tammikuuta 1995 eli kohta eduskunnan päätöksen jälkeen. Ei Ahon hallitus ole viivytellyt tässä asiassa mielestäni ollenkaan. Tässä suhteessa väitteenne Ahon hallitusta kohtaan oli kohtuuton.

Pohditte, missä sosiaaliturvan leikkausten ja tulonsiirtojen vaikutusten tarkastelu tulisi edus-

kunnassa valmistella, ja näitte, että tulevaisuusvaliokunta on yksi mahdollisuus. En väitä, etteikö asiaa voi käsitellä myöskin siellä. Mutta ei tämä ole asiana pelkkää tulevaisuutta, vaan tämä on jo tätä päivää ja ensi vuotta, ja tulevaisuusvaliokunta toimii toki kokonaan eri aikajänteellä, kuin mitä tarve on. Tässä mielessä asian piilottelua tämän tyyppiisiin tulevaisuusvaliokuntiin keskusta ei voi hyväksyä.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkistin maanantaina sosiaali- ja terveysministeriöstä, mitä oli tapahtunut Ahon hallituksen toimesta, kun tuo eduskunnan ponsi oli tullut. Silloin kun Lipposen hallitus aloitti työnsä, ponnin johdosta ei ollut tapahtunut mitään. Työryhmä perustettiin; myönnän, että näin tapahtui. Mutta kyllä työryhmiä perustetaan katsoamalla puhelinluettelosta nimiä ja kirjoittamalla paperiin. Se kestää 15 sekuntia. Työtä ja tuloksia siltä työryhmältä olisi tietysti edellytetty.

Arvoisa puhemies! Valiokunnasta varmaan voidaan keskustella myöhemmin, mihin selonteko menee. Korostan vain sitä, että ponnessakin puhutaan juuri siitä, miten sosiaaliturvan tulevaisuudennäkymät turvataan ja otetaan huomioon. Siinä mielessä ne valiokunnat, jotka ikään kuin käsittelevät tämän päivän akuutteja ongelmia, eivät ole ehkä parhaita pohtimaan tällaisia useiden vuosien jännettä edustavia ratkaisuja.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa rouva puhemies! Välikysymyksen aiheena ovat perusturvaleikkaukset tai sosiaaliturvaleikkaukset. Aihe on polttava. Ministerit tuskin ovat riittävän tietoisia siitä syvästä ahdistuksesta ja epätoivosta, jota kansamme keskuudessa yhä laajemmin ilmenee, kun tiettyjen väestöryhmien monilta osin ennestäänkin niukkaa toimeentuloa yhä kavennetaan. Monet nuoret ja pitkäaikaistyöttömät sekä lukuisat lapsiperheet elävät kohtuuttomissa taloudellisissa ja henkisissä vaikeuksissa. Hätähuutoja tulee eri puolilta maata päivittäin.

Vaikka perusturvaleikkaukset ovat polttavan vakava aihe, olisi välikysymystekstin kirjoittajilta toki ollut kohtuullista saada joitakin vaihtoehtoisia säästökohteita, sillä valtiontalouden alijäämäisyys eittämättä edellyttää sekä menojen karsimista että tulojen lisäyksiä. Kristillisen liiton eduskuntaryhmällä oli valmiina oma välikysymys, joka sisälsi myös rakentavan vaihtoehtolinjan sekä leikkauksille että työllisyyspolitiikalle.

Pääministeri Lipposen hallitus syntyi keväällä ennätysnopeasti. Samoin budjettiriihi sujui hetkessä. Hallitusohjelman liitteeksi kirjattiin kaikki ne valtiovarainministerin pöytälaatikossa olleet leikkausesitykset, joita aiempien vuosien varrella oli laadittu, mutta joita ei edellisessä hallituksessa onnistuttu epäoikeudenmukaisina ja kohtuuttomina toteuttamaan. Hallitusohjelma sisältää ns. Sailaksen paperin ja kuuluisan Liisan listan sellaisinaan. Sen sijaan esimerkiksi tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren asettaman ns. Pekkasen asiantuntijatyöryhmän esittämiä työllisyystoimenpiteitä hallitusohjelma ei valitettavasti juurikaan sisällä.

Hallitusohjelma lyötiin siis nopeasti lukkoon. Varsinkaan vasemmistoliiton ja vihreän liiton kansanedustajat eivät näyttäneet paneutuneen sen sisältöön lainkaan etukäteen. Heille sen karneus on paljastunut vasta myöhemmin. Mutta nämäkin puolueet ovat sidotut sekä ankariin lapsiperheiden köyhdyttämistoimenpiteisiin että työttömyysturvan leikkauksiin. Samalla jopa vihreät vasemmiston ohella ovat tukemassa niin moottoritiehankkeita, kasvavia puolustusmenoja kuin SDP:n ja kokoomuksen Emu-suunnitelmiakin. Vaalilupaukset ovat unohtuneet.

Hallitusohjelma listasi jo kaikki rajut ja epäsosiaaliset leikkaukset. Niistä ei tarvinnut eikä ilmeisesti saanutkaan puhua enää budjettiriihessä. Nyt edessä on vain napinpainajan osa täällä isossa salissa, vaikka kuinka kohtuuttomalta tuntuisi. Järkevä säästöpolitiikka lukittiin jo hallitusneuvotteluissa tiukemmin kuin koskaan ennen.

Arvoisa puhemies! Hallitus leikkaa perusturva juustohöylämenetelmällä vahvan siivun erityisesti lapsiperheiden, mutta myös työttömien osalta. Jos hallituksella olisi ollut vankka ja uskottava työllisyysohjelma, voisi leikkauksia jotenkin yrittää puolustella. Mutta kun tällaista työllisyysohjelmaa ei ole eikä näytä vielääkään olevan edes tulossa, on hallitus tietoisesti valinnut tämän kylmän tien. Kansliapäällikkö Pertti Sorsan työryhmän työllisyysohjelma ei tulle sisältämään mitään uutta, ei varsinkaan avausta pk-yritysten suuntaan. Hallitus ei näy ymmärtävän pk-yritysten keskeistä merkitystä työllistäjänä. Tämä pitää työttömyyttä korkeana.

Vaikka valtiontalouden alijäämä on mittava, keventää hallitus prosenttiperusteisesti kaikkein suurituloisimpien verotusta. Samat suurituloiset saavat myös mittavimmat prosenttiperusteiset palkankorotukset. Näihin hyvätuloihin ei kohdistu yksikään hallituksen toteuttama leikkaustoimenpide. Sen sijaan kaikkein heikoimmilla

olevat lapsiperheet, opiskelijat, sairaat, kotona työtä tekevät ja työttömät joutuvat, monet jopa monien, eri leikkausten kohteeksi.

Hallitus ei ole tehnyt minkäänlaista kokonais-tarkastelua siitä, miten leikkaukset, verotus- ja maksupolitiikka kohdentuvat erilaisiin henkilöihin ja perheisiin. Hallituksen välinpitämättömyys tässä suhteessa on osoitus poikkeuksellisen suuresta vastuuttomuudesta. Se on syvä häpeä erityisesti sosiaalisuuttaan korostaneelle hallituspuolueille. Vastuun kantaa luonnollisesti koko hallitus. Näyttää siltä, että Lipposen hallitus tulee jäämään historiaan hallituksena, jonka aikana tuloerot kasvavat ehkäpä enemmän kuin milloinkaan ennen.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä hallituksen eittämättä suurin virhe ja suoranainen järjettömyys ilmenee lasten kotihoidon tuen leikkauksessa ja tavassa laajentaa subjektiivista päivähoito-oikeutta. Jos hallitus haluaisi todella säästää ja lisäksi ajatella lasten parasta, se peruisi heti antamansa lakiesitykset. Eduskuntaryhmämme on tehnyt lakialoitteen lastenhoidon järkevästä toteuttamisesta. Me vastustamme jyrkästi hallituksen lapsiperhevastaista politiikkaa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Vatt, on tehnyt selvityksen "Lasten päivähoito-oikeuden laajentamisen kustannusvaikutukset julkiselle taloudelle". Jukka Palokangas toteaa tutkimuksen tiivistelmässä mm. seuraavaa: "Laskelman perusteella päivähoitoon liittyvien tukijärjestelmien ulkopuolella nyt olevien ja kotihoidon tuen sisärsukotuksella hoidettujen lasten vanhempien käyttäessä päivähoito-oikeuttaan julkiselle taloudelle aiheutuisi enimmillään noin 3,5 miljardin markan lisäkustannukset. Tämä toteutuisi työttömyyden suuruudesta riippumatta. Työttömyyden vähentymisestä aiheutuvan päivähoitoon tarpeen lisäkustannukset olisivat pienemmät. Päivähoito-oikeuden laajentaminen samanaikaisesti, kun lapsiperheiden tulonsiirtoja leikataan, on ristiriidassa julkisten menojen vähentämisen kanssa." Näin siis todistetaan Vattin tutkimuksessa. Ei ole epäilystäkään, etteikö Vatt olisi oikeassa. Hallitus tuhlaa tietoisesti ja toimii perheiden etujen vastaisesti.

Hallitus leikkaa lapsilisiä, kotihoidon tukea, opintotukea, työttömyysetuuksia, työmarkkinatukea, asumistukea, sairauspäivärahaa sekä eläkkeiden ja lähes kaikkien muidenkin etuuk-sien lapsikorotuksia. Maastamme löytyy moni-lapsisia perheitä, joihin osuvat yhtä aikaa lähes kaikki nämä leikkaukset. Yhtäkkinen raju isku

uhkaa johtaa epätoivoon ja vaikeuksiin, jotka aiheuttavat taloudellisten vaikeuksien lisäksi monenlaisia henkisiä ongelmia, jotka heijastuvat kauas tulevaisuuteen.

Monissa lapsiperheissä kasvavat vaikeudet il-menevät koulunkäynti- ja oppimishäiriöinä, al-koholi- ja huumeongelmina, kasvatusvaikeuksi-na, avioliitto-ongelmina, rikollisuuden kasvuna ja jopa yleisenä yhteiskuntavastaisuutena. Lasku saattaa jo lähivuosina olla järkyttävän suuri. Näyttää siltä, että hallitus on kokonaan sivuutta-nut tällaiset vakavat uhkatekijät kohdistessaan kylmästi ja sokeasti leikkaukset kohtuuttomasti lapsiperheisiin.

Hallitus haluaa supistaa julkisen sektorin mahdollisimman kapeaksi saadakseen erityisesti hyvätuloisten verotukselle kevennysvaraa ja yk-sityiselle voitontavoittelulle mahdollisimman suuren tilan. Markkinavoimat vaativat tätä, ja hallitus palvelee niitä. Mitä vähemmän on so-siaaliturvaa ja julkisia palveluja, sitä vähemmän tarvitaan veroja ja sitä enemmän jää tilaa mark-kinavoimille rahastaa. Tätä länsieurooppalaista, peräti thatcheriläistä, politiikkaa koko suoma-lainen vasemmistokin ajaa nyt 1990-luvun lopul-la. Jo on aikoihin eletty, kuulee yhä useammin kansan keskuudessa huokailtavan.

Hallitus taistelee inflaatiota vastaan. Se ha-luaa poistaa valtiontalouden alijäämän pika-vauhtia seurauksista piittaamatta. Miksi? Vaik-ka yksi keskeinen syy onkin, aivan oikein, valtion velkaantumisen katkaiseminen, on mukana myös hallituksen tavoite ajaa Suomea Euroopan talous- ja rahaliittoon Emuun ensimmäisten jou-kossa. Sosiaaliturva, kansalaisten terveyt ja tur-vallisuus ja jopa työllisyyden hoito ovat toisar-voisia, Emu on ennen kaikkea! Emu vie perustaa pohjoismaiselta, jokaisen ihmisarvoa kunnioit-tavalta sosiaaliturvajärjestelmältä, koska se vaa-tii karsimaan erittäin nopeasti julkisia menoja. Näin se uhkaa jättää vaikeuksissa olevat ihmiset heitteille.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä Emusta pitää käydä laaja erillinen keskustelu eduskunnassa mahdollisimman pian. Se on sen arvoinen asiakokonaisuus. Nyt näyttää siltä, että Emu ja hyvätuloisten etujen ajaminen määräävät hallituksen politiikan. Tätä kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä. Meillä on sel-keä vaihtoehtolinja sekä leikkauksille että työt-ömyyspolitiikalle. Esittelen sen seuraavaksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus päätti keväällä tehdä aiempien säästöpäätösten lisäksi 20 miljar-din markan säästöt valtion menoihin. Ilmoitim-

me huhtikuussa hallituksen muodostajalle, että kristillisen liiton eduskuntaryhmä sitoutuu 16 miljardin markan uusiin säästöihin, vaikka se merkitsisikin Emun ulkopuolelle jäämistä. Emme me haluakaan suin päin Emuun, emme ainakaan hallituksen epäsosiaalista talouspolitiikkaa tukemalla.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä olisi siis tyytynyt 16 miljardin markan säästötäsoon ja haluaisi käyttää 4 miljardin markan erotuksen lapsilisien, sairauspäivärahan, asumistuen ja työttömyysturvan sekä eri etuuksiin kuuluvien lapsikorotusten säilyttämiseen pääosin ennaltaan. Lisäksi haluamme jättää yksityistieavustustajärjestelmän voimaan sekä maatalouden kotimaisen tukipaketin koskemattomaksi. Näiden jälkeen 4 miljardista jäisi vielä noin puolet työllisyysen parantamistoimenpiteiden rahoittamiseen. Korostan, että edellä kuvaamani säästölinjamme yhdessä tehokkaan työllisyyspolitiikan kanssa merkitsisi valtion nettovelan kasvua enintään saman verran kuin hallituksen suunnittelema ja toteuttama epäsosiaalinen ja työttömyyttä lisäävä politiikka.

Säästöjen aikaansaamiseksi sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä kaikkien laajojen tuki- ja etuusjärjestelmien kokonaisuudistusten toteuttamista. Eläkejärjestelmiä uudistettaessa tulee eläkkeille säätää katto ja eläke-eroja tasata. Työttömyysturva, sairausvakuutus, perhetuki ja elinkeinotuet tulee kokonaisuudessaan uudistaa siten, että ne antavat kohtuullisen ja kattavan sekä tuloeroja tasaa- van turvan ja kohdistuvat vain tukea todella tarvitseville. Pääleikkäisyydet tulee poistaa, väärinkäytökset ehkäistä ja järjestelmien kannustavuutta parantaa. Näiden järjestelmien sisällä liikkuu vuosittain yli 200 miljardia markkaa rahaa. Niistä on löydettävissä mittavat, useiden miljardien markkojen suuruiset, pysyvät säästöt. Samalla on mahdollista lisätä oikeudenmukaisuutta, edistää kansalaisten tasa-arvoa ja parantaa työllisyyttä.

Työllisyyttä kristillisen liiton eduskuntaryhmä parantaisi mm. siten, että työttömyysvakuutusmaksun aktivoisimme työllistäväksi. Poistaisimme maksun niiltä yrityksiltä, jotka palkkaavat vastaavasti uutta työvoimaa. Työnvuorottelujärjestelmän panisimme toimimaan Tanskan mallin mukaisesti. Hallituksen tätä koskeva viimeviikkoinen lakiesitys jää kuolleeksi kirjaimeksi, eikä se työllistä työttömiä, koska vapaalle jäävän korvaustaso on liian alhainen. Ylitöitä

rajoittaisimme ja samalla vähentäisimme työelämän kohtuuttomia jäykkyyksiä, mm. ylipitkiä ja raskaita neuvottelumenettelyjä ja -aikoja. Lisäksi parantaisimme pienyritysten puutteellista sosiaali- ja oikeusturvaa. Asuntojen rakentamista ja erityisesti työllistävää peruskorjaustoimintaa vauhdittaisimme tuntuvasti. Maataloutta ja siihen liittyvää kuljetus-, jalostus- ja muuta elinkeinotoimintaa emme ajaisi tuhoon, kuten hallitus on tekemässä.

Poikkeuksellisen suuria voittoja kerääviltä vientiyrityksiltä olisi harkittava vientitalletusten perimistä. Jos hallitus ymmärtäisi luopua ideologisesta tavoitteestaan muuttaa erittäin kalliilla tavalla lasten päivähoitojärjestelmää, säästyisi jopa pari miljardia markkaa varoja, jotka voitaisiin käyttää esimerkiksi pk-yritysten sosiaaliturvamaksujen alentamiseen.

Pidättäytyminen kohtuuttomista perusturvan leikkauksista turvaisi osaltaan kansalaisten osto-voimaa ja lisäisi näin kotimaista kulutuskysyntää. Tällainen elvytys parantaisi terveellä tavalla työllisyyttä.

Myös työllistävien palvelualojen arvonlisävero tulisi alentaa työllisyyden parantamiseksi. Lisääntyvän kulutuksen ja parantuvan työllisyyden kautta valtion ja kuntien tulot kasvaisivat, talous tervehtyisi ja kansalaisten usko tulevaisuuteen palautuisi.

Kuntien valtionosuuksien mittavat leikkaukset johtavat työttömyyden kasvuun kunta-alalla. Samalla esimerkiksi hoitolaitoksissa henkilöstön ylirasittuminen lisää sairastumisia ja eläkkeelle siirtymispaineita. Hoidon taso uhkaa laskea, ja turvallisuus lisääntyy. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä varoittaa tällaisesta kehityksestä ja sen vakavista seurauksista.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen viiden puolueen hallitus, ideologinen kummajainen, jossa ääriivasemmisto ja äärioikeisto ovat rinta rinnan, on istunut runsaat kuusi kuukautta. Hallitus ei ole saanut mitään uutta ja tervehdyttävää aikaan työllisyyden parantamiseksi. Sen sijaan kaikkein köyhimpään kansanosaan ja varsinkin lapsiperheisiin hallitus on iskenyt säästöratkaisullaan jo monta kertaa, ja näin näyttää jatkuvan.

Vaikka opiskelijat ovat aloittaneet lukuvuotensa, ei syyskuun lopun työttömyystilasto ole elokuista lohdullisempi. Hallitus on pahasti epäonnistunut työllisyyspolitiikassaan. Työttömyyden puolittuminen hallituksen eväin on täysin mahdotonta. Yli 450 000 työtöntä ja suuri joukko heidän läheisiään ovat odottaneet parempaa

ja pettyneet. Työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus ei ole kyennyt saamaan tuloksia aikaan.

Hallituksen erityisessä suojeluksessa tapahtuu Suomessa ennennäkemätön kansan kahtiajako. Joilla jo paljon on, niille annetaan runsaasti lisää. Niiltä, joilla hyvin vähän on, otetaan loputkin pois. Tämä ei ole kristillistä tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta toteuttavaa politiikkaa, päinvastoin.

Kuusi kuukautta on riittävän pitkä aika osoittaa talouspolitiikan onnistuminen varsinkin nyt, kun vienti vetää ja kansantalous kasvaa nopeammin kuin missään muualla Euroopassa. Eduskunnalla on siis hallituksen suhteen johtopäätösten teon aika.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä korjaa perhepoliittisia linjauksiaan niin menoleikkausten, verotuksen kuin päivähoitojärjestelmien osalta todellisten valtiontalouden säästöjen aikaansaamiseksi ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi sekä lisäksi työllisyyden tehostamiseksi parantaa pk-yritysten työllistämisedellytyksiä, vauhdittaa työn jakamisen edistämiseen tähtääviä ja kotimaista kulutuskysyntää lisääviä toimia,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan antaa tunnustuksen kristillisen liiton eduskuntaryhmän puheenjohtajalle, että vahva ja eheä uskonnollinen vakaumus ei ole estänyt häntä kehittymästä todella taitavaksi päivänpoliitikoksi ja poliittisen sanan käyttäjäksi.

Se, mitä hän sanoi vihreistä ja hallitusneuvotteluista, ei todellakaan sisällä väitettä, että hän olisi voinut ylikuonnollisilla kyvyillä nähdä, mitä tapahtui. Vihreä eduskuntaryhmä ja vihreän liiton hallitus seurasivat tiiviisti hallitusneuvotteluja, ja voimme vaikuttaa ja ottaa kantaa kaikkiin ehdotuksiin. Jos ed. Kankaanniemi lukee viime viikonvaihteen Helsingin Sanomien kuukausiliitteen, niin siellä on dokumentoitu myös hallitusneuvottelujen viime vaiheet, joissa vihreät vielä viimeisen iltalapsyn, jos näin saa sanoa, suorittivat ympäristöveroasioissa.

Annan myös ed. Kankaanniemelle tunnustuksen, toisin kuin suurimmalle oppositiopuolueelle, siitä että hän kyllä todella esitti luettelon ja talousohjelman, varmaan toisen tai kolmannen

kerran, se menee joka kerta aina paremmin. Siellä on paljon tuttuakin, esimerkiksi vientitalletukset, jotka olisi pitänyt hoitaa silloin, kun Ahon hallituksen aikana runsaan puolen vuoden kuluttua hallituksen aloitettua työnsä maa ajautui devalvaatioon. Se oli ensimmäinen kerta Suomen historiassa, kun devalvaatio tehtiin ilman suhdannetalletuksia, ilman että siepattiin devalvaation tuottama vientihyöty yhteiseen käyttöön siihen yhteiskuntaan, joka devalvaation seuraukset kantoi.

Ehdotan, että ed. Kankaanniemi pyrkii uudeleen hallitukseen, koska se on hyvin mittava ohjelma ja sen laskelmat vaikuttavat siltä, että niitä täytyy vielä tarkistaa ja testata. Se ei vielä aivan vakuuttanut säästöohjelmanä.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos, että ed. Nikula edes vihreiden puolesta vähän kommentoi. Toivoisin tietysti vasemmalta laidaltakin hieman tälle thatcherilaiselle politiikalle selityksiä.

Sen perusteella, mitä ed. Nikula totesi hallitusneuvotteluista, tuntuu siltä, että on vieläkin pahempi tilanne, kun te olette ihan tietoisesti tehneet näin epäsosiaalisen hallitusohjelman, mikä meillä on, ja sitä olette sitten toteuttamassa. Tämä tuntuu todella uskomattomalta ajatellen sitä, mitä te ennen vaaleja kansalle lupasitte. Mutta tällaista politiikka raadollisuudessaan on.

Mitä tulee vientitalletuksiin ja niiden ajoittamiseen, devalvoitumisen jälkeen muutama vuosi sitten ei ollut siihen kyllä mitään mahdollisuutta. Jos olisimme silloin panneet vientiveroa tai vientitalletusta, niin Ranska ym. Suomen paperin ostajat olisivat välittömästi panneet ostoboikottiin Suomen vientituotteet. Näin oli. Uhkat olivat jo ainakin kymmenestä eri maasta olemassa, kun arvioitiin, että Suomi on aggressiivisesti devalvoinut. Näin ei tietysti tapahtunut, mutta vientivero tai vientitalletus silloin olisi laukaissut tämän, eli siinä ajankohdassa eivät tällaiset keinot olleet mahdollisia.

Mutta nyt keskustellaan perusturvasta. Toivoisin todella, että eduskunnassa käytäisiin keskustelua ihmisten hädästä hyvin läheisesti ja myös sydämellä eikä vain järkeä.

Ed. T a r k k a : Arvoisa puhemies! On liian helppoa populismia syyttää hallitusta koko laman säilyttämisestä yksin tulonsiirtojen saajien niskaan, kuten viimeaikaisissa keskusteluissa aina silloin tällöin on tehty. Jo ennen sosiaaliturvan merkittäviä leikkauksia työssä käyvilä pal-

kansaaajilta on ulosmitattu kaikki, mikä on ulosmitattavissa, veronkorotuksilla, pakkolainalla ja veroluonteisilla maksuilla. Tämä palkansaaajien kuristuslenkki tiukentui äärimmilleen 90-luvun alkuvuosina, ja ne verot juovat työssä käyvien ihmisten verta edelleen. He kantavat jokaisena tilipäivänä oman osansa lamatalkoisiin, ovat kantaneet jo kauan, eikä loppua ole näkyvissä.

Koska palkansaaajien häikäilemätön rahastus ei tuottanut riittävästi tuloja, on supistettava myös menoja. Kuluja ei voi pienentää muualla kuin siellä, missä niitä on, ja suuria kulusäästöjä voi tehdä vain siellä, missä on suuria kuluja. Mutta siinä täytyy olla tolkkua, oikeus ja kohtuus.

Nuorsuomalaiset eivät allekirjoittaneet välikysymystä siksi, että vastustaisimme hallituksen säästöjä. Ne ovat välttämättömiä. Nyt on totuttava niukkuuden jakamiseen, sillä koko viime vuosikymmenen ajan ihanuutta jaettiin enemmän kuin sitä oli olemassakaan. Tässä harjoituksessa tuemme hallitusohjelman periaatteita, mutta vastustamme sitä tapaa, jolla hallitus säästää. Siinä ei ole tolkkua, ei oikeutta eikä kohtuutta.

Hallitus pitää tiukasti kiinni työssä käyvien eduista ja heikentää kaikkien muiden perusturvaa. Olemme menossa kohti järjestelmää, jossa vain palkansaaajille ja etujärjestöjen jäsenillä on oikeus sosiaaliturvaan. Se on meidän mielestämme väärin. Suomesta on rakennettava uusi perusturvayhteiskunta, jossa jokainen on julkisen vallan edessä saman arvoinen. Hallitus tuntuu vievän kehitystä tässä suhteessa täsmälleen päinvastaiseen suuntaan.

Hallituksen ohjelmaa viime keväänä eduskunnassa käsiteltäessä arvostelimme sitä, että sen säästöohjelma käy käsiksi perusturvaan, kuten kansaneläkkeisiin, sairauspäivärahoihin, lapsilisiin ja opintotukeen. Ansiosidonnaiset sosiaalietuudet ovat kuitenkin nykyisen järjestelmämme suurin ongelma, sillä siellä rahan käyttö on yhteiskunnallisesti tehottomimmillaan. Sillä suunnalla on enemmän säästämisen tarvetta ja mahdollisuuksia kuin perusturvan kuristamisessa, muuten yhteiskunnan kannustavuus ei parane, ja kannustavuuden lisääminen on ensimmäinen edellytys työttömyysongelmien ratkaisemiseksi.

Ne perusasiat, jotka hallituksen ohjelmassa viime keväänä näyttivät olevan suunnilleen kohdallaan, kääntyivät jo ensimmäisessä lisäbudjetissa pääläelleen. Lisäbudjetin pahimmat säästöt koskivat lapsilisiä ja opintotukia. Lapsilisien leikkaus näyttää aina pahalta, mutta hallituksen esittämässä ratkaisussa sentään leikattiin eniten

sieltä, minne viimeksi oli lisärahaa eniten annettu.

Periaatteellisesti lapsilisäratkaisuaikin merkittävämpi leikkaus oli opintotuen supistus. Siihen liittyi ihmisyyttä ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta loukkaava vääryys. Opintotukijärjestelmään lähtee siitä, että opiskelemisen olemuksen kuuluu markkinakorkoisella velalla eläminen. On moraalitonta ja epäoikeudenmukaista pakottaa ihminen elämään velaksi, vaikka hän ei haluaisi tehdä muuta kuin rakentaa yhteiskuntaa opiskelemalla ja tekemällä työtä.

Pari viikkoa sitten eduskunnassa käsiteltiin hallituksen esitystä kotihoidon tuen supistuksesta, joka oli jo ennätyksellisen monipuolisesti summittainen sohausu ilmaan. Se oli armoton arvovalinta, joka osoitti häikäilemätöntä valtiokeskeisyyttä. Sen mukaan lapsi on yhteiskunnan omaisuutta, jonka hoitamisessa kaikki muut ovat tunkeilijoita, lapsen omat vanhemmat mukaan lukien. Kotona omia lapsiaan hoitavat ihmiset tekevät arvokkainta kuviteltavissa olevaa yhteiskunnallista työtä. Hallitus leikkasi kotihoidon tuesta melkein neljänneksen, mikä osoittaa, että sen tälle työlle antama arvostus on suunnilleen nolla.

Meille tärkeimmät syyt välikysymyksen allekirjoittamiseen ovat niissä asiakokonaisuuksissa, joissa rajuihin säästöihin liittyy selkäpiitä karmiva arvovalinta. Kun kuluja on pienennettävä massiivisesti, tietysti se sattuu. Emme arvostele hallitusta siitä, että sen päätökset tuottavat tuskaa ja hätää. Kansantalouden tauti on päässyt niin pahaksi, että vain karvaat lääkkeet tehoavat, jos edes nekään. Allekirjoitimme välikysymyksen siksi, että hallituksen säästöpäätökset loukkaavat ihmisarvoa. Hallitus vähättelee kotona tehtävän työn yleisinhimillistä ja yhteiskunnallista merkitystä. Se lannistaa ihmisen itsenäisyyden halun pakottamalla esimerkiksi opiskelijan jo nuorella iällä elämään velaksi vastoin tahtoaan.

Välikysymys on joissakin tilanteissa liian järeä ase hallituksen yleislinjaa koskevaan keskusteluun, johon se on tarkoitettu. Eduskunta tarvitsee nykyistä välikysymyskäytäntöä hienovaraisemman välineen hallituksen ohjaukseen. Nyt käytettävissä on vain ylivaihe eteen tai pakki. Suomessa on syntynyt sellainen käytäntö, että muu kuin yksinkertainen päiväjärjestykseen siirtyminen merkitsee aina hallituskriisiä. Parlamentarismi ei voi toimia luontevasti, jos eduskunnalla ei ole käytettävissään muita työkaluja kuin tällainen höyryjyry. Eduskunnalla on oltava väli-

neitä viestittää hallitukselle myös sellaisia politiikan yleislinjoja koskevia kannanottoja, jotka ovat pienempiä kuin hallituskysymyksen kokoisia. Eduskunta on historiassa ilmeisesti vain keran pakottanut yksittäisen ministerin eroamaan ja hallitus on jatkanut työtään uudella ministerillä täydennettynä. Tämän käytännön yleistymiselle ei ole ainakaan valtiosäännöstä johtuvia esteitä. Eduskunnan on voitava esittää hallitukselle myös sen valitseman yleislinjan tarkistamista ilman, että hallituksen välttämättä täytyisi erota.

Vuosikymmenien kuluessa pääministereille syntynyt pakkomielle tulkita mikä tahansa poikkipuolinen sana hallituskysymykseksi osoittaa epäasiallista herkkähipiäisyyttä ja eduskunnan halveksuntaa. Hallitus tekee, mitä se tahtoo, ja eduskunta vikisee, mitä se haluaa. Eduskunnalla pitää olla mahdollisuus esimerkiksi välikysmyksellä opastaa ja painostaa hallitusta tarkistamaan ohjelmaansa, henkilövalintojaan taikka politiikkansa arvopohjia. Kaikki parlamentaarinen kritiikki ei tarkoita sitä, että hallituksen on erottava.

Esimerkiksi nykyisessä tilanteessa hallituksen kaatamisella saataisiin aikaan tuskin kovin merkittävää muutosta. Nuorsuomalaisten näkökulmasta ainakin on vaikea nähdä, miten asiat siitä paranisivat, jos toinen nykyisistä isoista hallituspuolueista muodostaisi uuden hallituksen rungon keskustan kanssa. Hallitus on valinnut linjansa ja toteuttaa sitä todella kovalla kädellä, mutta hallituspohjan tiuha vaihtaminen loisi edestakaisin tempoilemisen efektin, eikä minäkään hallituslinjan vaikutusta kansantalouden vakaviin ongelmiin päästäisi kunnolla näkemään. Tällä hetkellä hallituksella on edes se myönteinen ominaisuus, että sillä on linja. Sen kielteinen ominaisuus on se, että linja on hirmuinen.

Kansantalouden reunaehdot ovat sitä luokkaa, että liikkumatilaa on vähän, mutta tämä ahtaus ei saa johtaa aatetyhjiöön. Hallituksen hurjimpien säästöpäätösten osoittama arvomaailma on sellainen, että sen kanssa ei yksinkertaisesti voi elää.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla nuorsuomalaisten ryhmän puolesta ehdotan seuraavaa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen välikysmykseen eduskunta toteaa, että hallituksen säästöpolitiikassa lapsiperheiden ja opiskelijoiden kohtelu on kohtuuttoman kovaa ja että sen to-

teuttamat säästöt heikentävät perusturvaa eikä ansiosidonnaisia etuja, kuten olisi nykytilanteessa johdonmukaista. Nämä arvovalinnat poikkeavat hallituksen esittämästä ohjelmajulistuksesta, jonka eduskunta on hyväksynyt.

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa finanssipolitiikassaan tähänastista paremmin huomioon ihmisarvoa korostavan arvoperustan ja yhteiskunnan välttämättömän rakennemuutoksen tarpeen,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto perustettiin jatkamaan SKDL:n toimintaa, joka voimakkaasti ajoi sosiaali- ja perusturvan rakentamista ja aikaansaamista Suomeen. Olemme siis perusturvan puolesta. Pyrimme siihen, että kaikki pärjäävät kohtuullisesti. Leikkaukset onkin kohdistettava perusturvan sijasta suurituloisiin ja suurten omaisuuksien omistajiin. Suuryhtiöiden voittoja on siirrettävä elvyttämään kotimarkkinoita.

Työttömyys lähti jyrkkään nousuun 1990-luvun alkupuoliskon aikana. Nyt eletään kuudetta vuotta laman ja suurtyöttömyyden leimaamassa tilanteessa. Tosin taloudellisen laman pohja on ohitettu, mutta kotimarkkinoilla lama asiallisesti katsoen jatkuu. Noususuhdanne on koettu vain viennissä ja vientiteollisuudessa sekä pörssissä. Viennin määrän kasvu on ollut viime vuosina poikkeuksellisen voimakasta. Tänä vuonna myös vientihintojen kasvu on ollut tuntuva. Tammi — kesäkuussa viennin määrä kasvoi Tilastokeskuksen mukaan 15 prosenttia ja viennin arvo 20 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Tavaroiden ja palvelusten viennin suhde bruttokansantuotteeseen on ennätystasolla. Sen sijaan vähittäiskaupan myynnin kasvu on viime kuukausien tilastojen mukaan ollut melko vaatimatonta.

Laman aikana jyrkästi pudonneessa rakennustoiminnassa ei ole tapahtunut elpymistä. Uusien asuntojen aloitukset ovat pohjalukemissa, pankkien luotonanto on edelleen supistunut, asuntokauppa on hiljaista, yksityisiin palveluihin on syntynyt vain vähän työpaikkoja laman pohjan ohittamisen jälkeen.

Viime kuukausien työttömyysluvut ovat huolestuttavia. Työttömyyden lievä parantuminen näyttää pysähtyneen. Työttömyys on pysynyt suurempana kuin esimerkiksi valtiovarainministeriön ennusteessa on oletettu. Talouden nousu ei ole vähentänyt pitkäaikaistyöttömyyttä. Niinpä syyskuun lopussa yli kaksi vuotta työttöminä

olleiden lukumäärä oli 56 500, ennätys sekin alalaan.

Kireällä budjetti- ja rahapolitiikalla on aivan ilmeisesti oma osuutensa kotimarkkinoiden laman jatkumiseen. Säästöt ja leikkaukset vähentävät kotimaista kysyntää ja siten hillitsevät kotimarkkinoiden elpymistä. Julkinen sektori ei työllistä aikaisempaan tapaan. Teollisuuden nousu ja talouden muiden sektorien lievä piristyminen on lisännyt jonkin verran hyvätuloisten ja hyvin palkattujen väestöpiirien ostovoimaa, mutta pienituloiset ja työttömät ovat joutuneet edelleen kiristämään vyötään. Inflaation vastustamisen nimissä harjoitettu kireä korkopolitiikka, jota vasta aivan viime aikoina on hieman löysennetty, on osaltaan jäädyttänyt taloutta.

Hallituksen uusimmasta lisäbudjettiesityksestä ilmenee, että työttömiä on ennustettua laajemmin pudonnut työmarkkinatuen varaan. Sellaisia työttömiä, jotka joutuvat tyytymään työmarkkinatukeen 500 päivän täyttymisen vuoksi, on jo 86 000. Tämäkin kertoo, että tilanne työmarkkinoilla on edelleen synkkä. Sitä paitsi monet pitkäaikaistyöttömät putoavat kokonaan työttömyysturvan ulkopuolelle.

Välikyseminen puuttuu kahteen tärkeään kysymykseen: siihen millaiseksi muodostuu sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteisvaikutus, ja siihen miten hallituksen leikkauspäätökset vaikuttavat perusturvaan ja heikko-osaisimpien turvaan.

Monet mittarit kertovat pienituloisten toimeentulovaikkeuksien lisääntymisestä ja sosiaalisten ongelmien yleistymisestä viime vuosina. Esimerkkinä toimeentulotukea saavien perheiden lukumäärä on kasvanut räjähdysmäisesti, mitä arvioitaessa on otettava huomioon toimeentulotuen perusteiden harkinnanvaraisuus ja sen hakemisen korkea kynnyks. Ensi vuonna toimeentulotuen piirissä on lyhyemmän tai pitemmän aikaa jo noin 660 000 henkilöä; näin arvioidaan hallituksen talousarvioesityksessä. Pelastusarmeijan pitenevät leipäjonot, joista lehdistössä on kerrottu, ovat yksi hädän ja puutteen osoitin. Ulosotot ja hädät ovat yleistyneet. Sosiaaliturvan Keskusliiton sosiaalibarometri kertoo nuorten, lapsiperheiden ja pitkäaikaistyöttömien elämän epävakautumisesta. Kun monissa lääneissä ja tärkeissä teollisuuskaupungeissa työttömyysaste pysyy sitkeästi 20 prosentin pahemmalla puolella, syrjäytymisen uhka koskettaa kokonaisia seutuja ja taajamia.

Velkataakka on edelleen monissa perheissä ylivoimainen, mistä kertoo velkajärjestelyä ha-

keneiden suuri määrä. Tänä vuonna velkajärjestelyhakemuksia on tehty 1 250 kuukaudessa, kun viime vuonna hakemuksia tehtiin noin 1 000 kuukaudessa. Hallituksen lisäbudjettiesityksensäkin tunnustetaan, että velkajärjestelyhakemusten määrä on arvioitua suurempi.

Jo edellinen hallitus leikkasi monelta osin sosiaaliturvaa. Esimerkiksi sairausvakuutukseen tehtiin monia huononnuksia, ns. perhetukiuudistuksella pienennettiin lapsiperheiden tukea, työttömyysturvan tasoa alennettiin ja työmarkkinatuki kehiteltiin työttömyysturvan uudeksi riisuksi muodoksi. Eläkkeiden indeksitarkistuksia leikattiin ja typistettiin, asumistukea supistettiin jne.

Nykyinen hallitus on päättänyt laajasta sosiaaliturvan leikkausohjelmasta eduskunnalle jo monia lakiesityksiä leikkauksista. Leikkaukset kohdistuvat koko sosiaaliturvaan: lapsiperheiden tukeen, opintotukeen, työttömyysturvaan, sairausvakuutukseen, eläketurvaan ja asumistukeen. Entistä selvemmin leikkaukset kohdistuvat myös perusturvaan. Niinpä sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistaminen heikentää merkittävästi työtuloja vailla olevien ja pienituloisimpien kansalaisten, kuten nuorten, opiskelijoiden, asevelvollisten ja työttömien, asemaa. Työmarkkinatuen suunnitellut leikkaukset ovat tyyliä työttömille. Vajaasti koulutetuille nuorille käy tässä tilanteessa erittäin heikosti. Opintotuen taso on ollut ennestäänkin vaatimaton, mutta sitäkin ei säästetty leikkauksilta. Eläketurvan huononnukset koskettavat osittain melko vaatimattomiakin eläkkeitä. Hautausavustukset ovat pieni erä valtion ja Kansaneläkelaitoksen taloudessa, mutta nekin esitetään nyt poistettavaksi. Selvää on, että siitä kärsivät nimenomaan pienituloiset omaisen yllättäen kuollessa. Myös vaikeavammaisten kuntoutuksen supistaminen kertoo, että heikompiosaisia ei säästetä leikkauksilta.

Hallitus esittää työttömyysturvaan ja mm. kansaneläkkeen hoitotukeen, vammaistukeen ja lastenhoitotukeen indeksijäädytystä useaksi vuodeksi. Hallituksen leikkausohjelman mukaan toimeentulotuki jäädytetään vuosiksi 97—98. Tämä suorastaan alleviivaa pienituloisten syrjintää. Muun muassa pitkäaikaistyöttömät joutuvat tyytymään vuosi vuodelta aleneviin reaalitytöihin, samaan aikaan kun monet hyvässä asemassa olevat väestöryhmät voivat lisätä reaalitytöjään. Opintotukea ei ole lainkaan si-
dottu indeksiin, ja sen reaaliarvo aleni jo ennen uusimpia leikkauksia. Kuitenkin indeksilauseke

on hallituksen siunaamassa tuposopimuksessa ja esimerkiksi vuokrien sitominen indeksiin on mahdollista uuden huoneenvuokralain mukaan.

Leikkauksien seurauksia ei voi tarkastella irrallaan suurtyöttömyydestä. Leikkaukset ovat kipeimpiä työttömien perheissä. Monessa tapauksessa leikkaukset kasaantuvat. Esimerkiksi työttömässä lapsiperheessä työttömyysturva supistuu, asumistuki pienenee, lasten kotihoidon tuki vähenee, lapsilisät alenevat. Näin toimeentuloa leikataan monesta suunnasta. On hyvin todennäköistä ja ilmeistä, että tämä tulee lisäämään eriarvoisuutta mm. opiskelumahdollisuuksissa. Työttömien lapset eivät voi ryhtyä opiskelemaan pelkästään niukan, leikatun opintotuen varassa, kun vanhemmilla ei ole varaa opintojen tukemiseen. Näin työttömyyden ja leikkausten seuraukset siirtyvät tulevalle sukupolvelle.

Vaikka leikkaukset näyttävät umpimähkäisiltäkin, yksi yhteinen piirre niissä on: kansalaisuuteen ja asumiseen perustuvan sosiaaliturvan heikentäminen. Välikysymyksessä oleva arvio siitä, että hallitus murentaa suomalaista sosiaaliturvamallia ja tuo sen tilalle eurooppalaista, pelkästään palkkatyöhön perustuvaa sosiaaliturvajärjestelmää, on oikein osunut. Tarkemmin sanotuna kyse on EU:n ydinmaille, esimerkiksi Saksalle, tyypillisestä järjestelmästä, jossa perusturva jätetään paljolti perheen, kirkon ja kunnallisen sosiaalihuollon varaan. EU-jäsenyys näyttää jo nyt heijastuvan suomalaisen sosiaaliturvaan, vaikka ennen kansanäänestystä sen vaikutusta monissa puheenvuoroissa vähäteltiin. Tietenkin on muistettava myös leikkausten perusteluksi usein esitetyt Emu-kriteerit.

Välikysymyksessä muistutetaan aiheellisesti perusoikeusuudistuksesta. Perusoikeusuudistus on vasta äskettäin astunut voimaan. On varsin outoa, jos perusoikeusuudistus nähdään valtakirjaksi sosiaaliturvan ja perustoimeentuloturvan huonontamisen ja leikkauksiin, jopa joidenkin sosiaaliturvan osien poistamiseen kokonaan. Näin näyttää nyt kuitenkin käyvän.

Perusoikeusuudistuksen alkuperäinen tarkoitus oli kuitenkin aivan päinvastainen. Tavoitteena on ollut vahvistaa kansalaisten sosiaalisia ja taloudellisia perusoikeuksia, jotka aikaisemmin puuttuivat hallitusmuodosta. Miksi koko uudistus toteutettiin, jos se voidaan väljällä tulkinnoilla saman tien tehdä tyhjäksi? Lakiesityksensä perusteluissa hallitus ei tunnusta, että leikkaukset kohdistuisivat hallitusmuodon 15 a §:ssä vahvistettuun perustoimeentulon turvaan.

Sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen huonontamista koskevien lakiesitysten perusteluissa hallitus vetoaa siihenkin, että Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä on viimesijaisena toimeentuloturvana sosiaalihuoltolain mukainen toimeentulotuki. Jos tällainen tulkinta ja perustelu omaksutaan, miltei kaikki muikin sosiaaliturva voitaisiin kumota käden käänteessä. Onhan olemassa viimesijainen kunnallinen toimeentulotuki. Tällöin ei vain nähdä, että toimeentulotuki on tarveharkintainen ja suurelta osin myös harkinnanvarainen sosiaaliturvan muoto, johon edelleen liittyy mielivaltaisia, nöyryyttäviä ja leimavia piirteitä. Toimeentulotuen perusosan markkamääriä ei ole edes sidottu lakiin, vaan ne on määriteltä valtioneuvoston päätöksessä.

Hallitus on antanut ymmärtää, että työmarkkinatukeen suunnitelluilla leikkauksilla nuoria kannustetaan opiskelemaan. Mihin sitten opintotuen leikkaukset kannustavat? Kaiken järjen mukaan opintotuen leikkaukset taas vähentävät mielenkiintoa opiskeluun. Kannustus- ja aktiivointipuheissa ei ole mitään järkeä. Ne ovat ristikkäisiä, mutta niitä harrastetaan, jotta ei suoraan tarvitsisi puhua pienituloisten ja työttömien kurittamisesta.

Onko sitten vaihtoehtoja? Leikkauksia perustellaan valtion velkaantumisella, jonka vuoksi ei muka olisi vaihtoehtoja. Tämä velkaantuminen itse asiassa on kuitenkin seurausta politiikasta, jossa vaihtoehtoja ei ole haluttu etsiä eikä löytää. Rahamarkkinoiden hallitsemattomalla vapauttamisella velkautettiin kotitaloudet ja monet yritykset. Kotitalouksien ja kotimarkkinayritysten ylivelkaantuminen johti ennennäkemättömän syvään lamaan. Vaihtoehdottomalla vahvan markan politiikalla ja edellisen hallituksen säästöpolitiikalla on oma osuutensa laman syntymisessä ja sen pitkittymisessä. Valtion velkaantuminen on myös seurausta pankkituesta, jolle halvempia vaihtoehtoja ei myöskään ole haluttu etsiä, toisin kuin esimerkiksi Norjassa.

Kuten alussa totesin, kansantalouden tilastot kertovat vientiyhtiöiden poikkeuksellisesta menestyksestä. Se merkitsee suurten yhtiöiden voittojen, osinkojen ja pääomatulojen kasvua. Pörs-sikurssit saavuttivat syyskuussa uuden ennätyksen, ja pörssi toipui muutenkin lamasta jo kauan sitten. Monet varakkaat ja suurituloiset henkilöt ja perheet ovat selvinneet lamasta pelkällä säikähdyksellä. Tulonjakotilastot kertovat, että tuloerot kääntyivät nousuun vuonna 93 lähinnä pääomatulojen verouudistuksen vuoksi. Ensi vuoden budjettiin sisältyvät verolakien muutok-

set suosivat suurituloisia palkansaajia. Suomen yhtiöveroprosentti on ensi vuodelle esitetyn pienen korotuksen jälkeenkin Oecd-maiden alhaisin.

Kun yhteiskuntamme on kokonaisuus, myös lamalta säästyneiden tahojen ja väestöpiirien pitäisi kantaa vastuuta enemmän kuin tähän mennessä ovat kantaneet. Yhtenä keinona tähän olisi varallisuusveron korottaminen esimerkiksi ottamalla uudelleen käyttöön ennen vuotta 89 voimassa ollut varallisuusveroasteikko. Suurilta vientiyhtiöiltä voitaisiin periä tilapäinen varallisuusvero esimerkiksi 1 prosentti nettovarallisuutta.

Kun vientitulojen voimakas kasvu näyttää edelleen jatkuvan, myös tilapäinen vientivero, josta keskusteltiin pari vuotta sitten, olisi paikallaan. Vientiveroa määrättäessä otettaisiin huomioon alan ja yrityksen viennin kehitys esimerkiksi kolmen viimeisen vuoden ajalta niin, ettei vero kohdistuisi heikosti menestyneisiin aloihin tai yrityksiin. Vero kohdistuisi vain suuriin yrityksiin.

Vuonna 92 poistettu pörssikauppojen leimavero voitaisiin myös palauttaa. Eihän se estänyt pörssin kukoistusta kasinotalouden vuosinaakaan.

Arvoisa puhemies! Näillä keinoilla ei toki ratkaista valtion velkaongelmaa, mutta niiden avulla jaettaisiin laman seurauksia tasaisemmin eri eturyhmille ja luotaisiin valtiontalouteen liikku-mavaraa, jonka turvin pienituloisiin ja heikko-osaisiin kohdistuvat leikkaukset voitaisiin peruuttaa.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Eduskunta on ilmaissut vakavan huolestumisensa suomalaisten sosiaaliturvan tason heikkene-misestä jo edellisen eduskunnan ja hallituksen aikana eli viime vuoden joulukuussa. Silloin olivat tiedossa ja toteutettuina vasta kepu-johtoisen Ahon hallituksen suorittamat sosiaaliturvan leikkaamiset. Tuolloin eduskunta halusi tietää, miten ja millä periaatteilla tulonsiirtoja ja sosiaalipalveluja aiotaan jatkossa muuttaa ja miten niiden rahoitus jatkossa hoidetaan.

Valitettavasti tuolloin oppositiossa edellä mainittua lausumaa ehkäpä innokkaimmin ajaneet sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto ovat nyt hallitusvaltaan päässeinä unohtaneet kyseisen vaatimuksen, koska selontekoa ei ole eduskunnalle hallitukselta herunut. Se ei ole toisaalta suuri ihme, kun tiedetään Lipposen — Viinasen hallituksen alkutaipaleellaan kansalaisten sosiaaliturvaan kohdistamat lisäleikkaukset. Nii-

den määrä on jo ensi vuonna noin 5 miljardia markkaa. Siinäpä on selittäjillä näytön paikka, mikä vihjeenä vasemmistoliiton suuntaan sanotakoon.

Hallitukselle jätetty, sen toimikauden ensimmäinen välikyсыmьys on aiheeltaan ja ajoitukseltaan edellä mainituista syistä erittäin ajankohtainen ja perusteltu. Siksi olen myös siihen henkilökohtaisesti yhtynyt. On erittäin tärkeätä ja kansalaisten kannalta välttämätöntä käydä nyt, kun talossa käsitellään istuvan hallituksen ensimmäistä talousarviota, perusteellista ja periaatteellista keskustelua sosiaalipolitiikan tulevien vuosien kehitysnäkymistä hallituksen ja toisaalta opposition näkökulmasta. Toteutuhan näin samalla eduskunnan tahto, kun hallitus ei omasta aloitteestaan ajoissa tuonut keskusteluun vaadittua selontekoa.

Hallituksen ohjelmassa lähdetään lupaavasti siitä periaatteesta, että sosiaalisia tulonsiirtoja, maksuja sekä verotusta kehitetään siten, ettei heikko-osaisimpien kansalaisten turvaa heikennetä. Jos tämä olisi totta, ei tätä keskustelua tarvitsisi edes jatkaa. Valitettavasti totuus on toisenlainen. Ahon — Viinasen hallituksen neljä vuotta harjoittama lapsiperheiden, työttömien, sairaiden, opiskelijoiden ja pieneläkeläisten kurtuslinja jatkuu kiihtyvällä vauhdilla myös Lipposen — Viinasen hallituksen toimesta. Näin huolimatta kauniista hallitusohjelmatekstistä ja siitä, että hallituksessa istuvat myös itseänsä köyhien ja vähempiosaisten asiamiehenä mainostanut vasemmistoliitto sekä lapsiperheiden puolestapuhjaksi vaalien edellä julistautuneet vihreät. Kauniit lupaukset ja periaatteet on joko unohtettu, tai sitten SDP:n käskyvalta on vaientanut suuret suut.

Oli miten oli, lupaukset on jo nyt petetty ja periaatteet heitetty hallitusvallan makeaan keräyssankoon. Ihmettelen vain, miten valta saa muistin niin kovin huonoksi ja lyhyeksi puolueelta kuin puolueelta. Oma etu astuu aina köyhän edelle, ja valta on makeaa ainakin seuraaviin vaaleihin asti.

Arvoisa puhemies! Suomessa on yksi väestöryhmä, joka on ilmeisesti jollain päätöksellä julistettu ei-toivotuksi tai peräti lainsuojattomaksi. Se väestöryhmä on lapsiperheet ja erityisryhmänä heistä useampi-lapsiset perheet, joissa on asun-tovelkaa, työttömyyttä, sairautta tai opiskelevia aikuisia. Näiden perheiden niskaan on edellisen hallituksen säästötoimista suuntautunut valtaosa, ja sama linja näyttää jatkuvan vallan vaihtumisen jälkeenkin.

Miksi lapsiperheet ovat tämän ajojahdin kohteena? Onko tarkoitus, että Suomessa ei saisi syntyä nykyistä määrää lapsia vuosittain vai tulisiko heidän syntyä vain hyvätuloihin perheisiin? Lopputulos viime vuodet harjoitetusta sosiaalipoliittisesta linjasta tulee ainakin olemaan mainittu, sillä pian ei pienituloisilla, työttömillä ja velkaisilla perheillä ole enää varaa tehdä lapsia. Säästökyvyn raja tulee vastaan ennemmin tai myöhemmin kaikilla perheillä, koska Suomessa on asuttava jossain, voitava pukeutua riittävän lämpimästi ja ruokaa ostettava, koska hedelmiä ei kasva puissa ympäri vuoden.

Mielestäni edellisen hallituksen lapsiperhekielisyys olisi jo riittänyt. Lisätoimia heidän niskaansa ei olisi enää kaivattu. Päinvastoin, jos halutaan varmistaa nyt työssä käyvien tai työttömien tulevat eläkkeet ja muu hyvinvointi, olisi lapsiperheet otettava lyömisen sijaan valtiovalan erityisen ja hellän huolenpidon kohteeksi. Kaavaillut valtion menojen leikkaukset on voitava suunnata muualle kuin pienituloisiin ja velkaiisiin lapsiperheisiin. Siellä ei ole enää joustovaraa jäljellä.

Hallituksen esittämä lasten kotihoidon tuen merkittävä alentaminen on jätettävä tekemättä, sillä millekään muulle väestöryhmälle ei tehdä kerralla yli 20 prosentin leikkausta yhteen merkittävimmistä sosiaalisista tukimuodoista, semminkin kun lapsilisiä on juuri leikattu tuntuvasti. Samoin ovat esitykset kaikkein pienimpien äitiys-, isyys- ja vanhempienrahojen noin 20 prosentin leikkauksista käsittämättömiä. Kotiäideiltä aiotaan kaiken huipuksi viedä sairauspäiväraha-oikeus kokonaan. Kotityöhön ei ole demarien, vasemmistoliiton, kokoomuksen, vihreiden ja ruotsalaisten mielestä työtä ollenkaan.

Mikäli hallituspuolueet kaikesta huolimatta aikovat toteuttaa päättämänsä ja edellä luettelemani lapsiperheiden sosiaalietuuksien tai paremminkin sosiaalioikeuksien leikkaukset, kantavat ne myös vakavan vastuun seurauksista vähäituloisimpien ja velkaisimpien lapsiperheiden kohdalla, joissa jo ennen leikkauksia on menot ja tulot laskettu kuukausittain kymmenien markkojen tarkkuudella. Mistä silloin leikataan esitetyt sataset tai ääritapauksissa jopa tuhannet markat? Ainoa vaihtoehto on jättää velat ja maksut maksamatta kodin menettämisen uhallakin, sillä vatsa ei anna kovin pitkäaikaista lainaa tai muuten käy kuin sille mustalaisen hevoselle, joka nyt on vainaa.

Hallituksen ryhtyessä miettimään suuresti mainostamia tulevia veronkevennyksiä tulisi

kokoomuslaisten vaatimien marginaali- ja suurituloisten veronkevennysten sijaan tehdä pelkästään kaksi verotarkistusta. Toinen on palauttaa pikaisesti valtionverotuksen lapsivähennys ja toinen on nostaa tuntuvasti verotettavan tulon alarajaa. Näin korvattaisiin osa maamme kaikkein pienituloisimmille lapsiperheille usean vuoden aikana tehdyistä sosiaalileikkauksista.

Ongelma ovat senkin jälkeen ne, joilla ei ole käytännössä enää verotettavaa tuloa. Miten heidän asemaansa parannetaan? Väistämättä nousee esiin ajatus jokaiselle kuuluvasta kansalaistulosta, jonka alle ei kenenkään tulisi käytettävissä olevissa kuukausituloissaan jäädä.

Arvoisa puhemies! Olen käyttänyt runsaasti aikaa lapsiperheiden taloudellisen aseman tarkasteluun. Se on kuitenkin välttämätöntä, koska ne ovat olleet kaikkein pahiten kohdeltu väestöryhmä koko Viinasen hallituskaudella. Viinasta voidaan pitääkin Suomen herodeksena suhtautumisessaan lapsiin ja lapsiperheisiin.

On kuitenkin muitakin kovia kokeneita väestöryhmiä, jotka ovat olleet vuosittain leikkurilinjan kohteena. Toinen tällainen kansalaisryhmä ovat työttömät, joita Ahon hallituksen toimesta ja tahdosta on ollut pysyvän tuntuisesti noin puoli miljoonaa. Heistä koko ajan kasvava määrä on pitkäaikais- ja nuorisotyöttömiä, mikä on suora seuraus kohtuuttoman pitkään jatkuneesta massatyöttömyydestä.

Työttömien taloudellista asemaa on etuuksien heikennysten muodossa toistuvasti huononnettu. Tätä linjaa aiotaan jatkaa myös nykyisen vasemmistovetoisen hallituksen toimesta. Heikennykset kohdistetaan, kuinkas muuten, kaikkein pienituloisimpiin työttömiin, kun työmarkkinatukea leikataan puolella miljardilla markalla.

Hyvätuloisten ansiosidonnaiset työttömyyskorvaukset saavat sen sijaan SDP-vasemmistoliittolaisen SAK:n vaatimuksesta olla rauhassa. No, eihän ay-liike köyhän asiaa puolusta. Senhän tiedämme entuudestaan, ja solidaarisuuskin on teljetty ilmeisesti sinkkiarkkuun ja lähetetty ongelmajätteenä käsittelylaitokseen tuhottavaksi.

Työttömyyden alentaminen puoleen on otettu istuvan hallituksen päätavoitteeksi, mutta alkua ei näytä lupaavalta. Korkea-arvoinen ja -palkkainen herratyöryhmä ei tunnu saavan mitään kouriintuntuvaa aikaan. Voisikohan tämä johtua siitä, että samat herrat ovat miettineet samaa ongelmaa jo useita vuosia ilman tuloksia, kuten viimeisten neljän vuoden työttömyyslukuista voidaan nähdä? Mistähän he löytävät nyt tarvitta-

van viisauden? Toimikuntien sijaan tarvittaisiin nopeita ja ennakkoluulottomia toimenpiteitä työn oikeuden turvaamiseksi kaikille ja työpaikkojen luonnollisen syntymisen mahdollistamiseksi. Kysymys on tahdosta. Keinoja on kyllä olemassa.

Edellä mainitsemieni väestöryhmien lisäksi ovat muutkin joutuneet ja jälleen kerran joutuvat kokemaan etuksiensa heikennyksiä, esimerkiksi eläkeläiset, joilla kansaneläkkeen pohjaosa tulee jatkossa alenemaan tai jopa kokonaan poistumaan riippuen työeläkkeen määrästä. Sairausvakuutuksen heikennykset koskettavat juuri heitä ehkäpä kaikkein eniten. Opiskelijoiden taloudellista asemaa on koeteltu myös toistuvasti, ja sama linja näyttää jatkuvan.

Arvoisa puhemies! Kaikki nämä sosiaali-etuuksien leikkaukset ja niiden aiheuttama kärsimys ja hätä ovat yksittäisinäkin jo vakavia ja levottomuutta herättäviä toimia. Samoin yhteiskunnan lapsiperhekielisyys kauhistuttaa. Kaikesta tästä sosiaaliturvan silpomisesta on vielä yksi, mainitsemiani seurauksia ja vaikutuksia vakavampi lopputulos: Suomi jakautuu väestöllisesti ja yhteiskunnallisesti uudeksi kylmäksi luokkayhteiskunnaksi a-, b- ja c-luokan kansalaisineen.

A-luokan kansalaiset ovat hyvän työpaikan ja palkan omaavia, kiinteätä omaisuutta tai osakeita omistavia, jatkuvasti uusia helpotuksia saavia ja lisärikastumismahdollisuuksia omaavia kansalaisia. Heillä menee koko ajan paremmin, ja heidän osuutensa kansakunnan hyvinvoinnista kasvaa jatkuvasti. Heillä on myös puolestapuhujia, ja he myös puolustavat oikeuksiaan kuuluvasti ja tehokkaasti.

B-luokan kansalaiset ovat puolestaan kansalaisia, joilla on heikommin palkattu työpaikka. He ovat olleet ehkä jonkin aikaa työttöminä. He voivat opiskella tai nauttivat kohtuullista eläkettä. Sanalla sanoen, he ovat nk. tavallista keskivertokansaa. Heidän ongelmana ovat suuret asunovelat, tuloihin nähden korkeat elinkustannukset ja jatkuvasti heikkenevät sosiaali-etuudet ja työttömyyden uhka. Osa heistä on edelleen aktiivisia osallistumaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja muuhun edunvalvontaan, mutta osa on jo käpertymässä omiin huoliinsa eläen kotonaan ilman, että näkee enää mielekkyyttä äänestämiseen tai muuhun kannanottoon yhteisistä asioista. Tämä joukko on riskiryhmä, mikäli linja sosiaaliturvan kehittämisessä ja verokevennysten tai -kiristysten osalta ei muutu.

C-luokan kansalaisryhmä on jo nyt muodos-

tumassa, ja se uhkaa paisua merkittävän suureksi lähivuosina, ellei yhteiskunta nopeasti puutu vähempiosaisten kansalaistensa elinolosuhteisiin muuten kuin leikkaamalla niitä. Tähän väestöryhmään ovat vaarassa liukua pitkäaikaistyöttömät, pelkän sosiaaliavun varassa elävät, pienintä eläkettä saavat, epäonnistuneet yrittäjät ja muut, joiden osalta järjestelmässämme on sosiaaliturvan mentävä aukko. Jos tämä väestöryhmä jätetään oman onnensa nojaan ja näin hyljeksittyjen joukon annetaan rauhassa kehittyä, on Suomi palannut luokkayhteiskuntaan. Se merkitsee yhteiskuntarauhan häiriintymistä, rikollisuuden kasvua ja koko pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin romuttumista. Näin ei saisi missään tapauksessa sallia tapahtuvan.

Mielestäni hallituksen tulee pikaisesti laatia vaadittu selonteko sekä hyvinvoinnin säilyttämishjelma, joka perustuu ihmisten tasa-arvoon ja kristilliseen sosiaalisuuteen sekä yhdenvertaisuuteen. Ketään ei saa jättää hylättynä oman onnensa nojaan. Tämä edellyttää mielestäni yhteiskunnan maksamien etuuksien tasaamista säätämällä laki riittävästä vähimmäiskansalaistulosta ja etuustasosta. Näin ei kukaan joutuisi elämään ilman välttämättömään toimeentuloon tarvittavaa tuloa, mutta kukaan ei voisi myöskään rikastua yhteisten varojen avulla. Sopiva vähimmäiskansalaistulo voisi olla esimerkiksi 3 500 markkaa kuukaudessa verottomana, ja etuuskatoksi voitaisiin säätää 12 000 markkaa kuukaudessa. Näin luotaisiin maahamme tasa-arvoa, ei nykyisen kaltaista eriarvoisuutta.

Arvoisa puhemies! Oikeutta on saatava kansalle.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Vistbacka viittasi vihreiden hallitukseen menoon ja käytti ilmaisua ”hallitusvalan makea keräyssanko”. En oikein ymmärrä, mitä se tarkoittaa, mutta kun hän sanoi, että me jotenkin viihdymme siinä, voin vakuuttaa ed. Vistbackalle, ettei hallituspuolueena oleminen ole mitään miellyttävää. Ne, jotka täällä ovat (Hälinää) ministereinä — kuunnelkaa nyt kun puhun, tässä ei ole paljon aikaa — omasta kokemuksestaan tietävät, että ministerin elämässä ainoa miellyttävä päivä on nimityspäivä ja sen jälkeen elämä on yhtä piinaa.

Vihreä eduskuntaryhmä on tässä salissa työskennellyt useamman vaalikauden. Me olemme oppositiossa esittäneet omat ohjelmamme, omat ehdotuksemme. Meidän talousarvioehdotuksemme ovat aina olleet tasapainotettuja. Niitä ei

ole otettu huomioon. Niillä on mielestämme tälle yhteiskunnalle paljon hyvää tuotavana, ja silloin kun tuli tilaisuus astua hallitukseen, totta kai me astuimme. Kuka täällä tekisi toisin? Jos on ker-
ran keinot maan asioiden hoitamiseen, omasta mielestä ainakin, miksei niitä käytä, vaan kätkee ne? Koko ajan mietitään. Niin kuin sanoin, hallituksessaolo on piinaa. Joka päivä on mietittävä, onko tämä järkevää, onko tätä syytä jatkaa, onko oltava mukana. Tähän mennessä johtopäätöksemme on, että hallitusyhteistyö jatkuu meidän osaltamme.

Arvoisa puhemies! Vaikka nyt kävisi niin, mitä epäilen, että hallitus kaatuisi ensi perjantain äänestyksessä, niin yhden asian Lipposen hallitus on saanut hyväksi tässä eduskunnassa. Koska aikaisemmin niin moni mies ei ole puhunut sosiaaliturvasta kuin tänä iltana. 11 puhujasta 9 on miehiä ja 25 seuraavasta 16. Kerrankin täällä ovat miehet heränneet sosiaaliturvasta puhumaan ja se on todella hyvä asia. Jatkakaa, pojat, samalla tavalla!

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Taas sorrettiin vähemmistöjä eli vietiin osa niistä muutamista minuuteista, jotka tässä voi puhua suorassa lähetyksessä.

Minä aion kertoa vähän ensin alussa, minkä takia en allekirjoittanut tätä välishow'ta: Minun mielestäni on selvää, että tässä kaiken näköiset vähemmistöt — opiskelijat ja eläkeläiset, heikkopiasaiset vähemmistöt, niin kuin mustalaiset ja muut — ovat kärsineet jo ihan tarpeeksi kauan. Mutta minä ensin tässä puhuisin johdattukseksi tai johdannoksi turvattomuudesta, kun perusturvasta alun perin tässä puhuttiin, vaikka siis oli vähän huonosti formuloitu koko juttu.

Mutta mikä on eniten ehkä lisännyt ihmisten turvattomuutta tässä yhteiskunnassa? Edellisen hallituksen aikana valtiovarainministeri ja pääministeri hokivat muutamassa lehdessä jatkuvasti, että ei tässä psykologia auta, kun erinäisillä tahoilla, jopa taloudellisella puolella, vaadittiin verotuksellisia tai muita keinoja siihen, että olisi saatu jotain myönteistä merkkiä. Minä olen sitä mieltä, että tässä turvattomuuskysymyksessä juuri psykologia auttaisi. Varsinkin edellisen hallituksen ja nytkin istuvan jatkuva juttu on eräänlaista negatiivista, kielteistä, psykologiaa, joka — vaikka meneekin taloudellisesti jo vähän paremmin — ei aiheuta ihmisissä semmoisia reaktioita, että he tosiaan alkaisivat yrittää.

Mutta nyt kun televisiokin on paikalla, niin minä vain esimerkkinä kansalaisten turvatto-

muudesta totean, kuinka heille kerrotaan jatkuvasti tiedotusvälineissä suhteellista totuutta, kuinka esimerkiksi meikäläinen täällä aina kiroilee ja haistattelee ja muuta vastaavaa. Minä lupaan nyt puhemiehelle, että täällä kertaakaan tulenkkin käyttämään raamatullista esimerkkiä taas tässä puheessani, en aio kertoa näistä Sielunvihollisen asioista tai käyttää pahemmin ainaakaan näitä Pelsepuupi-, Saatana- tai Perkele-, tai mitä niitä on, Kiusaaja-sanoja. Jos kansalaiset kokevat turvattomuutta, he kokevat sitä hyvin pitkälle sen takia, että osa rahankipeästä lehdistöstä vääristelee jatkuvasti kansalaisten omien edustajien puheita täällä. Ei ihme, että tässäkin tilanteessa, jossa tämä hallitus ei saa edes työrauhaa hetkeksikään, jatkuvasti kansalaisten turvattomuus on lisääntynyt sitä kautta, että tämä juttu on koko ajan ikään kuin negatiivisesti esillä.

Minä luen vain piruuttani tässä, mitä minä kirjoitin puhemiehelle, hivenen tässä muunnellen sitä: "On hämmästyttävää, ettei osa kansanedustajista näytä pystyvän vastaanottamaan esimerkiksi minun puheitteni sanomaa, vaan ilmeisesti omasta poliittisesta ja muusta estoisuudestaan johtuen jälkeensä pyrkii kohulehtien tapaan vääristämään ja mustavalkoistamaan värikkään ja humoristisen kieleni yksitotiseksi loukkaamiseksi ja pilkkaamiseksi. On kummallista, että kohut esimerkiksi minun puheistani syntyvät jälkikäteen tilaisuuksissa, joista suuri yleisö jää paitsi. Tilanne on kaltaiselleni värikkäälle esiintyjälle epäoikeudenmukainen ja kiusallinen, koska tekemisiäni ja puhumisiäni pääsee mestaroi-
maan sensaatiohakuinen lehdistö ja puheitani kommentoimaan eli mitätöimään ja vääristelemään poliittiset vastustajani. On järjen ja hyvien tapojen vastaista, että samoista äänistä kilpailevista kansanedustajista tuleekin jäävittämiä todistajia minun asiassani, jopa asiantunteva alueräti, joka tuomitsee ammattitaitoni psykologina ja yhteiskuntatieteilijänä."

En ole tietenkään ainoa kansanedustaja, joka joutuu edellä sanotun kohteeksi jatkuvasti. Monet muutkin meistä ovat joutuneet käymään läpi tämän saman kovan koulun ja käyvät ehkä edelleen sitä lävitse eli oppivat vähitellen karun tosiasian, että sanoma hukkuu ja usein yksinkertaisesti mutkistuu matkalla yleisön tietoisuuteen. Toisaalta on välttämätöntä, että kansa tiedotusvälineistön avulla saa tietoa valitsemiensa kansanedustajien toiminnasta. Kaikkien meidän etujen mukaista olisi, että tieto olisi totta, rehellistä ja oikeaa sensaatioineen kaikkineen.

Tämä on juuri sitä, mitä te ette hahmota kansan perusturvaksi. Jos kansalle valehdellaan tai kuten keskustan suuri guru Virolainen aikoi- naan keksi: puhutaan suhteellista totuutta, niin se jos mikä lisää turvallisuuden tunnetta. Tehdään mitä tahansa, niin osa tästä musta- maagisesta negatiivisesta porukasta pelottelee, varsinkin kun politiikka tuppaa sitä pahimmil- laan olemaan.

Täältä puuttuu kaikki se innovatiivinen luova yhteishenki, mitä muualla yhteiskunnassa pe- räänkuulutetaan. Kun meikäläinen menee puhu- maan jonnekin yritysjohtajille, työläisille tai ke- nelle tahansa, vaikka työttömille, haetaan sitä yhteishenkeä, että tekisimme yhdessä asioita. Eduskunnassa kaikki on tavallaan hyvin sairaan mustavalkoisen korostunut. Jos eduskunnassa yrittää ajaa kansan asiaa tai kansan turvasta puhua, osa teistä voi sen vuoksi pahoin: Ei kai tuo nyt vain meidän peliä paljasta. Ei psykologia ole tuollaista, psykologianhan pitää olla jatku- vaa hallitsemista ja jatkuvaa suhteellista totuutta ja jatkuvaa tämän kaltaista.

Sen vuoksi kerronkin teille nyt vertauskuvalli- sen raamatullisen tarinan, kun satuin olemaan vielä Sielun peilissä ja viimeksi innostuin Moo- seksesta ja siitä, minkä vuoksi Mooses lähti maanpakoon.

Tämä oli vain eräänlainen johdanto. Nyt on sitten johdatus.

Siihen aikaan, kun Mooses lähti sukulaissuh- teistaan huolimatta johdattamaan kansaa faraon ikeen alta, kansa oli ahtaalla, niin kuin kaikki tietävät. Verot olivat hirveitä, ja kansa joutui työskentelemään faraolle, joka nenä pystyssä siellä miellytti kaikkia kirjureita; farao oli Imelän Imagon Jumalan kaltainen ja varmaan puhuikin niin, koska oli liturgiansa opetellut ulkoa. Huo- matkaa, hänellä oli papisto — nykyään voisi sanoa: ammattipoliitikkoja — takanaan, jotka olivat opettaneet faraolle liturgian niin, ettei hä- nen tarvinnut edes hengittää välillä oikeastaan, ei miettinyt eikä mitään, sieltä tuli koko ajan juttua ja juttua.

Minkähän takia Mooses ei sitten ryhtynyt fa- raon kanssa hommiin, vaan ajatteli, että ehkä sittenkin nyt on aika ajaa kansa erämaahan, että ei jääkään maleksimaan siihen liturgiaan ja ju- malaisen, korruptoituneen ja mädäntyneen fara- on höpötysten alaisuuteen, missä paksut lehmät kävelevät laitumilla ja vilja ja faraon sukulaisten ja muiden lapset lisääntyvät ja kasvavat, joiden etuisuudet on erinomaisen hyvin hoidettu? Ote- taankin meidän joukko, jolla on selvästi erilainen

kutsumus, ehkä kansan henki tai oikeastaan ajan henki, Snellmanin sanoin. — Snellman täällä aina unohdetaan, vaikka hän on meille oppi-isä. — Snellmanin sanoin ajan henki alkoi viedä Moosesen päämäärää vähän toiseen suuntaan.

Mutta faraolla tässä tilanteessa ei ole kuin yksi päämäärä. Hän lähtee tietysti jahtaamaan kaikin keinoin Moosesta ja yrittää vesittää vision. Tämä on aika hyvä kuva: yrittää vesittää vision. Mutta kaikki muistavat, kuinka faraon oma juttu vesit- tyi pahasti, merikohtauksessa varsinkin. Mutta se, mikä faraon porukassa on kaikkein vaaralli- sinta, on että faraokin kyllä aina kuljetti kansaa. Kuten sanoin, hänellä oli hyvin lihotettu papisto, hyvin hienosormisia tyyppejä ja ammattipapisto, joka ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Virtanen, pyydän teitä palaa- maan lähemmäksi itse asiaa!

P u h u j a : Vertauskuvilla kerron siitä, kuin- ka kansa viedään ensin erämaahan, kuinka sen karut olosuhteet paljastuvat, kuinka se yhtäkkiä havahtuu siihen, missä tilassa ollaan, kun näh- dään se selkeästi, kun yhtäkkiä ei olekaan am- mattikoneistoa jauhamassa koko ajan sitä kirju- rien kirjoittamaa kieltä. Okei, sitten sitä mentiin. (Eduskunnasta: Erämaassa!) — Nyt ollaan erä- maassa tietysti.

Meiltä kaikilta näyttää puuttuvan yksi asia, joka liittyy hyvin vahvasti siihen, mitä aion kohta kysäistä: Koska me siirrymme ns. ilon sanomaan tai kristillisempään tai evankelisempaan juttuun? Eli koska nämä köyhät ja muut sorretut, mitä täällä on, jopa te, jotka sorratte monet itseänne näillä vanhatestamentillisilla ja faraonakaisilla jutuilla, koska te huomaatte sen, ketkä tässä oi- keasti koko ajan kärsivät?

Faraon tilanne on siinä mielessä kuvottava, että toisaalta on joku Niili, elämänvirta, hedel- mällinen elämänvirta aikoinaan. Ajatelkaa, se farao oli kuin — jos ajatellaan jotain suuria ajat- telijoita, jotain Alkiota vaikka — oppinut kaiken aikoinaan suurilta ajatteliijoilta. Taruissa kerro- taan, kuinka oli ollut aikoinaan Osiris ja muut jumalat, ja sitten papit olivat opetelleet liturgian ja hallitsivat kansaa ja saivat kansan tuntemaan, että se on kuitenkin mukana tässä. Silti kansa kärsi, kuten sanoin. — Jo 500 000 työtöntä, en tiedä paljonko Egyptissä oikein olikaan. — Täs- sä tilanteessa ehkä tärkein kärsimisen lakkaami- selle ... Tuska, muistakaa, syntyy aina tietoisuu- desta. Kun lopulta ryhtyy ymmärtämään, min-

käläisessä tilanteessa on aina ollut, rupeaa tajuaamaan sitä.

Väittäisin, että meillä suomalaisilla on vielä parempi keino ehkä ymmärtää vertaukseni, kun ajatellaan Sinuhe Egyptiläistä. Mika Waltari aikoinaan tällä samalla Mooses-tarinalla löi leiviksi aika hyvin. Minkä takia Mooses ei enää suostunut todella yhteistyöhön faraon kanssa? Hän näki ja kuuli, että se henki oli kadonnut.

Ja nyt tulee se ratkaisevin juttu. Aina puhutaan, että Mooses ja farao olivat sukulaisia keskenään. Tämähän on se juttu, jonka te tiedätte, tällainen kummallinen sukutarina, joku sokeriserkku vai mitä niitä kaikkia on: napalankoja. Sen vuoksi hän aavisti. Siinä oli jotain saman kaltaista, saman kaltainen valtapeli oli ollut ehkä aikoinaan. Mutta Mooses sai tarpeekseen. Ja tämä sukulaissuhde: Mooseshan löydettiin aikoinaan tästä elämänvirrasta ajelehtimassa. Eli farao ja Mooses ovat sukulaisia keskenään. Sen takia Mooses hylkäsi tämän liturgian ja vei kansansa erämaahan. Sen takia tämä tilanne, jos ajatellaan ihan vertauskuvallisesti, saattaa olla tässä vaiheessa vähän kummallinen. Mutta siihen ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Virtanen, puhemies, kehotan palaamaan itse asiaan!

P u h u j a: Minä olen palaamassa. Tässä luokeen "Varsinainen kysymys". Rouva puhemies! Kiva kuulla, että te koputtelette nyttenkin tässä matkan varrella eikä vasta jälkeinpäin puhuta, että olisi pitänyt keskeyttää.

Oikeastaan tässä välisshow'ssa haluaisin kysyä koska me palaamme yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Tämä on meikäläisellekin vähän rasittavaa, jos näin yksinkertaista vertausta ei saa ihan raskaasti kertoa loppuun. Voisin oikeastaan vielä jatkaa. Ei vaan, en minä viitsi rääkätä enää. Kiitoksia, jatketaan taas! Loppuiko kuvaus jo? Hei, hei!

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e: Arvoisa puhemies! Opposition taholta käytetyissä puheenvuoroissa on toistuvasti väitetty, että tällä hallituksella olisi lapsivihamielinen asenne. Se on väärä väite, kun tarkastelemme suomalaisten lapsiperheitten saamaa yhteiskunnan tukea tällä hetkellä. Tälläkin hetkellä maksetaan 23 miljardia lapsiperheille yhteiskunnan tukea. Leikkauksilla on menty hieman taaksepäin, sille tasolle, joka oli muutama vuosi sitten. On pystytty ylläpi-

tämään rakenteita ja tukijärjestelmiä, joita ei missään muualla ole. Tämän Suomi on pystynyt tekemään laman aikana, pystynyt jopa nostamaan näitä tukia.

Muutaman virheellisen väitteen ajattelin tässä korjata. Ed. Saari arvioi kuntien verotulojen kasvua ja suhdetta leikkauksiin virheellisesti. Kuntien verotulojen kasvun arvioidaan kaikkien mitareiden mukaan olevan vuoteen 1999 mennessä 9 miljardia markkaa, kun leikkaukset ovat 6 miljardia markkaa. Kunnat ovat osoittaneet tähänkin asti laman aikana uskomattoman hyvää kykyä sopeutua palvelujärjestelmän uusimisella ja oikealla hoidon porrastuksella vaikeisiin aikoihin. On todettavissa, että kunnat tuottavat entistä enemmän palveluja entistä tehokkaammin. Kyseessä on uusi tapa sisäistää asiat, oikea tapa toimia, ja viisaus palvelun antajien taholla siinä mielessä, että he oppivat tekemään oikeita asioita oikeaan aikaan.

Täällä esitettiin kansaneläkkeitten pohjaosan leikkauksesta väite, että se koskisi niitä, jotka elävät pienellä kansaneläkkeellä. Pohjaosahan poistetaan vain niiltä, jotka eivät saa lisäosaa, eli niitä, jotka elävät pelkällä kansaneläkkeellä tai kansaneläkkeellä plus pienellä työeläkkeellä, tämä leikkaus ei koske, ja heitä on puolet eläkkeensaajista.

Sairausvakuutuspäivärahan leikkauksen yhteydessä kysytään, millä sairastunut on tähän asti elänyt. Kyseessä on järjestelmä, jossa aiotaan korvata menetettyä ansiota. Vastaväitteenä on esitetty, että sairaus aiheuttaa kuluja. Aiheuttaaahan se kuluja niillekin, joille menetetty ansio korvataan. Kaikille sairastuneille sairaudesta tulee kuluja, joita korvataan yhteiskunnassa eri järjestelmillä kuin sairausvakuutuksen päivärahalta. Saman asian olen täällä sanonut varmasti jo viisi kertaa tähän mennessä tänä syksynä. (Välihuutoja keskustan ryhmästä) — Se ei ole mikään mielipidekysymys, vaan se on tosiasia.

Kun täällä keskustan ryhmäpuheenvuorossa ja myöskin välikysymyksessä referoitiin Stakesin tutkimusta, Heikkilän ja Uusitalon artikkelia, niin artikkelin johtopäätökset jäivät lukematta. Siinä todetaan: Jos hallitus onnistuu keskeisessä tavoitteessaan pienentää työttömyys puoleen, niin säästöjen tulojakovaikutukset ovat vähemmän merkityksellisiä." Täällä on nyt perätty sitä, että täytyy tehdä tutkimuksia ja selvityksiä, ja edellinen ministeri, ed. Huuhtanen, sanoi, että jo vuodesta 1992 lähtien STM:ssä näitä selvityksiä on tehty. Eivät ne selvityksen tekemiset loppuneet siihen, kun ministeri vaihtui. Siellä edelleen

tehdään niitä selvityksiä. Tuloksia on käytettävissä ja niitä käytetään.

Mutta vetoan siihen, mitä välikysymyksessä juuri tehtiin: Mitä iloa meillä on tutkimuksista ja tuloksista, jos johtopäätökset niistä ovat virheellisiä? Olen itsekin tehnyt sen verran tieteellistä tutkimustyötä, että tiedän, että täytyy tehdä oikeita johtopäätöksiä, pitää perustella ne johtopäätökset. Miten niitä julkisuudessa referoidaan, siihen tarvitaan tiettyä rehellisyyttä myös. Tosi asia on, että jos työllisyys paranee, näitten leikkauksien merkitys on yksittäisille kotitalouksille huomattavasti sitä uhkakuvaa ja pelottelukuvaa pienempi, joka täällä on opposition taholta maalattu. (Ed. Kempainen: Ei tämä ole pelottelua, vaan poliittisesta tahdosta on kysymys!) — Kun tätä keskustelua on kuunnellut, voi sanoa, että kyllä Suomen kansaa on tänään peloteltu.

Tällä hetkellä hallituksen toimesta tehdään säästöjen leikkausvaikutusten arviointia laajemmin, kuin koskaan Suomessa on tehty. Selvityksiä tehdään koko ajan. Vastauksessa tuli esille, että meillä on tulo- ja kannustinloukkutyöryhmä, hallitus valmistelee sosiaaliturvan selontekoa, valtionosuusdistuksen vaikutuksia seurataan ja on erillisiä selvityksiä. Jokaisen hallituksen esityksen yhteydessä eduskunnalle on tuotu tiedoksi ne taloudelliset vaikutukset, jotka kullakin hetkellä voidaan arvioida. Mutta emme me voi etukäteen kaikkea näissä asioissa arvioida, sehän täytyy ymmärtää. Ed. Huuhtanen toi esille myöskin aikaisemman hallituksen osalta, että ei kaikkia vaikutuksia pystytä sillä hetkellä arvioimaan, kun muutos tapahtuu. Paljon tärkeämpää on se, että tapahtuu oikea-aikaista seurantaa, nopeaa korjaavaa päätöksentekoa, jos asiat eivät mene, niin kuin on kuviteltu menevän. Silloin täytyy olla rohkeutta ja valmiutta uusiin päätöksiin.

Jos työllisyys ei parane, jos nämä toimenpiteet eivät auta, on sanottu, että kaikki on silloin pielessä. Todennäköisesti juuri näin onkin, mutta mikä silloin on vaihtoehto, mikä yleensäkin on vaihtoehto? (Ed. Pekkarinen: Köyhiltä pois!) Silloin vaihtoehto on se, että me emme voi maksaa mitään näistä etuuksista. Silloin meiltä romuttuvat hyvinvointiyhteiskunnan perusteet.

Yhteen kysymykseen vastaan täällä, joka oli tulkittu ristiriidaksi ed. Puhakan ja minun puheenvuoroni välillä. Sanottiin, että puhuimme eri numeroista. Ed. Puhakka puhui tulonsiirroista ja niiden leikkauksesta, itse puhuin koko sosiaaliturvan leikkauksista. Silloin mukana on myöskin valtionosuuksien leikkaukset. Siitä tuo ero selit-

tyy. Kyllä me olemme yksimielisiä luvuista. Ne ovat isoja, ei sitä voi kukaan kieltää, mutta jos vähemmällä olisi selvitty, se olisi varmasti yritetty toteuttaa.

Keskustan ryhmäpuheenvuorossa ei esitetty vaihtoehtoja sille, miten leikkaukset pitäisi tehdä. Ed. Huuhtanen on useita kertoja sanonut, että vaihtoehdot tuodaan tänne. Turha niitä on sitten tuoda, kun asiat ovat jo ohi eivätkä ole ajankohtaisia. Tietysti on hyvä, jos pystytte tuomaan niitä jälkeinpäin, mutta katsotaan, miten ne sitten ovat vaikuttamassa. (Ed. Pekkarinen: Budjetti käsitellään joulukuun ensimmäisellä viikolla!)

Ed. Helle otti esille lapsiperheitten asumiskulut ja niiden merkityksen lapsiperheiden toimentulon kannalta. Hän otti esille erittäin olennaisen asian. Lapsiperheitten suurin ongelma on liian suuret asumismenot ja myöskin se, että laman aikana "vääristä" päätöksistä rangaistiin todella lujalla kädellä. Asumismenot ovat keskeinen keino lapsiperheiden talousongelmissa. Meillä on tarkoitus aloittaa — ja tällä hetkelläkin on käynnissä — toimenpiteitä, joilla nimenomaan ylivelkaantuneitten asiaan yritetään puuttua.

Mutta keskeinen asia on tietysti asuntopolitiikka, jolla tätä asiaa yritetään korjata. Hallituksen asuntopolitiikan päälinja on yhteiskunnan tuella tukea kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen tuotantoa. Mutta myöskin omistusasuminen pitäisi tehdä mahdolliseksi niille, jotka sitä haluavat ja jotka eivät muuta vaihtoehtoa löydä. Siksi olemme selvittämässä, niin kuin tässä salissa on useita kertoja kerrottu, mahdollisuutta halpakorkeiseen pitkäaikaiseen asuntolainaan. Se onkin iso tehtävä. Asuntopolitiikka on iso haaste, ja nuorten perheitten ja nuorten toiveet asumisessa ovat oleellisesti muuttuneet siitä, mitä ne olivat esimerkiksi kymmenen vuotta sitten.

Ed. Vistbacka otti useita asioita esille, jotka hän tulkitsi hallituksen lapsivihamielisyydeksi. Yhden asian totean. Kotihoidon tuki ei ole kotiäidin palkka, vaan se on korvaus lapsen hoidosta. Tämäkin asia on täällä useaan kertaan keskusteltu.

Ed. Kankaanniemi oli sitä mieltä, että hallituksella ei ole mitään sanottavaa työllisyysasiassa. Hän tuntuu olevan Suomenmaassa ainoa, joka ei tiennyt, että Sorsan työryhmä antaa ihan lähipäivinä työnsä tuloksen julkisuuteen. Sitten hän totesi, että vaikka antaisikin, ei siellä kuitenkaan mitään ole. Siinä hän osoittaa uskomatonta

kaukonäköisyyttä ja tietoa, jota meillä muilla ei välttämättä asiasta ole tällä hetkellä vielä.

Yksi vakava heitto oli mielestäni ed. Vistbackan puheenvuorossa se, kun hän väitti, että nyt me olemme menemässä turvatonta yhteiskuntaa kohti, jossa rikokset lisääntyvät. Me olimme menossa, jos me emme yrittäisi säilyttää pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustaa. Hallitus yrittää saada sellaisen järjestelmän aikaan, että lamankin aikana voidaan taata ihmisille tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen toimeentulo. Se on iso tehtävä, ja se on hallituksen tavoite, koska vain sillä tavalla yhteiskuntarauha ja pohjoismaisen hyvinvointivaltion parhaat asiat voidaan säilyttää.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Mönkäre toi esille, että Suomessa on varsin hyvä perhepoliittisten tukien taso, ja hän varsinaisessa puheenvuorossaan sanoi, että ne ovat sosiaalimenosta 12—13 prosenttia. Aivan oikein, meillä perhepoliittiset menot koostuvatkin hyvin paljon päiväkotimeinoista, joita muissa maissa ei ole, ja mikä pahinta, kotihoidon tukea leikkaamalla taso pysyy korkealla, kun käyttöön ei oteta halvempaa ja tarkoituksenmukaisempaa vaihtoehtoa joillekin perheille.

Olenaisina asia, jonka haluan tässä nostaa esille, liittyykin ministeri Huttu-Juntusen toimialueeseen. Kun ministeri Mönkäre totesi, että verotulot kasvavat kunnissa keskimäärin paremmin, kuin esimerkiksi valtionosuuksia leikataan, niin tämä voi pitää paikkansa parhaimmissa kunnissa. Mutta oletteko tulleet ajatelleeksi mitä tapahtuu niissä kunnissa, joissa verotulojen kehitys on negatiivinen tai sitä ei ole olemassakaan? Kuitenkin valtionosuusleikkaukset ovat kaikkein kovimpia siellä. Miten olette varautuneet lähitulevaisuuteen, jossa uskon useitten kuntien joutuvan jopa peruspalvelujen alasajamiseen?

Toinen varapuhemies: Huomautan, että vastauspuheenvuoron täytyy olla oikaisu taikka kommentti käytettyyn puheenvuoroon, ei mielellään sarja kysymyksiä.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Välikysymysvastaukses-

sa todettiin, että hallituksen keskeinen tavoite on työllisyyden puolittaminen. Me varmasti kaikki jaamme kyllä tämän tavoitteen, mutta se, että hallitus asettaa palkkatyön etusijalle, ei minusta oikeuta siihen, että työtä vailla olevien perusoikeuksia loukataan. Nyt hallitus on antanut sellaisia esityksiä, joissa aivan selvästi loukataan työtä vailla olevien perusoikeuksia. Meidän juuri voimaan astunut perusoikeusuudistuksemme lähtee siitä, että perusturva kuuluu kaikille. Nyt hallitus vie perusturvan opiskelijoilta ja kotiäideiltä ja perustelee esityksensä sillä, että nämä ovat itse osansa valinneet. Onko seuraava vaihe se, että perusturva viedään yksinhuoltajilta, koska nämä ovat osansa valinneet?

Haluaisin oikaista hallituksen ministerien käsityksen siitä, että perusturva ei kuuluisi kaikille. Toivoisin, että hallitus lukisi todella tarkkaan hallitusmuodon uudet pykälät, joissa sanotaan, että perusturva kuuluu kaikille siitä riippumatta, mikä on perheoikeudellinen asema, onko naimisissa vai ei, onko opiskelija, onko työtön vai työelämässä mukana. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien tavoitteena ei olekaan turvata menetettyä ansiota, vaan sen tavoitteena on taata jokaiselle kansalaiselle, jokaiselle Suomessa asuvalle, perusturva.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallitus vastaa välikysymykseen huitaisemalla. Ensinnäkin kun on pidetty näitä 20 miljardin markan säästöjä keskeisimpänä hallitusohjelman osana, tänne lähetetään hallitusta puolustamaan sosiaaliministerit, jotka eivät ole edes hallituksen talouspolitiisissa ministerivaliokunnassa raamipäätöksiä tekemässä. Myös osoittaa sitä, että vastataan huitaisemalla, se että eihän välikysymyksen kohde ole yksittäiset säästöt, vaan niiden yhteisvaikutus. Siltä osalta hallitus ministeri Mönkäreeseen puheenvuorossa vain parilla rivillä vastaa ja niinkin ylimalkaisesti, että väestöstä alle 10 prosentilla säästöt ovat yli 3 prosentin tasoa. Eihän tämä ole meidän kysymyksemme, vaan on kysymys siitä, miten epäoikeudenmukaisesti ja jopa alle 10 prosentin väestöosuuteen säästöt kohdentuvat.

Ministeri Mönkäre sanoi, että tarvitaan rohkeita päätöksiä. Ei politiikanteko vaadi rohkeita päätöksiä, vaan hyvin ennakoituja päätöksiä, joiden kohdentuminen tiedetään. Hän sanoi myös, että oppositio täällä pelottelee kansaa. Kyllä opposition puheenvuorot ovat olleet pientä pelottelua verrattuna siihen, miten hallitus kiertää tosiasioita, kun se yrittää väittää esimer-

kiksi, että aikoo säilyttää universaalin sosiaaliturvan. Jo ed. Jäätteenmäki totesi, mitä perusoikeusuudistus tästä sanoo. Mutta mitä sanoo sairausvakuutuslaki? Ei suinkaan korvata työtä, vaan jokaiselle Suomen kansalaiselle sairauden aikainen toimeentulo. Te otatte siitä uuden tulokinnan, ja se on kyllä tasa-arvoajattelun ja yhteisvastuujattelun vastainen.

Samaten te sanotte, että meille jää 23 miljardia markkaa lapsitukea jäljelle. Jos siitä on jo 2 miljardia otettu pois samaan aikaan, kun muut väestöryhmät saavat lisää, niin kyllä tämä, jos mikä, on lapsivihamielisyyttä. Ei minusta sitä muulla termillä pysty ilmaisemaan.

Ed. H ä k k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentoisin ed. Saaren ja ed. Huuhtasen puheenvuoroja lähinnä. Heidän puheenvuoronsa sisältö oli suunnilleen sen kaltainen, että nyt on kysymys arvovalinnasta ja että nyt ehdotetut säästötoimenpiteet kohdistuvat kaikkein vähävaraisimpiin ihmisiin. Nämä kaksi puhujaa — ed. Saari myös Ahon hallituksen aikana ryhmäpuheenjohtaja, ed. Huuhtanen Ahon hallituksen sosiaali- ja terveysministeri — varmasti hyvin muistavat, että vuosina 1992—95 Ahon hallitus antoi 31 perusturvaa koskevaa säästölakiehdotusta. Näistä 14 tapauksessa perustuslakivaliokunta joutui toteamaan, että ne loukkaavat perustuslakia.

En ed. Jäätteenmäen lailla ryhdy ennakoimaan nyt annettujen säästölakien säätämisyjärjestystä, koska se on vähän sivistymätöntä etukäteen. Olisi kohtuullista antaa myös perustuslakivaliokunnalle työrauha. Mutta kun todella Ahon hallituksen toimintapolitiikkaa miettii, niin kovin ihmeelliseen valoon ed. Saaren ja ed. Huuhtasen puheenvuorot asettuvat. Onko tämä nyt sitä tyypillistä Suomen keskustan takinkääntöä vai siinä puolueessa normaalia elämänmenoa? Mutta hieman pitäisi muistaa, mitä on itse tullut kovin äsken tehtyä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sananmukaisesti oikaisuna ministeri Mönkäreén puheenvuoron johdosta sanon, että toden totta te kohtelette lapsiperheitä epäoikeudenmukaisella tavalla ja tavalla, jolla otatte niiltä verrattuna muuhun väestönosaan. Miten te selitätte useampilapsisen perheen vanhemmille sitä seikkaa, että te saatatte kuvaamaltani perheeltä leikata kuukaudessa esimerkiksi 1 500 markkaa ja samaan aikaan antaa 30 000 markkaa kuukaudessa ansaitseville tuhansien

markkojen, siis useamman kuin yhden tuhannen markan, nettotulonlisäyksen niiden ratkaisujen yhteisvaikutuksena ja seurauksena, joita te olette tekemässä? Ei tämä voi olla kannanotto lapsiperheiden puolesta, vaan tämä on kannanotto lapsiperheitä vastaan.

Täällä aiemmin ministeri Mönkäreén ryhmätoveri ed. Puhakka sanoi, että keskustan puheet ja viime vaalikaudenaikainen toiminta olivat jotain uusioikeistolaisuutta. Niihin toimiin, mitä edellisellä vaalikaudella edellinen hallitus ryhtyi, ei sisällynyt tämälapsiperheitä leikkaaminen on. Silloinen valtiovarainministeri ja nykyinen valtiovarainministeri kyllä yritti esittää tuon tuosta vastaavanlaisia toimenpiteitä, mutta me emme koskaan niitä hyväksyneet, ei hyväksytty silloin, eikä keskusta tule hyväksymään tämänkään hallituksen aikana mitään tällaista.

Mitä tulee siihen, että tämä leikkauslinja, mitä te nyt noudatatte, jollakin tavalla turvaisi yhteiskuntarauhan parhaiten, siinäkin mielestäni ei ole mitään logiikkaa. Kuinka se, että köyhimmiltä ja heikoimmassa asemassa olevilta otetaan, edistäisi jollakin tavalla yhteiskuntarauhan säilymistä tässä maassa? Täsmälleen vääristä kohteista otatte ajatellen esimerkiksi yhteiskuntarauhan toteutumista tässä maassa.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Välikysymys on tärkeä ase opposition käsissä, ja on aivan paikallaan, että välikysymyksiä tehdään, ja asiakin on tärkeä. Mutta kun opposition edustajat ovat esittäneet, että hallitus nyt säästää väärin, vääristä kohteista, kyllä minä esittäisin väitteen, että myöskin kysyjät ovat väärä. Edellisen hallituksen keskeiset ministerit Pekkarinen, Jäätteenmäki, Huuhtanen ja Isohookana-Asunmaa istuvat täällä ja ovat syyttämässä nykyistä hallitusta niistä taloudellisista vaikeuksista, joita he itse olivat aiheuttamassa. (Välihuutoja) Edellinen hallitus suisti maan selänsäen kuiluun, että kaikki on nyt tehtävä, että me pystymme jotenkin velkataloutemme vielä hoitamaan.

Kun esimerkiksi ed. Saaren ensimmäisenä alikirjoittajana tekemä välikysymys toteaa, että säästöjen kohdentuminen on ongelmallista, kylähän tämä on varsin suuri latteus. Koska säästämisen on ongelmatonta? (Ed. Kemppainen: Silloin kun kaikki osallistuvat!) Eihän sellaista säästämistä olekaan. Olisi tosiaan mielenkiintoista kuulla — ministeri Mönkäreén teiltä kysyi — missä on teidän vaihtoehtonne, missä on se on-

gelmaton säästäminen. — Otan pari esimerkkiä, ed. Kemppainen. — Myöskin te toteatte eläkeläiset tässä. Muistetaan, mitä viime kaudella tapahtui. Indeksitarkistuksista ilmeisesti eläkeläisillä on vieläkin 10 miljardin markan saatavat. Keskustan johdolla toteutettiin tämä kansaneläkevakuutusmaksu, jonka me nyt poistamme, ja joka sälytettiin eläkeläisille. Tässä on teidän eläkeläispolitiikkanne. Kyllä minä uskon, että Suomen eläkeläiset tämän hyvin muistavat.

Mitä kuntien valtionosuuksiin tulee, olen aikaisemminkin täällä todennut, että Helsinki esimerkiksi saa miljardin tänä vuonna enemmän verotuloja kuin on laskettu, Tampere 300 miljoonaa jne. Joka paikassa myöskin, missä keskustalla on valta, tulee verotuloja arvioitua enemmän.

Kyllä nämä asiat pystytään hoitamaan, mutta, herra puhemies, minun yksinkertainen toteamukseni on se, että välikysymyksen tekijät ovat vääriä. He ovat vastuussa nykyisistä vaikeuksista.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-vuoro): Herra puhemies! Ed. Elo oli viime kauden Porissa, ei ollut tässä salissa. Hän ilmeisesti ei seurannut, mitä maassa tapahtui. Mutta se pitäisi ed. Elon muistaa, mitä tapahtui 80-luvun lopulla sinipunahallituksen aikana. Silloin Suomi ajettiin siihen konkurssipisteeseen, josta nyt oltaisiin nousussa ja ollaankin kansantaloutena. (Välihuutoja) — Herra puhemies! Toivottavasti vähän rauhoituttaisiin.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Puhujaa ei saa häiritä!

P u h u j a : Palaan muihin asioihin.

Ensinnäkin ministeri Mönkäreen laskelma tulevien vuosien kuntien taloudesta oli hieman puutteellinen. Ei voida ottaa vain valtionosuusleikkauksia ja verotulojen kehitystä, vaan pitää ottaa ne monet muut tekijät, jotka yhteissummana vaikuttavat pitävien laskelmien mukaan niin, että 5—6 miljardin rahoitusaukko on tulevien 3—4 vuoden aikana kuntien taloudessa. Se johtaa työttömyyden kasvuun, palvelujen heikkeneemiseen sekä sosiaalisen ja myös alueellisen epäoikeudenmukaisuuden kasvuun. Tämä on tosiasia. Kuntalaiset ovat eri asia. Heiltä viedään elämisen mahdollisuuksia, erityisesti lapsiperheiltä.

Mitä tulee kansliapäällikkö Sorsan työryhmän työhön, siitä oli väliraportti taannoin esillä. Hallituspuolueiden taholtakin oli arvio, että se oli täysin sellainen paperi, joka ei antanut mi-

tään. Tämän päivän lehtitiedot kertovat, että uusikaan ohjelma ei tule olemaan paljon minikäänlainen. Toivomme tietysti, että se olisi antoisaa, mutta lupaukset ovat heikot.

Arvostelen erityisesti sitä, että sosialidemokraatit eivät pienyritysten arvoa tässä maassa ole koskaan tunnustaneet eivätkä ehkä vielääkään sitä tee. Niin kauan kuin tämä linja jatkuu, tuloksia ei työllisyyden paranemisessa tapahdu.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Minusta näiden leikkausten seurauksia ei suinkaan ole syytä kenenkään vähätellä. Toki ne ovat valitettavia. Ne ovat erittäin raskaita. Tiedämme kaikki, että ne kohdentuvat juuri perheisiin, joissa on pieniä lapsia ja jotka saavatkin näitä tulonsiirtoja eniten. Mutta tulonsiirtojen leikkauksia ei pidä myöskään liioitella. Meidän tulee muistaa se, että tulonsiirtojen tasosta, jos ajatellaan esimerkiksi lapsilisää, 90 prosenttia jää edelleen jäljelle. Minusta on upea asia, että tässä syökykierteessä, missä me olemme, pystymme edelleen säilyttämään korkeatasoisen tulonsiirtojärjestelmämme. Se on meidän syytä muistaa. Kotihoidon tuesta leikkaamme hiukan enemmän, yli 20 prosenttia. Se on erittäin valitettavaa.

Mutta minusta tämä keskustelu osoittaa erittäin hyvin sen, että vaihtoehtoja ei ole. Se näkyy erittäin hyvin opposition puheenvuoroissa. Kun olemme tähän tilanteeseen joutuneet, että maassa on 350 miljardia velkaa ja 500 000 työtöntä, vaihtoehdot ovat vähissä. Varmasti ne vaihtoehdot olisi jo toteutettu aikaa sitten, jos niitä todella olisi.

Olen kuitenkin sitä mieltä, että lamasta ja näistä leikkauksista huolimatta meidän sosiaali- ja terveyspolitiikassamme onnistutaan. On tähänkin saakka onnistuttu kohtalaisen hyvin, ja myös tulevaisuudessa pystymme onnistumaan hyvin. Eivät nämäkään leikkaukset meidän hyvinvointiyhteiskuntamme perustaa romuta, niin kuin täällä on väitetty. Totta on sekin, että tähän saakka näistä leikkauksista huolimatta meidän sosiaaliturvajärjestelmämme on kohtalaisen hyvin pystynyt estämään köyhyyden ja syrjäytymisen laajamittaisen lisääntymisen.

Haluan korostaa edelleen sitä, että hallitusohjelma sisältää kannanoton ansiosidonnaisen sosiaaliturvan kehittämisestä, mutta on aivan selvää, että me tarvitsemme myös vähimmäisturvan

niille ihmisille, jotka jäävät työelämän ulkopuolelle. Se on aivan selvää, etenkin nyt, kun epätyölliset, lyhytaikaiset ja pienipalkkaisetkin työt näyttävät lisääntyvän. Toki me tarvitsemme ansiosidonnaisen sosiaaliturvan ohelle myös vähimmäisturvan. Sitä ei kukaan ole tässä maassa romuttamassa.

Ed. Huuhtanen viittasi valtionosuuksien leikkausten ongelmallisuuteen. On aivan selvää, että niihin liittyy ongelmia. Nythän ei ole vielä saata- vissa vuoden 95 tai 96 osalta verokertymien tieto- ja. Emme itse asiassa tiedä tarkkaan, millä tavalla kuntien verokertymät alueellisesti kohdentu- vat. Valtionosuuksien leikkaukset toki kosketa- vat kipeimmin niitä kuntia, jotka jo nykyin otta- vat velkaa palvelujen tuottamiseen. Sekin on ai- van totta. Mutta hallitus on kuitenkin sitoutunut siihen, että meidän tulee tarkkaan seurata sitä, että kunnat pystyvät tuottamaan kansalaisille välttämättömät palvelunsa.

Mehän tiedämme, millä tavalla kuntien val- tionosuuksien leikkaukset ovat vaikuttaneet pal- velutuotantoon. Sosiaaliturvan Keskusliitto on ns. sosiaalibarometrein seurannut kuntien so- siaali- ja terveystalouden tilannetta, ja tiede- tään jo, että nämä leikkaukset kohdistuvat joi- hinkin marginaaliryhmiin, esimerkiksi mielen- terveysongelmaisiin, päihdeongelmaisiin ja las- tensuojeluasiakkaisiin. Olen sitä mieltä, että pal- veluissa tapahtuvia muutoksia on syytä seurata erittäin tarkasti. Hallitusohjelmakin velvoittaa meidät siihen.

Ihan lopuksi verotuksesta toteaisin, että mie- lestäni suurin ongelma tällä hetkellä, mikä vero- tukseen liittyy, on se, että meillä verotuksen ala- raja on niin matala, että ennakkopidätyksen jäl- keen ihminen joutuu anomaan toimeentulotu- kea. Se rasittaa mm. meidän toimeentulotukijär- jestelmäämme. Mielestäni on välttämätöntä nos- taä verotettavan tulon alarajaa tällä hetkellä ja selvittää myös ostovoimaa. Tätä asiaa tullaan tarkastelemaan kannustin- ja maksuloukuja käsittelevässä työryhmässä.

Työministeri J a a k o n s a r i : Herra puhe- mies! Keskustelun tässä vaiheessa haluaisin an- taä vilpittömän tunnustukseni oppositiopuolue Suomen keskustalle siitä, että Suomen keskusta on nyt tämän puolivuotisen oppositio kautensa aikana ryhtynyt puhumaan työttömyydestä. (Ed. Manninen: Ei se puhumalla parane!) Vi- meisten neljän vuoden aikana Esko Ahon halli- tus hyväksyi työttömyyden räjähdysmäisen kas- vun ja käytti sitä talouspolitiikan välineenä. Täs-

sä suhteessa, jos ajatellaan, mikä on lapsiviha- mielistä politiikkaa, niin kyllähän kaikkien aiko- jen lapsivihamielisintä politiikkaa on näin hirvit- tävän velka- ja työttömyyskierteen synnyttämi- nen. Nimittäin, jos tämän velan jättää tuleville sukupolville, sen maksavat juuri ne lapset, joiden lapsilaisista nirhaistaan muutama kymppi kuu- kaudessa. Toinen ja kaikkien aikojen lapsiviha- mielisin teko on ollut viedä lasten vanhemmilta oikeus työhön. Velan ja työttömyyden kaksois- giljotiinin uhan poistaminen on tämän hallituk- sen tehtävä.

Haluaisin ed. Kankaanniemielle, joka ilmeises- ti itsekin masentui niin puheestaan, että lähti pois salista, todeta sen, että todellakaan ei tarvitse enää nukkua kuin kaksi yötä, niin Sorsan työlli- syystyöryhmän työ tulee eduskunnan käsitte- lyyn. Mutta haluaisin kyllä ihan oikeasti vedota siihen henkiseen asenteeseen, mikä minusta al- kaa olla Suomessa nyt piinaava, että kaikki hau- kutaan etukäteen, välillä ja jälkikäteen. Se on oikein, että jälkikäteen haukutaan, mutta ei etu- käteen ja välillä.

Tapasin viikko sitten Punaisen Ristin kata- strofityöntekijän, erikoissairaanhoidajan, joka on viimeiset kymmenen vuotta ollut eri puolilla maailmaa kuromassa umpeen eri tavalla silvotu- tuja ihmisiä. Ensiksi hän oli Kabulissa, sitten Sudanissa ja Ruandassa ja juuri tuli Bosniasta. Kysyin häneltä, miten hän jaksaa tehdä tuollais- ta työtä. Hän sanoi, että kyllä hän sitä jaksaa, mutta täällä Suomessa hän ei jaksaa. Kysyin, mi- ten hän ei täällä jaksaa. No, sen takia, kun täällä on niin kynninen ilmapiiri ja mikään ei ole mi- tään.

Arvoisa kansanedustaja! Meillä Suomessa el- pymisen ja työllistymisen este alkaa olla enem- män henkisen kuin taloudellisen perustan puolel- la, juuri synkkyudessa ja pessimismissä ja ennen kaikkea siinä, että mikään ei ole mitään, etukä- teen, monta kertaa välillä ja jälkikäteen, mihin kaikilla on oikeus. (Ed. Pekkarinen: Kaikki me- diat ovat olleet teidän käytettävissänne!) — Kii- tos! Tuo oli kyllä suuri uutinen. Täytyy varmaan huomenna testata, onko näin.

Arvoisa puhemies! Kehotan vilpittömällä ja iloisella mielellä vielä valvomaan kaksi yötä ja odottamaan työllisyystyöryhmän työtä, mutta elämä jatkuu sen työryhmän jälkeenkin. Hallitus tulee keskittymään erityisesti Suomen vientistra- tegian hahmottamiseen, pienyrityspolitiikkaan, johon myös uudessa ohjelmassa tulee merkittä- viä avauksia. Olisiko aivan ennenkuulumatonta poliittista kulttuuria, jos pääoppositiopuolue-

kin, kun tiedämme joukkotyöttömyyden massiivisen ongelman, itse asiassa osallistuisi työttömyydenpuolittamistalkoisiin myös sillä tavalla, että vilpittömin mielin tutkittaisiin uuden työllisyysryhmän esityksiä ja sitouduttaisiin myös niihin ratkaisuihin, joihin oppositio voi sitoutua?

Minä olin sunnuntaina Lapissa, ja minusta oli erittäin mielenkiintoista kokea se, että monet Lapin kunnat olivat päättäneet tukea hallituksen työttömyydenpuolittamistalkoita ja omalta osaltaan päättäneet, että meidän kunnassamme puolitetaan työttömyys. Tällä tavalla yhteisellä sitoutumisella ja samaan suuntaan toimimisella sekä luottamuksen kasvattamisella, voidaan vaikuttaa siihen henkiseen ilmapiiriin, että kaikki kantavat tästä taakasta oman osuutensa, tällä henkisellä asenteella.

Siihen muuten uskon nyt, kun talouden peruskysymykset alkavat olla kunnossa ja ulkomaiset rahoittajat luottavat Suomen kykyyn hoitaa taloutensa. Siitä on todisteena dramaattinen korkeiden lasku. Sopimussyhteiskunta on näyttänyt voimansa. Työelämän kysymyksistä juuri näillä hetkillä neuvotellaan yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa, jotta saataisiin uusia avauksia aikaan. Tällä kokonaisuudella on mahdollisuus vaikuttaa siihen suuntaan, että työttömyys voidaan puolittaa vaalikauden aikana. Mutta se tarvitsee tuekseen myös oppositiota ja kuntien ja kaikkien talouspolitiikan toimijoiden toimimista samaan suuntaan.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari toi esiin huolensa, että keskusta ei kantaisi eikä ole kantanut vastuuta ja huolta työttömyydestä. Se oli parasta työttömyyden torjumista ja työllisyyden uusrakentamista, mitä viime kaudella tehtiin, kun reivattiin koko Suomi-laiva uudelle kurssille. Se antoi edellytykset, että voidaan todella rakentaa uusia kestäviä työpaikkoja.

Edellisellä eduskuntakaudella, 80-luvun lopulla, jolloin ministeri Jaakonsaari on myös ollut eduskunnassa, oli menetetty koko kilpailukyky ja tuotanto, oli laskenut niin, että silloin tämä suuri synty nimenomaan tapahtui, että meillä hävisi työpaikkoja ja ongelmat romahdusmaisesti kaatuivat Ahon hallituksen kontolle. On aivan varmaa, että kun työllisyyskysymyksissä tulee rakentavia esityksiä, olemme yhtenä naisena ja miehenä tukemassa kaikkia niitä ratkaisuja. Mutta sellaisissa ratkaisuissa, joita esitetään perusturvan osalta, emme voi olla mukana.

Kun ministeri Huttu-Juntunen totesi, että on vain yksi vaihtoehto, se järkytti minua kaikkein eniten, koska kysymys on perusturvasta ja niistä ihmisistä, joista todellisuudessa suurin osa ei edes ole todellisia työnhakijoita, vaan he ovat joko vanhuuden, vammaisuuden tai perhetilanteen takia tällä hetkellä perusturvan varassa. Niiltä ihmisiltä tällä yhdellä vaihtoehdolla ollaan otamassa pois. Se, että vasemmistoliiton ministeri näin toteaa, on varmasti järkytys monelle muulleen kuin minulle.

Ed. S u h o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Peliäiseen menee niin kuin Taivassalon pojan pusu Suomi-laivan suunta. Tärkeintä on aina kokonaisuus, ja nyt näyttää siltä, että se ei ole kenenkään käsissä.

Ministeri Jaakonsaari vetosi ihan tärkeään asiaan eli mielialoihin. Mutta minä sanon, että kansaa on neljä vuotta opetettu, että pieleen menee. Te huusitte kuin hinaajat neljä vuotta, että me tuhoamme tämän maan ja kansan. Te veditte esiin kaikki sirkkeliin kompastuneet orvotkin. Nyt, kun te menette perusturvaan, te sanotte, että kyse on pienistä nirhaisuista.

Edelleen ministeri Jaakonsaari moitti, että ei moittita oikeaan aikaan. Nyt tekisi mieli moittaa oikeaan aikaan, koska ministeri Mönkäre totesi, että oppositio ei ota huomioon sitä, että hallituksen eri toimenpiteet ovat seurausvaikutuksiltaan positiivisia. Nyt, kun katsoo, mitä te teette, ei parhaalla ymmärrykselläkään ymmärrä positiiviseksi niitä toimia, tai sitten meillä on siinäkin äärettömän erilainen käsitys.

Te olette vähän kuin jaakobin ääni ja eesaun kädet, kun jaakobin äänellä tehdään uusi päivähoitolaki, joka antaa subjektiivisen oikeuden jokaiselle lapselle päivähoitopaikkaan. Jos sitä käytetään Laukaan kunnassa, jopa työttömätkin käyttävät, se merkitsee 10 miljoonan lisämenoa, ja ne menot on katettava muualta. Silloin asetetaan esimerkiksi vanhukset ja lapset vastakkain.

Kotihoidon tuen leikkaus aiheuttaa sen, että työhön palaava äiti heittää työpaikaltaan jonkun pahimmassa tapauksessa kortistoon ja lapsensa päivähoitopaikkaan. En ymmärrä, miten nämä seuraukset voivat olla edes taloudellisesti, puhumattakaan inhimillisesti, seurausvaikutuksiltaan positiivisia. Sama koskee opintotukea.

Universaalinen hyvinvointimalli on vähän kuin universumi, joka taas on kuin miljardi, ettei ihminen sitä käsitä. Ihmistä varten kai politiikka luodaan, vai luommeko me yhä järjestelmää, joka toimisi loistavasti, jos ei olisi ihmisiä?

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juttuja kuunnellessa vähän ihmettelee, kun Suomen keskustan edustajat ovat arvostelleet kovasti sitä, mihin ollaan menossa. Kuitenkin, jos katsoo nelivuotiskautta taaksepäin, kyllä kai valtiolaiva meni silloin perusteellisesti tuuliajolle. Meni talouden puolella; se on jo todettu riittävän monta kertaa tänäkin päivänä. Työttömyys laskettiin ihan perusteellisesti räjähtämään käsiin. Viimeisen tilaston mukaan noin 400 000 ihmistä menetti kokonaan työpaikkansa. Tänä päivänä tuotanto tehdään tietysti sen verran pienemmällä määrällä ihmisiä.

Neljä vuotta sitten esitettiin, että olisi lähdetty elvyttämään. Keskusta silloin totesi, että se on velkaelvytystä. Nyt on velkaa otettu ihan riittävästi, mutta ei elvytetty, ja se johti tähän tilanteeseen.

Jos puhutaan valtion velan kasvusta, pankkitukeen on jonkin laskelman mukaan käytetty yhteensä korkoineen 135 ... (Eduskunnasta: Sekin syntyi jo aikaisemmin!) — Se syntyi, ja edellinen hallitus tuen laittoi liikkeelle. — Jos yhteiskunnalle ottaminen on sosialisointia, tässä on tapahtunut iso kapitalisointi niinpäin, että nyt samoilta rikkailta ja isoilta valtio lainaa, onneksi kotimaasta, samoja pankkitukimarkkoja jo tänäpäin, ja maksetaan tulevaisuudessa korkoja vielä hyvin kauan, mahdollisesti 25 vuotta, niille, joille annettiin jo pankkitukea. Se on kapitalisointia minusta.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos olisimme menetelleet, niin kuin ed. Lahtela suositteli, viime eduskuntakaudella, olisimme silloin Ruotsintielle. Siellä markkinat eivät luota hallituksen politiikkaan, valuutta on heikko ja korot korkealla. En minä sitä olisi toivonut tällekin hallitukselle. Minusta tämä hallitus sai erittäin hyvät lähtökohdat poliittikalteen.

Halusin erityisesti puuttua siihen, että ministeri Huttu-Juntunen totesi puheessaan, että vaihtoehtoja ei ole. Minusta on erittäin vaarallista, jos poliittinen päätöksentekijä toteaa näin. En hyväksynyt sitäkään, kun ministeri Viinanen edellisen eduskunnan aikana usein totesi täällä, että vaihtoehtoja ei ole.

Voimme varmaan olla yhtä mieltä siitä, että säästämislle ei ole vaihtoehtoja, mutta kohteille on aina. Ne ovat aina arvovalintoja, ja esimerkik-

si sairausvakuutuspäivärahan säästöjen osalta ed. Huuhtanen esitti ryhmäpuheenvuorossamme neljä erilaista mallia, joilla voitaisiin oikeudenmukaisemmin saavuttaa se säästö, jonka hallitus on nyt tekemässä niin, että toisilta sairauspäiväraha poistetaan kokonaan ja alinta äitiyspäivärahaa alennetaan noin 20 prosenttia.

Eräs asia, joka minulle on jäänyt hämäräksi hallituksen politiikassa, on se — jatkuvasti korostetaan, että sosiaaliturvan pitää kannustaa työnteekoon ja siksi tehdään säästöt, joita nyt on ehdotettu — miksi työhön kannustamisen kannalta on tärkeintä ja kiireellisintä alentaa perusturtaa, vähimmäisturtaa ja pienimpiä etuuksia tai opintorahaa tai alinta äitiyspäivärahaa tai vaikeavammaisten kuntoutustukea. Eikö opiskelijoita pitäisi kannustaa opiskelemaan, kotona työtä tekeviä kannustaa tekemään kotityötä? Eivätkä sairaat ja vammaiset poistu sillä, että heitä kannustetaan työhön. Minusta tässä hallitus on tehnyt sen kaikkein olennaisimman arvovalinnan, josta me keskustassa olemme eri mieltä. Kannustuskysymyksiä tulee hoitaa, mutta aivan eri keinoilla.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Vehkaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän asia on niin, että vaihtoehtojen määrä on koko ajan ollut vähentymään päin sen jälkeen, kun valtiontalouden tasapaino on tullut yhä enemmän horjutetuksi. Mutta sitten sanoisin, että kuulun niihin, jotka ovat sitä mieltä, että hallituksen esittämät leikkaukset kestävät avoimen arvioinnin. Meillä on erittäin paljon huolenaiheita ja niitä ei pidä mitenkään vähätellä sen suhteen, mitä tapahtuu, kun leikkaukset tehdään. Totta kai hallituspuolueiden sisällä toivotaan, jos nyt jo tiedossa on jotakin, mitä voidaan säästöraameissa korjata, jos aiheita näyttää olevan, että sellaiseen myös pystyttäisiin.

Toisin kuin on tullut monen suusta esiin, olen sitä mieltä ja pystyn sen avoimesti tunnustamaan, että mielestäni eräät hallituksen esitykset ainakin minun kielenkäytössäni ja oppimani perusteella edustavat syyperusteisen vähimmäisturvan murentamista, eikä minusta ole kauhean suuri ongelma sitä tunnustaa. En ole täysin ymmärtänyt, miksi ei voitaisi tunnustaa, että näin on myös tapahtumassa.

Ministeri Huttu-Juntunen käsitteli valtionverotuksen alarajaa. Olisi jossakin keskustelun vai-

heessa kiva kuulla, mikä olisi sellainen summa, joka on ministerin mielessä pyörinyt ja joka voisi vuonna 97 tulla kysymykseen.

Haluan kuitenkin korostaa ministeri Jaakonsaaren tavoin, että nyt isot ja pienet asiat on erotettava toisistaan. Hän erittäin pätevässä puheenvuorossaan korostikin sitä, että työ on itse asiassa parasta sosiaaliturvaa. Me joudumme säästöt tekemään, ja se on suuri asia. Auttakaa meitä yhdessä löytämään pieniä viilauksia, jos näissä puitteissa on mahdollista.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli aika ikävä kuunnella, kun ministeri Jaakonsaari intoutui tuttuun tyyliinsä moittimaan edellistä hallitusta ja varsinkin keskustaa, jopa syyttämään meitä velkaantumisen ja työttömyyden lisäämisestä. Eikä hän lainkaan muista sitä, että hänen edustamansa puolue oli Holkerin hallituksessa tekemässä sellaisia talouspoliittisia ratkaisuja, jotka väistämättä johtivat 90-luvun alussa suureen velkaantumiseen ja myös työttömyyden kasvuun. Ei hän lainkaan muista niitä puheita, joita hän alkoi pitää vuoden 91 vaalien jälkeen heti sosialidemokraattien jäätyä oppositioon. Te juuri, ministeri Jaakonsaari, ainoana keinona neljän vuoden ajan esitte velkaelvytystä ja nyt syytätte keskustaa siitä, että me olemme olleet velkaannuttamassa. Teillä ei ollut mitään muuta vaihtoehtoa esittää tuolloin kuin velkaelvytystä. Se oli teidän teesinne neljän vuoden ajan, ja siitä olisi ollut varmasti seurauksena vielä holtittomampi valtiontalous, kuin tällä hetkellä on.

On hyvä asia, että Sorsan työryhmän työn tulokset tullaan julkistamaan, ja toivotaan, että te panette ne nopeasti täytäntöön. En usko kuitenkaan, että se on mikään simsalabim, enkä usko myöskään siihen, ministeri Jaakonsaari, että työttömyys puolittuu pelkillä puheilla. Te olette, niin kuin me kaikki hyvin tiedämme, mestaripuhuja, mutta pelkästään puhumalla työpakkoja ei luoda.

Kuten täällä ed. Suhola äsken kuvasi, olisi kannattanut etukäteen hallituksenkin säästöläikien vaikutuksia selvittää. Muun muassa kotihoidontukilain vaikutukset on helppo selvittää, ja silloin olisi täällä jo nyt kiistatonta tietoa siitä, mikä on esimerkiksi tämän säästölain työllisyys- ja talousvaikutus.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Vastataan ensiksi ed. Tarkalle, joka nuorsuomalaisen puheenvuorossa vaati uutta perusturvayhteiskuntaa siitäkkin huolimatta, että vanhasta perusturvayhteiskunnasta on vielä jäljellä 90 prosenttia. Jos rakennetaan uusi perusturvayhteiskunta, se edellyttää vanhan perusturvayhteiskunnan kumoamista. Miten tämä aiotaan tehdä ja millä uusi perusturvayhteiskunta rahoitetaan? Ehkä siitä kuulemme seuraavassa puheenvuorossa.

Arvoisat edustajat, sanoisin, että väärin sammutettu! Edellisen hallituksen aika oli ajautumista kriisistä toiseen. Päätökset se teki kovan paineen alla ja useimmiten aivan liian myöhään. Lipposen hallituksen linja on päinvastainen. Hallituksen säästöpäätökset on tehty koko vaalikaudeksi. Yhdessä työmarkkinoiden kanssa on saatu aikaan pitkäaikainen tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Nämä ratkaisut yhdessä laskevien korkojen kanssa luovat pohjan talous- ja sosiaaliongelmien ratkaisemiselle.

Lipposen hallituksen ohjelmassa on tehty päätökset 20 miljardin markan säästöistä. Keskustapuolueen virallinen viimeinen tarjous hallitusneuvotteluja varten uusista tarvittavista säästötoimista piti sisällään 17 miljardin markan säästöt. Myös keskusta lähti siitä, että tasavallan presidentin työllisyysryhmän tavoitteet toteutetaan: "Mikäli työttömyyden alentamisen tavoitetta ei kuitenkaan saavuteta, tarvitaan lisäsäästöjä. Keskusta lähtee siitä, että lisäsäästöt haetaan tulonsiirroista." Keskustassa on tunnustettu talouden tosiasiat ainakin neuvotteluvaiheessa.

Valtion talousarvion suurin yksittäinen meno-erä on tulonsiirrot yksityiselle sektorille. Ne kattavat noin 45 prosenttia kaikista julkisista menoista. Niihin kuuluvat mm. tulonsiirrot kotitalouksille, eli esimerkiksi juuri lapsiperheille. Ainakin viime huhtikuussa keskustassa siis myönnettiin, ettei merkittäviä valtion menojen säästöjä ole aikaansaataavissa puuttumatta tulonsiirtoihin ja erityisesti sosiaaliturvaan.

Suomen eläminen lainan varassa alkoi edellisen hallituksen aikana vuonna 1992, mistä lähtien valtio on lainannut joka kolmannen markkansa niin, että valtion velka on muutamassa vuodessa moninkertaistunut. Vuoden 1996 lopussa se on noin 405 miljardia markkaa. Tälle velkataakalle ei löydy muita maksajia kuin veronmaksajat.

Nykyisillä rahamarkkinoilla inflaatiosta ei enää ole apua velallisille. Tämä valtion valtava velkakierre ensi vuonnakin on vielä noin 40 000 miljoonaa markkaa, ja se ylläpitää kireää verotusta ja vieläkin liian korkeita korkoja. Tahtooko keskusta yhä lisätä veronmaksajien taakkaa ja jättää velat lastemme maksettaviksi? Eikö parasta sosiaalipolitiikkaa ole työttömyyden vähentäminen, sillä kuten muistanemme, 1 prosenttiyksikön lasku työttömyydessä vähentää budjettivajetta noin 2 miljardilla markalla? Olisi nähtävä metsä puilta. Oleellista on nyt saada nimenomaan nykyinen talouskasvu jatkumaan. Jos talouskasvu hidastuu 3 prosenttiin vuodessa, työttömyys kääntyy taas nousuun.

Lipposen hallitus on käynyt käsiksi talouskasvun jatkumisen suurimpiin riskitekijöihin eli valtion velkakierteen ja palkkakehitykseen. Valtion velkakierre on nyt muuttanut suuntaansa alaspäin ja palkkakehitys on hallinnassa. Kolmas riskitekijä on vieläkin liian korkeat korot. Ne hillitsevät kulutusta ja investointeja. Niin ikään kohtuuttoman korkea verotus tukahduttaa talouskasvua. Lipposen hallituksessa oivallettiin, toisin kuin edellisessä, että mitä myöhemmäksi säästöt lykätään, sitä suurempina ne joudutaan tekemään.

Totta kai leikkaukset tekevät kipeää. Kohtuuttomia ne kuitenkin eivät ole olleet. Vain runsaalla 10 prosentilla kotitalouksista menetykset ovat olleet yli 3 prosenttia käytettävissä olevista tuloista. Vajaa puoli prosenttia kotitalouksista voi kokea yli 10 prosentin tulonmenetyksen, mutta vain siinä tapauksessa, ettei kotitalouden työllisyystilanteesta tapahdu parannusta. Siis jälleen me kierrymme työllisyyteen, joka on avainasemassa.

Mitalin toinen puoli on se, että työllisten ja huolettavien suhde Suomessa on läntisten teollisuusmaiden huonoin: 100 työllistä joutuu elättämään 166:ta muuta henkilöä; 5 suomalaisesta 2 käy työssä; 1,98 miljoonaa suomalaista elättää itsensä lisäksi 3,10:tä miljoonaa työelämän ulkopuolella olevaa ja turvaa lisäksi heille erilaisia sosiaalietuja. Asiantuntijoiden mukaan sosiaalietuja on ollut pakko leikata, muutoin kansantalous ei kestä. Eikö sosiaaliturvan keskeinen tarkoitus ole ollut tarjota suojaa onnettomuuksia, sairautta ja työttömyyttä varten? Järjestelmätämme on kuitenkin kehittynyt enenevässä määrin tulojen menetystä korvaava ja tuloja tasaava järjestelmä.

Matalissa koroissa on talouskasvun avain. Koko edellisen hallituskauden ajan korot olivat

kohtuuttoman korkealla. Lipposen hallituksen aikaansaama korkojen lasku on tuonut merkittävää helpotusta kansalaisten talouteen. Korot ovat kuitenkin vieläkin liian korkealla. Korkojen laskulle pitää yhä olla tilaa. Koron lasku saksalaiselle tasolle panisi kotimarkkinoihin, yritysten ja yksityisten investointeihin vauhtia. Tälle kehitykselle on nyt luotu pohja.

Talouskasvun turvaamiseksi tarvitaan lisäksi radikaaleja toimenpiteitä asuntorakentamiseen.

Niin ikään hallituksen on myönnettävä energiapolitiittiset tosiasiat ja tunnustettava, etteivät sadattuhannet suomalaiset työllisty ilman edullista perussähköä. Varmuus edullisen energian saatavuudesta saa yritykset investoimaan ja luomaan Suomeen uusia työpaikkoja.

Isossa-Britanniassa ja USA:ssa on työttömyyttä helpotettu myöntämällä verohelpotuksia matalalupakkaisille. Koeteltu keino tepsisi myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Keskusta ei ole esittänyt toimivaa vaihtoehtoa hallituksen politiikalle. Kun keskusta kuitenkin hyväksyy hallituksen päätavoitteen, työttömyyden puolittamisen, on syytä pitää mielessä, että siihen tarvitaan noin 6 prosentin talouskasvu. Nyt tulisi kaikki kansallinen kekseliäisyys ja voimavarat kohdentaa siihen, miten tämä kasvu saadaan aikaan. Toivon, että keskusta uskoisi yhtä paljon talouden tosiasioihin, kuin se uskoo politiikan kaikkivoipaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Kannatan yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Pekkariselle sellainen pieni huomautus, että eivät lapsiperheet ... — Olen pyytänyt tämän puheenvuoron jo aiemmin. Jos, puhemies, sopii, vastaan muillekin.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Edustaja käyttää kaksi minuuttia vastauspuheenvuoroon.

P u h u j a : Kiitos! Ed. Pekkarinen antoi sen kuvan, että leikkaukset lapsiperheille kohdistuvat sillä tavalla, että kaikki lapsiperheet ovat työttömiä. Nyt kun ensi vuonna saadaan 1,8 prosentin veronalennus, se koskee myös lapsiperheissä työssä olevia ja paljon pehmentää näitä leikkauksia. Suurimmat häviäjät ovat tässä juuri työttömät, ja siksi työllisyyden hoito on avainasemassa. Minusta on turha täällä riidellä siitä, mitä on tehty silloin ja mitä silloin. Nyt meidän

täytyy tästä edetä eteenpäin ja saada työttömyyden määrä laskuun. Todella toivon, että tämä asenne, jota ministeri Jaakonsaari täällä peräänkuulutti ja jota ryhmäpuheenvuorossamme myös korostin, syntyy ja meille tulee toisenlainen, rakentava asenne eikä tämä masentava tapa, jolla kaikki ammutaan alas, ennen kuin asiat ovat täällä edes tiedossa.

Yksi asia jäi myös vastaamatta ed. Vistbackan täällä ollessa. Hän pelkäsi, että eläkeläiset nyt kärsivät eniten sairausvakuutuksen leikkauksesta. Aivan lyhyesti: Eivät kärsi. Nyt ei leikata niitä sairausvakuutusetuuksia, joita eläkeläiset, vanhuksat ja sairaat käyttävät. Ei mihinkään sairausvakuutuksen korvausosuuksiin puututa eikä myöskään omavastuuosuuksiin, lääkekorvauksiin, sairaalamatkoihin, hoitopäivämaksuihin sairaaloissa tai muihin omavastuuosuuksiin, joten sillä tavalla tämä oli väärä pelko.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle ensin: Ette te nyt pääse siitä mihinkään, että samalla tulotasolla, oli sitten työtön tai työssä oleva, lapsiperhe tai sellainen, jolla ei ole lapsia, näiden välisessä tilanteessa tapahtuu aiempaan, tällä hetkellä vallitsevaan, verrattuna selvä muutos, nimenomaan lapsiperheiden kannalta huonompaan suuntaan. Tämä enimmillään voi olla nettona jopa pitkälti toistatuhatta markkaa kuukaudessa lapsiperheen tappioksi. Se on iso periaatteellinen kysymys, arvovalinta.

Mitä tulee ed. M. Pohjolan puheenvuoroon, josta sai sen käsityksen, että kansalaisten perusturvan puolustaminen ja työllisyyden hoito olisivat vastakkaisia asioita, mielestäni se ei pidä paikkaansa. Puolustaessamme pienituloisten kansalaisten kulutuskysyntämahdollisuuksia me samalla mielestämme puolustamme myös tervettä ihmisten työllistämistä.

Ministeri Huttu-Juntunen puhui kauniisti verotuksen alarajan nostamisesta. Minä ymmärrän, että ministeri Huttu-Juntusella on hyvä tahito tässä asiassa, mutta sillä tavallahan se ei toimi, ministeri Huttu-Juntunen, että verotuksen alarajaa nostetaan. Jos niin tehdään, se merkitsee sitä, että suurituloisimmat saavat suurimman hyödyn siinä menossa. Eikö niin, ministeri Huttu-Juntunen? Pienituloisten, jotka maksavat veroa, hyöty on pienin. Tämä ei voi olla tietystikään oikein. Jokin vähennys, joka annetaan pienituloisimmalle väestöosalle, voi toimia paremminkin, mutta alarajan nostaminen sellaisenaan antaa rikkaille enemmän. Mutta sehän sinänsä olisi

kyllä linjassa tämän hallituksen muiden toimien kanssa.

Ed. V i h r i ä l ä : Herra puhemies! Välikysymys kuuluu oleellisena osana parlamentaariseen käytäntöön, jossa hallitus hallitsee ja oppositio arvostele kulloisenkin hallituksen tekoja.

Hallituspuolueet ovat suhtautuneet tällä kertaa opposition esittämään välikysymykseen vähätellen, ylimielisesti, eräät ehkä pilkallisestikin. Erityistä syytä on todeta — kun nyt elämme parlamentarisessa demokratiassa, jossa on hallitus ja oppositio — toisen päähallituspuolueen eli kokoomuksen edustajien läsnäolo tämän iltapäivän keskustelussa. Kun katsoo puhujalistaa, niin ed. Ala-Harja, joka käytti kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron, on täällä paikalla ollut, mutta ei minun silmäni näe ainakaan puhujalistassa yhtään muuta kokoomuksen edustajaa. Ehkä tämä kuvaa juuri sitä asennetta, mistä nyt on kysymys. Täällä keskustellaan välikysymyksestä, joka liittyy kansalaisten perusturvaan. Eivät kokoomusta kiinnosta nämä asiat. On kunniaksi sanottava, että täällä on vastaava ministeri paikalla ja on muita ministereitä ollut kuuntelemassa. Toki on näin, että eiväthän tietenkään pääministeri ja hallituksen korkein johto ole paikalla; ymmärrän myöskin, että kiireitä on. Mutta erityisesti ihmetyttää kokoomuksen suhtautuminen tähän välikysymykseen. Mielestäni on kuitenkin niin tärkeästä asiasta kysymys.

Tärkeintä on tietenkin, kun tämä välikysymys on tehty, Suomen keskustalle se, että nimenomaan nämä hallituksen huonot lakiesitykset, jotka kohdistuvat perusturvaan, ja ne leikkaukset, mitä sieltä on tulossa, saataisiin kaadettua tai muutettua. Ed. Vehkaoja, jos oikein ymmärsin, juuri näihin jo viittasikin.

Arvoisa puhemies! Haluan myös omalta osaltani tarkastella jo täällä moneen kertaan käsiteltyjä asioita, ennen kaikkea kansaneläkejärjestelmää, sitten alinta sairauspäivärahaa ja sitä, että niillä esityksillä, joita täällä salissa on, puututaan myöskin erittäin voimakkaasti vaikeavammaisten kuntoutukseen, johon ei ainakaan täällä vielä ole puututtu.

Yksi suurimmista virheistä on todella tulossa perusturvaan, mikäli hallitus saa viedyksi läpi tämän kansaneläkejärjestelmän perusteellisen muuttamisen. Kysymys on todella erittäin radikaalista muutoksesta eikä pelkästään muutaman sadan miljoonan markan säästämisestä siinä, mihin hallitus nyt pyrkii.

Ensi kuulemalta ehdotus kansaneläkkeen pohjaosan muuttamisesta työeläkevähenteiseksi kuulostaa tosi hyvältä. On annettu jopa syntyä sellainen vaikutelma ja kuva, että kun näin leikataan, leikataan myös jotain suurellekkeitä saavilta. Heille muutos ei käytännössä merkitse juuri mitään, koska erilaiset lisä- ja muut eläkejärjestelyt paikkaavat pohjaosan poiston. Kyllä suurimmat menetykset, ainakin asiantuntijoitten laskelmien mukaan, ovat tulossa juuri 4 500—6 000 markan työeläkkeisiin. Minä kuvittelisin, että juuri näitä kansalaisia tässä maassa on erittäin paljon.

Pohjaosan poisto on todella periaatteellisesti hyvin merkittävä ratkaisu. Siinä luovutaan kokonaan yhtenäisen kansanvakuutuksen periaatteista. Mielestäni koko eläkejärjestelmän keskeinen kulmakivi on nyt sortumassa, sen järjestelmän, jota on laajalla poliittisella yhteistyöllä rakennettu tässä maassa. Tämän kulmakiven varaanhan rakentuvat kansaneläkkeen lisäosa ja työeläkejärjestelmä. Siihen on myös kytketty koko kansaneläkelainsäädännön toiminta, mm. eläkkeensaajan asumistuki, rintamalisä, ylimääräinen rintamalisä jne.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan valitsemat Kansaneläkelaitoksen valtuutetut valvovat Kelan toimintaa, ja eduskunta on näin voinut seurata eläkkeiden myöntämiskäytäntöä sekä pyytää Kansaneläkelaitokselta myös selvityksiä valvojan roolissa, mikä eduskunnalla on. Eduskunta on ollut kiinnostunut mm. työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisukäytännön yhtenäisyydestä ja naisten ja miesten kohtelun yhdenvertaisuudesta työkyvyttömyyttä arvioitaessa. Päättämällä pohjaosan eläkevähenteisyyden puolesta eduskunta tulee käytännössä luopumaan myös oikeudesta kontrolloida työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämistä. Työeläkkeitä hoitavien työeläkelaitosten asema on varsin itsenäinen, kuten tiedämme, ja monessa suhteessa verrattavissa jopa pankkien asemaan. Eduskunnalla ei ole juuri mahdollisuuksia valvoa pankkienkaan lainantoa tai pankkien asiakkaiden tasavertaista kohtelua. Haluammeko saman käytännön myös eläkepolitiikkaan? Kysyn tätä erityisesti sosialidemokraateilta ja vasemmistoliitolta.

Kansaneläkejärjestelmä, kuten me kaikki hyvin tiedämme, on rakennettu toisesta ihmisestä välittävää yhteisvastuuta varten — tätä yhteisvastuuta täällä on monella suulla jo korostettu — ja sille rakentuvaa arvomaailmaa toteuttamaan. Paavo Lipposen hallitus on valinnut valitettavasti itsekkyyteen pohjautuvan käyttäytymisen ja

myös sen mukaisen arvomaailman. Mikäli kansanvakuutuksen vakuutus pohjainen rahoitusjärjestelmä murretaan ja rahoitus hoidetaan yleisillä verovaroilla, on selvää, että nykyiselle kansanvakuutusjärjestelmälle, yhteisvastuujärjestelmälle, voimme lausua jäähyväiset.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa todetaan: "Sairausvakuutuksen päivärahassa siirrytään järjestelmään, jossa korvataan vain menetettyä ansiota. Tämä merkitsee minimipäivärahan olennaista alentumista." Hallitus onkin antanut jo eduskunnalle sairauspäiväraha-järjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevat lakiesitykset. Hallitus aikoo poistaa sairauspäivärahan niiltä ihmisiltä, joilla ei ole palkkatuloja. Lakiesityksen perusteluissa mainitaan, että sairauspäivärahalla on tarkoitus korvata ansionmenetystä, kuten täällä on jo todettu. Mutta eikö sairausvakuutuksen päivärahalla tulisi kuitenkin voida kompensoida toimeentulon heikennystä eikä pelkästään palkan menetystä? Eikö sairastaminen aiheuta kaikille kansalaisille kuitenkin kustannuksia?

Tällä säästötoimella hallitus ottaa pitkän askeleen pois päin kaikkien kansalaisten sosiaaliturvasta ja kohti työssä käyvien vakuutusperiaatteista sosiaaliturvaa. Tämä on suuri muutos. Ajatus on kirjattu kyseisen lain yleisperusteluiden johdanto-osaan seuraavasti: "Menettely noudattaa paremmin myös vakuutusperiaatetta, sillä työtuloista on maksettu sosiaaliturvamaksut."

Näyttää selvältä, että tämänkin lain valmistelussa kansalaisten näkökulma on sivuutettu. Laki on kirjoitettu työmarkkinajärjestöjen ja hyvin toimeentulevien kansalaisten ehdoilla. Alimman sairauspäivärahan poistaminen on vakava askel sillä tiellä, joka ajaa perusturvan tai puutteellisesti ansioturvan varassa elävät kansalaiset kunnallisen toimeentulotuen varaan. Kysynkin: Katsooko hallitus, että opiskelija tai perheenäiti eivät tee työtä? Miksi perheenäidin sairastamisen ajaksi tarvittavasta ulkopuolisesta avusta on maksettava palkkaa esimerkiksi kodinhoitajalle, jos kyse ei ole työn tekemisestä? Eikö tämä esitys, joka nyt jo on eduskuntaan annettu, ole täysin ristiriidassa voimassa olevan perusoikeusuudistuksen kanssa? Toivon, että valiokunnassa tämä asia perusteellisesti tulee selvitettyksi.

Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre on todennut eduskunnassa, että isien tulisi maksaa palkkaa perheenäideille, jotta äidit puolestaan saisivat oikeuden sairauspäivärahaan. Tämä ehdotus, jos se todella on harkittu, osoittaa halli-

tuksen säästöesityksen järjettömyyden. Saadaksen kotiäidin tai koti-isän sosiaaliturvan järjestettyä perheen pitäisi kierrättää näennäisesti tuloja ja maksaa veroja palkastaan kahteen kertaan. Entä miten kävisi pienituloisissa perheissä, joissa kierrätysvaraa ei ole? Hyvätulaiset kyllä kykenisivät sairauden ajan turvan järjestämään vaikka yksityisellä vakuutuksella, mutta pienituloisten asema heikkenee.

Sairausvakuutuksen minimipäivärahan poisto on merkittävä periaatteellinen kysymys myös Suomen keskustalle. Keskusta lähtee siitä, että jokainen suomalainen on oikeutettu perustoitteentulon turvaan sairauden, vanhuuden, työttömyyden ja opiskelun aikana. Niukkuuden aikana tulee erityisesti varjella perusturvaa ja pienempiä etuuksia eikä aloittaa säästämistä niistä, kuten nyt hallitus on tehnyt.

Arvoisa puhemies! Hallitus puuttuu myös kovalla kädellä vaikeavammaisten lääkinnälliseen kuntoutukseen. Lainmuutoksella kuntoutusta vähennetään erittäin rajusti. Tämä tietää vammaisten terveyden ja toimintakyvyn romahtamista, omatoimisuuden vähenemistä ja avuntarpeen kasvua. Yhteiskunnalle säästämisen kuntoutusmäärärahoissa tulee pitkällä aikavälillä kalliiksi, koska se lisää kustannuksia muualla sosiaali- ja terveydenhuollossa, erityisesti kotipalvelun, kotisairaanhoidon ja kalliiden laitoshoidojen tarvetta. Hallituksen linja on mielestäni syvässä ristiriidassa avohoidon painottavan palvelurakenteen muutoksen kanssa.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusmäärärahojen leikkaukset lisäävät paineita terveydenhuollon puolelle. Samaan aikaan kuitenkin leikataan kuntien valtionosuuksia ja heikennetään kuntien mahdollisuuksia järjestää terveystalveta. Viime vuosina terveydenhuolto ei ole kyennyt järjestämään riittäviä lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja edes niille vammaisille, jotka eivät kuulu Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksen piiriin. Invalidiliitto onkin vedonnut kansanedustajiin, että vaikeavammaisten, usein työelämän ulkopuolella olevien, kuntoutuksen romuttamista ei sallittaisi eikä meidän sosiaaliturvajärjestelmämme muutettaisi niin, että vain työntekijöille järjestetään sosiaaliturvaa. Valitettavasti hallitus on valinnut keskieuropaalaisen mallin ja on valmis hylkäämään suomalaisen jo hyväksi koetun käytännön.

Arvoisa puhemies! Paavo Lipposen viiden puolueen cityhallitus on tehnyt selvän linjavallinan. Se haluaa heikentää sosiaaliturvaa, ja nämä kaikki leikkaukset kohdistetaan erityisesti kan-

salaisten perusturvaan: kansaneläkejärjestelmään, opintotukeen, alimpiin sairaus- ja työttömyyspäivärahoihin, lasten kotihoidon tukeen, lapsilisiin. Myöskin leikataan lujasti viljelijäväestön sosiaaliturvaa.

Keskustan eduskuntaryhmä haluaa tällä välikysymyksellä osoittaa kansalaisille, että maasamme löytyy vielä poliittinen liike, joka pitää huolta suomalaisen perusturvapolitiikan keskeisistä elementeistä, koska nykyhallitus on unohtanut tavallisen kansan.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä arvosteli säästöjä, mutta en löytänyt yhtään konstia, millä säästöt muuten toteutettaisiin. Nämähän ovat säästölakeja. Niin kuin keskusta on ottanut kantaa jo viime kaudella, kaikkien on osallistuttava säästöihin.

Mitä tulee kansaneläkkeen pohjaosan vähenteisyyteen, kun työeläke vuonna 63 tuli voimaan, sen tueksi säädettiin kansaneläke, koska muuten ihmisillä olisi ollut niin pieni eläketurva. Nyt työeläke toimii täysillä. Ne, joilla työeläke on, ovat jo suorittaneet niin paljon työvuosia, että heillä on mahdollisuus saada täysi työeläke, joten kansaneläkettä ei siinä mielessä enää tarvita. Kun joudutaan säästöjä miettimään, kansaneläkkeen perusosan vähenteisyys alenee asteittain. Kuitenkaan eläkeläiset eivät joudu maksamaan enempää. Heille jää enemmän käteen sen takia, että sekä verot vähenevät että kansaneläkemaksu poistuu ja indeksikorotus toteutetaan, joten niin raflaava muutos tämä ei loppujen lopuksi ole, kuin ed. Vihriälä antoi ymmärtää.

Yksi asia on vaikeavammaisten kuntoutuksen leikkaus. Siinä mielessä olen samaa mieltä, että toteuttaminen ansaitsee arvostelua. Lakiesityksen perusteluissa on, että järkevästi määrätään yksi laitoshoido ja 30 polikliinistä hoitoa, mikä on minusta hiukan kyseenalainen ratkaisu, koska kuitenkin vaikeavammaisillekin pitäisi tehdä kuntoutussuunnitelma ja sen mukaan kuntouttaa. Kaikille tällainen rigidi järjestelmä ei sovi.

Vielä lyhyesti: Opintotuen leikkaus on vain 30 markkaa plus 75 markkaa asumistuesta. Se ei romuta vielä mitään.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin olen täällä jo aiemmin sanonutkin, en halua kiistää näiden kahden hallituksen esityksen periaatteellisia ulottuvuuksia, mitä ed. Vihriälä toi puheessaan esiin.

Mutta haluan korostaa sitä, että eläkkeensaajien kohdalta esimerkiksi kuitenkin tärkeintä on se, minkälainen kokonaistulo heille kätehen käytettäväksi jää. Kansanedustajille toimitetut selvitykset esimerkiksi ensi vuoden kohdalta ovat tässä suhteessa erittäin myönteistä luettavaa kuitenkin eläkeläisten kohdalta keskimäärin.

Sen sijaan sairausvakuutuksen päivärahan poistossa on opiskelijat sellaisena ryhmänä, jonka kohdalta minusta kannattaa, sietää ja pitää tutkia lisää esimerkiksi sellaista asiaa, onko kohtuullista ajatella, että sairauden kohdatessa opiskelija lähtee sairastamaan esimerkiksi opintolainan avulla, mikä voi olla tuloksena silloin, kun hän kerran vuodessa ehkä nostaa sitä opintolainaa. Jos tämä jää harkintaan kunnassa ja siitä ei selviä säveleitä anneta, sellaisiakin kuntia saattaa olla, jotka eivät sitten toimeentulotukea maksa, ennen kuin opintolainaosuus nimenomaan opintotuesta on käytetty.

Haluaisin sanoa kuntoutuksesta, että minusta tämä on kyllä oikea suuntaus, että muidenkin toimijoiden vastuuta lisätään. Työeläkelaitosten kohdalla nyt erityisesti aiotaan niin menetellä. Jokainen, joka on kolme kuukautta ollut sairausvakuutuspäivärahalla, tulee kuntoutustarpeensa suhteen tutkituksi. Se on erittäin myönteinen muutos. Hänen kohdallaan tullaan tekemään kuntoutus- ja hoitosuunnitelma, ja myöskin porkkanana on kuntoutusrahan määrä, joka toteutuessaan parantaa tilannetta nykyisestään.

Haluan lopuksi korostaa sitä, että keskustapuolue ei ole ainakaan ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Vi h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä Suomen keskusta on valmis säästötoimiin, mutta varmasti tässä salissa on tämän päivän ja illan aikana tullut monta kertaa esille, että näiden säästöjen kohdentuminen on meidän mielestämme väärä ja kurittaa liian paljon nimenomaan vähempiosaisia kansalaisia tässä maassa.

Ed. Ala-Harja totesi, että kansaneläkejärjestelmää ei enää nykymuodossa tarvita. Ei varmastikaan siinä muodossa, kuin se on perustettu, mutta onhan aivan selvää, ettei minusta suomalainen yhteiskunta tänä päivänä ole vielä niin valmis, että me voisimme kansanvakuutusjärjestelmästä kokonaisuudessaan luopua. (Ed. Ala-Harja: Ei olla luopumassa!) Kansaneläkejärjestelmä on osa myöskin tätä. Kyllä näitä perusteita

olla nyt muuttamassa ja menemässä hyvin kylmään ja amerikkalaismalliseen systeemiin. Tätä en voi hyväksyä, jos siihen ollaan menossa.

On mukava kuulla ed. Vehkaojalta, että hän tunnustaa avoimesti, että eduskunnassa on monia sellaisia lakiesityksiä, joita pitäisi täällä yhdessä voida korjata. Ainakin omalta puoleltani totean ja uskon voivani todeta myös koko keskustan eduskuntaryhmän kannalta, että keskustalaiset jäsenet ovat eri valiokunnissa valmiita näitä korjaamaan, jos hallitukselta vain riittää nyt poliittista tahtoa ja ennen kaikkea yhteistyökykyä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät läsnäolijat! Välikysymys on eduskunnan työväline, joka lähtee kansalaisen edusta ja sen turvaamisesta. Välikysymykseen liittyvä huoli on, kun katsomme viime vuosien eduskuntatyöskentelyä, ollut, voi sanoa, aina perusteltu. Nyt käsiteltävän varsinaisen kysymyksen aihe on vakava.

Puhemies! Hallitusta on toki aikaisemminkin kiirehditty tekemään hallitusohjelmassa mainittua sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamista. Samoin hallitusohjelman maininta siitä, ettei kaikkein heikko-osaisimpien turvaa heikennetä, on otettava vakavasti niin eduskunnassa kuin hallituksessa.

Valtion velkamme huhtikuussa 91 oli 64 miljardia, huhtikuussa 95 se oli 355 miljardia eli runsaat viisinkertainen. Maassamme oli huhtikuussa 91, siis edellisen hallituksen alkaessa työssä, 182 000 työtöntä, huhtikuussa tänä vuonna nykyisen eduskunnan alkaessa toimintansa 460 000 työtöntä.

Edellisen hallituksen puolustusministeri ja hallitus sitoivat Suomen Hornet-kauppoihin tavalla, joka ei mahdollista — kansallisten etujemme vastaisesti — pienintäkään liikkumavaraa tässä kaupassa. Kauppasumma on, kuten tiedämme, useita miljardeja, lähellä 20:tä miljardia markkaa. Paljon puhutuista vastakaupoista ja niiden aitoudesta voi olla monta mieltä.

Yllä oleva oli ikään kuin lähtökohta nykyeduskunnan työlle.

Lähtökohta oli myös se, että kahden edellisen hallituksen aikana romutettiin suomalaisen yhteiskunnan taloudellinen kivijalka. Mahdollistettiin kasino- ja keinottelutalous, jonka laskujen maksajina ovat maamme veronmaksajat. Veronmaksajien piikissä on tällä hetkellä 94 000 miljoonaa markkaa pankkien pätemättömän luotonannon ja talousrikollisuuden laskuja. Lopullinen nettomenetys tulee olemaan kymmenientu-

hansien miljoonien luokkaa, ja sen luonnollisesti maksaa — kukapa muu kuin Suomen kansa.

Tämä on se perintöosa, jonka edellinen hallitus ja eduskunta jättivät vain seitsemän kuukautta takaperin. Tästä ei ole hyvä ponnistaa, mutta on pakko.

On kiistatta tosiasia, että valtiontalouden säästöt kohdistuvat heikompiaisiiin, siis niihin, joiden on pakko tulla pääosin tai kokonaan tulonsiirtojen avulla toimeen. Yhtä kiistaton tosiasia on se, että päästettyään työttömyyden räjähtämään edellinen hallitus ja sitä tukenut eduskunnan enemmistö olivat yhdessä nk. markkinavoimien piittaamattomuuden kanssa luomassa tähän maahan ongelman, jonka ratkaiseminen on yhtä välttämätöntä kuin vaikeaakin, siis masatyöttömyyden ongelman.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden seuraukset — sosiaaliset ongelmat, turvattomuuden lisääntyminen, rikollisuuden kasvu ja yhteiskunnallisen verkoston pirstoutuminen perheiden kasvavien ongelmien seurauksena — kertautuvat tuhansilla eri tavoilla vyyhdiksi, joka uhkaa viedä koko tämän yhteiskunnan mukanaan epätoivon syvyyteen. Arvoisa puhemies! Arvoisat sankat kuulijajoukot! (Naurua) Tämän maan ongelmat eivät ratkea, jos emme pysty nujertamaan jättityöttömyyttä. Se ei tapahdu edellisen hallituksen keinoin, joilloin keinona oli odottaminen ja markkinavoimiin luottaminen. Se tarvitsee toteutuakseen aktiivista toimintaa eli tekoja. Myös kaikkein heikko-osaisimpien asemassa tässä yhteiskunnassa pystytään turvaamaan pitkällä aikavälillä vain saamalla työttömyys laskuun.

Kuitenkin on meidän kaikkien syytä, niin opposition kuin hallituspuolueiden kansanedustajien, edelleen kysyä tuon hallitusohjelmassa mainitun kohdan toteutumisen perään eli sen perään, että sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittaminen tehdään niin, ettei kaikkein heikko-osaisimpien turva heikkene. Tämän perään toki me muutkin kysymme, eivät vain välikysymyksen tehneet. Tähän maahan on saatava työtä ja uskoa tulevaisuuteen. Työttömyys maksaa Suomelle 40 000 miljoonaa markkaa vuodessa. Tulevaisuudenpelko ja toivottomuuden lietsominen eivät johda tätä maata nousuun.

Hallituksen on seurattava ja selvitettävä eduskunnan tekemien päätösten vaikutusta suomalaisten elämään. Eläkeläisten, työttömien, lapsiperheiden ja terveytensä menettäneiden kohdalla tämä on erityisen tärkeää. Tiedämme tehtyen

säästöpäätösten vaikuttavan nimenomaan näiden ryhmien asemaan.

Osa esityksistä on kohtuuttomia, sekä periaatteessa että käytännössäkin mahdottomia, mihin täällä on viitattu. Viitataan ed. Vehkaojan ja ed. Vihriälän lausumiin. Tällaisia ovat mm. 65 vuotta täyttäneiden eläkeläisten nk. leikattu indeksi sekä Kelan kuntoutukseen liittyvät rajoitukset, jotka ovat yksinkertaisesti lääketieteellisesti mahdottomia. Siis vaikeavammaisten mahdollisuutta saada kuntoutusta oleellisesti heikennetään tällä esityksellä.

Lisäksi kunnat eri puolilla Suomea tuntevat kiusausta omalta osaltaan leikata entistä enemmän. Ne tekevät näin, vaikkei niiden olisi pakko, näin esimerkiksi sairaan- ja terveydenhoidon alueilla, missä jäljellä oleva henkilökunta tekee työtä ylipaineella.

Hallituksella on mahdollisuutensa estää heikompiaisien turvan heikkeneminen. Tähän hallituksella on myös velvoite, joka lukee hallitusohjelmassa. Omalta osaltani olen myös yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen kannalla. Välikysymyksen allekirjoittaneet eivät ole esittäneet mitään oleellista, jolla voitaisiin perustella muuta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiusanen paheksui täällä toivottomuuden lietsomista. Mikä on sen pahempaa toivottomuuden lietsomista kuin se, että suurelta osalta kansaa niistäkin vähistä varoista, joilla he toteuttavat toimeentuloaan, leikataan osa pois. Monta vuotta tässä talossa ja yleensä Suomessa on ollut sellainen ajatus, että kun meillä talous vähän helpottaa, talouden perustukset saadaan kuntoon, vaihtotase saadaan positiiviseksi jne., voitaisiin kansalaisille antaa tietynlainen toivon impulssi, joka vaikuttaisi myöskin merkittävästi ihmisten kulutus- ja ostokäyttäytymiseen. Siihen minun käsitykseni mukaan niillä perusteilla, jotka aikanaan on tällaisen impulssin ehdoksi annettu, on olemassa jo viime hallituksen ajoilta ja työn tuloksena selvät perusteet. Toisin sanoen kansalaisten ostovoimaa ja ostohalukkuutta ja -rohkeutta pitäisi lisätä ja rohkaista.

Nämä hallituksen suorittamat leikkaustoimet ovat täysin päinvastoin isku vastoin kansalaisten kasvoja. Tällä tavalla me emme missään tapauksessa pääse eteenpäin. Sen tulette näkemään. On ihan turha puhua myöskään työllisyyden lisääntymisestä; sen pohjana on tietysti kulutuskysynnän lisääntyminen. Tämä ei sitä toteuta. Kaikki

menee taaksepäin, ja tämä on sitä todellista toivottomuuden lietsomista.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen totesi ihan oikein, että pahin ongelma on työttömyys, joka meidän pitäisi voittaa. Tänäinkin on kuultu puheita siitä, millä tavalla työttömyyttä voitaisiin hoitaa. Mutta minä en ole samaa mieltä monien puhujien kanssa, jotka ovat todenneet, että yksinomaan työelämän jäykkyydet ovat niitä syitä, miksi ei ihmisiä palkata ja miksi he eivät lähde töihin.

Työelämän puolella Suomessa tällä hetkellä on Euroopan joustavimmat säännökset monessa suhteessa. On keksitty tietysti uusia sanontoja: verokiiloja ja tämmöisiä uusia temppuja, joilla aiotaan työläisten asemaa heikennetään. Hurjimmat puheet jopa ministerien suusta ovat sen tyyppisiä, että puututtaisiin yleissitovuuteen. Tänäkin päivänä jo ihmiset elävät toimeentulon rajoilla, ovat minimipalkoilla. Siellä ei enää voi joustaa. Sen jälkeen he ovat tosiaan sosiaalilukuilla. Siinä mielessä toivoisi myös oppositio-puolueilta, ettei näitäkään kuvia enää maalailtaisi, koska tavallaan ihmisten toivottomuus vain lisääntyy, jos uhkaillaan vielä yleissitovuuden purkamisella.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Viime viikot eduskunnassa ovat olleet aika raskeitä ja on jouduttu tekemään hyvin ikäviä ratkaisuja. Aina välillä hallituspuolueenkin kansanedustajalle tulee hiipivä epävarmuus, ollaanko tekemässä oikeita päätöksiä ja esimerkiksi kohdistuvatko säästöt oikealla tavalla.

Tällainen epävarmuus kuitenkin aina poistuu, kun kuuntelee opposition puheenvuoroja. Erityisesti se, että keskustaoppositio on ainoastaan sanonut, että säästöt tehdään väärin, ja on pystynyt luettelemaan miljardien edestä väärää säästöjä, muttei penninkään edestä oikeita säästöjä, tietysti hiukan omaatuntoa lievittää. Ilmeisesti todellakin on niin, että tällekin politiikalle ei nyt juuri kovin toisenlaista vaihtoehtoa ole tai sitten keskustapuolue salaa sen.

Me olemme ilmeisesti kaikki samaa mieltä siitä, että leikkaukset ovat aika välttämättömiä, mutta kun katsoo yhtään eteenpäin, voi olla, että tämä on välttämätöntä, muttei lainkaan riittävä. Mehän saamme näillä leikkauksilla aikaan sen, että valtion alijäämä pienenee 60 miljardista 40 miljardiin, mutta se 40 miljardia siis vielä jää. Me olemme siinä tilanteessa, että valtion korkomenot ja tuloveron tuotto ovat suurin piirtein

saman kokoisia vielä tänä vuonna, mutta korkomenoilla on ikään kuin taipumus kasvaa, jos alijäämää jatketaan, kun tuloveron tuotolla taas ei ole taipumusta kasvaa samalla tavalla.

Valittu talousstrategia perustuu siihen, että se loppu 40 miljardia markkaa kurotaan umpeen sillä, että työttömyys puolittuu ja tätä kautta valtion alijäämä pienenee. Mutta entä jos työttömyys ei puolitukaan? Jos työttömyys jää nykyiselle tasolle, valtion alijäämä jää myös 40 miljardiin markkaan. Sitä me emme voi jatkaa, vaan silloin meidän pitää säästää 40 miljardia markkaa. Ne säästöt, mitä siitä seuraavat, saavat kyllä aivan varjoonsa tämänhetkiset säästöt. Tämä on aivan lällärikamaa verrattuna siihen, mitä täällä silloin käsitellään. Silloin puhutaan todellakin aivan perusarvoista ja todella hirvittävästä asioista.

Työttömyys on vuoden aikana pienentynyt 20 000:lla. Sillä vauhdilla se ei siis läheskään puolitu. Tilanne ei kuitenkaan ole aivan näin huono sen takia, että uusia työpaikkoja on kuitenkin syntynyt ihan oikeassa tahdissa, 80 000 vuodessa, mikä kyllä periaatteessa riittäisi työttömyyden puolittumiseen. Uusissa työpaikoissa on vain se ongelma, että ne ovat melkein kaikki syntyneet metalliteollisuuteen, ja taas puoli miljoonaa työtöntä — tai 600 000 kai heitä ihan oikein laskettuna olisi — eivät satu olemaan metalliammattimiehiä, joten sitä kautta he eivät ilmeisestikään ainakaan kaikki työllisty, eivät mitenkään.

Päinvastoin meillä on käynyt sillä tavalla, että kesän aikana tosiasiaa taloudellinen kasvu on pysähtynyt. Siitä saadaan positiivisia lukuja ainoastaan sillä tavalla, että verrataan vuotta aikaisempaan tilanteeseen, mutta ei verrata edelliseen kuukauteen. Kun kausitasoitetaan, huomaamme, että kasvu on pysähtynyt.

On aika ikävää, jos me todella tällä hetkellä elämme suhdanteen huippuvaihetta, että joudumme teettämään hätäaputoita, joita yleensä tehdään todellisen laman aikana. Jos nousu tästä hidastuu ja kääntyy uudestaan laskukaudeksi, se tarkoittaa, että työttömyys kääntyy uudestaan kasvuun. Silloin tietysti kaikki ne puheet, mitä eduskunnassa puhutaan, menettävät kaiken arvonsa.

Pessimismiä voi lietsoa edelleen. Taloudellisesti suureistamme yksi on aika hyvässä kunnossa, ja se on vaihtotase. Se sattuu olemaan pitkäksi aikaa ylijäämäinen, ja se tuo liikkuma-alaa talouteen. Vaihtotaseen ylijäämäisyys johtuu tosiasiaa siitä, että vaihtosuhteemme — siis se,

kuinka arvokkaita vientituotteemme ovat ja kuinka halvalla voimme ostaa tuontituotteita — on historiallisesti katsottuna hämmästyttävän edullinen. Suomeksi sanottuna sellun hinta on järjettömän korkea, niin korkea, ettei se ole ollut sellainen koskaan ennen, eikä taida ihan vähään aikaan ehkä myöhemminkään olla. Jos palaamme hinnoissa normaalitilanteeseen, vaihtotaseemme on uudestaan alijäämäinen, ja silloin tilanne onkin aika ikävä.

Kyllä meidän pitää pystyä tekemään myös taloudellemme jotakin aivan toisenlaista kuin tähän asti. Teollistamisen ja teollisuuden edistämisen suhteen olemme menestyneet oikein hyvin, mutta palvelualat ja koko kotimarkkinatuotanto ovat aivan lamassa. Julkiset palvelut ovat tietysti myös lamassa.

Ed. Ala-Harja ryhmäpuheenvuorossaan aivan oikein sanoi, että verokiila estää palvelujen kehitystä ja että sitä pitäisi alentaa. Verokiilan alentaminen on erittäin kallista puuhua. Prosenttiyksikkö maksaa noin 3 miljardia markkaa, jos se tasoitetaan koko asteikolle, kaikkialle. Minusta verokiilaa, jotta se toimisi, pitäisi alentaa kymmenillä prosenttiyksiköillä. Siinä voi olla valtiovarainministerin kanssa neuvottelemista, nimitäin jos se kohdistetaan tasaisesti. Jos aiotaan saada jotakin aikaan sellaisella rahasummalla, jonka käyttö on jotenkin realistista, verokiilan alennus pitää kohdistaa sinne, missä verotus pahiten tuhoaa työpaikkoja, eli sinne, missä työn olemassaolo on juuri ja juuri uhattuna ja on kysymys kiikun-kaakun-työpaikoista, jolloin työn tekeminen juuri ja juuri kannattaa. Se tarkoittaa, että verokiilan alentaminen pitää kohdistaa matalapalkkaisiin töihin.

Sen vuoksi olisi toivottavaa, että kokoomuksen ryhmässä ja puolueessa luettaisiin kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro huolellisesti ja liityttäisiin rintamaan, joka lähtee tukemaan palvelualoja nimenomaan suuntaamalla verohelpotuksia pienituloisiin tai suuntaamalla työnantajan sosiaaliturvamaksun alennus progressiivisesti pienipalkkaihin henkilöihin. Sillä tavalla voimme todellakin tukea työllisyyttä, ja luulen, että se on välttämätöntä.

Se, että palvelualat eivät kestä verotusta samalla tavalla kuin teollisuus, on muutenkin hankala juttu, koska olemme menossa kohti yhteiskuntaa, jossa suurin osa bruttokansantuotteesta ja työllisyydestä syntyy palveluissa, kun varsinaisen valmistava teollisuus automatisoituu. Silloin voi olla, että koko yhteiskuntamme ei kestä lainkaan sellaista veroastetta kuin tähän asti, koska

verotus on haitallisempaa palvelujen kuin teollisuuden osalta. Professori Niskakangas viikonloppun Helsingin Sanomissa kiinnitti asiaan huomiota ja ennusti, että siihen tämä hyvinvointivaltio loppuu. Mikäli tämä on taudinkuva, silloin hallitus tekee tällä hetkellä aivan väärä toimenpiteitä ja sellaisia, joista ei sanottavasti ole hyötyä, koska silloin tauti määritellään väärin.

Arvoisa puhemies! En tiedä, kuinka paljon minulla on aikaa, koska kello on välillä käynyt nollassakin, mutta aion jonkin verran käsitellä vielä leikkausten logiikkaa. Täytyy sanoa, että hallituskumppaneittemme joihinkin toimiin liittyy paljon sellaista ideologista painolastia, johon on vaikea yhtyä. Leikkauksissa on monia sellaisia yksityiskohtia ja periaatteita, jotka suuresti harmittavat. Mutta täytyy sanoa, että samaa ideologista yksisilmäisyyttä keskustan puheenvuorot ovat myös esittäneet.

Keskustan välikysymyksessä oli yksi hyvä huomio. Se on se, että me emme tiedä leikkausten vaikutuksia kunnolla. Ei tiedetty ennenkään. Emme tiedä niitä sen vuoksi, että laajempien seurausvaikutusten selvittäminen ei ole poliittista kulttuuriamme eikä meillä ole ollut lainkaan tapana tutkia käyttäytymismuutoksia. Meillä on kyllä kaikenmaailman kessumalleja, mutta meillä ei ole minkäänlaisia sosiaaliturvamalleja. Emme ole pystyneet panemaan kunnolla tietokoneelle tätä käyttäytymistä. Sen vuoksi tällaisen hyvin monimutkaisen asian tutkiminen ei tosiasiassa ole mahdollista.

Leikkausten välitöntä vaikutusta, niiden kohdentumista eri väestöryhmiin, voidaan kyllä tutkia. Sellaisia tietokoneohjelmia onkin ministeriössä, mutta eduskunnalla näitä välineitä ei ole käytössään, joten eduskuntaryhmät ja valiokunnat eivät voi näitä selvittää.

Tein aikanaan sosiaali- ja terveysministeriön tilaamana perustuloselvitystä. Silloin sain tällaisen ohjelman käyttööni ja huomasin, että käsitykseni siitä, miten sosiaaliturvajärjestelmämme toimii, on ollut kokonaan väärä. Kun olen kuunnellut täällä eduskunnassa puheenvuoroja, olen huomannut, että jollakin muullakin on saattanut olla väärä käsitys. Todellakin, jos tällainen ohjelma kaikkien käytössä olisi ja jokainen osaisi sitä käyttää, luulen, että täällä käytettävät puheenvuorot olisivat luonteeltaan hyvin toisenlaisia. Voi olla, että hallituksen esityksetkin olisivat toisenlaisia, jos meillä ikään kuin olisi sellainen yleinen tietämys.

Emme esimerkiksi tiedä kotihoidon tuen leikkauksista, säästävätkö ne vai eivät. Me voim-

me tehdä esimerkkejä tilanteista, joissa ne eivät säästä yhtään mitään, vaan lisäävät menoja, mutta me emme tiedä, kuinka yleisiä ja kuinka kuvaavia nämä tilanteet ovat.

Arvoisa puhemies! Lopuksi käsittelen lyhyesti erittäin vaikeata sairausvakuutuksen minimipäivärahan poistoa. Siinä tulee monia hankalia tilanteita, mutta jos nykyjärjestelmää puolustetaan sen viimeistä virhettä myöten, silloin ollaan myös hakoteillä. Otan esimerkin tulottoman henkilön sairausvakuutuksesta.

Oletetaan, että on kaksi perhettä: Möttönen ja Lahtinen. Möttösellä molemmat puoliset ovat töissä ja saavat kumpikin 8 000 markkaa. Lahtisilla vain mies on töissä ja saa 16 000 markkaa, vaimo on kotona. Sen jälkeen molemmat samassa onnettomuudessa sairastuvat. Möttösten tulot laskevat, koska he saavat kyllä sairauspäivärahaa, mutta pienempää kuin heidän palkkansa oli, ja he joutuvat näillä laskevilla tuloillaan sekä järjestämään koko perheen ylläpidon että maksamaan sairauskulunsa. Lahtisten perheessä vaimo teki sinänsä arvokasta työtä, mutta hänen tulonsa eivät laskeneet. Sen jälkeen hallituksen esittämässä muodossa Lahtisen perhe on pikkuisen Möttösen perhettä paremmassa asemassa, koska heillä on sama tulotaso kuin aikaisemmin, kun Möttösten tulotaso laskee. Lahtisellakin joudutaan entisellä tulotasolla nyt hoitamaan myös sairauskulut ja järjestämään perheen elannon. Kummallakaan perheellä ei vaimon työpanosta ole kotioloissa käytettävissä. Nykyjärjestelmässä Lahtisen perheen tulot kasvavat, koska sillä halutaan kompensoida jotakin; en tiedä, mitä sillä halutaan kompensoida, mutta jotakin sillä halutaan kompensoida.

Tiedän, että tämä ei ole kuvaava esimerkki niistä vaikutuksista, mitä sairauspäivärahan minimipäivärahan poistolla tavoitellaan, mutta jos keskusta pitää kiinni tästä järjestelmästä sellaisenaan kuin se nyt on, niin tätä on oikeutettua käyttää esimerkkinä.

Jos minä olisin keskustan puolesta tekemässä vastaesitystä, tekisin sellaisen, että sairauspäivärahana maksetaan kuitenkin aina perheen perustoimeentulo silloin, kun sairaus sen vaarantaa. Mutta silloin nimenomaan perusturvan osalta, kun perusturva yleensäkin on perhekohtaista, katsotaan, vaarantuuko perheen toimeentulo kohtuuttomasti niin, että perusturvan pitää tulla vastaan, vai eikö vaaranu. Mutta nykyjärjestelmää ei oikein voi puolustaa, koska siitä voidaan esittää monia aivan typeriä esimerkkejä, jotka

osoittavat, että valtion kallista rahaa valuu hukkaan.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että ed. Soininvaara hyväksyy verokiila-ajatuksen. Kyllä kokoomuksen eduskuntaryhmä on yksimielisesti verokiilan pienentämisen kannalla ja juuri palvelusektoreilla. Toivoa sopii, että saamme kannatusta muualtakin. Kallista se on, mutta ei ainaakaan nykysysteemi toimi, vaan lisää työttömyyttä. Se ei ole mikään uusi temppu, niin kuin ed. Lahtela sanoi, vaan kyllä se on ihan todellista totta, että työnantaja joutuu todella maksamaan. Sanotaan, että palkka on 100 markkaa. Työntekijälle tulee käteen 50, mutta työnantaja joutuu maksamaan kaikkine kuluineen 130—160 markkaa. Kiila aina vain suurenee, mitä enemmän on työntekijöitä, kuten palvelualoilla.

Mitä tulee sairausvakuutuksen päivärahaan sellaisille, jotka eivät ole ansiotyössä, Suomihan on ainoa maa, jossa sellaiset henkilöt saavat sairastuessa enemmän hyötyä kuin terveenä, jotka eivät ole ansiotyössä, juuri sairausvakuutuksen päivärahan kautta. Siinä mielessä se tietysti on hieman outoa. Nythän meillä on muita tukimuotoja, jotka sairastuessa korvaavat menetyksiä. Kyllähän toimeentulotuki on sitten se viimeisin tuki.

Tässä esimerkissä sanoitte, että oli onnettomuus, ja meillähän on myöskin erilaiset pakolliset tapaturmavakuutukset yleensä erilaisia onnettomuuksia varten. Silloin korvaus tulee molemmille samanlaisena, jos sattuu vaikka liikenneonnettomuus.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaaralle on lausuttava kiitokset hänen selkeästä ja miellyttävästä tavastaan esittää näitä vaikeita asioita. Se oli myös aivan selvästi rehellisen miehen pohdintoja näistä kysymyksistä.

Verokiilakysymys näyttää nyt kyllä jakavan hallituspuolueita aika paljon. Olen koko ajan ymmärtänyt, että kokoomus on ajamassa silläkin suurituloisimpien verotusta keveämmäksi, kun taas ed. Soininvaara mielestä aivan oikealla tavalla esitti, miten veronalennukset pitäisi pienituloisiin kohdistaa.

Ed. Ala-Harjan mainitsi, että palvelusektorille annettaisiin verokevennyksiä. Sitä vähän mietin, miten jokin veronkevennys voidaan kohdistaa vain esimerkiksi palvelualalla työskentelevälle. Ehkä siihenkin löytyy vastaus.

Ed. Soininvaara pohti sitä, tuoko kotihoidon tuen leikkaus todellisia säästöjä. Tämä Vattin selvitys, josta ryhmäpuheenvuorossa mainitsin ja luin osia, kyllä osoitti, että jos kotihoidon tuesta siirrytään hallituksen esittämään päivähoitojärjestelmään, se aiheuttaa jopa 3—4 miljardin markan menetykset julkiselle sektorille. Minä luotan siihen, että Vattin selvitys on sentään aika lailla oikea. Tietysti olisi mielenkiintoista kuulla, onko ed. Soininvaaralla tästä erilainen käsitys.

Mitä tulee sairauspäivärahaan, hämmästelän sitä, että ed. Ala-Harja jälleen oli heittämassä nämä ihmiset suoralta kädeltä toimeentulotukiluukulle, joilta ensin otetaan suhteellisen pieni peruspäiväraha pois. Sitten ohjeena on mennä sosiaalitoimiston toimeentuloluukulle. Se on se viimesijainen turva eikä sinne pidä ihmisiä järjestelmillä ohjata.

Ed. Aul a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Soininvaara kiinnitti puheenvuorossa huomiota hyvin tärkeään asiaan eli siihen, että yleensä liian vähän huomiota kiinnitetään siihen, miten tehdyt säästöt tai yleensä erilaiset uudistukset vaikuttavat kuluttajien, yritysten, kotitalouksien ja muitten talouden toimijoiden käyttäytymiseen. Yleensä näissä säästöjen ja uudistusten vaikutuksissa on vain se, mikä on loppusumma ja mitä se johonkin yksittäiseen etuuteen vaikuttaa, mutta ei mietitä sitä, miten kotitalous tai yritys muuttaa käyttäytymistään.

Tietysti näistä ajankohtaisista säästöistä tältä kannalta olennaisimpia ovat kotihoidon tukeen tehtävät säästöt. Meillä ei ole kovinkaan hyvää käsitystä siitä, miten moni kotona hoitotyötä tekevä tämän säästön seurauksena päätyykin lähtemään töihin aikaisemmin, kuin oli ajatellut, ja miten se vaikuttaa taas työllisyyteen ja kuntien päivähoitopaikkojen tarpeeseen. Onhan epäilty sitäkin, että nyt kun työvoiman määrä on huomattavasti kasvanut viime kuukausien aikana, niin johtuuko se siitä, että kotiaidit näiden säästöjen seurauksena ovat rohkaistuneet joukolla ilmoittautumaan työttömyyspäivärahalle.

Minusta näitä vaikutuksia pitäisi miettiä paljon enemmän. Yleensäkin ottaen politiikassa suomalaisessa keskustelussa puhutaan vain suhdannepolitiikasta ja siitä, että taloudellista kasvua pitäisi vauhdittaa. Hyvin vähän keskustellaan perusteista ja annetaan arvoa loppujen lopuksi näille rakennepoliittisille toimille ja sille, miten voitaisiin rohkaista ja kannustaa kotitalouksia ja yrityksiä käyttäytymään sillä tavalla, että se olisi kokonaisuuden kannalta järkevää.

Palveluelinkeinojen osalta olen samaa mieltä siitä, että pitäisi löytää ratkaisuja, joilla kohdistetaan veroalennuksia nimenomaan niihin esimerkiksi arvonlisäveron kautta tai sitten kohdentamalla työnantajan sosiaaliturvakustannuksia niin, että ne palvelualoilla olisivat alhaisemmat.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskityn vain kotihoidon tuen osaan. Se Vattin selvityshän lähti siitä, että jokainen vie lapsensa päivähoitoon. Se on vähän samanlainen selvitys, kuin jos arvioitaisiin, kuinka monta kiloa tulee, jos Suomen metsistä poimitaan jokainen sieni. Se on siis eräänlainen ääriarvo eikä tarkoitettukaan ennusteeksi, ei sinne päinkään.

Jos yrittää sitten arvata, seuraako kotihoidon tuesta säästöä vai ei, todennäköisesti siitä kyllä seuraa. Me voimme jakaa kotihoidon tuen saajat kahteen joukkoon: On niitä, jotka vaihtavat tämän takia käyttäytymistään ja siis luopuvat kotihoidon tuen käytöstä ja vievät lapsen päivähoitoon ja sitten syrjäyttävät sen töissä olevan äitiyslomasijaisen. Tässä joukossa selvästikin syntyy tappiota. Jos rajoitetaan vain tämän joukon tarkasteluun, niin yhteiskunta toimii aika järjestelmästi. Mutta sitten on niitä uskollisia puurtajia, jotka tyytyvät pienempäänkin kotihoidon tukeen. Heidän osaltaan tietysti aivan loogisesti ottaen syntyy taas säästöä. Ilmeisesti jälkimmäinen joukko on aika paljon suurempi. Onhan meillä aika paljon niitäkin, jotka hoitavat kotona yli kolmevuotiasta lasta, vaikka eivät ole saaneet siihen penniäkään kotihoidon tukea. En usko, että juuri näitten pienten lasten vanhemmat ryntäävät kaikki töihin ja suurten lasten vanhemmat hoitavat vanhaan tapaan eivätkä mene töihin.

Meillä esimerkiksi Helsingissä kaikki saivat päivähoitopaikan aikanaan, meille subjektiivinen oikeus ei tähän niin hirveästi vaikuta, mutta melkein 50 prosenttia hoitaa tästä huolimatta lapset kotona. Ei tämä seurausvaikutus nyt niin dramaattinen ole. Mutta se on raivostuttavaa, ettei siitä ole olemassa minkäänlaisia selvityksiä ja tutkimustuloksia, jolloin joudumme aika mututuntumalla tekemään isoja, miljardin markan päätöksiä.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen säästötavoitteet valtiontalouden tasapainottamiseksi ovat mielestäni oikeat. On myös täysin selvää, että niitä joudutaan kohdentamaan sosiaaliturvankin alueelle. Kuitenkin yksilöidyssä säästölaeissaan hallitus on toteuttanut

ilmeisen tietoisesti valittua linjausta ja arvoja, joita en minä eikä kristillisen liiton eduskuntaryhmä voi hyväksyä.

Se, mistä itse olen huolestunut, on ensinnäkin säästöjen kohdentuminen ja painottuminen pienituloiseen väestönosaan ja vähimmäisturvan alueelle, jonne leikkauksia ei tulisi ulottaa lainkaan.

Toinen hallituksen suuri virhe on säästöjen keskittäminen voimakkaasti jo entuudestaan taloudellisissa vaikeuksissa oleviin lapsiperheisiin.

Kolmanneksi erityisen suuri huolenaihe hallituksen tähänastisessa toiminnassa on mielestäni se, että ainakin eräiltä osin säästöt näyttävät jäävät toteutumatta ja päinvastoin saattavat koitua lisäkustannuksiksi julkiselle taloudelle, mikä on moraalisesti varsin arveluttavaa.

Otan esiin hyvin vakavan kysymyksen: Joudummeko vielä maksamaan kalliin jälkilaskun hallituksen tavasta hoitaa valtion varoja, kuten kävi Helsingin kaupungille Helsingin juhlaviikkojen huonon taloudenhoidon ja valvonnan ansiosta?

Ensinnäkin on väärin aloittaa sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset ihmisten vähimmäisturvasta. Tämän hallituksen tulilinjalla ovat ne ihmiset, jotka on ollut kaikkein helpointa unohtaa kolmikantaneuvotteluissa, eli tavalla tai toisella työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneet ihmiset: työttömät, sairaat, kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat ja tietenkin lapset.

Sairausajan vähimmäispäivärahan poisto perusteluineen on kirkkain esimerkki tästä poliittisesta linjauksesta, vaikkakin taloudelliselta merkitykseltään luonnollisestikin paljon vähäisempi kuin esimerkiksi lapsilisien leikkaus. Vastauksiksi näille ihmisille, jotka nyt ovat tyystin jäämässä ilman vähimmäisturvaa sairauden aikana, ei riitä se, että työ on parasta sosiaaliturvaa. Niin kauan kuin työllisyydessä ei ole nähtävissä selvää kohenemistä, se ei ole todellinen, valittavissa oleva vaihtoehto elämisen turvaksi.

Arvoisa puhemies! Sairausajan vähimmäispäivärahan poisto on esimerkki, joka nostaa esiin varsin periaatteellisen tulevaisuuden kysymyksen siitä, mihin suuntaan perusturvaa hallitus on kehittämässä. Onko vähimmäisturva sellainen asia, joka erikseen ansaitaan ansiotyöllä, vai kuuluuko se jokaiselle kansalaiselle? Täytyykö olla hyvätuloinen, jotta on oikeutettu saamaan sosiaaliturvan etuuksia? Onko työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen perustelu sinänsä vähimmäisturvan poistoon sairauden sattuessa?

Mainitun lakiesityksen perusteluosassa on

lause, joka hyvin selkeästi paljastaa hallituksen leikkausfilosofian. Kun muiden asianomaisten, joilta vähimmäispäiväraha poistetaan, kuten opiskelijoiden, varusmiesten sekä omais- ja perhehoitajien, mahdollisuutta järjestää toimeentulonsa sairauden aikana edes yritetään jollain lailla asiallisesti kuvata, kotiäideistä todetaan vain lakonisesti: "Kotiäidit ovat tietoisesti valinneet elämäntilanteensa jäädessään työmarkkinoiden ulkopuolelle." Mielestäni tämä lause tässä asiayhteydessä on miltei loukkaava. Ei tietoinen valinta hoitaa kotona omat lapsensa ole oikeutus tulla kohdelluksi miten tahansa.

Ed. Soininvaara kyseli, mitä tällä kotiäidin tai koti-isän sairauspäivärahalla kompensoidaan. Itse vastaisin, että sillä kompensoidaan menetettyä työpanosta, joka voidaan rinnastaa muuhun työhön ja työtulojen menetykseen. Kotivanhemman tekemä työpanos on rahanarvoista työtä, jonka menettäminen sairauden vuoksi merkitsee rahallisia menetyksiä. Jonkun muun on tehtävä se työ, joko aviopuolison palkattomalla virkapaalla tai kotiin palkatun hoitajan.

Se, mikä mielestäni tässä on surullista, on se, että tämänhetkisen lainsäädännön ne ainoat kohdat, joissa kodeissa tehty hoivatyö rinnastetaan muuhun yhteiskunnallisesti arvokkaaseen työhön, ollaan nyt juurineen poistamassa. Luulen, että hallitus ei ole oivaltanut kodeissa tehtävän, yhteiskunnalle taloudellisesti varsin edullisen, mutta lasten kannalta hyvin arvokkaan hoivatyön merkitystä.

Kuten ed. Soininvaara on todennut, alle kouluikäisiä lapsiaan hoitavat vanhemmathan ovat erinomainen esimerkki hallitusohjelmassa luvasta työnvuorottelujärjestelmästä. Työnvuorottelujärjestelmän onnistumisen eräs edellytys on se, että ihmisellä on jokin mielekäs haaste väistytä joksikin aikaa työpaikastaan ja antaa se työttömälle. Harva on valmis pudottamaan tulotasoaan merkittävästi vain pyöritelläkseen peukaloita kotona. Luulen, että on vaikeaa löytää motivoivampaa syytä luopua tilapäisesti työpaikastaan kuin jääminen kotiin hoitamaan omia pieniä lapsiaan heidän kehityksensä kannalta ratkaisevina vuosina.

Työllisyyden ja yhteisvastuun periaatteita korostavassa hallitusohjelmassa tavoitellaan vaalikauden loppuun mennessä työttömyyden puolittamista ja menojen supistamista vähintään 20 miljardia markkaa nykytasoon verrattuna. Hallituksen perhepoliittinen kokonaislinjaus, kun sitä kokonaisuudessaan tarkastellaan, ei mielestäni tue kumpaakaan näistä hallituksen peruspe-

riaatteista eikä auta myöskään näiden tavoitteiden saavuttamisessa viime kädessä.

Lasten päivähoito-oikeuden laajentaminen yhdistettynä samanaikaisesti tulonsiirtojen rajuihin leikkauksiin ja vielä pienituloisten lapsiperheiden kannalta epäedulliseen veroratkaisuun tulee merkitsemään julkiselle taloudelle lisäkustannuksia, ei säästöä.

Hallitus on toimenpiteillään säästöpyrkimysten kannalta tarpeettomasti edistänyt etenkin näiden työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden lapsiperheiden köyhtymistä. Jo entuudestaan köyhtyneiden lapsiperheiden taloudellista asemaa heikentävät toinen toisensa perään lakiesitykset, joita tänne on tuotu: lapsilisien leikkaus, kotihoidon tuen leikkaus, asumistuen leikkaus, asunto- ja opintolainojen korkovähennysoikeuden leikkaaminen, sairauspäivärahaajärjestelmän uudistus jne. Leikkaukset kohdentuvat ja painottuvat valtiontalouden kannalta epäedullisesti erityisesti vähävaraisiin ja monilapsisiin perheisiin sekä niihin perheisiin, joissa lapset hoidetaan omassa kodissa.

Erityisen ongelmallista mielestäni näissä leikkaustavoissa on se, että säästöt kohdistuvat myös pienituloisuuden perusteella saataviin lisäosiin. Tämän seurauksena lapsiperheiden sosiaaliturvaetuuksien leikkaukset lisäävät tarpeettoman voimakkaasti kuntien toimeentulotukimenoja. Pienituloiset lapsiperheet muodostavat jo nyt merkittävän ryhmän toimeentulotuen saajista, ja huomattava osa aiottuja säästöjä jää näin saamatta.

Mielestäni hallituksen sinänsä hyvää tavoitetta yhteisvastuun periaatteella toteutettavasta valtiontalouden tasapainottamisesta ei ole noudatettu. Stakesin tuoreessa arvioissa todetaan, että ”välittömän verotuksen keventäminen ja sosiaaliturvan leikkaukset pyrkivät kasvattamaan väestön toimeentuloeroja”. Hallitus siirtää tuloja jossakin määrin sosiaaliturvan varassa eläviltä vakaissa työsuhteissa eläville. Sitten selvityksessä todetaan, että ensi vuoden talousarvioesityksessä lapsiperheet ovat tässä suhteessa merkittävän menettäjäröhmä.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa luvattiin toteuttaa sosiaalisten tulonsiirtojen suhteen tarvittavat toimenpiteet siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Mielestäni tätä periaatetta ei ole noudatettu. Hallituspuolueiden kansanedustajilla on täysi syy ja moraalinen oikeus vedota omaan hallitusohjelmaansa tehdessään henkilökohtaisia arviointoja hallituksen toiminnasta.

Sosiaaliturvan leikkaukset koskettavat myös poliittisen moraalin ydinalueita. Ennen vaaleja hallituspuolueiden edustajat ja ministerit laidas-taan vakuuttivat, että vähimmäisturvaan ei kajo-ta. Päävastoin sitä tulee kohentaa. Lapsilisien leikkaus oli ensimmäinen askel tähän poliittisen moraalin heikkoon suuntaan, josta myös Helsingin Sanomien pääkirjoittaja kesällä totesi näin. Luen suoran lainauksen häneltä:

”Paavo Lipposen hallituksessa istuvat nykyiset puoluejohtajat ja ex-puoluejohtaja Pekka Haavisto ovat joutuneet kiusallisen huomion kohteeksi äänestettyään juhannusviikolla eduskunnassa lapsilisien leikkauksen puolesta. Samaiset ministerit painoivat RKP:n Ole Norrbackia lukuun ottamatta MTV:n vaaliohjelmassa nappia, jolla he ilmoittivat vastustavansa lapsilisien leikkauksia ja verollepanoa. Lupausten ja tekojen välinen ristiriita ei ole jäänyt huomaamatta. Ministerien on vaikea puolustautua sillä, etteivät he tienneet, kuinka vaikea valtiontalouden tila on. Se oli kaikille täysin selvä. He olivat perillä myös siitä, että lapsilisien leikkaus nousee vaalien jälkeen esiin yhtenä säästökohteena. He olisivat voineet pitää lupauksensa etsimällä vastaavat säästökohteet jostakin muualta, mutta he päättivät kohdentaa leikkaukset myös lapsilisiin. Vaalilupausten ja tekojen välinen ristiriita ei ole mitään uutta ja ihmeellistä, niin on käynyt ennenkin. Harvoin kuitenkaan kukaan on pyörtänyt sanojaan niin nopeasti kuin nyt tapahtui. Lapsilisien leikkauspäätös syntyi jo hallitusneuvotteluissa heti vaalien jälkeen.”

Sitten päätoimittaja vielä jatkaa: ”Demokratiassa on vaikea hyväksyä sellaista. Äänestäjällä on oikeus saada kuulla oman päätöksensä tueksi, mitä puolueet ajattelevat. Heidän pitää myös voida luottaa siihen, että poliitikot tarkoittavat, mitä sanovat. Poliitikoilla on puolestaan oikeus ja velvollisuus muuttaa kantojaan, kun tilanteet vaihtuvat. Heti vaalien jälkeen tapahtunut kannanmuutos lapsilisien leikkauksista kielii kuitenkin muusta kuin perustellusta linjanmuutoksesta. Vanha hyvä neuvo politiikassa kuuluu, että jos mikään muu ei auta, kannattaa kokeilla rehellisyyttä. Eiköhän neuvo kannattaisi ottaisi yleisohjeeksi, jotta nyt nähdyn kaltaisilta moraalisilta ongelmilta vältyttäisiin jatkossa?” — Näin siis Helsingin Sanomien päätoimittaja.

Valitettavasti hallitus ei ole ottanut näistäkään neuvoista opikseen, vaan on jatkanut samalla linjalla. Edes hallitusohjelmassa annettuja lupauksia ei ole pidetty. Kaikkein heikko-osaisimpien turvaa on heikennetty.

Näillä perusteluilla, arvoisa puhemies, kannatan ed. Kankaanniemen ehdotusta.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Suomalainen sosiaaliturva on vedenjakajalla. Nyt on kysymys siitä, rakennetaanko tulevaisuuden sosiaaliturva työssäkäyville ja eturyhmien jäsenille vai niin, että jokainen suomalainen on sosiaaliturvan edessä saman arvoinen. Tämä on suuri periaatteellinen kysymys. Jos katsoo hallituksen toimia, on väistämättä pääteltävä, että tällä hetkellä ollaan rakentamassa siitä vähästä, mitä jäljellä on, nimenomaan työssäkäyvien sosiaaliturvaa. Jos katsoo leikkauksia, mihin ne on kohdistettu — se on kuultu sataan kertaan tänään — opintotuki, kotihoidon tuki, sairauspäiväraha, vammaisten kuntoutus jne., ne, jotka eivät ole työssä, jotka eivät ole eturyhmien jäseniä, joutuvat kovan kohtalon kohteeksi. Sen sijaan rakennetaan tupoja ja suojataan ansiosidonnaista turvaa.

Tämä on suuri periaatteellinen kysymys, ja mielestäni siinä periaatteellisessa kysymyksessä mennään aivan väärään suuntaan. Työelämän muutoksen myötä tulisi rakentaa sellaista perustuloon perustuvaa sosiaaliturvaa, joka mahdollistaisi siirtymisen opiskelusta osapäivätyöhön, työttömäksi, määräaikaiseen työsuhteeseen, perinteiseen työsuhteeseen, kotihoitajaksi ja taas uudelleen erilaisiin rooleihin yhteiskunnassa ilman, että tulisi pudotus takaisin ja että pitää päästä ansiotyöhön, ennen kuin minulla on minkäänlaista turvaa. Tämä kaikki vaatisi aivan toisenlaisia politiikkaa, enkä kuvittelekaan, että tämä saadaan vuodessa tai kahdessa tehtyä. Tämä on se visio, jonka pitäisi olla mielessä.

Vihreät ja ed. Soininvaara ovat perinteisesti kannattaneet perustuloa tai kansalaispalkkaa ja argumentoineet hyvin saman suuntaisesti kuin juuri tein työelämän muutoksista jne. Mielenkiintoiseksi ja nähtäväksikin jää se, katsovatko vihreät, että kaikesta huolimatta ollaan menossa hyvään suuntaan ja sen takia kannattaa olla mukana hallituksessa, vai alkaako epäilyksiä nousta. En ryhdy vielä kovaan hyökkäykseen, koska uskon, että vihreät ovat kuitenkin oikealla asialla. Toivomuksena on, että eri tukimuotoja yhdistelemällä jne. pikkuhiljaa päästään oikeaan suuntaan.

Kansanedustaja Nikulalle, joka nyt istuu salissa sanon, että hän antoi väärän todistuksen tänään nuorsuomalaisten perustulomallista ja veromallista. Koska olen varma, että väärä to-

distus perustui puutteellisiin tietoihin, toimitan tarpeelliset dokumentit teille.

Arvoisa puhemies! Pitemmittä puheitta totean, että kannatan kansanedustaja Tarkan ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiitän ed. Penttilää siitä, että hän toimittaa uuden aineiston. Se arvio, jonka esitin ryhmäpuheenvuorossani, perustui eduskuntaryhmässämme käytyyn keskusteluun, kun muistelimme, mitä nuorsuomalaiset vaalien alla esittivät. Tämä on päivä, jolloin mietitään, mitä sanottiin vaalien alla ja mitä tehtiin vaalien jälkeen. Se on hyvin terveellistä.

Perustulomallista meillä ei varmaankaan ole suurta erimielisyyttä nuorsuomalaisten kanssa, niin tutulta se kuulosti vihreille, mitä ed. Penttilä sanoi. Toteaisin vain, että kun esimerkiksi ed. Vistbacka on ehdottanut summaa 3 500 markkaa kuussa, sellaisia rahoja tässä maassa ei tällä hetkellä ole. Nyt on tehtävä ne päätökset, joilla luodaan taloudelle sellainen perusta, että se pysyy itsekseen kehittymään ilman, että valtion täytyy jatkuvasti puuttua sen reunaehtoihin. Sitten aletaan rakentaa niitä malleja, joita on rakennettavissa.

Yhdyn siihen, mitä ed. Penttilä sanoi, että tämän on oltava tavoitteena. Kuinka nopeasti siihen päästään, on tietysti poliittisen tahdon ja tahdonmuodostuksen asia.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Välikysymyskeskustelussa SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Matti Puhakka halusi leimata perusturvaa koskevan välikysymyksemme populistiseksi. On erikoista, että ihmisten elämään suuresti vaikuttavia leikkauksia halutaan vastuullisena pitämäni ed. Puhakan toimesta väheksyä ja saattaa kyseenalaisiksi. Näin ei todellakaan ole. Kuten on todettu, keskusta haluaa välikysymyksellään kaataa hallituksen epäsosiaaliset leikkausesitykset. Tästä on kysymys, eikä sillä ole tekemistä populistien kanssa.

Ed. Puhakan ryhmäpuheenvuoro oli muutenkin hiukan erikoinen. Sen sijaan, että hän olisi tuonut esille SDP:n todelliset linjat ja motiivit vähäosaisiin kohdistuville leikkauksille, hän keskittyi takapainotteisesti arvostelemaan Ahon hallituksen toimia.

Ministeri Mönkäre ja vasemmistoliiton ed. Helle mm. sanoivat, että kuntien hyvä tulokehitys eli verotulojen kasvu mahdollistava kuntien 6,6 miljardin markan valtionosuusleikkaukset

tällä vaalikaudella. Tämä ei pidä paikkaansa. On uskaliaasta väittää, että verotulot varmasti kattavat jokaisessa kunnassa valtionosuusleikkauksien tekemän aukon. Kunnittain verotulojen kehitys vaihtelee paljon. Valtionavun leikkauksien lisäksi kuntien taloutta tulevat väistämättä rasittamaan mm. kunta-alan palkkaratkaisu, indeksitarkistuksen poistaminen sekä kasvavat päivähoito-, toimeentulotuki- ja ammattikoulutusmenot.

Valtionosuusleikkaukset lisäävät väistämättä hallitusohjelman vastaisesti työttömyyttä. Muun muassa Kuntaliitto on arvioinut leikkausten aiheuttavan useita kymmeniätuhansia uusia työttömiä. Ministeri Mönkäre vakuutti vastauspuheenvuorossaan, että hallituksen perhepolitiikka edistää sukupuolten tasa-arvoa parantamalla naisten työssäkäynnin edellytyksiä. Kuitenkin, kun kunnissa joudutaan hallituksen suurten valtionosuusleikkausten vuoksi irtisanomisiin, on näköpiirissä, että nimenomaan naiset joutuvat irtisanomisten kohteiksi kunnissa. Naisten työllisyyden kannalta myös hallituksen muut leikkaukset pikemminkin edistävät työttömyyttä kuin sitä vähentävät.

Välikysymysvastauksessaan hallitus sanoo pyrkivänsä välttämään sellaisia tilanteita, joissa säästäminen merkitsisi kustannusvastuun siirtämistä muualle. Tämä kuulostaa oikealta, mutta samalla hämmästyttää, miten hallitus voi kirkkain silmin tällaista sanoa, sillä se ei ole totta. Mistä muusta kuin kustannusvastuun siirtämisestä muualle on kysymys seuraavissa hallituksen leikkauksissa: kuntien valtionosuusleikkauksessa, opintotuen leikkauksessa, minimisairauspäivärahan leikkauksessa jne?

Kuntien valtionosuusleikkaus tulee luonnollisesti kuntien eli jokaisen kuntalaisen huoleksi, opintotuen leikkaus sekä kuntien sosiaalitoimistojen että niiden vanhempien huoleksi, joilla on varaa opiskelevia lapsiaan taloudellisesti tukea, minimisairauspäivärahan poisto taas kuntien sosiaalitoimistojen huoleksi, jos oikein huonosti käy.

Hallituksen on turha väittää mustaa valkoiseksi. Jos jostakin leikataan, se on aina jostakin pois ja tulee jonkun muun kontolle. Hallituksen logiikkaa kuvaakin valitettavasti ajatus: Säästetään 300 miljoonaa eläkkeistä, mutta kenenkään eläke ei laske.

Tässä yhteydessä haluan ottaa esille myös kuntien toimeentulotuen, johon eduskunnassakin on taas tänään moneen kertaan viitattu. Pidän erittäin valitettavana sitä, että toimeentulo-

tuesta on tehty sellainen kaatoluokka. Kun perustellaan sitä, miten ihmiset tulevat sitten toimeen, kun leikkauksia tehdään, sanotaan, että voihan aina mennä toimeentulotuen piiriin. Minusta tämä on aika vaarallista. Toimeentulotukihan on tarkoitettu kuitenkin lyhytaikaiseen käyttöön viimeiseksi tueksi, ei jatkuvaan käyttöön. Kun me katsomme viime vuosien kehitystä ja tulevia näkymiä siitä, miten toimeentulotukime-not kehittyvät, se ei ole kovin huvittavaa katsottavaa. Toivoisin, että myöskään hallituksen piiristä ei niin innokkaasti aina perusteltaisi ja todettaisi sitä, että voidaanhan sitten ottaa toimeentulotukea kuntien sosiaalitoimistoista.

Hallituksen epäsosiaaliset säästöt ovat erityisen vaikeita lapsiperheiden ja nuorten kannalta. Nuorten kannalta opintotuen ja työmarkkinatuen leikkaus heikentävät väistämättä nuorten asemaa. Alle 20-vuotiaiden nuorten työmarkkinatuen poistamista hallitus on perustellut sillä, että se tuo tilalle jokaiselle nuorelle joko työ-, opiskelu- tai harjoittelupaikan. Kuulostaa todellakin monipuoliselta ja hyvältä, mutta eikö tämä samalla tarkoita sitä, että hallitus säätelee keskitetysti sen, mitä alle 20-vuotias saa tehdä tai hänen täytyy tehdä? Kysyä myös voi, eikö hallitus ole huolissaan vanhempien työttömien tilanteesta. Miksi heille ei tarjota samoja vaihtoehtoja? Mielestäni toimillaan hallitus edistää työttömiä eriarvoisuutta.

Keskustan näkemysten mukaan eduskunta voisi välttää tekemästä pahoja virheitä, jos meillä olisivat tiedossa leikkausten todelliset kokonaisvaikutukset. Hallitus on kuitenkin toistuvasti kieltäytynyt niistä esittämästä. Tästä olemme pahoillamme. Väärin kohdennetut leikkaukset vaarantavat hallituksen oikean tavoitteen: työttömyyden puolittamisen tällä vaalikaudella.

Entä jos hallitus ei tavoitettaan saavutakaan? Tarkoittaako se sitä, että leikkauskohteita etsitään loppuvaalikaudella vielä uudestaan toiset 20 miljardia markkaa? Tähän huomaisin myös ed. Soininvaaran kiinnostävän puheenvuorossaan huomiota.

Keskustelussa on perätty kovastikin keskustan vaihtoehtoa leikkauksille. Toistan jo aiemmin kerrotun: Tulemme esittämään oman näkemysmeistä säästöistä budjettikäsittelyn yhteydessä.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen puheenvuoronsa alussa kritisoi ennen muuta kuntien valtionosuuksiin kohdistuvaa 6,6 miljardin säästöä tällä

vaalikaudella, piti sitä vääränä ja oli sitä mieltä, että kunnat eivät sitä kestä. On totta, että tämä tulee aiheuttamaan kunnissa sopeutumisvaikeuksia ja vaikeita tilanteita, mutta on aivan selvää, että kuntien talous keskimääräisesti on kuitenkin huomattavasti terveemmällä tasolla kuin valtion talous tällä hetkellä.

Kun ed. Vehviläinen tämän jälkeen hylkäsi kaikki muutkin hallituksen tekemät säästöehdotukset, silloin herää väistämättä kysymys siitä, eikö säästäminen ole tarpeellista ollenkaan, kun ei voida ottaa kuntien valtionosuuksista eikä mistään muistakaan kohteista, joita hallitus on joutunut tässä tilanteessa säästökohteiksi valitsemaan. Mielenkiinnolla täytyy todella odottaa sitä, että budjettikäsittelyn yhteydessä keskustalta löytyy todella vaihtoehtoinen lista välttämättömistä säästöistä!

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Ed. Uotilalle haluaisin muistuttaa, jos ette sitä muista, että jo hallitusneuvottelujen yhteydessä keskusta selkeästi sanoi, että on säästettävä ja säästöjen kokonaismäärä oli kutakuinkin sama kuin nyt hallituksella. Siinä yhteydessä toimme selkeästi esille, että myös kuntien valtionosuuksista on säästettävä, ja asetimme tasoksi noin puolta vähemmän, kuin nykyiset hallituspuolueet suurin piirtein asettivat. Kysymys ei ole siitä, että keskusta sanoisi, että ei missään tapauksessa voi ottaa yhtään kuntien valtionosuuksista. Mutta nyt tehty hallituksen esitykset sekä ensi vuotta että koko vaalikautta koskien tuntuvat kohtuuttomilta. Siitä olemme edelleen tätä mieltä.

Ed. Oja : Arvoisa puhemies! Oppositio keskustan johdolla jatkaa nyt välikysymyksellään hallituksen talouden tasapainottamisen ja säästötoimenpiteiden arvostelua esittämättä vieläkään omia vastaehdotuksiaan tai omia vaihtoehtoisia säästökohteitaan. Äsken kuulumme juuri, kun ed. Vehviläinen totesi, että keskusta tulee tekemään oman ehdotuksensa budjettikäsittelyn yhteydessä. On varsin merkillistä: Juuri kritisoi välikysymyksellänne hallitusta siitä, että ei ole tulonjakovaikutuksia ollut tiedossa riittävästi ja kuitenkin tehdään tietyt ratkaisut ennen budjetia. Eipä näytä teilläkään olevan vastauksia esittää tässä vaiheessa, vaan tekin tuotte omat säästöehdotuksenne vasta sen jälkeen, kun itse asiassa monet merkittävät ratkaisut täällä on jo tehty. Tämä nyt siitä keskustan omasta vaihtoehdosta, jota ei ole vieläkään löytynyt, ja epäilen, löytyy-

kö. On tietysti ihan selvää, että opposition rooli on kritisoida, ja keskustalla, kuten muillakin oppositiopuolueilla, on siihen täysi oikeus. Mutta korostan, että ei teillä ole omaa vaihtoehtoa esittää.

Jos te todella olisitte sitä mieltä, että Suomen talous täytyy saattaa kuntoon ja velkaantumiskehitys katkaista, te tiedätte aivan yhtä hyvin kuin mekin, että nämä mittavat säästöpäätökset on tehtävä. Mistä ne voidaan tehdä? Ne voidaan todella valitettavasti tehdä pääosin juuri tulonsiirroista, jotka muodostavat budjetin eri pääluokista mittavimman osan. Se on valitettava ja ikävä tosiasia. Ei siitä mihinkään pääse, niin kiipä kuin ne ratkaisut ovatkin.

Arvoisa puhemies! Kyllä tässä välikysymyksessä se tärkeä näkökohta on tuotu esille, jota itse olen myös peräänkuuluttanut useaan otteeseen niin viime kaudella, kun vasemmistoliitto oli oppositiossa, kuin edelleenkin: Miten erilaisten säästötoimenpiteiden vaikutukset kohdistuvat tavallisiin kansalaisiin? Tässä mielessä on perusteltua esittää vaatimus siitä, että selvitys on tehtävä, ja olisi tietysti ollut hyvä, että meillä se selvitys nyt olisi jo käytössä.

Mutta kun keskusta on välikysymyksen liikkeellepanija, en voi olla nyt teitäkin muistuttamatta siitä, että kyllä teidän hallitusaikananne on aivan samalla tavalla laiminlyöty erilaisten säästötoimenpiteiden vaikutusten arviointi. Siitä on jopa huomautettu valtiontalouden tarkastusviraston taloudellisten vaikutusten arviointia koskevassa tarkastuskertomuksessa, joka on tänä vuonna annettu ja joka kohdistuu nimenomaan menneeseen aikaan eli siihen aikaan, jolloin keskusta oli päähallituspuolue. Muutaman otteen voisin tästä syyskuussa julkistetusta tarkastuskertomuksesta lukea aivan vain muistutukseksi keskustallekin siitä, millaista on, kun kiireessä lakiesityksiä tehdään ja valitettavasti ei aina ilmeisesti riittävästi kaikkia perusteluja selvitetä.

Kertomuksessa todetaan mm. koskeien siis keskustan hallituskautta: "Taloudelliset vaikutusarvot eivät keskimäärin ole tarjonneet eduskunnan päätöksenteon tueksi riittävän hyvää tietopohjaa." Tämä oli siis keskustan hallitusaikana.

Edelleen: "Vaikutusten lähinnä sanalliset kuvailut ovat olleet varsin niukkoja, yleisiä ja esitystavaltaan hajanaisia. Niiden suurin puute on kuitenkin ollut näkökulman kapeus. Asiaa on usein katsottu vain yhden hallinnonalan tai korkeintaan valtiontalouden kannalta eikä välillisiin vai-

kutuksiin ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Hyötyjä ja haittoja ei ole yhdessäkään esityksessä vertailtu järjestelmällisesti. Näistä syistä ei vaikutusarvioiden välittämä tieto ole tarjonnut mahdollisia mahdollisuuksia taloudelliseen tarpeellisuusharkintaan.” Tämä oli yksi kohta ja edelleen koskee keskustan hallitusaikaa.

Vielä yksi kohta: ”Taso olisi usein ollut parannettavissa hyvin pienellä lisätyöllä, koska tarvittava tieto olisi useinkin ollut valmistelijoilla jo valmiina. Koska lisäksi vaikutusarvioihin on nyt käytetty kovin pieni osa valmistelun kokonaisajasta, siihen käytetyn ajan pidentäminen ei ollenaisesti olisi lisännyt valmistelun kokonaiskestoja. Vaikutusarviot on lisäksi laadittu liian myöhäisessä vaiheessa. Valmistelun tulisi pikemminkin lähteä juuri vaikutusten miettimisestä ja vasta sitten edetä lakitekniikkaan.” Eli kyllä teiltä löytyy tätä syntiä omasta takaa aivan riittävästi.

Sen kuitenkin sanoisin, että Lipposen hallituksen hallitusohjelmaan on nyt selkeästi kirjoitettu, että sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi, ja se saadaan ensi keväänä. Se on hallituksen jatkotoimien pohjana. Tältä osin ainakin on parannus luvassa. Olisi tietysti ollut hyvä, jos arviointi olisi ollut jo nyt käytössä, mutta kyllä tulevaisuuden arviointikin vie oman aikansa.

Mutta tässä suhteessa on myös oltava rehellinen. Jos te olette tutustuneet tämän vuoden budjetin liitteeseen, joka meille kansanedustajille toimitettiin budjettikirjan yhteydessä ja joka piti sisällään myös valtiovarainministeriön tiedotteen, niin kyllä siinä myös tehtiin tulonjakoarviointia. Tässä mielessä voin ainakin sanoa, että ei ole ainakaan hallitus liikaa kaunistellut näitä asioita. Siellä todetaan mm. näin: ”Verotus- ja tulonsiirtoratkaisujen yhteenlaskettu vaikutus kohdistuu voimakkaimmin keskituloiisiin. Sekä markkamääräisesti että suhteellisesti muutokset ovat suurimmat kolmannessa ja neljänneksessä tuloviidenneksessä. Tähän vaikuttavat ennen kaikkea tulonsiirtojen leikkaukset. Verotuksen muutokset hyödyttävät lievästi suurituloisia. Suurimpia muutoksia ovat kansaneläkevakuumusmaksun poistaminen ja sairausvakuutusmaksun porrastuksen pienentäminen.”

Edelleen todetaan: ”Sosioekonomisen ryhmän mukaan ja perhetyypeittäin tarkasteltuna vaikutukset eroavat enemmän kuin tulotason mukaan. Verotus ja tulonsiirrot nostavat lievästi eläkeläisten käytettävissä olevia tuloja, mutta laskevat mm. maatalousyrittäjien tuloja. Perhe-

tyypeittäin tarkasteltuna nimenomaan tulonsiirtojen leikkaukset kohdistuvat eniten lapsiperheisiin. Verotus- ja tulonsiirtoratkaisut vähentävät yksinhuoltajien tuloja 2,1 prosenttia ja kahden huoltajan lapsiperheen tuloja 1,4 prosenttia eli keskimäärin 2 500—7 000 markkaa kotitaloutta kohti.” Eli kyllä tietoja on annettu, ei näitä ole yritetty pimittää eikä peitellä.

Arvoisa puhemies! Kun keskustan välikysymyksessä myös viitataan tutkijoiden Uusitalo ja Heikkilä tekemään selvitykseen ja siteerataankin sitä joiltakin osin siinä, mitä vaikutuksia on, niin näiden tutkijoiden selvityshän on myös toimitettu eduskunnan valiokunnille. Ainakin valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaosto ja varmaan sosiaali- ja terveysvaliokuntakin näitä selvityksiä ovat saaneet. Tässä mielessä riskit kyllä ovat tiedossa, mitä säästötoimista saattaa aiheutua niille kansalaisille, joille juuri kumuloituvat monet säästökohteet. Tässä mielessä väitän, että huoli, jota oppositio kantaa, on myös hallituspuoleiden sisällä.

Esimerkiksi eri tuloryhmät on hyvin laaja käsite ja laajenee edelleen, kun mennään tarkastelemaan ihmisiä ja perheitä. Tutkijat ovat todenneet, että silloin kun on monta tekijää — kyseessä on esimerkiksi lapsiperhe ja perheessä työttömyyttä ja kenties sairautta — vaikutukset tuntuvat juuri tämän tyyppisissä perheissä selvästi kipeämmin kuin ehkä saman tulotason omaavassa perheessä, jossa esimerkiksi ei ole useita lapsia tai puuttuu jokin muu tekijä, kuten työttömyys tai sairaus. Tämä on aivan selvää.

Tässä mielessä ainakin itse asetan suuria toiveita tulevaisuudessa selvitykseen, joka tehdään tulonjakovaikutusten ja kannustinloukkujen osalta ja jossa erityisesti otetaan huomioon eri perhetyypit ja vaikutukset niihin. Silloin voidaan sitten paikata virheitä, mitä tässä kenties tapahtuu joidenkin ryhmien kohdalla. Tähän on selvästi mahdollisuudet nyt. Jos jatkossa on mahdollisuus verohelpotuksiin, niin kyllä minusta erityisesti pitää miettiä sitä, että pienituloisimpien verotettavan tulon alarajan nostolla voidaan selvästikin osa tulonsiirtojen leikkauksia hyvittää heille. Vastaavasti myös minusta olisi syytä vakavasti miettiä sitä, että lapsiperheille palautettaisiin verotukseen erillinen lapsivähennys. Minusta se olisi nyt sellainen asia, joka hallituksen pitäisi vakavasti ottaa pohdittavakseen, kun selvitykset saadaan ja nähdään todellakin vaikutukset, mitä säästötoimilla on ollut.

Arvoisa puhemies! Ei tilanne nyt niin pahalta näytä kuitenkaan, kuin oppositio yleensä ha-

luuan kuvailla. Etten antaisi väärää todistusta ainakaan omasta suustani pelkästään, siteeraisin lopuksi toimitusjohtaja Matti Pekkasen tämänpäiväisessä lehdessä ollutta haastattelua. Pekkasen työryhmään teki presidentti Ahtisaaren toimeksiannosta viime vaalikauden aikana ohjelmansa, jota nyt aika pitkälle monilta osin päästään toteuttamaan. Tältä osin hän on kyllä huomattavasti optimistisempi tulevaisuuden suhteen ja erityisesti, kun tämä hallitus on nyt pystynyt kääntämään talouden kehityksen parempaan suuntaan. Vaikka työllisyyden paraneminen tapahtuu tietyllä viipeellä, kaikki mahdollisuudet siihen on, että Suomi saadaan nostettua siitä suosta, mihin se on edellisten hallitusten jäljiltä ajautunut.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. O. Ojalan puheenvuoron johdosta todeta seuraavaa: Hän totesi, että oppositiolla on oikeus arvostella ja tietysti velvollisuuskin. Se pitää tietysti paikkansa. Hän piti itsestään selvänä sitä, että kaikkea arvostellaan. Haluan omasta puolestani sanoa, että varmasti meillä tulevat asiat ratkaisemaan, missä olemme hallituksen kanssa samoilla linjoilla ja missä emme, mitä emme voi missään tapauksessa hyväksyä. Juuri perusturvan varassa toimeentulevien ihmisten puolustaminen on ykkösasioita, joista emme voi tinkiä.

Olen suorastaan hämmästynyt, jos vertaan ed. O. Ojalan puheenvuoroa tällä hetkellä niihin puheenvuoroihin, mitä hän käytti edellisellä kaudella eduskunnassa. Jos hän nyt perustelee, että voidaan ottaa kaikkein pienituloisimmilta ihmisiltä säännöllisesti, niin kannattaisi lukea juuri Stakesin arvioinnit, miten toimeentuloerot kasvavat nykyisen hallituksen toimenpiteiden johdosta. Ne kasvavat juuri niin, että kaikkein vähäosaisimmat kärsivät, ja siihen ei työllisyystilannekaan tuo helpotusta, koska on paljon sellaisia ihmisiä, jotka eivät todellisuudessa mene työelämään missään vaiheessa. Eivät useimmat vammaiset mene työelämään. On paljon vaikeasti vammaisia ihmisiä, joiden osalta myös on säästötoimia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä minun täytyy sanoa, vaikka sanon sen jo toisen tai kolmannen kerran, että tämä valtiomiesmäinen ed. Outi Ojala on huomattavasti miellyttävämpi kuin se hyvin vihainen ed. Outi Ojala, joka oli edellisen eduskunnan aikana täällä. Te olette muuttunut eduksenne,

mutta se on aika kallista köyhille ihmisille. Siinä mielessä se on huono asia.

Te luitte valtiontalouden tarkastusviraston tekemiä selvityksiä. Minä en oikein tiedä, mihin ne viittasivat, eikä sillä ole niin väliäkään. Kun välikysymyksessä on viitattu siihen, että ei ole tehty selvityksiä leikkausten vaikutuksista, niin kyllä minun täytyy sanoa, että vaikka olen välikysymyksen allekirjoittanut, ei minun tarvitse mitään selvityksiä saada. Leikkauksilla on kahdenlainen vaikutus:

Ensinnäkin ne tekevät selvästi tuskalliseksi niiden vähäosaisten perheiden elämän, jotka joutuvat leikkausten kohteiksi. Se on heiltä rahasta pois ja myös elintasosta pois. Toinen vaikutus liittyy siihen, että on odotettu psykologisesti myönteistä sysäystä suomalaisen yhteiskunnan talouteen. Nyt kun siihen on vaihtotaseen ja muun osalta mahdollisuudet ja pitäisi näin tehdä, antaa positiivinen sysäys, leikkauksilla on aivan selkeästi päinvastainen vaikutus ihmisten ostorohkeuteen ja myös ostovoimaan. Yhä alaspäin menemme, eikä kukaan, ed. O. Ojala, usko, että Suomessa työttömyys puolittuu tällä ohjelmalla. Päinvastoin, työttömyys lähtee lisääntymään, ja työttömyyden puolittaminen onkin tietynlainen savuverho, jonka takana ja sille perustuen te saatte tehdä raakoja leikkauksia ja saatte ihmiset myönteiseksi, kun he valheellisesti uskovat siihen, että tällä on jokin positiivinen vaikutus työllisyyden kehittymiseen. Näin se vain on.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin lyhyesti ed. Lindqvistille: Vuonna 1993 tuloerot todella kääntyivät nousuun. Se on tutkittua tietoa.

Mutta tilanteessa, missä nyt olemme, emme voi ennakoidusti välttämättä vaikutusarvioita tehdä, kuten ed. O. Ojala ansiokkaassa puheenvuorossaan vaati. Emme sitä voi tehdä edelleenkaan, ellei tapahdu sitä oleellista muutosta, että eri ministeriöiden tietojärjestelmiä yhdenmukaistetaan ja kehitetään malleja, joissa luonnetaan etukäteen voidaan ottaa huomioon niin perheeseen kohdistuvat verotukselliset tekijät kuin perheen tuet, asumistuet jne. Elikkä pitää rakentaa sellainen malli, joka mahdollistaa etukäteen tämän asian. Ruotsissa ovat onnistuneet — kenties tämän hallituksen aikana täälläkin onnistutaan — tätä putkihallintoa yhdenmukaistamaan ja saamaan tällaiset vaikutusarviointit aikaan.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi tulonjakoasiaan, miten vuo-

den 1993 jälkeen tuloerot kehittyivät. Todellakin sen jälkeen parhaimmassa asemassa olevat 10 prosenttia suomalaisista saivat kasvavan osuuden käytettävissä olevista tuloista. Koska työllisyys alkoi vähitellen parantua, he saivat lisää ansiotuloja. Mutta Stakesin selvityksessä todetaan, että sen sijaan huonoimmassa asemassa olevan 10 prosentin osuus ei sanottavasti muuttunut. Hyvinvointivaltio piti heistä edelleen huolta.

Halusin ed. O. Ojalalle todeta, että ei minun mielestäni ole myöhäistä esittää säästövaihtoehtoja budjettivastalauseen tai budjettilakien eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Siinähan ne päätökset tehdään. Minusta on aika erikoista, että nämä vaatimukset tulevat nyt vasemmistoliiton taholta, joka ei edellisen eduskunnan aikana edes yrittänyt esittää pienintäkään vaihtoehtoa säästötoimille. Mehän kävimme keskustelua siitä, onko säästäminen ylipäättään tarpeellista vai eikö se ole. Silloin oli lapsiperheitten ja sosiaaliturvan taso niin maan huono, mutta nyt se on kaikkien puheitten perusteella hyvä, jopa niin hyvä, että siitä on varaa säästää. Kyllä minusta pieniä ristiiriitoja on näissä puheenvuoroissa.

Mutta erityisesti jään kysymään nyt sitä, että monet hallituspuolueitten edustajat odottavat kannustinloukkuselvitystä vuonna 1996. Mitä loukkuja siinä nyt enää sovitaan yhteen, kun verotuksen taso on lyöty lukkoon lähivuosille tuporatkaisun yhteydessä? Toimet kohdistuvat lähinnä suurempituloisiin. Säästöt on lyöty lukkoon näissä ratkaisuissa. Eihän jää mitään muuta avoimeksi kuin toimeentulotuen minimitaso, se lähdetäänkö sitä pudottamaan ja sitä kautta poistamaan näitä kannustinloukkuja. Eihän muita välineitä enää ole olemassa, kun verotus ja tulonsiirrot on tällä ratkaisulla lyöty lukkoon.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän jotakin lausua ed. O. Ojalan puheesta. Mitä kuulin siitä, niin tuli pikkuisen samanlainen olo kuin säveltäjä Salierilla oli kuullessaan Mozartin musiikkia. Hänhän totesi, että siinä on liian paljon nuotteja. Minun mielestäni tässä puheenvuorossa on liian paljon konditionaaleja.

Aivan samalla tavalla kuin myöskin ministeri Mönkären puhe aikaisemmin hallituspuolueen edustajan O. Ojalan puheenvuoro lähti siitä, että on suunnitelmia, ehdotetaan ja on tarkoitus muuttaa, pyritään johonkin suuntaan, pitää selvittää mahdollisuuksia, tavoitteena on, mahdollisesti voidaan, pitäisi ottaa pohdittavaksi.

Minusta nyt tässä välikysymyksen käsittelyssä ja tällä hetkellä meidän pitäisi esittää selkeitä toimenpiteitä yhteiskuntamme vähempiosaisista huolehtimiseksi. Toisaalta kuitenkin näitä selkeitä toimenpiteitä ei tule, mutta annetaan ymmärtää, että 20 miljardia tässä on voitu säästää ja ikään kuin se ei tunnu missään. Elikkä jollakin tavalla tässä hallituksen uskottavuus säästöjen ja sen suhteen, että se todella on kiinnostunut huolehtimaan yhteiskunnan vähempiosaisista, on mennyt.

Minä toivoisin jotakin konkreettista, ei mitään selvityksiä eikä tulevaisuuden visiota hataralta pohjalta. Ed. Aula jo toi ilmi, että monia asioita ja ratkaisuja on lyöty lukkoon ja pitäisi siltä pohjalta tarkastella tulevaisuutta, vähempiosaisten asiaa, eikä niin, että kauniisti pyritään, toivotaan, mahdollisesti huomioon otetaan. Pyydän myös tältä osin tulla huomioon otetuksi ja toivon, että asioita ei ainoastaan oteta huomioon, vaan myös kirjataan selkeästi ja päätösten mukaan toimitaan.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä annettiin ymmärtää jotenkin sillä tavalla, että vasemmistoliitto olisi esimerkiksi luopunut perusturvan ajamisesta. Näinhän ei ole. Me olemme — toisin kuin esimerkiksi keskusta, joka puhuu ainoastaan perusturvan osalta — johdonmukaisesti toimineet kaikki nämä vuodet, ainakin sen ajan, minkä itse olen ollut eduskunnassa, ja tiedän, että jo edeltäjienkin aikana olemme nimenomaan pyrkineet löytämään symbioosin suomalaiseen sosiaalipolitiikkaan niin perusturvan kuin ansiosidonnaisenkin sosiaaliturvan osalta. Meidän mielestämme molemmat elementit ovat tärkeitä. Keskusta kyllä olisi surutta valmis romuttamaan suomalaisen ansiosidonnaisen sosiaaliturvajärjestelmän. Tämän me havaitsimme viime kauden aikana, ja nämä toimet jatkuvat edelleenkin.

Haluaisin myös muistuttaa, että edellinen hallitus teki sosiaalipoliittisia säästöjä 7 000 miljoonan markan edestä, eli kyllä te olette myöskin olleet leikkaamassa hyvin vahvasti. En ole kiistänytäkään sitä, etteikö tämä hallitus jatkaisi leikkauksia. Ne ovat valitettavia, mutta kuten sanoin, niitä voidaan myös kompensoida veroratkaisuin.

Ed. Aula täällä antoi ymmärtää, että nyt on kaikki lyöty lukkoon, mitään ei enää ole tehtävissä, mutta, ed. Aula, hallituksen lähtökohtana on ollut juuri se, että kun saamme talouden vakiinnutettua ja talous kääntyy parempaan suuntaan,

se antaa hallitukselle lisää keinovalikoimaa, ja niin näyttää nyt jo käyvän. Minä uskon, että tällä hallituksella on mahdollisuus myöskin tulevaisuudessa sellaisiin ratkaisuihin, joilla voidaan osittain niitä menetyksiä korvata, joita säästöjen takia on jouduttu tekemään.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Eivät ainoastaan nykyiset oppositiopoliitikot, kuten ed. O. Ojalakin äsken totesi, vaan myös monet merkittävät sosiaalipolitiikan ja yhteiskuntatieteen tutkijat ovat kiinnittäneet vakavaa huomiota siihen, että tämän hetken sosiaalipolitiikka on pahasti vinoutumassa siten, että kansalaiset Suomessa ovat nyt jakaantumassa kahteen ryhmään, a- ja b-luokan kansalaisiin, ja että miltei aukottomaksi rakennettu perusturvaverkosto on nyt pahasti repeytynyt. Näistä on kiistattomasti tutkimustuloksia jo olemassa.

Nämä jo jonkin aikaa esitetyt uhkakuvat ovat kuitenkin alkaneet realisoitua vasta tänä vuonna pääministeri Lipposen hallituksen alkumetreillä. Tästä näkökulmasta keskustan välikysymys on välttämätön ja asiallinen keskustelu sosiaalipolitiikkamme suunnasta mitä ajankohtaisin. En voi mitenkään ymmärtää sitä, että Sdp:n ryhmäpuheenvuoron käyttäjä ed. Puhakka totesi keskustelun perusturvasta opposition populismiksi. Sitä se ei kyllä ole. Tätä ei voi ymmärtää siksi, että hyvin monet hallituspuolueidenkin kansanedustajat ovat pitkin tätä vuotta jo tunnustaneet Lipposen hallituksen sosiaalipolitiikan tien vääräksi.

Yritin äsken kuunnella ministeri Mönkäre ensimmäistä puheenvuoroa hyvin tarkasti. Siksi haluan muutaman kommentin esittää siitä.

Ensinnäkin ministeri Mönkäre hallituksen puolesta esittämä vastaus oli sävyltään vähättelevä ja perustui siihen ajatukseen, että kun on säästettävä, niin perusturvaakin on leikattava. Tässä onkin keskustan ja Lipposen hallituksen välillä merkittävä periaatteellinen ero, sillä myöskin keskusta kannattaa valtiontalouden kuntoon saattamista. Ahon hallitus leikkasi noin 35 miljardin verran, tämän verran teki säästöpäätöksiä, mutta johdonmukaisesti jätti kuitenkin leikkaamatta kansalaisten perusturvaa ja eräiltä osin onnistui vaikeina lamavuosina jopa parantamaan perusturvaa, kun opintotukilainsäädäntö uusittiin ja perhepolitiikan paketti luotiin lapsilisien korotuksineen.

Ministeri Mönkäre perusteli säästöjä suhdannepolitiittisilla syillä. Perusturva, jota maahamme on pitkään rakennettu ei koskaan voi olla riippu-

vainen suhdannepolitiikasta. Jokaisella kansalaisella on oltava oikeus perusturvaan sitä tarvittaessa riippumatta suhdanteista. Tässäkin on iso ero Lipposen ja Ahon hallituksen välillä. Totta sen sijaan on se ministeri Mönkäre toteamus, että sosiaaliturvan taso ei syössyt meitä lamaan, vaikka suomalainen sosiaaliturva tuoloin oli hyvin korkealla.

Laman alku on 1980-luvun lopulla, jolloinkin noususuhdannetta ei hallittu ja jolloin kasinotaloudesta tehtiin yleinen hyve. Mutta valtiontalous ei voi pakottaa perusturvan leikkauksiin. Nyt kuitenkin Lipposen hallitus on tietoisesti valinnut tämän tien, eli ryhtynyt leikkaamaan perusturvaa ja mielestäni näin ollen valinnut täysin väärin säästökohteet. Miksi näin on, haluan muutamalla sanalla ja muutamilla esimerkeillä sitä perustella.

Ensiksikin kotihoidon tuen raju leikkaus siirtää kustannuksia muualle, valtiolta lähinnä kunnille. Minulla on yksi hyvä esimerkki aivan läheltä: Neljää alle kouluikäistä lasta kotihoidon tuella hoitanut äiti joutuu nyt viemään kaikki lapsensa kunnalliseen päivähoitoon kunnassamme ja hankkiutumaan työelämään. Tästä tulee aivan varmasti omalle kotikunnalleni enemmän kustannuksia, kuin mitä hallitus kuvittelee säästävänsä. Lisäksi työnhakijoiden määrä tätä kautta kasvaa ja työttömyysluvut pysyvät korkeina. Hallituksen olisi ehdottomasti tullut tutkia mm. juuri kotihoidon tuen leikkausten taloudelliset ja työllisyysvaikutukset ennen lain antamista.

Lakiesitys kotihoidon tuesta onkin yksi esimerkki suomalaisen perhepolitiikan taka-askeleesta, joka nyt kiistatta otetaan. Kymmenen vuotta sitten säädetty laki oli alusta lähtien hyvin tervetullut; sillä lisättiin vanhempien valinnanmahdollisuuksia lastenhoidossa ja mm. alle kolmevuotiaille lapsille saatiin paras kasvuympäristö, joka kiistatta lieenee koti. On valitettavaa, että Lipposen hallituksen naisministeritkään eivät nyt kyenneet olemaan vahvoina valtiovarainministeriön suunnitelmien suhteen, vaan ne pääsivät toteutumaan. Kun täällä eduskunnassa itsekkin olen ollut nyt toistakymmentä vuotta ja muistan 80-luvun alun ajoilta, miten vaikeaa näitä askeleita eteenpäin oli ottaa, miten työlästä se oli, niin on kyllä nyt valitettavaa todeta, että perhepolitiikassa, jos missä, mennään alamäkeä.

On myös paheksuttava sitä, että taka-askeleiden ohella murennetaan periaatteita, joista tähän saakka on vallinnut laaja yksimielisyys. Miten voidaan ajatella, että esimerkiksi sairauspäivärahan poistaminen kokonaan ansiotyötä

vailla olevilta olisi perusteltu ja oikeudenmukainen ratkaisu, niin kuin täällä kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa todettiin. Kokoomuksen linja tässä suhteessa on erittäin kova ja tyly ja epäsolidaarisuudessaan väärä. Ihmetellä vain sopii, miten vasemmistoliitto on mennyt tähän mukaan, koska olisi voinut ajatella, että vasemmistoliiton aatteellinen perusta lähtee perusturvan puolustamisesta. Perusturva on jokaisen oikeus. Yhteiskunta ei saa rajata ketään perusturvan ulkopuolelle.

Jos mainitsemani neljän kotona hoidettavan lapsen äiti sairastuu vakavasti, hän tarvitsee ehdottomasti ulkopuolista apua. Miten hän sitä tulevaisuudessa hankkii? On väitetty, ettei lisämenoja tälle äidille olisi. Aivan varmasti on.

Tai miten voidaan perustella sitä, että kun opiskelija sairastuu ja menettää opintotuen eikä saa toimeentulotukea, ellei ole jo ottanut pankkilainaa, ei saa myöskään nyt sitten sairauspäivärahaa tai ei ole oikeutettu siihen? Sairaana ollessaan tällainen opiskelija joutuu siis turvautumaan pankkilainaan saadakseen leivän ostetuksi. Kysyä vain sopii, onko tämä hyvinvointivaltiolle sopivaa ja arvokasta. Ei varmasti ole. Se, että hallitus on nyt suunnitellut, että paikkaa opiskelijoiden kohdalla epäkohtaa siten, että tulisi sallimaan kahden kuukauden sairastamisen opintotukilain puitteissa, ei auta asiaa lainkaan. Varsinaiseen syyhyn ei tässä puututa. Entäs jos sairaus kestääkkin pitempään? Tässä on kysymys periaatteesta, joka on väärä, kuten aikaisemminkin totesin.

Muistan erityisen hyvin opintotuki uudistuksen käsittelyn täällä eduskunnassa. Tuolloin juuri sosialidemokraattinen puolue ja vasemmistoliitto ryöpyttivät hallitusta siitä, että opintotuki oli aivan liian pieni. Nyt samat ryhmät ensi töikseen pienensivät tätä riittämätöntä tukea, kun opetusministeriössä oli varauduttu tuen korjaamiseen ensi vuonna alle 20-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden kohdalla jotenkuten oikeudenmukaiseksi.

Kuten täällä on jo todettu, Lipposen hallitus romuttaa myös kansaneläkejärjestelmän, josta me suomalaiset olemme saaneet olla vuosikymmenet ylpeitä.

Vielä on syytä tiedostaa, että useiden kuntien on pakko valtionosuusleikkauksien seurauksena säästää juuri palvelualoilla. — Ministeri Mönkäre ei ole täällä, mutta hän totesi, että säästöjä ei tulla palvelualoilla tekemään. Ihmettelen, mistä muualta niitä kunnissa tehdään enää, mistä muualta enää säästetään kuin palvelualoilta.

Kun on vielä muita säästölakeja, esimerkiksi bensiinin hinnan raju korottaminen, asumistuen vähentäminen, lapsilisien vähentäminen jne., niin kaikkien näiden säästötoimien yhteisvaikutus lapsiperheisiin on varmasti liian raju. Jako kahteen on väistämätön tosiasia.

On hyvin valitettavaa, ettei hallitus ole suostunut tekemään yhteisvaikutuksista luotettavaa ja kattavaa selvitystä ennen säästölakien antamista. Tätä tarvittaisiin kipeästi ainakin nyt, ennen kuin eduskunnassa tullaan nämä epäsosiaaliset säästölait hyväksymään.

Toivoa sopii, että perustuslakivaliokunta painuu myös huolella sen selvittämiseen, rikkoi-ko hallitus perusoikeuslain henkeä antamalla kyseisiä lakiesityksiä eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! On totta, että joissakin tapauksissa sosiaalipoliittiset edut tällä hetkellä ovat niin sanotusti liian houkuttelevia, mutta tämä ei saa tarkoittaa sitä, että kantavat perusrakenteet murretaan ja hajotetaan. Perusturvalainsäädännössä olisi paljon kehittämistyötä, ja täällä on hyvin varteenotettavia puheenvuoroja mm. ed. Soininvaara tässä suhteessa käyttänyt. Viisasta olisi edetä mahdollisimman yksinkertaiseen ja aukottomaan, kaikkia koskevaan perusturvaan silloin, kun tarve siihen on. Tätä Lipposen hallitus ei näköjään halua. Siksi hallitukselle ei voi antaa luottamusta.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa ihmetteli, miksi vasemmistoliitto voi olla mukana tekemässä näitä säästöjä. Samalla tavalla edellisellä vaalikaudella, vaikka en eduskunnassa ollutkaan, esitin julkisuudessa ihmettelyn, miten keskusta on voinut niin kauaksi siirtyä Santeri Alkion periaatteista — köyhän asialla olemisesta — kun se osallistui porvarihallituksessa sekä leikkauksiin että myös siihen onnettomaan politiikkaan, jonka seurauksena taloudellisesti nyt tässä tilanteessa ollaan.

Sen tavoitteena, että vasemmistoliitto on mukana näissä säästötalkoissa, on tämän hyvinvointivaltion perusrakenteen turvaaminen niin peruspalvelujen, perusturvan kuin muidenkin rakenteiden osalta.

Kun ed. Isohookana-Asunmaa ihmetteli, että tätä säästöä perustellaan suhdannesyillä, niin täytyy kysyä: Eikö ole aihetta nimenomaan valtiontalouden tervehdyttämistä, mihin säästöt liittyvät, perustella suhdannesyillä? Vai olisiko todella järkeä siinä, että tässä tilanteessa, kun taloudellista kasvua tapahtuu, me laiminlöisim-

me valtiontalouden tervehdyttämisen, velkaantuisimme vielä enemmän, kuin tänäkin päivänä velkaannumme, ja sillä tavalla siirtäisimme vaikeudet tulevaisuuteen?

Toinen varapuhemies: Vaikka vastauspuheenvuoroon ei pitäisikään sisältyä kysymyksiä, annan vielä vastauspuheenvuoron ed. Isohookana-Asunmaalle.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tahdon vain ed. Uotilalle huomauttaa, että kyllä keskustaan edellisessä hallituksessa teki tavattoman paljon töitä, että mm. kansaneläkejärjestelmään ei perustaltaan koskettu. Siis haluan korostaa sitä, että meillä kyllä oli näitä ehdotuksia aika moniakin, joissa perusturvan perusrakenteisiin olisi puututtu: lapsilisät verolle jne. Ministeri Viinanen esitti viimeisessä budjetissakin lapsilisiin roimaa supistusta, mutta keskusta torjui tämän.

Mitä tulee suhdannepolitiikkaan, valtiontalouden budjetti on yli 190 miljardia. Kun on kysymys säästämisestä, silloin tehdään, kuten täällä jo on aikaisemminkin todettu, arvovalintoja. Keskustalle perusturva on yksi arvovalinta. Jos tämä maa on hyvinvointiyhteiskunta, hyvinvointivaltio, sen täytyy pystyä kaikissa suhdannepoliittisissa olosuhteissa maksamaan tarvittaessa niille kansalaisille, jotka tarvitsevat, perusturvaa.

Ed. Jäättelä: Arvoisa puhemies! Eduskunta hyväksyi juhannuksen edellä perusoikeusuudistuksen. En muista, tapahtuiko se yksimielisesti, mutta ainakin lähes yksimielisesti. Meidän hallitusmuotoomme kirjattiin ensimmäisen kerran taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet sekä ympäristöoikeuksia koskevat säädökset. Tämän hallitusmuodon uuden 15 a §:n 2 momentti sanoo aivan selvästi: "Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella." Minusta tämä pykälä on hyvin yksiselitteinen. Tämän mukaan jokaiselle ihmiselle sukupuolesta tai perhesuhteista riippumatta tulee taata perusturva. Muistan, kun sekä valiokunnassa että myös täällä täysistuntosalissa käytiin keskustelua. Varsinkin hallituspuolueet hyväksyivät, mutta silloin myös jo oppositiossa ollut keskusta hyväksyi tämän esityksen, esitti kylläkin joitakin epäilyjä, mutta uudistus hyväksyttiin ja täällä

keskusteluissa nimenomaan korostettiin sitä, että perusturva kuuluu kaikille.

Nyt hallitus esittää säästölakiesityksissään, että tähän ajatteluun voidaan tehdä jossain määrin tarkistuksia ja nämä voivat tapahtua kahdella perusteella. Muun muassa kotiäideiltä tai siltä perheenjäseneltä, joka hoitaa lapsia kotona, voidaan viedä sairauspäiväraha pois, koska tällainen kotityötä tekevä perheenjäsen "on itse valinnut osansa". Toinen hallituksen perustelu on se, että palkkatyön sosiaaliturva on asetettava etusijalle. Minusta se, että joku valitsee opiskelun tai sellaisen elämänmuodon, että haluaa hoitaa lapsiaan jonkin aikaa kotona, ei oikeuta siihen, että perusoikeuksia loukataan. Ei perusoikeusuudistuksen pykälissä eikä missään perusteluissa mainita, että perusturva kuuluisi vain niille, joilla on ansiotuloja, vaan perusteissa nimenomaan korostetaan sitä, että se on ansiotuloista riippumaton elämän turvaa.

Näissä hallituksen säästölakiesityksissä maksajan osaan joutuvat pääasiassa naiset, koska tänä päivänä se perheenjäsen, joka jää lapsia kotiin hoitamaan, on yleensä äiti. Tähän saakka naiset ovat olleet työvoimareservi hyvin paljon. Silloin, kun on ollut työvoimasta pulaa, heitä houkutellaan työhön. Kun taas on työttömyyttä, heitä ollaan ajamassa kotiin. Täytyy kysyä, onko tulossa myös sellainen tilanne, että sosiaaliturvankin suhteen naiset ovat reservi niin, että silloin kun on varaa kehittää sosiaaliturvaa, naisilakin on yksilöllinen, perhesuhteista riippumaton oikeus sosiaaliturvaan, mutta kun tehdään säästöjä, silloin naiset ovat niitä, joilta sosiaaliturva ja nimenomaan perusturva ensimmäisenä viedään pois.

Minusta myöskään se, että on itse valinnut kotiin jäämisen tai opiskelun, ei todellakaan oikeuta siihen, että perusturva viedään pois. Yhdysvalloissa kaikkein vanhoillisimmat republikaaniedustajat ovat ehdottaneet, että sosiaaliturva voidaan viedä pois yksinhuoltajilta tai lapsiäideiltä, koska nämä ovat itse valinneet osansa. Suomessa Lipposen hallitus edustaa sitä kantaa, että perusturva voidaan viedä pois kotiäideiltä tai opiskelijoilta, koska nämä ovat "itse valinneet osansa".

Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja käytti koomuksen puolesta ryhmäpuheenvuoron. Hän totesi, että säästöt koskevat kaikkia. Tämä väite on ehdottomasti väärä. Säästöt ovat ehkä vielä tänä vuonna jossain määrin kohdistuneet kaikkiin, eivät kylläkään kovin paljon parempituloisiin. Mutta nyt kun kaikki lainaverot ja tällaiset

lisämaksut meiltä, jotka olemme kuitenkin parempiosaisia, viedään pois, ensi vuoden alusta ei missään tapauksessa voi enää sanoa, että säästöt koskettavat kaikkia. Sellainen puhe on harhakuva luomista siitä, että perusturvasta ja vähäosaisten oikeuksistakin täytyy luopua, koska me kaikki olemme jostakin luopuneet. Mistä me olemme luopuneet, jotka tässä salissa istumme, ensi vuoden alusta? Emme yhtään mistään. Tämä koskee monia monia henkilöitä. Säästöt koskevat ensi vuoden alusta vain kaikkein pienituloisimpia.

Täällä on monta kertaa myös todettu, että edellinen hallitus teki paljon leikkauksia. Se teki paljon leikkauksia. Se teki niitä sosiaaliturvaan, se teki kaikkiin pääluokkiin, mutta perusturvan ydin jäi koskematta.

Mutta haluaisin kyllä kysyä täällä myös, mikä on sosialidemokraattien linja tänä päivänä. Kun hallitus viime vuoden kesäkuussa esitti indeksitarkistuksen leikkaamista 0,5 prosenttia eräissä etuuksissa, sosialidemokraatit ed. Arja Alhon johdolla kirjoittivat vastalauseen perustuslakivaliokunnan mietintöön ja katsoivat, että 0,5 prosentin leikkaus indeksitarkistukseen oli perusturvan vastaista. Kun lukee näitä aikaisempia vastalauseita, täytyy vain kysyä, mikä on sosialidemokraattien linja nyt, kun sairauspäiväraha viedään kokonaisuudessaan pois pienituloisilta ja kun kotihoidon tukea leikataan peräti 22,5 prosenttia. Tuollaisiin puoliin prosentteihin verrattuna nämä ovat todella moninkertaisia leikkauksia.

Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu tänä päivänä myös kummalliselta se, että me vieläkin käymme keskustelua siitä, onko lasten oikea hoitopaikka päiväkotiki vai koti. Minusta se keskustelu on todella vanhanaikaista. Kyllä perheet varmasti itse tietävät, mikä heille on paras. Meidän tulee kunnioittaa perheiden omaa valintaa ja antaa heille myös valinnanmahdollisuus. On paljon perheitä, jotka katsovat, että heille sopii päiväkotihoido. Se täytyy heille järjestää. Mutta on myös paljon perheitä, joissa halutaan, varsinkin kun lapset ovat aivan pieniä, hoitaa lapset kotona. Minusta silloin pitäisi perheille taata myös tämä valinnanmahdollisuus. En voi ymmärtää, miten kokoomuskin on mennyt tähän sosiaalidemokraattisen ideologian mukaiseen järjestelmään, että koti on väärä paikka hoitaa lasta ja kaikki tuki siltä hoitomuodolta täytyy ottaa pois.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta, että viime viikon perjantaina sain käteeni Lakimiesuutiset, joissa presidentti Ahtisaari kehotti

laintulkitsijoita, tuomareita, noudattamaan hyvin aktiivista perusoikeustulkintaa. Tänä päivänä tuntuu siltä, että ei riitä se, että tuomioistuimissa tai täytäntöönpanovaiheessa perusoikeustulkinta olisi laaja, vaan tänä päivänä nimenomaan kaipaaisi sitä, että edes hallitus noudattaisi sitä tahtoa, minkä eduskunta lähes yksimielisesti juhannuksen tienoilla lausui, kun se hyväksyi perusoikeusuudistuksen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. S o i n i n v a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki luki kauniita sanoja perusoikeusuudistuksesta, kuinka valtiolta, yhteiskunta tai jokin semmoinen turvaa jokaiselle perustoimeentulon sairauden, työttömyyden ja muun sellaisen sattuessa. En ole lukeut varsinaista mietintöä, joten en tiedä tarkkaan, mitä sana "jokainen" tarkoittaa. Tarkoittaako se jokaiselle perheen muut tulot huomioon ottaen vai jokaiselle henkilökohtaisesti?

Meidän lainsäädännössämme tällä hetkellä perhekohtainen tulkinta perusturvassa koskee työttömyysturvaa, kotihoidon tukea, eläkkeitä, asumistukea ja sotilasavustuksia. Sairausvakuutuksessa taas tulkinta on henkilökohtainen. Nyt olisi tietysti loogista, että tämä sama jokaisessa. Jos me siirrämme perusturvan henkilökohtaiseksi, meidän pitää muuttaa työttömyysturva henkilökohtaiseksi, kotihoidon tuki henkilökohtaiseksi jne. Meidän pitää luopua sotilasavustuksesta, koska eiväthän puolison tulot siitä vähene, että puoliso menee armeijaan. Jos me muutamme turvan perhekohtaiseksi, voimme säilyttää sotilasavustuksen ja kaikki muut etuudet samanlaisina, mutta meidän pitää sairausvakuutukselle varmaan tehdä jotakin.

Valinta tässä pitää tehdä, koska meillä ei kannata olla kahta tulkintaa samanaikaisesti. Vihjeenä, kumpaa kannattaisi edistää, sanon vain sen, että henkilökohtainen turva on hyvin ylellinen ja jos siihen ei käytä paljon rahaa, se on eriarvoinen. Kun me ilmeisesti joudumme siihen tilanteeseen, että rahaa ei ole hirvittävän paljon, henkilökohtainen turva johtaa kyllä erittäin köyhiin ihmisiin, koska rahaa silloin kuluu aika paljon aika tarpeettomiin asioihin.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki tulkitsi

hieman epäselvästi kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa. Voin täältä suoraan lukea. Minä siteerasin keskustan avustajakunnan laatiman katekismuksen sanomaa tällä tavalla: "Syntyneestä tilanteesta ei pääse ulos, etteivätkö kaikki suomalaiset joutuisi tinkimään." Tämä on suoraan keskustan sanoma ja ennen vaaleja annettu ohje.

Puheenvuorossani sanoin myös: Toisaalta tulonsiirtoihin kohdistuvat leikkaukset voivat tuntua vain niissä kansalaisryhmissä, jotka tulonsiirtoja saavat. "Tätä ei kai kukaan voi kiistää. Ei pidä paikkaansa se, että emme osallistuisi tulonsiirtoihin: Jos meillä on perheissämme opiskelijoita, lapsia tai puoliso ei ole työssä, on kotiäitinä tai koti-isänä, kyllä nämä leikkaukset kohdistuvat meihin.

Se väite, että kokoomus olisi hylännyt perheitten valintamahdollisuudet lapsen hoidossa, on kyllä täysin virheellinen tulkinta. Kokoomus on vaihtoehtojen kannalla ja kannattaa kotihoidon tuen mahdollisuutta ja myös muita mahdollisuuksia julkisen päivähoidon lisäksi. Eikä tällä leikkauksella koko kotihoidon tukea leikata, vaikka ed. Jäätteenmäki sanoi, että kokoomus kannattaa sitä, että kaikki kotihoidon tuki otetaan pois. Sehän on täyttä valhetta.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan oikein, niin kuin ed. Jäätteenmäki sanoi, että tällaiset merkittävät asiat on perustuslakivaliokunnassa tutkittava hyvin tarkkaan. Oikeudenmukaiset ratkaisut ovat varmasti kaikkien kannalta paras, ja uskoisin, ettei sellaiseen politikointiin perustuslakivaliokuntavaiheessa mennä, mihin joskus viime kaudella sorruttiin.

Mitä tulee kotihoidon tukeen ja keskusteluun siitä, missä lasta hoidetaan, ei minun mielestäni enää nykyään sitä keskustelua laajasti käydä, vaan on itsestäänselvä, että perhe valitsee hoitomuodon. Kotihoidon tuki on edelleen valittavana oleva hoitomuoto.

Mutta toisaalta henkilökohtaisesti olen taipuvainen ajattelemaan, että kun rahaa on niukasti, sitä ei kannata sellaisiin paikkoihin jakaa, missä se ei ole aivan välttämätöntä. Myös kotihoidon tuessa, jotta se todella olisi toimiva vaihtoehto niille perheille, joiden tulotaso vaatii tällaisen lisän lasta kotona hoidettaessa, tulisi miettiä myös samanlaisia tarveharkintamalleja, porrastusta, kuin esimerkiksi päivähoitomaksuissa. Se on myös yksi näkökulma rahan riittämiseen ja valinnanmahdollisuuksiin.

Ed. Jäättelä (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Soininvaaralle haluaisin todeta, että vaikka ette ehkä ole perusoikeusuudistuksen pykälää ja perusteita luenutkaan kovin tarkasti, meidän pohjoismaisen hyvinvointimallimme on jo lähtenyt siitä, että sosiaaliturva on yksilökohtainen, ja olemme olleet siitä hyvin ylpeitä. Kun käytiin keskustelua siitä, tuleeko Suomen liittyä EU:hun vai ei, hyvin vahvasti toimme esille sen, että haluamme viedä pohjoismaisen hyvinvointimallimme Eurooppaan — joka lähtee siitä, että sosiaaliturva on yksilökohtainen — ja meillä turva kuuluu myös naisille.

Ed. Ala-Harjalle haluan todeta, että oli hyvin selventävää, kun totesitte, että keskusta on lähtenyt siitä, että säästöt tulee kohdistaa kaikkiin, mutta että kokoomus ei ole milloinkaan siitä lähtenyt, vaan kokoomuksen lähtökohta on ollut aivan erilainen.

En myöskään puheenvuorossani todennut, että kaikki kotihoidon tuki viedään pois, vaan totesin, että siitä viedään 22,5 prosenttia, joka joissakin tapauksissa voi tulla niin paljon, että kotihoidon tuki ei ole enää todellinen vaihtoehto. Se on oikeudellisesti ehkä vaihtoehto, mutta tosiasiallisesti se ei kaikissa tapauksissa ole vaihtoehto. En todennut, että se kokonaisuudessaan vietäisiin.

Ed. Aulio: Arvoisa puhemies! Välikysymyksen tavoite on nähdäkseni kiinnittää huomiota siihen, että tarkoitus ei todellakaan pyhitä keinoja eli että hyvässä tarkoituksessa eli valtionvelan vähentämisen nimessä ei ole oikeutettua tehdä mitä tahansa säästöjä. Minusta on myönnettävä, että väärin säättäminen on mahdollista. Emme kuitenkaan keskustassakaan ole sanoneet niin, että hallitus tekisi kaikki säästöt nyt väärin, vaan olemme halunneet kiinnittää huomiota siihen, että ne säästöt, jotka kohdistuvat vähimmäisturvaan, ovat mielestämme sitä väärin säästämistä ja niiden tilalle pitäisi löytää paremmat ja oikeudenmukaisemmat säästöt.

Keskustelussa, jota eduskunnassa nyt käydään, on iso ero edelliseen eduskuntaan. Nyt, kun myös vasemmisto on viimein hyväksynyt tavoitteen, että valtion velkaa pitää vähentää, tulee politiikan sisällön ydinasiaksi se, miten säästöt kohdennetaan. Säästökohteet eivät määrädy mitenkään luonnonlainomaisesti, vaan on aivan luonnollista, että niistä on erilaisia mielipiteitä ja ne ovat arvovalintoja. Kohteista ja säästöjen mittasuhteista näkyy, mikä on päättäjälle tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää. Enkä kiellä

sitäkään, että tulee olemaan keskustalle aika suurikin haaste tehdä aikanaan budjetin ja budjettilakien eduskuntakäsittelyn aikana selväksi oma vaihtoehtomme.

Mutta kuitenkin valtion ensi vuoden budjetin ja budjettilakien yhteydessä minusta meidän edustajien pitää asettaa itsellemme ne tietyt kysymykset, joissa näitä valintoja on tehty. Poistetaanko nuorten työttömyysturva kokonaan vai säästetäänkö vähän enemmän myös ansiosidonnaisista työttömyyspäivärahoista? Kustannetaanko päivähoito-oikeuden laajennus alle kuusi vuotiaisiin todella alentamalla kotihoidon tukea? Poistetaanko sairausvakuutuksen minimipäiväraha kokonaan vai alennetaanko tasaisesti kaikkien päivärahojen korvausprosenttia? Tehdäänkö kansaneläkkeen pohjaosasta eläkevähenteinen vai pienennetäänkö eläkemenoja joillakin muilla keinoilla, joita kyllä eri eläkekomiteoiden mietinnöissä on listattu? Valitaanko ylipäätään säästökohteeksi myös opintoraha, joka on perusturvaetuksista kaikkein heikoin? Näissä kysymyksissä hallitus on tehnyt valintansa. Itse olisin tehnyt nuo valinnat toisin.

Näissä valinnoissa hallituksella on taustalla myös mielestäni syvällisempi ideologinenkin tarkoitusperä. On pääteltävä näistä ratkaisuista niin, että päivähoidon valinnanvapautta ja kotona tehtävää työtä hallitus pitää vähempiarvoisena. Kannustavuuden pääongelmaksi näiden säästöjen perusteella on arvoitu vähimmäisturva, jota halutaan karsia. Suomalaisesta kansalaisuuteen perustuvasta sosiaaliturvasta siirrytään hallituksen esittämillä toimilla kohti eurooppalaista, vain palkkatyöhön perustuvaa sosiaaliturvaa. Ylipäätään kaikkia kattavasta vähimmäisturvasta luovutaan ja siirretään yhä enemmän suomalaisia harkinnanvaraisen kuntien toimeentulotuen piiriin.

Nämä ovat sosiaaliturvan rakenteellista uudistamista, mutta mielestäni tämä hallituksen säästöesitysten linjaama sosiaaliturvan uudistamisen tie on väärä. Se romuttaa niitä rakenteita, joita pitäisi vahvistaa, ja sen sijaan jättää muut lähes koskemattomaksi. Suurtyöttömyyden oloissa ei pidä lähteä perusturvan ja pienimpien etuuksien karsinnasta. Päinvastoin perusturvaa vahvistamalla ihmisiä pitäisi rohkaista opiskelemaan, yrittämään, tekemään myös kotona työtä. Perusturvaa yhtenäistämällä voidaan päästä kohti kansalaisten perustuloa, josta muun muassa ed. Penttilä puhui.

Kannustavuuden lisäämiseksi ei myöskään tarvita vähimmäisturvan romuttamista. Sen si-

jaan on korjattava pikaisesti päivähoitomaksujen jyrkkää tuloporrastusta, lievitettävä pienituloisimpien liian kireää verotusta, helpotettava lyhyiden työsuhteiden vastaanottamista ja uudistettava ansiosidonnaista turvaa.

Korostan vielä uudemman kerran, että ylipäätään on minusta aika yksipuolista valita kannustavuus ainoaksi sosiaaliturvan uudistamista johtavaksi tavoitteeksi. Kannustavuus on tärkeä, mutta ei suinkaan ainoa asia, josta nyt on puhuttava. Myös toimeentulon turvaamisella erilaisissa elämän riskitilanteissa — sairauden aikana, vammaisten ihmisten kohdalla — on edelleen arvonsa.

Minusta on tavallaan harmillista, että keskustelu eduskunnassa niin nopeasti mustavalkoistuu ja ikään kuin kärjistyy hallituksen ja opposition kesken. Tulee sellainen kuva, että hallitus tavallaan yrittää pimittää kaikki ongelmat, mitä sen säästöihin liittyy, ja oppositio yrittää tuoda ne esille. Tietysti on myönnettävä, että joskus käy myös niin, että opposition puheenvuoroissa unohdetaan kaikki myönteiset asiat, joita hallituksen toimiin liittyy.

Minua kyllä hämmästytti hallituksen välikysymysvastauksessa se, miten on mahdollista kieltää kaikki säästötoimien aivan ilmeisen kielteiset vaikutukset. Tämä on ollut varmasti hallitusten virhe kautta aikojen, eli käytetään eräänlaisia järjestelmäkäsitteitä, järjestelmäpuheita, joiden taakse pimittyy varsinainen asia. Tämä koskee tämän välikysymysvastauksen osalta esimerkiksi säästöjen vaikutuksia kuntien peruspalveluiden järjestämiseen, jotka vaikutukset täysin kiellään. Myöskään ei haluta myöntää sitä, että näiden säästöjen vaikutuksena aiempaa suurempi osa suomalaisista joutuu turvautumaan kuntien toimeentulotukeen.

Järjestelmäpuhetta on mielestäni se, että äitiyspäivärahan vähimmäispäivärahan alentaminen on sitä, että päivärahan takuutaso tarkistetaan vastaamaan kotihoidon tuen perusosaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että päivärahaa alennetaan noin 20 prosenttia. Kukapa tästä järjestelmäpuheesta ymmärtäisi, että näin käy.

Samoin vastauksessaan ministeri Mönkäre totesi, että hallitus pyrkii välttämään tilanteita, joissa säästäminen merkitsee vain kustannusvas- tuun siirtämistä muualle. No, se jo todettiin, että näinhän ei käy, koska kunnat tästä vastuun kantavat.

Sitten todetaan ”Ensisijaisena tavoitteena on estää kohtuuttomat ja päällekkäiset säästöt si-

ten, että kaikkia tukimuotoja katsotaan kokonaisuutena erilaisten kotitalouksien kannalta." Tämäkin on ristiriitaista, koska kuitenkin hallitus toteaa, ettei näitä vaikutuksia oikein kyetä nyt arvioimaan, vaan niitä arvioidaan vasta ehkä vuonna 96.

Minusta olisi politiikan tekemisen kannalta kaikin puolin uskottavampaa, että joskus voitaisiin myöntääkin joitakin asioita eikä vain yrittää kaikin voimin pimentää niitä.

Hallituksen vastauksesta myös puuttui kokonaan näkökulma sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen eli siihen, miten nuoria näissä säästöissä kohdellaan. Näyttää minusta siltä, että heitä kohdellaan aika huonosti, siksi että nuoret ovat kaikkein useimmin vähimmäisetuuskien varassa. Näitä ovat työttömyysturvan peruspäiväraha, työmarkkinatuki, sairausvakuutuksen peruspäiväraha ja alin äitiyspäiväraha. Näihin säästöt nyt aika tavalla kohdentuvat.

Nuorilla ei ole niitä etujärjestöjä, jotka voikaapa yhteiskuntarauhaa vaarantaan asettuisivat heihin kohdistuvia säästöjä vastaan. Mutta minusta eduskunnan tehtävä ei ole ikään kuin passiivisesti toisintaa näitä yhteiskunnassa olevia heikkojen ja vahvojen suhteita, vaan meidän pitäisi katsoa kokonaisuutta ja olla myös niiden puolella, joilla kaikkein vähiten on. Siksi toivonkin eduskunnalta vielä perusteellista harkintaa nuorten työttömyysturvasäästöissä, joita nyt on esitetty. Onhan eduskuntaan tulossa lakiesitys, että työttömyysturva poistetaan alle 20-vuotiailta, joilla ei ole ammatillista koulutusta. Pelkoni on, että näin kaavamaisten toimenpiteiden seurauksena nuorten syrjäytymistä ei ehkäistä, vaan kärjistetään.

Ministeri Mönkäre totesi hallituksen vastauksessa tällä politiikan salakielellä: Työmarkkinatuen saamisperusteita on tarkoitus muuttaa siten, että nuoret hakeutuisivat nykyistä johdonmukaisemmin passivoivasta tukijärjestelmästä aktivoivien toimenpiteiden piiriin." Tämä tarkoitti nuoren työttömyysturvan poistamista. Mutta ei nuorten haluttomuus lähteä koulutukseen ole tehtyjen selvitysten mukaan ollenkaan mikään ongelma. Kyllä nuoret lähtevät kouluun ja opiskelemaan. Ongelma on sen mieluisan koulutuspalkan saanti, koulutusta ja työtä yhdistävien vaihtoehtojen vähäisyys ja opintotuen alhainen taso.

Lisäksi työvoimatoimistoista on puuttunut voimavarat työttömäksi ilmoittautuvan nuoren yksilölliseen ohjaamiseen. Ohjaus koulutukseen

tai työharjoitteluun olisi täysin mahdollista jo nyt työmarkkinatuen puitteissa. Ei tähän ohjaamiseen ja aktivointiin tarvita nuorten perusturvan poistamista. Sen sijaan on puututtava varsinaisiin ongelmiin, lisättävä riittävästi koulutuspaikkoja ja parannettava oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä. Työvoimatoimistojen käytäntöjä on muutettava niin, että nuorelle ei vain ilmoiteta, että, tule sitten puolen vuoden päästä uudelleen käymään.

Ja mikä tärkeintä, opintorahaa olisi parannettava alle 20-vuotiaille. Opintorahan porrastus 20 vuoden ikärajan perusteella olisi syytä poistaa. Nyt on menetelty sillä tavalla nurinkurisesti, että ensin opintorahaa leikattiin. Sitten todettiin, että työttömyysturvan onkin nuorille liian hyvä. Siitä tehtiin johtopäätös, että työttömyysturva poistetaan kokonaan. Minusta tämä on nuoren kannalta aika rajua yhteensovitusta. Vähintään jää kysymään, miksi ei nuorten työmarkkinatuen säästöjä edes ohjata opintorahan tason parantamiseen.

Näillä perusteilla kannatan edustajien Saaren ja Huuhtasen esityksiä epäluottamuslauseeksi hallitukselle.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula oli kyllä ihan oikeassa siinä, että pitäisi olla enemmän avoimuutta ja rehellisyyttä puolin ja toisin. Hallitusta on varmasti helppo syyttää siitä, että se pyrkii sanomaan asioita omalla tavallaan. Oppositiolle voi myöskin sanoa, kuinka paljon oppositio antaa arvoa niille myönteisille asioille, joita hallitus on esimerkiksi hallituspolitiikallaan aikaansaanut, vaikkapa koron laskun merkitykselle jne. Kyllä se on vähän puolin ja toisin sellainen tarkoituksenmukaisuuskysymys.

Ed. Aula totesi, että oppositio ei vastusta kaikkia hallituksen esittämiä säästöjä. Se on tietysti hyvä asia, mutta kun sitten kävin läpi listan, mitä säästöjä on päätetty tällä vaalikaudella, niin löysin muutaman, joita keskustaoppositio ei ole vielä ehtinyt vastustaa. Ne koskevat nähtävästi puolustusvoimia, kehitysyhteistyötä, raha-automaatti- ja veikkausvoittovarojen kohdentamista ja ehkä joitakin valtionhallinnon toimintamenoja. Näistä ei, ikävä kyllä, edes vaalikauden mitassa kerry kuin muutamia satoja miljoonia, ehkä miljardin verran. Kyllä todella, niin kuin ed. Aula totesi, myöskin keskustalla tulee olemaan aikamoinen tehtävä budjetitiratkaisuja tehtäessä esittää ne vaihtoehtoiset säästöratkaisut.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Aluksi toteaisin, kun ministeri Mönkäre on nyt paikalla enkä saanut vastauspuheenvuoroa aiemmin, että minä syvästi ihmettelen, minkälainen talousoppi hallituksella on käytössä, kun se aina puhuu kuntien valtionosuuksista ja toteaa, että valtionosuusleikkaukset vievät vain kuntien kasvavan verotulo-osuuden, joten eihän kunnilla ole mitään hätää. Olen tehnyt henkilökohtaisesti 25 kunnan budjettia enkä ole vielä koskaan voinut tehdä sellaista budjettia, jossa on vain kaksi muuttujaa. Verotulojen ja valtionosuuksien lisäksi kunnilla on menoja, suurimpana menoeränä työntekijöiden palkkaus. Palkkojen lisäys jo yksistään on lähes yhtä suuri kuin verotulojen lisäys, puhumattakaan muista velvoitteista ja menojen lisäyksistä. Niiden perusteella voidaan kiistattomasti todeta, että kuntien rahoitusasema tulee selkeästi kiristymään niin ensi vuonna kuin myöhempinäkin vuosina.

Hallituksen puheenvuoroissa on täällä tuotu esiin korkojen lasku, joka sinänsä on hyvin myönteinen asia, ja siitä hallitus varmasti ansaitsee tunnustuksen. Mutta on syytä kuitenkin todeta, että sekään, korkojen lasku, kokonaisuudessaan ei ole riippuvainen hallituksen toimenpiteistä, vaan kansainvälisesti korot ovat olleet laskussa tämän vuoden alkupuolelta lukien. Voidaan sanoa, että vain hiukan enemmän kuin kansainvälisten korkojen lasku on ollut pitkien korkojen lasku Suomessa. Jos vertaamme pitkien korkojen eroa Saksan markkaan, voi sanoa, että kaikkein lähimpänä se on ollut vuosien 1993–94 vaihteessa, jolloin pitkät korot Ahon hallituksen aikana olivat alempana kuin tänä päivänä ja lähempänä Saksan korkoja kuin tänä päivänä.

Tietysti toivomme, että jatkossakin hallituksen talouspolitiikka kulkee sitä rataa, että korot voisivat edelleen alentua, koska sillä on kieltämättä myönteinen vaikutus meidän talouteemme, vaikkakin silloin, kun Ahon hallitus puhui korkoelvytyksestä, minun muistini mukaan vasemmisto-oppositiossa ei paljonkaan pantu arvoa koron laskulle, vaikka se oli huomattavasti suurempi kuin tämän hallituksen aikana tapahtunut koron lasku.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen hallitus otti nimekseen työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus. Kielikuvallisesti sitä on kutsuttu rakkaudentunnustukseksi rahamarkkinoita ja työmarkkinajärjestöjä kohtaan. Lähtökohtana nimi voi olla perusteltu. Siihen liittyvät käytännön toteutusmuodot ja arvovalinnat asettavat kuitenkin nimenkin kyseenalaiseen valoon.

Keskustan välikysymyksessä esiin tuomat 3,6 miljardin markan säästöt eivät ole sattumalta kohdentuneet kaikkein pahiten lapsiperheisiin, pienituloisiin ja muutoinkin vaikeuksissa eläviin kansalaisiin. Erityisen voimakkaasti perusturvaan kohdistuvat leikkaukset ovat olleet tietoinen valinta. Siihen liittyvä, suurituloisia suosiva verojen alentaminen vain entisestään lisää noudatetun leikkauslinjan tuhoisuutta. Hallitus siis antaa niille, joilla on enemmän, ja ottaa niiltä, joilla on vähemmän.

Päähallituspuolue sosialidemokraatit ovat ainakin aikaisemmin mainostaneet itseään tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttajina. Teot puhuvat nyt kuitenkin toista. Hallituksen arvovalintoja voidaan tarkastella erilaisten toisilleen vastakkaisten näkemysten ja ulottuvuuksien valossa.

Tarkasteltaessa fiskaalis-ekonomistisen ja sosiaalisen ajattelun ulottuvuudella voi todeta selkeästi hallituksen linjan. Kaikki leikkaukset lähtevät selkeästi fiskaaliselta ja ekonomistiselta säästölinjalta, ja käytännön toteutus tapahtuu ilman sosiaalisen oikeudenmukaisuuden harkintaa, pikemminkin päinvastoin, kuten sairauspäivärahakysymyksessä on tapahtunut. Samaa osoittaa hallituksen leikkausten erittäin voimakas kohdentuminen tulonsiirtoihin.

Tasa-arvoa korostavalla ja hyödyn näkökulmasta lähtevällä ulottuvuudella hallitus on siivuttanut tasa-arvonäkökohdan. Työstä on tehty kaiken arvon mitta. Ilman työtä kansalaisilla ei ole juurikaan arvoa. Kansalaisilla ei ole kuitenkaan mahdollisuutta saada työtä, vaikka lähes puoli miljoonaa suomalaista sitä haluaisi. Sosiaalisten etuuskien sitominen vain ansioturvaan ei poista paljon puhuttuja tuloloukkuja, vaan ainoastaan vaikeuttaa vähäosaisten ja työttömien kansalaistemme toimeentuloa. Räikeimpiä esimerkkeinä vähimmäisturvan karsimisesta ovat ankarat leikkaukset työmarkkinatukeen sekä jo edellä mainitsemani minimisairauspäivärahan poistaminen.

Kotihoidon tuki luotiin aikoinaan mahdollistamaan lasten vanhempien valinnanvapaus hoitaa lapset joko kotona tai hoidattaa yhteiskunnan kustantamassa päivähoidossa. Leikkaamalla voimakkaasti kotihoidon tukea tosiasiallinen valinnanvapaus on loppunut, ja pahimmillaan se voi aiheuttaa säästöjen sijasta yhteiskunnalle entistä suurempia kustannuksia, kuten kansanedustaja Soininvaarakin täällä totesi.

Hallitus kohdistaa tulonsiirtoihin voimakkaita leikkauksia ja käyttää näin saatuja varoja yleis-

seen veronkevennykseen suurituloisia suosien. Yleisen veronkevennyksen jälkeen ei ole enää mahdollisuuksia verotuksen rakenteelliseen muuttamiseen eikä etuuskien uudelleenkohdentamiseen kannustin- ja köyhyysloukkujen poistamiseksi. Tällä politiikallaan hallitus lisää eriarvoisuutta, ja vain minimietuuksia leikkaamalla johdetaan Suomi ns. kahden kolmasosan yhteiskuntaan ja avoimen köyhyyden paluuseen. Nykyinen massatyöttömyys saa rinnalleen syvän eriarvoisuuden ja massaköyhyyden, ja yhteiskuntaamme syntyy köyhien alaluokkia.

Sosialidemokraattien mainostamasta tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta ei näy häivääkään hallituksen teoissa, vasemmistoliitosta nyt puhumattakaan, joka yhdessä yössä on kieltänyt aatteensa. Puuttumatta lähemmin välikysymyksessä mainittuihin lukuisiin leikkauksiin otan esille niistä yhden, joka tässäkin salissa on paljon puhuttanut. Se on sairauspäivärahaa koskeva muutosesitys.

Hallitushan esittää yleiseksi periaatteeksi, että sairausvakuutuksen päivärähällä korvataan vain menetettyä ansiota. Tätä on jatkuvasti tuonut esiin myös kokoomuksen ryhmän puheenjohtaja ed. Zyskowitz aiemmissa käsittelyvaiheissa käyttämässään puheenvuorossa todeten, että työssäkäyvänkin korvaustaso laskee. Täsmällisesti ottaen väite ei kuitenkaan pidä läheskään kaikilta osin paikkaansa.

Ensinnäkin on todettava, että pääosa sairausvakuutuskorvaustapahtumista maksettavista sairausvakuutuskorvauksista maksetaan työnantajalle. Työnantaja maksaa työehtosopimuksen mukaan, tosin ajallisesti rajoitettuna, täyden palkan työntekijälle. Siten sairauspäiväraha ei korvaa työntekijälle menetettyä ansiota, vaan työntekijä saa sopimuksessa sovitun ajan täyden palkan työnantajalta. Toisaalta lakiesitys joutuu kummalliseen valoon, jos verrataan kahta seuraavaa tapausta:

Henkilöllä on työhistoriaa vain yksi vuosi ja hän on ansainnut esimerkiksi 300 000 markkaa, minkä jälkeen hän on joutunut työttömäksi ja tulottomana joutuu anomaan sairauspäivärahaa vuoden kuluttua työttömäksi jäämisestään. Nyt esitetyn lain mukaan hänellä on oikeus 468,75 markan päivärahaan ilman, että hän tosiasiallisesti sairaushetkellä menettää penninkään ansiota.

Vastaavasti toinen henkilö, jolla on takanaan 25 vuoden työhistoria, jouduttuaan työttömäksi sairastuu kahden vuoden kuluttua, jolloin lain edellyttämiä verotettavia tuloja hänellä ei ole

enää osoitettavissa. Olettaen, että hänenkin ansionsa on 300 000 vuodessa ja että hänen osaltaan on maksettu 25 vuoden ajan sairausvakuutusmaksuja, tässä tapauksessa, kun hän joutuu sairastamaan, hänen sairauspäivärahansa on nolla markkaa. — Voidaan kysyä, toteutuuko oikeudenmukaisuus näiden kahden henkilön välillä.

Sairauspäivärahan muutos on myös rakenteeltaan erityisen epäsosiaalinen. Minimipäivärahan kokonaan poistamisen osalta on todettu, että se ei aiheuta enempiä kustannuksia kuin kahden palkansaajan perheessä. Lapsiperheitä ajatellen tämäkin väite on virheellinen tai sitten perustuu sellaiseen ajatteluun, että kotityö ei ole työtä ja kotona lastenhoito ei ole työtä, ainoastaan päiväkodissa tehtävä on. Kotona oleva puoliso on tavallisesti hoitanut lapset kotona. Jos hän sairastuu vakavasti, hän joutuu palkkaamaan kotiinsa hoitajan, kun taas kahden ansaitijan perheessä tavallisesti lapset ovat päiväkodissa ja voivat jatkaa päiväkodissa entiseen tapaan ilman, että siitä aiheutuu vastaavia lisäkustannuksia kuin aiemmassa tapauksessa.

Rakenteellisesti lakiesitys on tehty niin, että kansalaiset, joiden tulot jäävät alle 70 000 markkaan vuodessa, menettävät merkittävän osan tuloistaan, osa jopa tulot kokonaan. Esimerkinomaisesti voinee todeta, että jos henkilön työtulo on 30 000 markkaa vuodessa, kun hän voisi saada nykyisin noin 67 markkaa, hän saa noin 20 prosentilla alennetun päivärahan. Sen sijaan, jos työtulot ylittävät 70 000 ja ovat vaikkapa mainitsemani 300 000 markkaa, penninkään leikkausta hänen päivärahaansa ei suoriteta. Tämä leikkaus olisi todella helppoa ollut suorittaa, niin kuin ed. Huuhtanen esitti, monellakin eri tavalla siten, että se olisi kohdistunut oikeudenmukaisesti kaikkiin sairauspäivärahan saajiin eikä vain alimmassa tuloluokassa oleviin ja osa kokonaan pudottaen päivärähältä.

Kun hallitus samanaikaisesti kuitenkin julistaa, että kaikilta leikataan tasapuolisesti, joutuu kysymään, mitä tällainen tasapuolisuus on. En minä ainakaan eivätkä kansalaisetkaan ymmärrä tällaista tasapuolisuutta. Kiistaton tosiasia on, että hallituksen leikkauslinja on epäsosiaalinen, eriarvoisuutta lisäävä ja entistä suuremman joukon ajamista kuntien toimeentuloluukuille. Se on säästämistä, joka uhkaa kuihduttaa kotimaisen kysynnän ja sitä kautta vain syventää lamaa päinvastaisista toiveista huolimatta.

Kansalaisten on syytä herätä ja saada hallitus muuttamaan linjaansa. Siksi välikysymys on ol-

lut välttämätön ja perusteltu ja siten myös epäluottamuslause aiheellinen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Manninen lausui ed. Zyskowiczin olleen tiukasti sillä kannalla, että sairauspäiväraha on tarkoitettu menetetyt työtulon korvaukseksi. Tällä tavoin asian näin. Tästä hän oli eräänä iltana ankara debatti, jossa myös ed. Zyskowicz oli mukana, ja näin, että ed. Zyskowicz silloin muutti mielipiteensä lähinnä kansanedustaja Räsäsen puheenvuoron jälkeen; ed. Räsäsen näkemys useatkin, niin myös minä, yhtyivät: että sairauspäivärahan minimipäiväraha on tarkoitettu korvaukseksi sairaan työpäntöksen menettämisestä, esimerkiksi kotiäidin, sellaisen, jolla ei ole ollut ansiotuloja. Se on korvausta kotona tehdyn työpäntöksen menettämisestä ja osin siihen liittyvistä kustannuksista ja tällä tavalla.

Minulla on sellainen käsitys eikä se ole mikään käsitys, vaan ed. Zyskowiczkin selkeästi myönsi tämän perusteen olevan sellainen, jonka hänkin voi myöntää. En nyt hänen sanamuotojaan muista. Saattoi jäädä ihan nyökyttelyn asteellekin. Siitä huolimatta tähän asiaan ei hallituksen taholta ole tehty mitään muutoksia vaan edelleenkin pysytään sillä kannalla, että se on työtulon menettämisen korvausta ja näin ollen tällainen henkilö, jolla työtulot eivät ylitä tiettyä minimiä, ei ole oikeutettu päivärahaan. Ed. Zyskowiczin, ryhmänjohtajan, näkemykset ovat muuttuneet käsitykseni mukaan, mutta hallituksen toimenpiteet ovat edelleen samat eli minimipäivärahaa leikataan.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Välikysymyskeskustelun yhteydessä on syytä useaan kertaan palauttaa mieliin vaaliohjelmat ja verratä niitä nyt harjoitettavaan hallituspolitiikkaan.

SDP:n puheenjohtaja Paavo Lipponen totesi puolueensa vaalivaltiopäivillä pitämässään puheessa näin: ”Teidän, meidän tehtävämme on muuttaa politiikan suuntaa niin, että työtön, palkansaaja, eläkkeensaaja, veronmaksaja, nuori ihminen, niin maaseudun kuin asutuskeskusten vähäväkiset, kaikki nämä saavat oikeutta.”

Edelleen SDP:n puoluevaltuustossa puheenjohtaja Lipponen totesi näin: ”Kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta on välttämätöntä, että kuntien mahdollisuudet peruspalveluiden järjestäjänä vahvistuvat ja vastuu selkiytyy.”

Nyt on aika kysyä, saako tätä SDP:n lupamaa oikeutta työtön. Vastaus on ankea. Perus-

päivärahalla ja työmarkkinatuella elävä työtön, siis kaikkein heikoin työttömien ryhmä, saa luvattua oikeutta erittäin vähän. Pahimmillaan tähän ryhmään kuuluvat nuoret ammattitaidottomat työttömät menettävät työmarkkinatukensa täysin. Tältä minimiturvan varassa elävältä ryhmältä leikataan ensi vuonna 500 miljoonaa markkaa.

Saako oikeutta nuori ihminen, jota koskee opintotuen leikkaus, perheellisenä lapsilisien ja mahdollisesti kotihoidon tuen leikkaus ja asumistuen leikkaus? Ei saa, eli ns. ylisukupolvinen kiulu syvenee erittäin rajusti.

Saavatko oikeutta asutuskeskusten ja maaseudun vähäväkiset? Vähäväkisiä löytyy paljon siitäkin ryhmästä, jolta ollaan leikkaamassa sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaa. Siinä ryhmässä ovat vähemmistönä kotiäidit, jotka ovat joutuneet varsinkin kokoomuksen silmätiukuksi. Enemmistönä ryhmässä ovat tavalla tai toisella työelämästä syrjäytyneet, mm. mielenterveysongelmaiset. Vanha sananparsi sanookin: Ei kahta hyvää samalla kertaa, luvata ja antaa. Tämä sananparsi toteutuu SDP:n kohdalla täydellisesti. Sana ”oikeus” saanee tällä eduskuntakaudella aivan uuden tulkinnan.

Sen paremmin ei ole asia kokoomuksen, vasemmistoliiton, RKP:n kuin vihreidenkään kohdalla. Vasemmistoliitto painotti eduskuntavaaleja käydessään työttömyys-, sairaus- ja vanhempainrahan, opintorahan ja asumistuen korottamista. Yhtään tämän suuntaista esitystä ei puolueen taholta ole nostettu esiin hallituksessaoloaikana, mutta voimakkaita leikkauksia on tehty kaikissa edellä luetelluissa sitäkin syvällisemmin. Jälleen kerran ei kahta hyvää samalla kertaa: luvata ja antaa.

Vihreiden visio eli vihreiden luonnos hallitusohjelmaksi 15.3.95 totesi näin: ”Säästöt on kohdistettava muualle kuin lapsiperheiden kukkarolle.” Säästöistä kohdistuu erittäin paljon nyt nimenomaan lapsiperheisiin. Leikkauksia kohdistuu tähän ryhmään myös sitä kautta, että kuntien valtionosuuksia leikataan. Lapsiperheet ovat erittäin suuri kunnallisten palvelujen käyttäjäryhmä. Eli jälleen kerran: ei kahta hyvää samalla kertaa, luvata ja antaa.

Arvoisa puhemies! Keskusta ennakoi vaalien alla jo aiemmin tehtyjen säästöpäätösten lisäksi uusien säästöjen tarpeen 15—20 miljardiksi markaksi talouskasvun suuruudesta riippuen. Samalla esitimme omassa vaaliohjelmassamme, mistä nuo säästöt ovat otettavissa. Tätä on perätty täällä tänä iltana moneen otteeseen. Keskus-

tan ohjelmassa oli ottaa ne hallinnon kehittämisen ja rakenneuudistuksen kautta, osin harmaan talouden eliminoimisen kautta, osin kuntien valtionosuuksia kohtuullisesti leikaten. Näistä leikkauksista, mitä ne esitimme, ei yksikään kohdistunut perusturvaan.

Arvoisa puhemies! Jos hallituspuolueet toteuttavat kaikki perusturvaan kohdistuvat leikkaukset ja muut hallitusohjelmassa esitetyssä muodossa olevat leikkaukset, voimme todeta, että meillä on ylisukupolviset suuret toimeentuloerot. Väestöstä on samalla yksi kolmasosa pudonnut köyhyysloukkuun ja osin syrjäytynytkin. Alueellinen eriarvoisuus on kasvanut myös voimakkaasti. Sanan "hyvinvointivaltio" saavat tämän yhteiskunnan vähäosaiset ja väliinputoajat unohtaa. Enteellistä on jo se, että sana "hyvinvointivaltio" ei esiinny kertaakaan tämän hallituksen hallitusohjelmassa.

Arvoisa puhemies! Edellistä eduskuntaa on arvosteltu huonosta lainsäädännöstä sillä perusteella, että säästöpäätösten kokonaisvaikutuksia ei ole selvitetty. Arvostelu on varmasti osin aiheellista, mutta pelkään, että tämä eduskunta tulee tekemään vielä huonompaa lainsäädäntöä, sillä perusturvaan kohdistuvien leikkausten jälki on kaikkinen seuraamuksineen aina pahinta.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Ajatus lapsiasiavaltuutetun viran perustamisesta paljastaa alastomalla tavalla kansakunnan henkisen tilan ja päätöksenteon tavan. Yhä vielä me uskomme, että järjestelmä toimisi loistavasti, jos ei olisi ihmisiä. Yhä vielä me luotamme enemmän työryhmiin, komiteoihin ja selvitysmiehiin kuin arjen sydänääniin. Yhä vielä meillä päättäjillä on suurempi suu kuin korvat ja näkökenttämme on kapeampi kuin karpäsellä, joka näkee koko ajan joka suuntaan. Vai miten muuten on selitettävissä, että me perustamme viran tai olemme perustamassa ja nimitämme yhden ihmisen hoitamaan lasten edunvalvontaa tai pikemminkin kontrolloimaan takakäteen, onko lapsen paras toteutunut? Mitä ihmettä me teemme virheitä nyysivällä virkamiehellä, kun me tarvitsisimme laajan ajattelun lävistämään koko päätöksenteon kentän?

Ei ole olemassa lapsi-ihmisiä ja vanhusihmisiä, työihmisiä ja työttömiä ihmisiä. On vain ihmisiä. Mutta ajassa, jossa etiikka on vaihtunut edunvalvontaan, me emme enää edes kysy, mikä arvo meille on elämällä, vain elämällä tai juuri elämällä. Näissä säästötalkoissa me säästämme tasapuolisesti kaikilta niiltä, jotka jotakin yhteis-

kunnan maksamaa tukea saavat, koska emme hän me muilta voi ottaa kuin niiltä, joille annamme. Näinhän perustelumme kuuluu.

Entä sitten kun ääni on jaakobin ääni ja kädet ovat eesaun kädet? Hyvä sanoma kiirii kertomaan ensi vuoden alussa voimaan tulevasta jokaisen kuntalaisen subjektiivisesta oikeudesta lasten päivähoitopaikkaan hoidon tarpeesta riippumatta. Ajatus on kaunis ja oikeudenmukaiselta tuntuva, mutta mitä se merkitsee todellisuudessa? Mikäli esimerkiksi kaikki kotikuntani Laukaan kuntalaiset, työttömät mukaan lukien, tarttuvat oikeuteensa, päivähoiton kustannukset Laukaan kunnan 60 miljoonan sosiaalitoimen budjetissa kasvavat vuodessa noin 10 miljoonaa markkaa. Kun menoja ei voida lisätä vastaavalla summalla, joudutaan karsimaan muita kunnan palveluja: vanhustenhuoltoa, lastensuojelua, terveyskasvatusta.

Kuinka oikeudenmukaista on asettaa lapset ja vanhuksat kilpailemaan samoista markoista? Mitä tapahtuu etiikalle ja moraalille, jos joudumme asettamaan vastakkain ne, joilta yhteiskunnalla on vielä ulosmitattavaa, ja ne, jotka ovat käyneet hyödyttömiksi? Vaadimme jokaiselle alle kouluikäiselle lapselle päiväkotipaikan ja suostumme siihen, että vanhuksille lusikoidaan pari purkkia pilttiä päivässä?

Arvoisa puhemies! Koska me uskallamme tunnustaa, kuinka auttamattoman vanhanaikaiset meidän leikkaa ja liimaa -eväämme ovat? Koska rohkenemme nähdä, että keisari on alasti? Koska myönämme, että umpivelkaisella Suomessa ei ole tulevaisuusnäkymää? Vaikka tupo on syntynyt, talouskasvu käynnistynyt ja odotukset työttömyyden vähentämiseksi hiukan vahvistuneet, tehdyt ja suunnitellut teot ovat vielä pintahilseen raaputusta. Tästä yhteiskunnallisesta murroksesta ei selviydytä entisin eväin. Puheet jäävät puheiksi, ohjelmat ohjelmiksi ja Suomi häntäänsä hakevaksi koiraksi, jos emme ole valmiita todella radikaaleihin uudistuksiin.

Kun valtion velan hoitoon menee enemmän rahaa kuin kansakunnan opetukseen ja sivistykseen, tulevaisuusnäky on lohduton. Kun rakenteita eli saavutettujen etujen linnakkeita ei uskalleta murtaa, säästöjen juustohöylä jyystää yhä syvemältä yhä heikomman puolustautujan todellisuutta ja hallitus käy perusturvaan puuttumisen myötä purkamaan suomalaista kansanvakuutusta. Siinä on kyse merkittävästä periaatteellisesta asiasta. On suuri ero siinä, kertooko perustuslakimme, että jokainen kansalainen on vakuutettu vanhuuden varalta, vai kertooko se,

että kansalainen ei ole vakuutettu, vaan henkilö, jolla on oikeus eläketurvaan.

Tämä murros ravistelee saavutettujen etujen Suomea. Mikään ei ole niin kuin ennen, eikä entiseen ole paluuta. Muutos on nopea, väistämätön ja tosi. Ja se vaatii meiltä uutta asentoa, joka on asennelukon takana. Nyt kysytäänkin, onko muutospelkomme muutוסrohkeutta suurempi. Olemmeko niin kauan vannoneet logiikan ja rationaalien ajattelun nimiin, että emme enää osaa käyttää emotiivista ja intuitiivista? Olemmeko liian kauan puhuneet omia asioita vuorotellen, että meistä ei ole enää keskustelemaan?

Arvoisa puhemies! Jos me emme pääse sektoriajattelusta kokonaisvaltaiseen ajatteluun, me emme pelastu. Sosiaaliturva ei ole mikään auto saari, jonne jostakin soudetaan rahaa. Niin kuin ei intiaanileiri toiminut, jos oli tulilla liikaa porukkaa ja metsässä liian vähän, niin ei hyvinvointiyhteiskunta kykene huolehtimaan heikoistaan, jos sen tuloksetekotavat, etiikka ja moraali eivät kestä. Tässä ajassa ahneuden voittaa ainoastaan kateus ja vain tyhmä tekee verokirjalla töitä. Varastaminen on niin verissä, että ihminen varastaa jo itseltään. Sitähän pimeän työn tekeminen on.

Kun näin on, mistä yhteiskunta kohtaa repii rahaa sosiaaliturvaan? Siksi puhe etiikasta ja moraalista ei ole sosiaalianttojen lässytystä, vaan kovimman luokan talouspolitiikkaa. Tärkeää ei ole kipparoida aurinkokannella; tärkeämpää on mennä ruumaan katsomaan, onko tappi kiinni. Talusohjelmat ovat tärkeitä, ja ekonomistit voivat leikitellä kessumalleilla, mutta Suomi-laiva sukeltaa, jos perusasiat eivät ole paikallaan.

Kaiken hyvän jakamisen vuosina ajattelumme vääristyi. Hampaattomasta hampaattomaan eli vauvasta vaariin me huusimme: "Mulle kuuluu!" Vastikkeettoman rahan ja valtionavun jakotalous pyöri, ja yhä enemmän valtion kuuluu, kunnan pitää ja minä saan. Tätä menoa keskustelu perusturvasta käy tarpeettomaksi, koska meillä ei ole varaa edes perusturvaan.

Yhteiskunnan tehtävänä kuitenkin on huolehtia perusturvasta kaikkina aikoina ja aivan erityisesti tiukkoina aikoina, niin kuin nyt, ensisijaisesti juuri siitä. Sen tulisi rakentaa perusturvaa niin, että se mieluummin olisi ponnahduslautana kuin turvaverkko, kannustaisi enemmän aktiivisuuteen kuin ruokkisi passiivisuutta. Jos me emme pidä huolta perusturvasta, me luomme armotonta maailmaa, jossa on tilaa vain itsek-

käille ylikävelijöille. Kansa jakautuu menestyjiin ja särkyviin ja syrjäytyviin.

Muutoksen voisimme aloittaa sen tunnustamisesta, että vastikkeettoman rahan jako on viety liian pitkälle ja holhous on paapeloanut ihmisiä pilalle.

Arvoisa puhemies! Sosiaaliturvaa ei ole ilman talouskasvua, eikä sitä enää taota ilman radikaalia työelämän uudistusta. Uudistus vaatii kolminkantaista rohkeutta. Työhönottamisen kynnystä on madallettava, välillisiä työvoimakustannuksia alennettava, verotus arvioitava uudelleen, työläinsäädäntö uudistettava ja ay-liikkeen siirtävä reaalikaikseen edunvalvontaan. Kaikki puhuvat tästä, mutta teot odotuttavat. Rohkeus pittää.

Ahne ja itsekäs äänestäjä hyökkää nurkan takaa kuin hammaspeikko hammastahnainoksesta, ja vaalit ovat aina äskettäin olleet tai juuri tulossa, ja äänen menetyksen pelko saa epäroimään: Mutta epärointi voi koitua kohtalokkaaksi, sillä paluuta entiseen ei ole. Olemme pysyvästi siirtyneet kohtuullisen korkean työttömyyden todellisuuteen. Se koettelee meidän solidaarisuuttamme ja oikeudenmukaisuuttamme.

Arvoisa puhemies! Uusi asento alkaa siitä, että myönnetään, että lapsen asia ei kuulu lapsiasiavaltuutetulle, vaan vanhemmille ja kaikille päättäjille. Myönnetään, että yrittäjyys ei tarkoita ovelaa imurointia tukiviidakossa eikä oikeudenmukaisuus sitä, että nopein voittakoon ja karauttakoon helmat suussa hakemaan leipää hampaattoman mummunsa suusta, jos se on viimeinen. Uuden asennon moraalilla on pieniä, arkisia, henkilökohtaisia tekoja ja sitä, että edes ajoittain kykenisin olemaan itseäni suuremmalla asialla.

Ed. K o m i: Arvoisa rouva puhemies! Tämän ed. Aino Suhkan runollisen puheenvuoron jälkeen tässä tuntee itsensä aika tavalla arkiseksi, mutta ehkä me erilaisuudessamme täällä eduskunnassakin täydennämme toisiamme ja luomme kuvan Suomen kansan kokonaisuudesta.

Hallituksen tekemien leikkauspäätösten vaikutuksia on vaikea arvioida, totesi sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre vastatessaan keskustan välikysymykseen sosiaalisten leikkausten kohdentumisesta eri kansalaisryhmiin. Tämä vastaus kertoo sen, mitä olemme epäilleetkin. Voisi sanoa, että leikkaukset on tehty kirveellä, jonka jälkiä ei ole ehditty tai haluttu arvioida. Siksi jälki on mielestäni hyvin epäoikeudenmukainen.

Ehkä tämä toimintamalli on hyvin yleinen poliittisessa päätöksenteossa, ei ole kovin poikkeava. Ensin teemme täällä päätöksiä tai hallitus tekee; sen jälkeen perustelemme, miksi näin on tehty.

Mielestäni jos hallitus olisi suorittanut lähemmän tarkastelun, olisi se osoittanut säästöleikkauksien kohdentuvan lapsiperheisiin ja ennen kaikkea perheisiin, joilla on useita lapsia, osa vielä on kouluikäisiä. Joutuu kysymään, miksi hallitus haluaa rangaista lapsiperheitä, joiden käytettävissä olevat varat henkeä kohden ovat alentuneet vuoden 96 budjetissa ehkä kaikkein eniten. Kuuluvathan usein samaiset lapsiperheet mm. asuntovelkaksiin kotitalouksiin, joiden lainanhoitokustannukset matalasta inflaatiosta johtuen ovat reaalisesti korkeat kohtuullisesta korkotasosta huolimatta. Lisäksi näistä perheistä kuuluu selkeästi suurempi osa alimpiin tulonsaajaryhmiin palkkauksen ikä-, kokemus- ym. lisistä ja urakehityksestä johtuen, heihin kohdistuvasta työttömyydestä puhumattakaan.

Lapsiperheiden lisäksi vammaiset ja sairaat eivät kykene itse vaikuttamaan omaan tilanteeseensa. Siksi heihin kohdistuvat sosiaaliturvan heikennykset kuvaavat sitä kovuutta, jota Lipposen hallitus osoittaa heikoimpia kohtaan. Työtulon ulkopuolella olevien sairauspäivärahojen leikkaukset eivät tuone suuria säästöjä, mutta lisäävät kohteiksi joutuneiden turvattomuutta ja epävarmuutta huomista.

En jaksa millään ymmärtää, miksi kotityötä tekevän äidin tai isän työpanos mitoitetaan nolaksi sairauspäivärahaa mitoitettaessa. Tähän samaan nollakastiin joutuvat opiskelijatkin, joilla ei ole työtolja.

Vuoden 1996 budjetissa säästöissä on mukana sellaisia leikkauksia, jotka käytännössä säästöjen sijaan lisäävät yhteiskunnan kustannuksia. Haluan tässä mainita kotihoidon tuen, jonka leikkaus pakottaa monia perheitä valitsemaan taloudellisen pakon edessä päivähoiton ja työttömyyskorvauksen kotihoidon tuen sijaan. Tämä muuttuminen merkitsee selvää kustannusten lisäystä ja lisääntyviä sosiaalisia ongelmia. Tästä on täällä tänä iltana muun muassa ed. Soininvaara käyttänyt puheenvuoron. Kaikki edellä esitetyt hallituksen leikkausmallit jo osoittavat, että todellinen harkinta leikkausten vaikutuksista jäi suorittamatta hallitusohjelmaa tehtaessa.

Lipposen hallitus on julistautunut työllisyyden hallitukseksi. Työhön liittyvät etuudet on otettu pohjaksi sosiaalisia etuuksia määriteltäes-

sä. Jos kykenisimme työllistämään pääosan ihmisistä, olisi malli jotenkin ymmärrettävämpi. Mutta ajassa, jossa 450 000 ihmistä odottelee työtä ja näistä suuri osa jäämässä työsidoonaisen etuuksien ulkopuolelle, on kohtuutonta hylätä heidät yksin toimeentuloturvan varaan.

Työllistymisen edellytyksiin ei ole kyetty puuttumaan riittävästi. Ehkä tähän ovat syynä kolmikananeuvotteluihin sitoutuminen ja kohdentamaton koulutuksen lisäys, joka alentaa työttömyyslukuja kyllä väliaikaisesti, mutta ei johda niihin rakennemuutoksiin työelämässä, jotka johtaisivat pysyvien työpaikkojen syntymiseen.

Täällä on monesti puhuttu kuntien valtionosuusleikkauksien vaikutuksista, joita hallitus vähättelee kertoen verotulojen kasvun korvaavan menetykset. Verotulojen kasvu on tosiaan, mutta huomiotta siinä ovat jääneet julkisen sektorin palkankorotukset, jotka ovat syömässä veronkorotusten tuoman hyödyn. Näin ollen kunnille jää ainoaksi vaihtoehdoksi työvoiman vähentäminen, jotta ne selviäisivät taloudestaan vuoden pari, jonka jälkeen edessä voi olla jopa palvelutason heikentäminen.

Peruspalvelujenkin turvaaminen saattaa tuottaa monissa kunnissa todellisia ongelmia jo vuosikymmenen loppupuolella. Hieman pienempi valtionosuusleikkaus olisi antanut kunnille mahdollisuuden myös työllisyyden hoitoon helpottaen siten valtion työttömyydenhoitokustannuksia, ja lopputulos olisi voinut olla jopa valtion menotaloudenkin kannalta positiivisempi kuin tämä voimakas leikkausmalli.

Perusturvaan rinnastettavaa sosiaaliturvaa leikattaessa olisi leikkausten kohdentuminen pitänyt perusteellisesti selvittää ennen niiden toteuttamista ja päättämistä. Olisi tullut etsiä rakenteellisiakin uudistuksia, joilla olisi pitempiaikainen vaikutus myös valtiontalouteen.

Jokainen meistä myöntää, että säästää pitää, mutta säästöjen kohteiksi olisi pitänyt ottaa koko valtion budjetti, josta valtaosa on erilaisia tulonsiirtoja. Tiedämme hyvin, että säästöt tekevät aina kipeää niiden kohdalla, joihin ne osuvat, ja siksi niiden kohdentaminen on hyvin tuskallista. Hallituksella olisi silti oltava rohkeutta kohdentaa säästöjä myös parempiosaisiin ja jättää pienimmän perusturvan varassa elävät leikkausten ulkopuolelle. Lisäksi tässä työllisyystilanteessa ei ole sosiaalista oikeudenmukaisuutta kurittaa työelämän ulkopuolella olevia työssä käyvien etujen turvaamiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Toivonkin, että eduskunta valiokuntakäsittelyjen aikana kyke-

nee tekemään muutoksia pahimpiin kohtuutto-muuksiin hallituksen talousarvioesitystä käsitellessään.

Ed. Viitamiel: Arvoisa rouva puhemies! Jos en tietäisi, että suurin osa edustajista kuuntelee tätä keskustelua työhuoneestaan käsin, voisi olla hieman turhautunut.

Arvoisa puhemies! Keskustan välikysymys kohdistuu pääministeri Lipposen hallituksen esittämiin säästöpäätöksiin. Koko oppositio-kautensa ajan keskusta on jakanut näkemyksen valtiontalouden säästöjen välttämättömyydestä. Kun sitten on kysytty opposition säästölinjaa, on vastaukseksi saatu yleensä luettelo menoista, joihin ei saa kajota. Klassinen pyrkimys on ollut pitää maatalouden tuet ennallaan. Nyt kritisoidaan säästöjä, jotka kohdistuvat kotitalouksien tulonsiirtoihin.

Mistä keskusta ja muu oppositio säästäisivät? Vastausta ei ole saatu, mutta linja on helppo päätellä. Jos tulonsiirtoihin ei kosketa, jäljelle jäävät työeläkkeet, ansiosidonnainen työttömyysturva, työllistämispänsälykset ja julkisten palveluiden rahoitusmenot.

Ahon hallitus otti kasapäin velkaa tuottamattomien elinkeinojen tukemiseen ja ihmisten toimeettomana makuuttamiseen. Lipposen hallituksen linja on mielestäni järkevämpi. Tämä hallitus supistaa kaikkia menoja vakauttaakseen valtiontaloutta ja luodakseen työllisyydelle edellytyksiä. Silti voidaan yhä ylläpitää täysin vertailukelpoista sosiaaliturvaa ja palveluja.

Arvojen muutos on selkeä edelliseen vaalikauden nähden. Viimeiset neljä vuotta olivat epätoivoista ja usein epäonnistunutta varsinaista kriisinhallintaa. Nyt pyrkimyksenä on työn ja toimeellisuuden yhteiskunta.

Esimerkiksi alle 20-vuotiaiden, vailla ammatillista koulutusta olevien työmarkkinatuen leikkaus toteutetaan tavalla, joka aktivoi nuoria. Työmarkkinatuesta poistuu hieman hapan perustulon tai kansalaispalkan sivumaku, kun tukea saadaksesen nuoren täytyy hakeutua ammatilliseen koulutukseen tai solmia vaikka oppisopimus. Yhteiskunta käytännössä takaa jokaiselle nuorelle koulutuspaikan. Olisiko rahat kouraan ja kadulle -linja todella kannatettavampi?

Hallituksen talouspolitiikan olennaisena osana on koulutus- ja työllisyyspanosten lisääminen. Uutena aineksena tulee Sorsan työllisyystyöryhmän ohjelma. Se sisältää toimenpiteitä, jotka toteutuessaan vauhdittavat kasvun ja markkinoiden avulla tapahtuvaa myönteistä

työllisyyskehitystä. Lipposen hallituksen linjana on uudistaa työelämää, alentaa asteittain ns. verokiilaa ja muutoinkin luoda työn tekemisestä todellinen mahdollisuus nyt työttömänä oleville työnhakijoille.

Hallituspuolueen nuorena kansanedustajan on toki todettava, että säästöt aiheuttavat myös päätöksentekijässä helposti epävarmuutta. Aina on olemassa riski, että oikeutta ja kohtuutta loukataan. Mutta Suomi on yksinkertaisesti ajettu sellaiseen tilanteeseen, että valtion velkaantuminen on saatava hallintaan. Päätöksiä on tehtävä nopeasti. Toisaalta säästöjen vaikutukset on huolellisesti kartoitettava ja tehtävä sitten nöyrästi korjauksia.

Eduskunnassa on puhuttu ylisukupolvisesta kuilusta. Sanoisin, että sukupolvien tasa-arvo ei toteudu, jos meidän lapsemme joutuvat velan maksajiksi. Käsitellyssä olevan välikysymyksen eräänlainen tekopyhyys korostuu, kun muistamme, kuinka keskusta pilkkasi viime vaalikaudella velkaelvyttäjiksi niitä, jotka olisivat siinä suhdannetilanteessa halunneet tasoittaa laman vaikutuksia aktiivisella työllisyyspolitiikalla. Eikö valtionvelka enää ole sukupolvikysymys keskustalle?

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on koko ajan perätty, mistä keskusta säästää, todettakoon vain yksi rinnastus. Kelamaksun poisto ja sairausvakuutuksen porrastuksen alentaminen tekevät noin 3 miljardia markkaa, ja näistä suurin hyöty tulee suurituloisille. Yksinomaan luopumalla tästä ei olisi tarvinnut suorittaa niitä varsinaisia perusturvan leikkauksia, joita pääasiassa välikysymyksessä käsitellään.

Toinen asia on, kun puhutaan siitä, että olisi pitänyt elvyttää ja luoda työpaikkoja. Olen kuullut jokaisen ministerin puheessaan sanovan, että taloudellinen kasvu on välttämätön työpaikkojen luomiselle. Ed. Viitamiel, ette ehkä ole tietoinen siitä, kun olette täällä ensimmäistä kertaa, kuten minäkin, että vuonna 1991, kun Holkerin hallitus jätti perinnön, talouskasvu oli vähemmän kuin -7 prosenttia. Tämän päivän ministerin puheiden perusteella siinä tilanteessa ei ole mitään edellytyksiä lisätä työllisyyttä. Vaihdotase oli 30 miljardia alijäämäinen, kansantalous katastrofin partaalla. On täysin vastuutonta seittää, että tällaisessa tilanteessa olisi ollut muka mahdollisuus hoitaa työllisyyttä, kun piti pelastaa kansantalous sinipunahallituksen konkursin jäljiltä.

P u h e m i e s : Pyydän edustajia jälleen kertaamaan eduskunnan työjärjestyksen 36 §:n 3 momentin.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joudun oikaisemaan ed. Viitamiestä säästöjen osalta ja siitä, miten hän viittasi osin edellisen vaalikauden säästöpolitiikkaan, ja myös sen johdosta, miten hän viittasi työllisyystavoitteisiin, niiden tärkeyteen, miltä osin totta kai häneen yhdyin.

Mitä tulee keskustan vaihtoehtoon säästämisohjelmassa, on totta kai niin, että joudumme säästämään mittavasti, 20 miljardin verran, Suomessa. Sitä ei kannata kiistää eikä ole kiistetty. Mutta keskusta pystyy esittämään 4—5 miljardia säästöistä eri tavalla kuin hallitus, ja varmasti oikeudenmukaisemmalla tavalla, kuten tullaan näkemään, kun budjettilinjaa esitellään.

Ed. Viitamiestä puheenvuoron johdosta haluan kommentoida ja oikaista myös sitä, mistä olen kyllä kovin huolestunut: Hallitus lähtee tavallaan yhden kortin varassa laskemaan talouskasvun varaan työllisyyden parantamisen ja Sorsan työllistämishjelman varaan, josta tiedot eivät välttämättä ole kovin lupaavia. Miten sitten, jos tämä ei toteudukaan, käy oikeudenmukaisuuden?

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi todeta sen, että ministeri Alho ja ministeri Mönkärekin jossain vaiheessa ovat viitanneet siihen, että sitten kun tulonsiirtoja, verotusta ja maksuja yhteensovitetaan, siinä vaiheessa tapahtuisi tämä oikeudenmukaistaminen. Tätäkin joutuu kysymään, voidaanko tässä edetä sillä tavalla, että tämä epäoikeudenmukaisuus oikaistuisi. Tätä väitettä todella epäilen. Siitä olisi saatava kyllä parempi selko myöskin tässä eduskuntakeskustelussa ja ainakin ennen kuin budjettia lyödään eduskunnassa kiinni.

Ed. Alaranta : Arvoisa puhemies! Minäkin haluaisin aluksi todeta ed. Viitamiehelle, että kyllä keskustan ryhmäpuheessa todettiin aivan alussa tämä säästämisen tarpeellisuus ja välttämättömyys, mutta se ehkä jäi ed. Viitamieheltä huomaamatta.

On valitettavaa, että hallitus ei ole arvostanut keskustan johdolla tehtyä opposition välikysymystä. Sateenkaari on näyttänyt täällä tänä iltana melko värittömältä. Hallituksen aatio on ollut valitettavan harvalukuinen, vain sektoriministreitten hallussa. Olisi ollut tärkeätä, että Lipposen hallituksen varsinainen päättäjät, valtiova-

rainministeri Viinanen, olisi ollut täällä perustelemassa näitä hallituksen valintoja. Hänen johdollansa tehtyjähän ne ovat tässä hallituksessa, niin kuin ne olivat edellisessäkin.

Päähallituspuolueen sosialidemokraattien eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Puhakka totesi, että välikysymyksessä on populistinen ja kyyninen henki, vaikka itse asia on vakava. Jos asia on kerran vakava, voisi ryhmäpuhuja jopa arvostaa sitä, että oppositio järjestää mahdollisuuden keskustella vakavasta asiasta. Motiivien epäileminen on politiikassa hyvin tavallista, mutta niin kokeneelta edustajalta kuin ed. Puhakalta olisi odottanut kyllä asiallisempaa suhtautumista tähän välikysymykseen, joka on numeroltaan 1. Keskustan oppositiolinja siis poikkeaa tässä edellisen opposition linjasta hyvin selkeästi.

Omalta osaltani haluan ilmoittaa, että olen pannut nimeni välikysymyksen alle vain sillä perusteella, että asia on vakava. On todella tärkeätä pohtia ja tutkia tässäkin talossa, miten nämä säästöesitykset kohdentuvat ja kasautuvat.

Kokoomuksen ryhmän puheenjohtaja ed. Zyskiewicz kommentoi tätä keskustelua omalla tavallaan huutamalla paikaltaan ed. Saaren puheenvuoron aikana: ”Älä unohda orpoja!” Se oli huoleton huuto, mutta jäi soimaan minun korviini. Vierailin viime sunnuntaina kodissa, josta oli muutamaa päivää aikaisemmin kuollut äkillisesti 48-vuotias isä, poliisi, kesken yötyövuoronsa poliisiauton etupenkille. Kotona oli äiti ja useita vielä alaikäisiä lapsia. Tällaistakin elämä on, ed. Zyskiewicz. Tuo isä ei ollut paljon vanhempi kuin minä eikä kovin paljon vanhempi kuin ed. Zyskiewicz. Siinä mielessä tietysti ed. Zyskiewiczin välihuuto liittyy tähän asiaan, että kansaneläkkeestä ollaan juuri viemässä lapsikorotuksia ja hautausavustusta. Joku sanoisi tähän vanhan virren sanoilla: ”He armotonna veivät osuudet orpojen.”

Keskustan välikysymys on siis tehty vakavalla mielellä. Tosin sen tekemisessä on ollut kiire, ja sehän näkyy tekstissä. Perusteluja kysymykselle olisi ollut enemmänkin, kuin niitä nyt on ehditty kirjata. Toisaalta ajattelen, että meiltä keskustastakin olisi voitu ehkä vielä selkeämmin muistella sitä, että Ahon hallituskin edellisellä vaalikaudella joutui tekemään säästöpäätöksiä — tai eduskuntahan niitä teki hallituksen ehdotuksista — ja että nekin usein kohdentuivat hankalasti. Olen tässä itse muistellut keskustelun aikana esitystä, jolla sairausvakuutuksen päiväraha poistettiin lapsikorotus. Itse

en sitä voinut kannattaa, vaikka hallituspuolueen edustaja olinkin. Se oli kyllä myöskin kolkko päätös. Nyt me sitten oppositiosta kauhistelemme sitä, että tämä hallitus poistaa lapsikorotuksia sosiaaliturvasta. Sellaista tämä poliittinen elämä on.

Olen keskustelua seurattessa yrittänyt ymmärtää myös niitä nykyisen hallituksen kansanedustajia, jotka ovat täällä keskustelussa vaatineet keskustan vaihtoehtoja säästämiseksi, kuten ed. Viitamieskin äsken puheenvuorossaan. Minäkin ajattelen niin, että niitä olisi ollut hyvä nyt jo hieman esitellä. Onhan niitä täällä jonkun verran esiteltykin, ed. Veteläinen mm. äskettäin puheenvuorossaan, mutta ei virallisesti ryhmän virallisissa puheenvuoroissa. Ehkä me olisimme olleet hieman uskottavampia, kun olisimme linjanneet omiakin vaihtoehtojamme jo tässä vaiheessa. Kyllä ne tähänkin tilanteeseen kuuluvat, vaikka tietysti kuuluvat siihenkin tilanteeseen, jossa valtiovarainvaliokunnan budjettimietintö aikanaan valmistuu.

Ed. Huuhtanen esitteli ryhmäpuheenvuorossamme sairausvakuutuksen leikkauksen osalta vaihtoehtoja hallituksen esittämälle minimin leikkaukselle. Konkreettinen ja kuvaava esimerkki ed. Huuhtasen puheessa oli se, että kansaneläkkeen pohjaosan poistolla saadaan rakennetuksi 95 metriä moottoritietä.

Ehkä vieläkin ankarampi on se hallituksen esitys, jolla poistetaan kansaneläkkeistä lapsikorotus. Se on tähän saakka ollut 262 markkaa kuukaudessa alle 16-vuotiaasta lasta kohti. Jo maksussa olevien eläkkeiden lapsikorotusta alennetaan vuoden 1997 alusta 20 prosenttia vuodessa, mutta ensi vuoden alusta syntyviin eläkkeisiin näitä lapsikorotuksia ei tule laisinkaan.

Tilastot kertovat, että suurin perhe, joka saa tänä vuonna perheen huoltajan kansaneläkkeeseen lapsikorotusta, on 13 lapsen perhe. Kyllä tällaiselle perheelle lapsikorotuksen poisto on todella iso leikkaus ja varmasti vaikeuttaa perheen toimeentuloa. On mielenkiintoista aikanaan nähdä, minkä kannan eduskunnan perustuslakivaliokunta ottaa tähän asiaan. Tähän voi tietysti sanoa, kuten ministeri Mönkäre totesi hallituksen vastauksessa: "Tämänhetkisten laskelmien perusteella merkittävät tulonmenetykset ovat harvinaisia." Edelleen: "- - suuret tulonmenetykset ovat myös lapsiperheiden keskuudessa harvinaisia". Näin asia tietysti on. Ne ovat harvilluisia, mutta ne ovat sitäkin kauheampia siellä, missä ne toteutuvat. Tällaisella hallituksen

perustelulla voisi täällä esittää vaikka ministereiden kaksoispalkan kokonaan poistamista tai jopa kansanedustajien palkan poistamista. Silloinkin voitaisiin sanoa, että tulonmenetykset ovat harvilluisia.

Totesin jo lapsipoliittisen selonteon keskustelussa, että nämä kohdentumiset ja kasautumiset pitäisi täällä eduskunnassa selvittää. Senhän voisi tehdä eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaosto, ettei tarvitse enää jatkaa väittelyä siitä, kuka ministeri on asettanut mitään selvitysryhmiä ja mitä ne ovat saaneet aikaan. Katsottaisiin tulevaisuuteen ja selvitetäisiin, miten nämä leikkaukset tulevaisuudessa käyttäytyvät.

Rahastahan meillä ei ole puute. Meillä on rahaa tukea puolueita valtion varoilla. Meillä on rahaa ensi vuonna tukea kannattamatonta elokuvatuotantoa kymmenillä miljoonilla markoilla, mikä on minun bravuuriesimerkkini siitä, kuinka turhaan rahaa valtion budjetissa käytetään, jne. Meillä on monia esimerkkejä, joita voitaisiin luetella mutta jotka yleensä tässä talossa leimataan populismiksi, enkä sen tähden lueteloani pitempään jatka.

Arvoisa puhemies! Keskustan välikysymys jätettiin 10. lokakuuta eli Aleksis Kiven päivänä. Siksi puen oman viestini lopuksi, viestin Lipposen hallitukselle, siihen ajatuskulkuun, jota Eino Leino käytti runossaan nimeltä "Aleksis Kivi". Teen näin siinä toivossa, että tämä viesti saavuttaisi hallituksen, jossa on ministerinä ainakin yksi runoilija. Tarkoitin nyt runoa, josta useimmat meistä muistavat sanat

tuult' oli koko elämä,
nähty ei kesää, ei kevättä,
eli vain syksystä jouluun.

Runon lopussa laulaja saapuu taivaan portille ja häneltä kysytään, mihin hän oli kuollut. Laulaja vastaa:

"Kurjuuteen kuolin ja nälkään."

Kun Jumala uhkaa kostaa kansalle runoilijan kuoleman, tämä sanoo:

"Ei, ei, hyvä, suuri on kansani mun,
et sille saa sinä kostaa."

Laulaja jatkaa seuraavasti — ja tässä on nyt viesti Lipposen hallitukselle:

"Mut hiukan hillitse viimojas
ne liian vinhasta vinkuu
mun maani armahan aukeoilla.
Suo päivän paistaa sa Suomen soilla!"
Näin laulaja tuskassa huutaa.
Hymyilee hyvä Jumala —
taivaan kynttilät loistaa —

"Voi oikein olla. Ehk' koetin masun kansaas liiaksi tuulilla. Taas kukat kummuille nouskoon!"

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikaisuna ed. Alarannalle: Puheenvuoroni alussa totesin kyllä, että keskustassa on laajalti hyväksytty se, että valtiontaloudessa täytyy säästää. Siitä on kuulunut monta todistusta tänäänkin tässä salissa. Ongelmana on ollut se, että kun pitäisi sanoa, mistä säästetään, vastaan, mistä ei säästetä.

Toisaalta kysymys, mistä keskusta säästäisi, on sikäli aiheeton, että viime keväänä, kun hallitusneuvotteluja käytiin, kysyttiin myös keskustan ryhmältä säästölaskelmia. Silloin saatiin vastaukseksi hieman, luvalla sanoen, sekava yhtälö erilaisia toimenpiteitä, joitten lopputulemana oli 17 miljardin markan säästöt. Sitten todettiin, että mikäli lisäsäästöjä vielä tarvitaan "keskusta lähtee siitä, että lisäsäästöt haetaan tulonsiirroista". Kumpiako tulonsiirtoja tarkoitettiin, elinkeinonjen vai kotitalouksien? Ehkä tämä siteeraus kertoo siitä, millä vilpittömyydellä tässä välikysmyksessä ollaan liikkeellä.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta toi hyvin sitä arkielämän realismia esille puheessaan. Näitä tapauksia, tällaisia elämäntilanteita, joita hän kuvasi, meidän eteemme tulee. Ehkä niitä on hieman enemmän syrjäseuduilla, missä ihmisten kohtalot ovat monella tavalla murheellisia. On oikein hyvä, että ne tulevat esille myös tässä salissa vakavasti esille otettuina.

Tässä keskustelussakin on ilmennyt ja välillä ehkä ministerinkin puheessa se, että kuitenkin meillä on varsin suuret summat jotka käytetään esimerkiksi perheiden tukemiseen tässä maassa. On tietysti totta, että vielä näitten leikkausten jälkeenkin summa on varsin suuri, mutta on varottava kuitenkin, esimerkiksi ed. Alarannan esimerkin pohjalta, vetämästä keskiarvojohtopäättöksiä, eli todetaan, että keskimäärin menee varsin hyvin, vaikka näin ei kuitenkaan ole.

Olen itse karkeasti arvioinut, että meillä on ehkä noin miljoona suomalaista, joilla menee todella huonosti ja näiden leikkausten jälkeen vielä huonommin. Sitten on ehkä miljoona niitä, joilla on pääomatuloja, joilla on hyvä, varma työpaikka ja hyvä asema ja joille tulee verokevennyksiä ja palkankorotuksia. Siihen väliin jää niitä kohtalaisesti menestyviä kolmisen miljoonaa. Keskiarvo on silloin aika hyvä, mutta ääripää

eroavat toisistaan hyvää vauhtia taikka vakavalta vauhdilla, ja tästä on kannettava erityistä huolta.

Ed. J. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on käsitelty yksityiskohtia aika paljon tämän keskustelun aikana. Itse en kovin paljon puutu yksityiskohtiin, mutta aluksi muutama sana sellaisesta ilmiöstä kuin perheestä.

Olen kaivannut tässä keskustelussa ja tässä talossa yleensäkin hyvin usein vähän syvempää ja useammin keskustelua perheestä perusyksikkönä yhteiskunnassa, sillä olemmehan me tottuneet suomalaisessa yhteiskunnassa pitämään perhettä yhteiskunnan perusyksikkönä. Perheiden yhtenäisyyttä on pyritty vahvistamaan lainsäätäjän toimin. On koettu, että se on yhteiskunnan kokonaisuuden mukaista myös taloudellisesti. Viime vuosien kehitys on kuitenkin ollut toisen suuntaista, mistä ehkä kärjistyneimpänä esimerkkinä oli perusoikeusuudistuksen valmistelu. Valmistelun yhteydessä tämä asia oli esillä ja siellä todettiin asiantuntijoidenkin toimesta hyvin laajasti, että perhettä ei voida käsitteenä laittaa perustuslakiin, koska on niin vaikeasti määriteltävissä, mikä on perhe. Onneksi perustuslakivaliokunnassa kuitenkin syntyi yksimielisyys tästä asiasta ja käsitteenä perhe on sisällytetty hallitusmuodon 15 a §:ään.

En löytänyt myöskään perhettä käsitteenä hallitusohjelmasta. En tiedä, onko syynä vaikeus määritellä, mikä on perhe, vai onko siinä joku muu syy. Minä nyt saatan vähän jopa jankutuksenomaisesti puhua tällaisesta käsitteestä, mutta minusta se on suurempi asia kuin vain käsite. Se on ollut sellainen ja tulee olemaan, jos suomalainen yhteiskunta aikoo sisäisen eheytensä ja terveytensä säilyttää.

Hyväksytty perusoikeusuudistus antaa perheelle hyvin keskeisen aseman, sillä siellä puhutaan, kuinka lapsen hyvinvoinnista on vastuu ensisijaisesti perheellä. Vastuun kantamiseen tulee avuksi yhteiskunta toimenpiteidensä kanssa. Perhettä täytyy siis yhteiskunnan tukea ja sen yhtenäisyyttä edistää. Kyselin itseltäni, toteutuuko tämä tavoite esillä olevien hallituksen esityksien kautta, joista tänä päivänä on puhuttu. Eivätkö säästötoimenpiteet kohdistu juuri niihin perheisiin, jotka tarvitsisivat yhteiskunnan tukea? Eivät nämä ratkaisut varmastikaan vaikuta vuorineuvosperheisiin, joita ed. Zyskiewicz niin usein käyttää esimerkkinä.

Arvoisa puhemies! Sen Stakesin tutkimuksen mukaan, johon täälläkin on viitattu hyvin monis-

sa puheenvuoroissa, nykyisen hallituksen leikkauksivaikutuksilta säästävät sellaiset perheet, jotka täyttävät seuraavia ehtoja:

- 1) Perhe on keski- tai suurituloinen.
- 2) Perheessä ei ole alaikäisiä lapsia.
- 3) Perheessä ei juuri sairasteta, mikä ei ole itse tehty valinta kylläkään.
- 4) Aikuisilla on vakaa työasema tai kohtuullinen työeläke.

- 5) Perhe asuu velattomassa asunnossa.

Sen sijaan sellaisten perheiden tunnuspiirteitä, jotka menettävät selkeästi eniten, ovat seuraavat:

- 1) Kysymyksessä on useampilapsinen perhe.
- 2) Perheessä on alle kouluikäisiä lapsia.
- 3) Perheessä on työttömyyttä ja/tai sairautta.
- 4) Perhe kuuluu alimpaan tulonsaajaviiden-keen.

Edellä kuvatun jälkeen voi perustellusti kysyä, ovatko nykyisen hallituksen linjaukset perheystävällisiä ja niitä tukevia. Selitykseksi ei riitä, että on pakko säästää. Kyllä takana täytyy olla kauaskantoisempi tavoite. Hallituksen linjassa näkyy mielestäni selkeä arvovalinta.

Kuulimme edellisen hallituksen aikana erityisesti vasemmistoliiton puolelta, jonka edustajia nyt ei täällä ole paikalla, liekö työhuoneessa-kaan, kuten myös sosialidemokraattien taholta jatkuvasti, kuinka köyhät pannaan kyykkyy. Tänä päivänä näin sanovat puolueettomat asiantuntijat opposition lisäksi. Selkeä muutos asian tilassa. Pienimmät etuudet saivat olla kohtuullisesti rauhassa edellisen hallituksen aikana. Olihan siellä leikkauksia, niin kuin ed. Alaranta edellä mainitsi, eikä yksikään niistä ollut miellyttävä, mutta pienimpiin etuuksiin puututtiin vain poistamalla indeksikorotukset.

Mielestäni me olemme siirtymässä nyt hyvin selkeästi kansanvakuutusjärjestelmästä ansio-
turvan antamaan sosiaaliturvaan. Se johtaa miehen palkan perusteella määräytyvään sosiaaliturvaan. Näin asian kuvasi eräs perustuslakivaliokunnan asiantuntija. Odottaisi esimerkiksi eduskunnan naisverkostolta kannanottoja tähänkin asiaan.

Arvoisa puhemies! Kannustavuus on eräs nykypäivien taikasanoista tässäkin talossa erityisesti silloin, kun puhutaan sosiaaliturvasta ja tulonsiirroista. Me kaikki olemme varmasti samaa mieltä siitä, että se on hyvä asia, jopa keskeinen arvo. Vielä ei kuitenkaan minulle ole selvinnyt, mitä hallitus tarkoittaa kannustavuudella ihmisen arjessa ja miten se toteutetaan. Toivon, että tämä syksyn kuluessa selviää. Poliittisen retoriikan tasoilla kannustavuus on vetoava arvo,

koska se antaa kaikille lupauksia työstä saatavan hyödyn lisääntymisestä. Mutta voi kysyä tänä päivänä tämän retoriikan keskellä: Eikö kannustavuuden rinnalle enää kuulu suomalaisessa yhteiskunnassa kansalaisten perusturvallisuus, perustoimeentulo, perheiden selviytyminen ja sopeutuminen muutoksiin? Eikö kannustavuuden rinnalle enää kuulu asumiseen, lastenhoitoon ja puolisoiden työssäkäyntiin liittyvien vaihtoehtojen neutraalisuus?

Ministeri Jaakonsaari esitti keväällä, että hallituksen tavoitteena on siirtyä tulonsiirtoyhteiskunnasta työnteon yhteiskuntaan. Tästä olemme samaa mieltä varmasti kaikki ja vielä ponnistamme sen tavoitteen saavuttamiseksi. Samalla hän kuitenkin määritteli hyvinvointiyhteiskunnan ytimen muodostuvan peruspalveluista. Palveluvalltion ensisijaisuuden korostamisen yhteydessä jää helposti huomaamatta, etteivät palvelut voi kovinkaan merkittävästi korvata tulojen puuttumista. Hyvätkään palvelut ei poista toimeentulo-ongelmia.

Arvoisa puhemies! Jos kannustavuus jää ainoaksi yhteiskunnalliseksi arvoksi myös käytännön päätöksenteossa ja toiminnassa, se johtaa koko yhteiskunnan muuttumiseen uusoikeistolaisuuden suuntaan. Tämä on hyvin rohkea sanonta ja kannanotto. Mietin hyvin paljon, rohkenenko sen sanoa, mutta sanon sen kuitenkin näin, koska näin koen. Pohjoismaisesta mallista siirryttäisiin ja tällä menolla siirrytään amerikkalaisen mallin suuntaan. Tämän voisi hieman kärjistää sanoa, että kukin tulkoon toimeen omillaan. Hyvinvointivalltion suojaverkot puretaan, leikataan sosiaaliturvan minimietuudet, jotta työn kannustavuutta voidaan lisätä. On suuresta periaatteellisesta asiasta kysymys. Tässä kehityksessä kustusta ei voi olla mukana.

Arvoisa puhemies! Tunnettu tosiasia on, että viisaus kasvaa oppositiossa. Näin käynee minulekin. Jotta se viisaus ei lisääntyisi aivan niin paljon kuin edellisen hallituksen aikaisella oppositiolla, esitän muutaman näkökohdan tai erään näkökulman, josta voitaisiin säästökohteita löytää.

Koko sosiaaliturvasectori on arvoltaan noin 190 miljardia markkaa. Koko sektorin tarkastelulla ja hyvässä yhteistyössä työmarkkinoiden kanssa on mahdollista löytää säästöt, jotka katavat perusturvaan kohdistuvat leikkaukset. Nykyisellä hallituksella olisi mielestäni vielä erinomaiset mahdollisuudet tähän juuri koostumuksensa puolesta ja koska sillä on hyvät suhteet työmarkkinajärjestöihin. Tällä sektorilla on ta-

pahtunutkin hyvin myönteisiä asioita, joita parhaillaan käsittelemme tässä talossa. Mutta vastapainona näyttää aina olevan perusturvan myyminen. Koko sektorilla operoitaessa voidaan vaikuttaa kansantalouden voimavaroihin vaiputtavasti ja siten tukea työllisyyden puolittamistavoitetta.

Arvoisa puhemies! Ed. Puhakan, sosialidemokraattisen ryhmän puheenjohtajan, puhe oli poliittisen retoriikan huippunäyte. Sitä kuunneltaessa tulivat mieleen luokkayhteiskunnan ajat. Mietin puheen aikana, mitä siitä sai sellainen perhe, joka taistelee jokapäiväisten toimeentulo-ongelmien kanssa, mitä sai perhe, jossa on työttömyyttä, sairautta ja mahdollisesti muitakin ongelmia. Antoiko puhe uskoa poliittisen järjestelmän kykyyn ratkaista ongelmia ja ratkaista niitä oikeudenmukaisesti? Meidän jokaisen olisi muutostenkin keskellä muistettava, että yhteiskunnan oikeudenmukaisuus ja hyvyys riippuvat siitä, miten se kohtelee vähäosaisia kansalaisiaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: täällä on useamassa puheenvuorossa sivuttu käsittelyssä olevien lakien suhdetta perusoikeuksiin. Toivoisin, että vältettäisiin kovin voimakkaita kannanottoja itse sääätämisyjärjestykseen, ettei perustuslakivaliokunnan työskentely vaikeutuisi kohtuuttomasti. Säättämisyjärjestys ei voi olla hallitus — oppositio-asetelma. Nyt ollaan tekemässä linjasta pidemmälle ajalle kuin tälle hallituskaudelle. Tämä on hyvä muistaa sekä hallituspuolueiden että opposition edustajien.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Viitämies vähän aikaa sitten keskustelussa muisti itse asiassa aivan oikein keskustan kannan viime keväältä. Me esitimme silloin 17 miljardin markan säästölistan, jota peilasimme mm. juuri joitakin viikkoja aikaisemmin käytettyihin vaalipuheisiin mm. opposition suunnalta. Ilmoitimme myös sen, että jos säästöjä taloudellisen kehityksen takia tarvitaan tätä enemmän, joudutaan puuttumaan tulonsiirtoihin. Ed. Viitämies muisti aivan oikein tämän, mutta hänen olisi pitänyt myös havaita se, että esittämämme järjestys oli täysin toinen, kuin minkä hallitus omaksui omassa politiikassaan. Hallitus aloitti kiireessä säästö- päätöksensä viime keväänä ensimmäisenä juuri ehkä keskeisimmistä tulonsiirroista, mm. lapsilisistä ja opintotuesta. Meillä ne olivat listan hännimmäisinä. Esitimme oman säästölistamme osalta, että säästöjä on toteutettava etupainoisesti, aivan kuten hallitus on tehnytkin, mutta viimeiset hännät säästölistasta olisi tehty myöhem-

mässä vaiheessa saatuaamme varmemman ja paremman arvion kansantaloutemme kehityksestä.

Nyt viime kevään kuvion historiallinen linja alkaa valjeta selkeästi. Se linja liittyy kansanvaikutusjärjestelmän vähittäiseen, jos ei murtamiseen, niin ainakin muuttamiseen. Keskusta kysyy välikysymyksessään, miten hallituksen esittämät leikkaukset kohdistuvat eri väestöpiireihin ja kasautuvatko ne yksien ja samojen ihmisten harteille. Me olemme kesästä alkaen itse asiassa kymmeniä kertoja eri keskusteluissa pyytäneet eri yhteyksissä hallitukselta näitä vaikutusarvioita, jotta voisimme ottaa vaikutusten perusteella kantaa säästölakeihin. Minusta on vähimmäisvaatimus poliittiselle päätöksenteolle, että päätösten vaikutukset ja niiden vaikuttavuus kyetään arvioimaan ja ennakoimaan siinä vaiheessa, kun päätöksiä tehdään.

Kun vastausta ei monista pyynnöistä huolimatta tullut, päädyimme välikysymykseen. Välikysymykseen hallituksen on valtiopäiväjärjestyksen mukaisesti vastattava, mutta sitähan ei määrätä, että hallituksen on myös vastattava kysymyksen sisältöaiheisiin. Nyt hallitus antoi vastauksen, mutta ei vastannut siihen mitä kysyimme.

Ministeri Mönkäre totesi vastauksessaan, että kokonaisselvityksen tekeminen on etukäteen erittäin vaikeaa. Samoin ministeri vastasi, että kokonaisvaikutuksia on vielä vaikea arvioida. Itse asiassa tärkein vastaus kysymykseemme esitettiin kuitenkin jo ministerin puheen alussa: ”Hallitusohjelmassa on avoimesti ja yksityiskohteisesti lueteltu ne säästökohteet, joiden mukaisesti hallitus pyrkii toteuttamaan ohjelmaansa.” Hallitus siis päätti muutaman päivän hallitusneuvottelujen aikana yksityiskohdista saamatta ilmeisesti alkeellisintakaan selvitystä päätösten sosiaalisista vaikutuksista, ja tästä valitusta linjasta on pidetty itsepäisesti kiinni.

Ei hallitus kuitenkaan ole niin tietämätön kuin antaa ymmärtää. Ministeri totesi, että 0,5 prosenttia kotitalouksista menettää yli 10 prosenttia tuloistaan hallituksen leikkausten takia. Kun hallitus tietää tämän 0,5 prosentin olemassaolon ja vaikeudet, olisi se voinut valottaa näiden perheiden asemaa hieman tarkemmin. Minkä leikkausten vaikutuksista näin suuri menetys aiheutuu ja minkälaisiin tuloryhmiin tällaiset perheet kuuluvat? Minkälaisissa elämäntilanteissa nämä perheet elävät, jotka joutuvat näin suurten menestysten kohteeksi?

Minulla on se arvio, että nämä tuhannet ministeri Mönkäreeseen mainitsemat kotitaloudet

ovat hyvin pienituloisia ja näille hallituksen päättämät leikkaukset merkitsevät suoraan luopumista kaikkein välttämättömmistäkin. Heille ne viimeiset sadat markatkin ovat tärkeitä. Luultavasti he joutuvat hakemaan entistä enemmän tukea ja rahaa toimeentulotukiluukulta.

Olisin odottanut, että hallitus olisi etsinyt keinot näiden väliinpuotoajien aseman korjaamiseen. Tätä se ei ole tehnyt, vaan vastaa ongelmaan ilmoittamalla: "Hallituksen suunnitelmien työllistämistoimien oletetaan kohdistuvan myös näihin talouksiin -". Hallitus siis tunnistaa nämä kotitaloudet tarkkaan, koska valmistellut työllistämistoimetkin suunnataan heihin. Miksei heitä kuvata tarkemmin meille, eduskunnalle?

Hallituksen vastauksen tärkein sisältö liittyy kahteen sisällöltään avoimeksi jäävään kysymykseen.

Vastauksessa viitataan useita kertoja rakenteellisiin uudistuksiin: Hallitus toteaa, että säästöt tehostavat kansantaloutemme rakennetta. Se toteaa pyrkimyksenään olevan tukea aktiivisen työyhteiskunnan rakenteita. Hallitus haluaa ilmoituksensa mukaan parantaa erityisesti tulonsiirtojärjestelmien rakenteellista toimivuutta jne. Mitä hallitus tarkoittaa rakenteiden uudistamisella, joka käytännössä on päätösten tasolla tarkoittanut perusturvaan tehtäviä tuntuja leikkauksia ja ansiosidonnaisen turvan jättämistä lähes koskematta? Mitä rakenteellista tavoitetta sisältyy pienituloisimpien sairauspäivärahan poistamiseen? Ilmeisesti hallitus haluaa, että me lukisimme vastauksen hallituksen huulilta, kuten eräs tunnettu poliitikko tapasi sanoa välttellessään asioiden sanomista suoraan.

Toinen avoimeksi jäävä kannanotto hallituksen vastauksessa on se, että hallitus ilmoittaa tavoittelevansa monissa uudistuksissa myös käyttäytymismuutoksia. Mitä käyttäytymismuutoksia, kysyn. Kun hallitus puhuu peitellyllä kielellä, voi tarkoittaa vain arvata. Hallituksen vastauksessa viitataan kannustinloukkuihin. Kannustinloukut nousivat esille myös joissakin hallitusryhmien ryhmäpuheissa. On kuitenkin täysin väärin hakea ratkaisua kannustinloukkuihin perusturvaa leikkaamalla. Väitän, että keskeisimmät kannustinloukun ongelmat aiheutuvat ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta ja lasten päivähoitomaksuista.

Hallitus toteaa, että työnteon on aina oltava sosiaaliturvaa kannattavampaa. Oikein, olen samaa mieltä. Muistan vain hyvin, kuinka viime talvena SDP, vasemmistoliitto ja vihreät taisteli-

vat tässä salissa sinnikkäästi purkaakseen kotihoidon tuen ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan yhteensovituksen ja veivät esityksensä äänestykseen asti. Sen kohdalla kyettiin osoittamaan täsmälliset luvut, kuinka sosiaaliturva olisi noussut tietyissä tuloryhmissä palkkaa korkeammaksi, mutta siitä huolimatta silloinen oppositio työskenteli vain hetki ennen uuden hallituksen syntyä nyt julki lausumaansa periaatetta vastaan.

Kuulin eräässä tilaisuudessa hallituksen keskeisen virkamiehen Raimo Sailaksen viittaavan siihen ideologiseen painotukseen, että sosiaaliturvan pitäisi olla painotetusti ansiotasoon sidottu. Ministeri Mönkäre taas omassa vastauksessaan kiistää jyrkästi tämän oletuksen. Kun ministerin puheenvuoron muun sisällön vetää yhteen ja joutuu ilmaisujen epämääräisyyden takia arvaamaan loput, lukija päätyy kuitenkin toisenlaiseen lopputulokseen. Moneen kertaan vannottu rakenteiden muutos tarkoittaa ilmeisesti juuri tätä muutosta. Jos siitä on kyse, miksei sitä tunnusteta avoimesti? Ei sitä kannata hävetä. Me emme sitä suuntaa keskustassa kannata, mutta kansalaisten kannalta olisi rehellisempää, että julkilausumattomat tavoitteet tuotaisiin näkyviin. Vanha kiista kansanvakuutuksen ja ansiosidonnaisen turvan välillä on kärjistyessä.

Päätöksenteon kannalta tällainen peittely on mielestäni vaarallista. Taustalla leijuva ideologinen tendenssi vaikuttaa liiaksi käytännön päätöksentekoon. Ideologinen tavoite estää arvioimasta päätösten käytännön vaikutusta ihmisten arkielämään.

Arvoisa puhemies! Tästä hallituksen vastaus oli hyvä esimerkki.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Kun esillä on tärkeä välikysymyskeskustelu, haluan muutamalla vapaalla ajatuksella kommentoida paitsi käytyä keskustelua myös itse välikysymysaihetta, vaikka täällä ei ole paikalla yhtään ministeriä, ei yhtään vasemmiston eikä vihreiden kansanedustajaa. Ed. Ala-Harja on kuitenkin urheasti hallitusta täällä edustamassa.

Mielestäni hallitus on ehkä painottanut väärin valitessaan tähän välikysymykseen vastaajat ja kommentoijat, kun kyseessä ei ole vain sosiaalipolitiikka ja paikalla ovat olleet sosiaaliministerin edustaja ja heittänyt työministeri Jaakonsaari. Tässä on kysymys nimenomaan talouspolitiikan linjasta, joka perustuu hallitusohjelmaan. Näin ollen olisi toivonut, että joku ministeri hallituksen talouspoliittisesta ministerivalio-

kunnasta olisi ollut läsnä keskustelussa. Itse en ole ollut koko aikaa, mutta en ole heitä täällä havainnut. Ministerit Viinanen, Niinistö, Backman ja Alho olisivat olleet kovin tervetulleita tähän keskusteluun.

Haluan myöskin kommentoida ministeri Huttu-Juntusen puheenvuoroa lyhyesti, kun pyytäässani kommenttipuheenvuoroja pariinkin otteeseen en niitä silloin keskustelussa saanut.

Ministeri Huttu-Juntunenhan viittasi siihen, että oikeudenmukaisuutta voidaan nimenomaan ottaa huomioon myöskin veropolitiikassa nostamalla verotettavan tulon alarajaa. Mielestäni tämä ei perustunut kovin tarkkaan analyysiin. On nimittäin niin, että jokaista kymppitonnia tuloverotuksessa verotetaan samalla tavalla, oli sen saaja pieni- tai suurituloinen, joten verotettavan tulon alarajan nostaminen menee, totta kai, myöskin suurituloisten hyväksi.

Toinen näkökulma on se, että kun nostamme verotettavan tulon alarajaa yksiselitteisesti, se vaikeuttaa ns. kannustinloukkuongelmia nimenomaan pieni- ja keskituloisten osalta, joiden loukut ovat kaikkein suurimmat. Kun haluaisimme pienituloisia verotuksessa huomioida, sen pitäisi kyllä tapahtua verovähennystekniikalla, jolloin voitaisiin päästä oikeudenmukaisempaan tulokseen. Verotettavan tulon alarajan kaavamainen nostaminen ei auta pienituloisten tilannetta suhteellisesti ottaen eikä helpota tulo- ja kannustinloukkuongelmia vaan niitä kärjistää.

Arvoisa puhemies! Me olemme tässä säästökysymyksessä mielestäni perimmäisten kysymysten äärellä. Kun olemme avoimessa taloudessa, kun verotulojen pohja rapautuu ja kansantalouden kehitysnäkymät ovat kovan muutoksen paineessa, on todellakin kysymys siitä, miten suomalainen hyvinvointiyhteiskunta voi säilyä ja kehittyä näissä oloissa.

Aivan selvää on, että joudutaan säästämään mittavasti. Kysymys on nyt säästöjen kohdentamisesta. Mitä enemmän säästämme, sitä enemmän on kysymys säästöjen kohdistamisesta, niiden oikeudenmukaisuudesta ja myöskin osittain kannustavuudesta.

Professori Niskakangas, joka on Helsingin Kauppakorkeakoulun julkisoikeuden professori, on aika pessimistiseen sävyyn käsitellyt kirjoituksessaan hyvinvointiyhteiskunnan näkymiä. Hän lähtee siitä, että vaikka tänä vuonna tapahtuu verotulojen kasvua, olemme siinä tilanteessa, että verotulojen kasvun mahdollisuudet ovat hyvin rajalliset. Tämä johtuu siitä, että teollisuustyövoima ei lisäänty. Toisaalta vienti ei tuota

välillisiä veroja, arvonlisäveroja, ne otetaan rajalla pois. Toisaalta palvelusektori verokiilatilanteessa ja tässä itsepalveluyhteiskuntatilanteessa ei etene.

Näin ollen hän tulleeikin siihen johtopäätökseen, että jollemme nyt onnistu — tähän on hyvin pessimistinen näkymä — näissä säästötilanteissa, olemme todella vaikeassa tilanteessa seuraavassa laskusuhdanteessa. Niskakangas sanoo, että seuraavan laskusuhdanteen jälkeen suomalainen yhteiskunta on kovin toisenlainen. Keskiluokka on supistunut. On syntynyt yläluokka. Samalla olemme saaneet laajan köyhälistön. Julkisten menojen karsiminen siinä tilanteessa on voitu kohdistaa vain alempiin sosiaaliluokkiin, koska vain he saavat julkista tukea. Pienipalkkaisen tulot ovat silloin romahtaneet. Uudessa köyhälistössä on passiiviväestön lisäksi hyvin alhaisella palkalla palveluita myyviä työntekijöitä. Puhutaan kengänkiillottajayhteiskunnasta. Tässä tilanteessa hyvinvointiyhteiskunnan perusta ei olisi enää pelastettavissa.

Nämä näkymät on otettava vakavasti ja on toimittava hyvin määrätietoisesti valtiontalouden tasapainottamiseksi.

Kun täällä on kysytty, mikä on keskustan vaihtoehto, niin on totta kai lähdeettävä siitä, että me hyväksymme mittavat säästöt. Mutta kun sitä vaihtoehtoa esittää, niin samaan aikaan ollaan kiistämässä se, että pitäisi selvittää säästöjen vaikutukset sosiaalisessa mielessä, oikeudenmukaisuusmielessä, työllisyysmielessä. Emme voi tehdä oikeita ratkaisuja, elleimme tässä tilanteessa edes jossain määrin ole selvillä säästöjen vaikutuksista. Sen takia hallituksessa tätä työtä pitäisi tehdä. Ei saisi jämähtää hallitusohjelman tiukkoihin säästöraameihin, vaan pitää joustavasti katsoa säästöjen vaikutuksia. Meillä on käytettävissä Stakesin pätevät asiantuntijat. Meillä on Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Meillä on Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Väestöliiton erittäin hyvää tutkimustietoa, jota pitäisi nyt eduskuntaan tuottaa ja hallituksen käyttää.

Mitä tulee keskustan linjaan, niin me pystymme esittämään 20 miljardin säästöistä mielestäni 4—5 miljardia oikeudenmukaisemmalla, paremmalla tavalla niin työllisyysvaikutukset kuin nimenomaan perusturva huomioon ottaen. Valtiontaloudessa ja budjetissa löytyy säästökohteita, ja todella tärkeä periaate on se, mikä on todettu: Kyllähän lähtökohdan pitäisi olla se, että tätä säästöaakkaa kohdistetaan paitsi koko sosiaali-

turvan kenttään myös koko kansantalouden harveille.

Otan vain yhden esimerkin, millä tavalla voimme tätä vaihtoehtoista rahoitusta lisätä. Mielestäni työttömyysturvan omavastuusuutta — tällä tarkoitan työttömyyskassoja, jotka on Suomessa hoidettu varsin tehottomasti, siellä olisi tehostamistakin — voitaisiin lisätä ja samalla verotaulukkoja tarkistaa sillä tavalla, että tämä rasitus ei missään tapauksessa lisäisi pieni- ja keskituloisten verorasitusta. Tällä tavalla voimme merkittävän osan oikeudenmukaisesti saada, tällä keskustan linjalla lisää. Toki vaaditaan muutakin, ja niistä asioista varmasti lähi-viikkoina kuullaan oma esitys. Toki opposition on vaikeampaa saada selville säästöjen vaikutuksia, kun ei ole sellaisia tutkimuslaitoksia käytettävissä kuin hallituksella, ja tässä joudumme paljon työtä tekemään.

Arvoisa puhemies! Periaatteellisessa mielessä on kysymys oikeudenmukaisuudesta ja kannustavuudesta. Ne eivät ole välttämättä ristikkäisiä vaihtoehtoja. Mielestäni ensin kulkee oikeudenmukaisuus ja rinnalle voidaan ottaa kannustavuus mukaan, kun säästöpäätöksiä tehdään.

Vielä lyhyesti tulen veropoliittiseen osaan, ns. verokiilailmiöön. Se on paha palveluvaltaisille yrityksille, ja siihen olisi voitava puuttua tehokkaasti. Mutta kuten tiedämme ja kuten ed. Soininvaara kirjassaan toteaa, se maksaa hyvin paljon, kun verokiilaa pyrimme korjaamaan. Sen vuoksi on käytettävä paljon harkintaa siinä, mihin varat käytetään, kun verokiilaa pyritään lieventämään. Se olisi kohdistettava nimenomaan palveluvaltaisille aloille. Tällöin on myös kysymys palveluvaltaisten alojen arvonlisäverokannasta. Se olisi kohdistettava nimenomaan pieni- ja keskituloihin.

Pahin kannustinloukku, tuloloukku, on nimenomaan hieman keskituloisten alapuolella olevassa tuloluokassa, jossa puhutaan 100 prosentin rajaverosta. Suurituloisillakin, totta kai, verorasitus Suomessa on ankar, jopa kohtuuttoman ankar, mutta ei siellä ole tällaista ongelmaa, joka on nimenomaan pieni- ja keskituloisten välimaastossa. Siihen verokiilaan meidän olisi voitava puuttua ja kohdistettava, kuten sanoin, se nimenomaan palveluvaltaisille aloille. Se ei ole helppo tehtävä, mutta siinä voidaan edetä.

Arvoisa puhemies! Otan lopuksi esiin yhden mielestäni nyt perimmäisen kysymyksen. Hallitus on ohjelmassaan rakentanut politiikkaansa hyvin pitkälle sen varaan, että voimakas taloudellinen kasvu jatkuu ja työttömyys voidaan

puolittaa. Näillä näkökohdilla perustellaan myös säästöjen oikeudenmukaisuutta yhdistettynä siihen, että verojen, maksujen ja tulonsiirtojen yhteensovittamisella voidaan näitä asioita oikeudenmukaistaa.

On totta kai niin, että työttömyyden puolittamistavoite on hyvä ja sitä täytyy kaikin keinoin tukea. Mutta mielestäni on oikein ja kohtuullista, että tilannetta katsotaan realistisesti. Me tarvitsemme erittäin monia varsin radikaaleja toimenpiteitä, jos aiomme päästä työttömyyden puolittamiseen. Ne tiedot, joita ns. Sorsan ohjelmasta on, eivät ole lähelläkään näitä tavoitteita.

Arvoisa puhemies! Toinen tärkeä asia on talouskasvun näkymät. Suomi saatiin varsin hyvään talouskasvuun viime keväänä. Toivotaan, että se jatkuu ja siihen on edellytyksiä. Tällä hetkellä kuitenkin eräät ennusteet viittaavat 3 prosentin kasvuun. Näin ollen, jos nyt käy niin, että työllisyys ei paranekaan sillä tavalla, kuin optimistisimmissä hallituksen arvioissa esitetään — talouskasvu ei olekaan 5—7 prosentin luokkaa, kuten on ajateltu — olemme aivan uudessa tilanteessa. Silloin koko hallituksen linja, sen pohja, asettuu kyseenalaiseksi. Silloin voidaan kysyä, onko tässä kysymyksessä tietynlainen itsepetos sen suhteen, että säästölinjoja perustellaan sillä, että talouskasvu on voimakasta ja työttömyys puolittuu. Jos kuitenkin tiedetään, että eväitä siihen ei ole, silloin on kysymys tietyllä tavalla poliittisesta itsepetoksesta. Se on todella, arvoisa puhemies, suuren luokan kysymys.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa puhemies! Hallituksen vastaus välikysymykseen oli aivan päinvastainen kuin vielä ennen vaaleja esitetyt vaalilupaukset. Lisäksi vastaus välikysymykseen oli erittäin ylimielinen. Koko välikysymyskeskustelua kohtaan on osoitettu hallituksen puolelta sellaista ylimielisyyttä, jota en muista viime kaudella eduskunnassa nähneeni ja kokeneeni. Ehkä se kertoo siitä, minkälainen arvo tämän hallituksen ministereille on näillä kysymyksillä, jotka liittyvät perusturvaan ja kansalaisiin, jotka ovat todella heikoimmassa asemassa.

Katteettomien vaalilupauksen antamista ei voi uskottavasti perustella edes tietämättömyydellä valtiontalouden tilasta, sillä puolueiden arviot säästöjen kokonaistarpeesta olivat jo ennen eduskuntavaaleja hyvin lähellä toisiaan. Nykyiset hallituspuolueet eivät vain halunneet kertoa äänestäjille todellisia säästökohhteitaan, ja hallitukseen pääsy oli niille ilmeisesti tärkeämpää kuin säästöjen kohdentaminen.

Lipposen hallitus onkin ripeästi päättänyt 20 miljardin markan säästöistä vaalikauden aikana. Näistä leikkauksista yli puolet kohdistetaan sosiaaliturvaan ja palveluihin. Hallitus esittää ensi vuodelle mm. seuraavia leikkauksia:

Lapsilisiin tehtyä 750 miljoonan markan eli keskimäärin lähes 9 prosentin alennusta jatketaan.

Kotihoidon tuesta leikataan kertarysäyksellä lähes neljännes eli 700 miljoonaa markkaa. Kun muistamme, että vuonna 1994 lakisäänteisen kotihoidon tuen piirissä oli koko maassa 156 650 perhettä, joista 27 prosenttia oli Uudeltamaalta, voidaan todeta, että eräs hyvin tärkeä vaihtoehto ollaan viemässä monelta perheeltä pois. Jäljelle jäävä kotihoidon tuki ei toimi enää vaihtoehtona pienituloisilla perheillä, koska jokainen markka perheessä on todellista jokapäiväistä menoa.

Opintotukea on vähennetty viime elokuusta lähtien vuositasolla 300 miljoonalla markalla.

Työttömyysturvaleikkaukset kohdistuvat voimakkaammin pitkäaikaistyöttömiin ja nuoriin, kun työmarkkinatukea vähennetään 500 miljoonalla markalla.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäismäärää pienennetään neljänneksellä. Nämä juuri äiteihin ja yleensä perheeseen liittyvät säästöt kertovat varsin karua kieltä siitä, miten suomalaisessa yhteiskunnassa ei enää perinteistä kasvattajan roolia arvosteta. Vanha arabialainen sananlasku sanoo: "Paratiisi lepää äitien jalkojen alla." Sillä he tarkoittavat sitä kunnioitusta, joka kohdistuu kasvattajan rooliin. Ehkä meillä olisi myös täällä länsimaissa syytä ottaa joitakin arvoja laajemmin keskusteluun ja sitä kautta kenties vähentää yhteiskunnan pahoinvointia.

Kun lisäksi sairausajan vajaan 66 markan vähimmäispäiväraha aiotaan poistaa kokonaan sen varassa olevilta ja kansanvakuutuksen perusteita murretaan tekemällä kansaneläke kokonaan työeläkevähenteiseksi, voidaan todeta, että myös näistä kärsivät eniten pientä työeläkettä saavat eläkeläiset.

Kun lisäksi hallituksen säästöt kohdistuvat vielä esimerkiksi asumistukeen, asuntolainojen korkovähennyksiin, työttömyysturvan indeksikorotuksiin ja kuntien peruspalveluihin, joista nimenomaan vähävaraiset ovat riippuvaisia, voidaan todeta, että Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tutkimukset todennäköisesti näyttävät tämän hallituksen politiikan tuloksien suunnan. Nämä tutkimuksethan toteavat, että toimeentuloerot kasvavat; on väestöryhmiä, joihin leikkaukset eivät lainkaan kohdistu;

samanaikaisesti joihinkin väestöryhmiin kohdistuvat useat säästötoimet. Säästöjen kohdentaminen on todella tärkeä poliittinen arvovalinta.

Ehkä olisi syytä hallituspuolueidenkin edustajien miettiä, mitä filosofi Immanuel Kant totesi vuonna 1783. "Käytä rohkeasti omaa järkeäsi. Sapere aude."

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Lopuksi muutama mustavalkoinen ajatus, jotka eivät ole mitenkään uusia, vaan vanhan toistoa. Valtion budjetti, talousarvio, muodostuu kahdesta tekijästä: tuloista ja menoista. Vuoden 1996 tulo- ja menoarvio on merkittävästi alijäämäinen, kymmeniä miljardeja markkoja. Se olisi vielä alijäämäisempi, jos hallitus ei pyrkisi tuota eroa supistamaan menoja leikkaamalla.

Minä olen todennut maalaisjärjellä moneen kertaan ja pysyn edelleen näkemyksessäni, että sen tyyppinen budjettivajeen supistaminen, joka perustuu pelkästään menojen leikkaamiseen, on sulaa hulluutta, koska pelkästään menoja leikkaamalla ei Suomen valtion talousarviota saada koskaan tasapainoon. Toimenpiteet pitää kohdistaa sekä menojen leikkaamiseen että pyrkimykseen valtion tulojen lisäämiseen.

Tämä tapa, jolla Lipposen hallitus nyt säästää leikkaamalla sellaisista menoista, jotka ovat suoraan pois ihmisten ostovoimasta ja kulutuskyynnästä, joka kotimarkkinoiden kannalta on tällä hetkellä erittäin tärkeä asia on sellainen toimi, että nämä leikkaukset jäädyttävät Suomen kotimarkkinat. Tällä hetkellä on selvästi nähtävissä, että vienti hiipuu, se hiipuu hiljalleen. Kun kotimarkkinat jäätyvät entistä enemmän — sen tunnustavat sekä hallituksen että opposition edustajat ja myös ns. asiantuntijat — tulevaisuus on sikäli synkeä, että meidän työttömyytemme tulee edelleen kasvamaan hyvin nopealla tahdilla. Minä veikkaan, että ensi vuoden talvikuukausina lukemat ovat huomattavasti surullisemmat kuin tällä hetkellä, ellei niitä sitten silmankääntötempuilla saada korjattua. Niin kauan kuin kotimarkkinoita jäädytetään ottamalla pois ostovoimaa valtion menoja leikkaamalla, niin kauan ei ole tulevaisuutta. Tämä on hyvin yksinkertainen näkemys. Aika sitten näyttää, onko tällainen metsäkansanmies oikeassa vai ei.

Toinen asia koskee korkoja. Korot ovat alenuneet, viimeksi huutokauppakoko ja peruskorke. Aleneminen vaikuttaa selkeästi sen, että tiettyä säästöä tulee korkomenoissa. Hallituksen taholta on toistuvasti esitetty, että korkomenojen väheneminen lisää kansalaisten ostovoimaa ja

tämä tulee näkymään selvästi kulutuskysynnässä ja kotimarkkinoilla. Minä keskustelin vanhan pankkimiehen kanssa Tampereella, ei hän mikään vanha ollut, mutta kokenut, eräs Tampereen merkittäviä taloudellisia vaikuttajia. Hän piti tätä täysin perusteettomana ajatuksena.

Sillä summalla, mitä korkojen laskussa tavalisten ihmisten osalta säästyy, maksetaan lisää pois lyhennyksiä. Toisin sanoen, koska tietynasteinen velkakauhu on ihmiset vallannut, jokainen markka käytetään lyhennysten maksamiseen, velkojen pois maksamiseen. Sehän on ihan selvästi nähtävissä, koska pankkien antolainaus jatkuvasti vähenee. Pankit ovat yhä huonommassa asemassa, koska siitähän ne rahaa saavat, jos niillä on ulkona rahaa pankista, eivät siitä, jos ottavat sitä sisään. (Ed. Kanerva: Pankkien kate paranee!) — Niin, pankkien kate paranee siinä tapauksessa, jos rahaa menee ulos, mutta sitä ei mene ulos, vaan koko ajan tulee sisään, ja nekin korot, jotka nyt säästyvät pienen koron alenemisen myötä, tulevat pankkiin sisään pääoman lyhennyksinä. Tämä merkitsee sitä, että alenevat korot eivät ole lisäämässä kotimarkkinoiden ostovoimaa. Siis ajatus on täysin virheellinen.

Joka markan, joka ihmisiltä liikenee, he tuovat pankkiin ja lyhentävät sillä velkojaan. Ei kukaan hallituksessa voi olla niin tyhmä, ettei tätä tiedä, kun siellä on viisaita ihmisiä. On suoraan ja silkkaa valetta minun mielestäni sanoa julkisessa keskustelussa, että jokin tietty korkojen alentaminen lisää kansalaisten ostovoimaa. Kyllä se varmaan lisäisi, mutta he eivät käytä sitä ostovoimaa muuhun kuin velkojensa maksuun sen tietyn pakokauhun seurauksena, joka näinä vuosina on tullut.

Rouva puhemies! Yksi asia vielä ihan lopuksi. Siitä täällä ei ole kovinkaan paljon keskusteltu pohdittaessa, miten nämä leikkaukset — lapsilisä-, opintotuki-, sairaspäiväraha-leikkaukset jne. — vaikuttavat palkansaajien ja tavallisten ihmisten elämään. Tulee mieleen, miten tulevat toimeen maaseudulla olevat maatalousyrittäjät, joihin on tietysti samat vaikutukset nyt keskustelussa olleilla leikkauksilla hyvin suurelta osin. Sen lisäksi, kuten tiedetään, heidän tulotasonsa Euroopan unioni-ratkaisun yhteydessä huononi

merkittävästi. Sen jälkeen on tämän budjetin yhteydessä puututtu pinta-alalisiin, avattu kansallinen tukipaketti, puututtu lomitusjärjestelyihin, eläkejärjestelmiin ja vielä niihinkin kustannuksiin, jotka nyt eivät aivan kaikki ole välttämättä maanviljelijöiden rasituksia, mutta kuitenkin maaseudun asukkaiden kannettavina: Kustannukset yksityisteistä tulevat ainakin osaksi tienpitäjille jne.

Lasketaanpa nämä kaksi asiaa yhteen: ne rasitteet, joita maatalouteen ja maaseudulle tulee erillisinä, ja sitten nämä, joista tänään on etupäässä keskusteltu ja jotka tulevat vielä lisäksi maaseudulle. On laskettu, että maaseutuväestön ansiot laskevat 4,2—8 prosenttia vuonna 96. Sekin on ehkä varovainen laskelma, joten aika vähän täällä kannetaan huolta niistä lapikasmiehistä, jotka peltojansa hoitelevat maalla. Näillä on todella surkeasti tilanne. He saavat kaksinkertaisesti tämän taakan, mistä täällä on puhuttu. Tavallisiin ihmisiin — mikä on sitten tavallinen ihminen — palkansaajiin ja muihin kohdistuvien leikkauksien lisäksi maatalous on joutunut kärsimään ja joutuu todennäköisesti vielä lisää. Tämähän oli hyvä syy, rouva puhemies, tässä lopuksi ainakin minun osaltani mainita.

Ed. Kankaanniemen kanssa keskusteltiin, että olisin vielä iltarukouksen lukenut, mutta kun täällä on runoja lausuttu, rouva puhemies — kyllä sellainen olisi vielä muistissa — jätän sen nyt toiseen kertaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 23.19.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

